

Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXVII

1
2025

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Michal Ježek

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXVII

Číslo 1/2025 vychází 5. 2. 2025

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.);
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	5
č. 1	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2024, sp. zn. 3 Tdo 269/2024	6
č. 2	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2024, sp. zn. 11 Tdo 193/2024	16
č. 3	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2024, sp. zn. 8 Tdo 450/2024	33
č. 4	
Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. 3. 2023, sp. zn. 4 Nt 302/2023.....	44
č. 5	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2024, sp. zn. 6 Tdo 346/2024	48
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	63
č. 1	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2024, sp. zn. 23 Cdo 1180/2021	64
č. 2	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2024, sp. zn. 23 Cdo 2700/2023	77
č. 3	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. 24 Cdo 3777/2023	85
č. 4	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sen. zn. 29 ICdo 29/2022	93
č. 5	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2024, sp. zn. 29 Cdo 2329/2023	110
č. 6	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2024, sen. zn. 29 NSČR 67/2023.....	124
č. 7	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2024, sp. zn. 21 Cdo 3408/2022	135

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 1

Pokud je nutné zopakovat celé hlavní líčení včetně nového přednesení obžaloby (např. z důvodu změny složení senátu), nelze přihlížet k prohlášení viny obžalovaným a přijetí tohoto prohlášení soudem podle § 206c odst. 1, 4 tr. ř. provedeným v předchozím hlavním líčení. Omezení podle § 206c odst. 7 tr. ř. se v takovém případě neuplatní.

Prohlášení viny, Hlavní líčení

§ 206c odst. 1, 4, 7 tr. ř.

Č. 1

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2024, sp. zn. [3 Tdo 269/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:3.TDO.269.2024.1

Nejvyšší soud k dovolání obviněného S. K. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 11. 2023, sp. zn. 50 To 289/2023, a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 28. 7. 2023, sp. zn. 3 T 45/2022, jakož i všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu soudu v Sokolově přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Sokolově ze dne 28. 7. 2023, č. j. 3 T 45/2022-377, byl obviněný S. K. pod bodem 1. výroku o vině uznán vinným jednak zvláště závažným zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, jednak přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, a to na podkladě skutkového stavu spočívajícího v tom, že v XY, okr. XY, dne 26. 9. 2021 v době od 05:28 do 05:36 hodin nejdříve v ulici XY, poblíž vchodu do XY, napadl podnapilého A. H., a po jeho odchodu v ulici XY před domem č. p. XY A. H. dohonil a opětovně bezdůvodně napadl nejméně třemi kopy nohou do horní části těla a hlavy, čemuž se A. H. bránil hozením láhve s tekutinou proti obviněnému, kterou obviněný levou rukou odrazil, na to přistoupil k A. H. a kopl ho pravou nohou do spodní části těla, pak poodešel k přicházejícímu M. I., kterému vytrhl skleněnou láhev s pivem z ruky, s touto přistoupil k A. H. a udeřil jej láhví do zátylku, strhl ho na zem, kde ležícího A. H. nejméně šesti údery pěstí a nejméně šesti kopy kopl do horní části těla a hlavy, když útoku obviněného se snažil zabránit M. I., tak obviněný stále držel poškozeného za mikinu, snažil se ho dále kopat, vláčel poškozeného po asfaltové silnici, poté, co M. I. obviněného pustil, tak tento pokračoval v útoku a poškozeného nejméně osmi údery pěstí a dvěma kopy napadl do horní části těla a hlavy ležícího poškozeného, přičemž se M. I. opakovaně pokoušel obviněnému v jeho útocích vůči poškozenému zabránit, snažil se jej od ležícího poškozeného odtáhnout, obviněný od poškozeného poodešel, hned se vrátil, uchopil levou rukou poškozeného za horní část mikiny a pěstí pravé ruky bil poškozeného, poškozeného popotáhl dále po komunikaci, nejméně 2x jej kopl a 6x udeřil pěstí pravé ruky,

načež obviněný svého jednání zanechal, od poškozeného poodešel, k ležícímu A. H. se vrátil a bezvládně ležícímu poškozenému silnou intenzitou pravou nohou dupl na hlavu a teprve pak svého útoku zanechal a od poškozeného odešel a poškozenému A. H. způsobil zranění, a to krevní výrony na čele, povrchové oděrky 2 x 1 cm vpravo i vlevo na čele a v pravé spánkové krajině, zakrvácení levého oka, otok a krevní výron levého víčka, oděrku na boltci levého ucha s otokem boltce, otok a oděrku před levým uchem, četné krevní výrony a odřenininy na hrudníku a na zádech, odřenininu na pravém boku v oblasti lopaty kosti kyčelní, otok a krevní výron v oblasti pravého ramene, odřenininu a krevní výron na pravé paži, zlomeninu nosních kůstek bez posunu kostních úlomků, zlomeninu čtvrtého a pátého žebra zevně vpravo s posunem 3 mm, kdy tato zranění si vyžádala lékařské vyšetření a ošetření poškozeného na chirurgickém a neurologickém oddělení Nemocnice Sokolov s.r.o., kdy poškozený byl omezen na obvyklém způsobu života bolestivostí, a to s ohledem na zlomeniny žeber, po dobu tří týdnů a byla mu vystavena pracovní neschopnost od 27. 9. 2021 do 8. 10. 2021, kterou ukončil z důvodu nutného nástupu do zaměstnání;

a pod bodem 2. výroku o vině byl uznán vinným jednak přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, jednak přečinem poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku, a to na podkladě skutkového stavu spočívajícího v tom, že v XY, okr. XY, dne 10. 10. 2021 v době od 06:39 hodin do 06:46 hodin nejdříve v ulici XY před domem č. p. XY oběma rukama uchopil a vylomil z betonové patky zabudované v zemi dopravní značku P2 – Hlavní komunikace, následně před budovou Městského úřadu XY udeřil pravým ramenem do dopravní značky P2 – Hlavní komunikace, přičemž k poškození dopravní značky nedošlo, když se vracel ulicí XY zpět k domu č. p. XY, tak vylomil dopravní značky umístěné na společném sloupku s označením IP 26a – Obytná zóna a B2 – Zákaz vjezdu všech vozidel a u téhož domu přes ulici vylomil z betonové patky dopravní značku IP 26b – Konec obytné zóny a dále na křižovatce ulic XY a XY u domu č. p. XY ohnul dopravní značku B2 – Zákaz vjezdu všech vozidel, a tímto jednáním způsobil majiteli Městu XY škodu ve výši nejméně 13 419 Kč, a uvedeného jednání se dopustil přesto, že se dne 26. 9. 2021 v XY, okr. XY, dopustil výtržnického jednání tím, že napadl a zbil poškozeného A. H.

2. Za to byl obviněný odsouzen podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání 36 měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

3. Podle § 73 odst. 1 tr. zákoníku byl obviněnému uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení všech motorových vozidel na dobu 18 měsíců.

4. Podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku byl současně zrušen výrok o trestu z trestního příkazu Okresního soudu v Sokolově ze dne 20. 4. 2022, sp. zn. 19 T 42/2022, jakož i všechna další rozhodnutí obsahově na tento výrok navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu.

5. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému uložena povinnost zaplatit poškozenému Městu XY finanční částku ve výši 13 419 Kč jako náhradu škody způsobenou trestným činem.

6. Proti citovanému rozsudku Okresního soudu v Sokolově ze dne 28. 7. 2023, č. j. 3 T 45/2022-377, podal obviněný odvolání směřující jak do výroku o vině, tak do výroku o trestu.

7. O odvolání obviněného rozhodl Krajský soud Plzeň usnesením ze dne 8. 11. 2023, č. j. 50 To 289/2023-401, a to tak, že jej podle § 256 tr. ř. jako nedůvodné zamítl, přičemž přezkoumal toliko výrok o trestu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti usnesení odvolacího soudu podal obviněný S. K. dovolání, v němž uplatnil dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h), m) tr. ř.

9. Obviněný nastínil dosavadní průběh řízení s tím, že se jedná o třetí rozhodnutí ve věci. Poukázal na institut prohlášení viny, kdy má za to, že jeho aplikace je poměrně problematickou záležitostí, kdy by mělo být k prohlášení viny přistoupeno pouze v případech, ve kterých není na první pohled zřejmé, že vyjádření obviněného (prohlášení viny) je v rozporu se shromážděnými podklady, jak tomu bylo v projednávané věci, kdy na první pohled bylo zjevné, že právní kvalifikace použitá v obžalobě není přílehavá. Soud měl prohlášení viny odmítnout. Obviněný uvedl, že nelze odhlédnout od skutečnosti, že v prvním a druhém řízení došlo k dokazování, jehož výsledky nemohou obecné soudy přehlížet. Z provedeného dokazování měly vycházet a současně provádět hodnocení důkazů tak, jak stanoví trestní řád. Odvolací soud nicméně zcela ignoroval shromážděné podklady z přípravného řízení, jakož i provedené dokazování. Závěry odvolacího soudu jsou tak ve všech případech chybné a minimálně v rozporu s principy spravedlnosti a právního státu. Obviněný je přesvědčen, že jím učiněné prohlášení viny v rámci prvního řízení nelze přeceňovat, a to právě s ohledem na právní kvalifikaci, o to spíše, že je osobou práva neznalou a pojem právní kvalifikace je mu cizí, resp. není schopen pochopit jeho obsah. Nelze tvrdit, že pokud obviněný učiní prohlášení viny, je nutné jej uznat vinným z trestného činu uvedeného v obžalobě, přestože jeho znaky nebyly naplněny. Takový postup je v rozporu se zásadou vyjádřenou v § 2 odst. 5 věta druhá tr. ř., tedy, že doznání nezavazuje orgány činné v trestním řízení povinnosti zkoumat všechny podstatné okolnosti, přičemž prohlášení viny lze považovat na období doznání. V projednávané věci je namístě prolomení principů spojených s prohlášením viny, jak správně učinil nalézací soud před vynesením rozsudku v rámci prvního řízení. Obviněný poukázal na usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 28. 6. 2023, č. j. 50 To 195/2023-481, tedy stejného senátu, který rozhodoval i v projednávané věci, v rámci něhož rozhodl zcela opačně, tedy, že v odůvodněných případech lze prohlášení viny a s ním spojené principy prolomit. Tyto protichůdné závěry narušují právní jistotu a předvídatelnost soudních rozhodnutí. Obviněný rovněž poukazuje na to, že v rámci druhého řízení došlo ke změně senátu nalézacího soudu, v důsledku čehož došlo k novému dokazování, ve kterém již neučinil prohlášení viny. Za tohoto stavu nelze vycházet z původního prohlášení viny učiněného v prvním řízení, které navíc bylo zcela zjevně v rozporu s do té doby zajištěnými podklady.

10. Obviněný je proto přesvědčen, že byl naplněn dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., a došlo tedy k nesprávnému právnímu posouzení samotných jeho jednání (skutků), kdy tato byla nesprávně právně kvalifikována, neboť namísto právní kvalifikace skutku pod bodem 1. výroku o vině jako přečinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku a přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, byl shledán vinným zvláště závažným zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Ke skutku

pod bodem 2. výroku o vině uvedl, že do vyhlášení rozhodnutí v této věci nebyl pravomocně uznán vinným přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, a proto nelze aplikovat odst. 2 písm. a) tohoto ustanovení. Takový postup je v rozporu se zásadou presumpce nevinny, neboť do té doby nemohl být ani srozuměn s tím, že by se měl svým jednáním dopustit výtržnictví. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je podle obviněného rovněž naplněn tím, že odvolacím soudem bylo nesprávně právně posouzeno, že jeho odvolání do výroku o vině není přípustné, a to s ohledem na předchozí prohlášení viny. Závěrem vyslovuje své úvahy týkající se značné formalizace trestního řízení.

11. S ohledem na výše uvedené proto obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil dovoláním napadené usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 11. 2023, č. j. 50 To 289/2023-401, a věc vrátil tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí, případně aby zrušil spolu s uvedeným usnesením i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 28. 7. 2023, č. j. 3 T 45/2022-377, a věc vrátil k novému projednání a rozhodnutí Okresnímu soudu v Sokolově.

12. K dovolání obviněného se ve smyslu znění § 265h odst. 2 věty první tr. ř. písemně vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) v rámci vyjádření doručeného Nejvyššímu soudu dne 12. 2. 2024, sp. zn. 1 NZO 129/2024.

13. Poté, co stručně zrekapituloval námitky obviněného, poukázal na to, že z dostupného spisového materiálu vyplývá, že výrok o vině nebyl věcně přezkoumán odvolacím soudem, protože sám obviněný prohlásil svou vinu ve smyslu § 206c tr. ř., a to za přítomnosti svého obhájce. V této souvislosti souhlasil i s popisem skutků a výslovně též s jejich právní kvalifikací. Současně toto prohlášení bylo okresním soudem podle § 206c odst. 6 tr. ř. přijato, přičemž podle § 206c odst. 7 věty druhé tr. ř. skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem, na což pamatuje rovněž § 246 odst. 1 písm. b) tr. ř. Krajský soud v pozici odvolacího soudu respektoval zmíněná ustanovení, takže pokud meritorně nepřezkoumal výrok o vině, nijak nepochybil; nebyl k tomu povinen a ani oprávněn. Dovolání obviněného je z tohoto důvodu nepřípustné, protože směřuje proti výroku o vině, který nebyl a ani nemohl být předmětem přezkumu odvolacího soudu (srov. rozhodnutí č. [20/2004](#) Sb. rozh. tr.).

14. S ohledem na výše uvedené proto státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného odmítl podle § 265i odst. 1 písm. a) tr. ř., jelikož se jedná o dovolání nepřípustné. Současně vyslovil souhlas, aby takové rozhodnutí učinil v neveřejném zasedání (§ 265r odst. 1 písm. a/ tr. ř.), a to i pro případ postupu podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání, obecná východiska rozhodování a důvodnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) především zkoumal, zda je výše uvedené dovolání přípustné, zda bylo podáno včas a oprávněnou osobou, zda má všechny obsahové a formální náležitosti a zda poskytuje podklad pro věcné přezkoumání napadeného rozhodnutí či zda tu nejsou důvody pro odmítnutí dovolání.

16. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c) tr. ř.], v zákonné lhůtě

a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

17. Protože dovolání je možné učinit pouze z důvodů uvedených v § 265b tr. ř., bylo nutno posoudit, zda obviněným S. K. vznesené námitky naplňují jím uplatněné zákonem stanovené dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h), m) tr. ř.

18. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

19. V rámci tohoto dovolacího důvodu je možno namítat, že skutek, jak byl v původním řízení soudem zjištěn, byl nesprávně kvalifikován jako určitý trestný čin, ačkoliv šlo o jiný trestný čin nebo nešlo o žádný trestný čin. Vedle těchto vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též jiné nesprávné hmotněprávní posouzení, jímž se rozumí právní posouzení jiné skutkové okolnosti, která má význam z hlediska hmotného práva. Obecně lze pod jiné hmotněprávní posouzení skutku podřadit zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva, a to jak hmotného práva trestního, tak i jiných právních odvětví.

20. Pokud jde o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., lze dovolání podat, jestliže bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) – g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písm. a) – l). Tento dovolací důvod tedy spočívá ve dvou alternativách. První alternativa spočívá v tom, že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) a g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí, nebo v rámci druhé alternativy zde byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až l).

21. Obviněný uplatnil obě varianty tohoto dovolacího důvodu. Ve vztahu k variantě první namítl, že při vydání napadeného rozhodnutí odvolacího soudu došlo k porušení procesních pravidel, neboť bylo odvolacím soudem rozhodnuto o zamítnutí odvolání ve vztahu k výroku o vině, aniž by pro takové rozhodnutí byly splněny podmínky, tedy, že odvolací soud nesprávně posoudil přípustnost odvolání. Ve vztahu k variantě druhé pak poukázal na existenci důvodu dovolání podle písm. h) již v předcházejícím řízení, neboť již soud prvního stupně nesprávně právně kvalifikoval projednávaný skutek a nesprávně vycházel z prohlášení viny učiněného v předcházejícím řízení.

22. Z obsahu podaného dovolání je zjevné, že obviněný na základě dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. h), m) tr. ř. brojí toliko proti výroku o vině, kdy poukazuje na nesprávné právní posouzení jeho jednání popsáno pod bodem 1. výroku o vině jako zvlášť závažného zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku spáchaného ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, neboť je přesvědčen, že z provedeného dokazování zjištěný skutkový stav odpovídá právní kvalifikaci přečinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku. Naproti tomu obviněný nerozporuje právní posouzení tohoto skutku rovněž jako přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Dále má za to, že ve vztahu ke skutku

pod bodem 2. výroku o vině nebyl naplněn znak „spáchání činu opětovně“ skutkové podstaty přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Nevznáší ovšem výhrady vůči právnímu posouzení tohoto skutku jako trestného činu výtržnictví ve smyslu ustanovení § 358 odst. 1 tr. zákoníku a přečinu poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku. Svoji dovolací argumentaci z hlediska výroku o vině obviněný rovněž založil na zpochybnění postupu odvolacího soudu, neboť prohlášení viny podle ustanovení § 206c tr. ř. nebylo v souladu se zjištěným skutkovým stavem, resp. že k tomuto nelze přihlížet, neboť v rámci nového projednání věci (v pořadí druhé projednání věci před soudem prvního stupně) již k prohlášení viny nedošlo a bylo provedeno dokazování v celém rozsahu, přičemž výsledky tohoto dokazování nelze přehlížet.

23. Je možno uvést, že varianta první dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. patří mezi procesní dovolací důvody. Jejím smyslem je náprava závažných vad, které vedou k tzv. zmatečnosti rozhodnutí. Dopadá předně na případy, kdy došlo k rozhodnutí odvolacího soudu bez věcného přezkoumání řádného opravného prostředku obviněného (zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku) a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci. Podstata uvedeného dovolacího důvodu spočívá v tom, že soud druhého stupně měl v řádném opravném řízení přezkoumat určité rozhodnutí napadené řádným opravným prostředkem po věcné stránce, avšak namísto toho v případě odvolání opravný prostředek zamítl podle § 253 odst. 1 tr. ř. (bylo podáno opožděně, osobou neoprávněnou nebo osobou, která se odvolání výslovně vzdala nebo znovu podala odvolání, které v téže věci již výslovně vzala zpět) nebo odmítl podle § 253 odst. 3 tr. ř. (pro nedostatek náležitostí obsahu odvolání), aniž by však pro takový postup byly splněny procesní podmínky. Tato alternativa tedy přichází v úvahu za situace, kdy došlo k rozhodnutí odvolacího soudu bez věcného přezkoumání řádného opravného prostředku obviněného. V trestní věci obviněného je sice naprosto zřejmé, že Krajský soud v Plzni odvolání obviněného projednal a také z podnětu tohoto odvolání rozhodl výše uvedeným usnesením, nicméně stalo se tak pouze ve vztahu k výroku o trestu, přestože odvolání bylo podáno rovněž do výroku o vině.

24. V rámci druhé varianty dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. obviněný poukazoval na nesprávné právní posouzení věci s odkazem na dovolací důvod podle písm. h) s tím, že nalézací soud, na podkladě nesprávného názoru odvolacího soudu vysloveného v předcházejícím kasačním rozhodnutí, vycházel z prohlášení viny učiněného obviněným v prvním řízení, a ignoroval tak skutečnost, že v rámci druhého řízení ve věci byla věc znovu projednána a bylo provedeno kompletní dokazování, kdy se právní posouzení skutku odlišovalo od podané obžaloby.

25. Námitkám obviněného je třeba částečně přisvědčit.

26. Ze spisového materiálu se podává, že obžaloba státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Sokolově ze dne 29. 3. 2022, sp. zn. ZT 267/2021, byla podána jednak pro zvlášť závažný zločin těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku (bod 1. obžaloby), jednak pro přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a přečin poškození cizí věci podle § 228 odst. 1 tr. zákoníku (bod 2. obžaloby). V rámci hlavního líčení dne 4. 5. 2022, poté, co byl obviněný řádně poučen podle § 206a, § 206b, § 206c odst. 7, § 206d tr. ř., uvedl, že prohlašuje svou vinu. Obviněný k dotazu soudu, za přítomnosti svého

obhájce JUDr. Richarda Šendery, uvedl, že se cítí být vinen spácháním obou skutků uvedených v obžalobě, souhlasí s jejich popisem a s užitou právní kvalifikací, stejně jako s navrženým trestem, přičemž považuje za nesporné všechny skutečnosti uvedené v podané obžalobě. K dotazu soudu, zda rozumí prohlášení viny, které učinil, zda je mu tedy zřejmé, co tvoří podstatu skutků, které se mu kladou za vinu, jaká je jejich právní kvalifikace, jaké trestní sazby zákon stanoví za trestné činy, které jsou ve skutcích spatřovány, a zda prohlášení viny učinil dobrovolně a bez nátlaku, uvedl, že ano. K následnému dotazu, zda jsou mu známy všechny důsledky učiněného prohlášení viny, tedy že i dokazování v rozsahu, v jakém prohlásil vinu, nebude provedeno a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu, že přijaté prohlášení viny nelze odvolat a skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem, rovněž uvedl, že ano, tedy, že tyto okolnosti jsou mu známy a je si těchto následků vědom. Státní zástupce prohlášení viny obviněného plně akceptoval (§ 206c odst. 3 tr. ř.) a následně bylo podle § 206c odst. 4 tr. ř. vyhlášeno usnesení, jímž bylo Okresním soudem v Sokolově přijato prohlášení viny obviněného S. K. ze spáchání skutků popsanych v obžalobě, s tím, že dokazování nebude v rozsahu, v jakém obviněný prohlásil vinu, provedeno a bude provedeno pouze ve zbylém rozsahu (§ 206c odst. 6 tr. ř.). Vyhlášené usnesení bylo odůvodněno a bylo dáno poučení o opravném prostředku. Potud Nejvyšší soud neshledává v uvedeném postupu žádné pochybení, přičemž nic nenaznačuje, že by obviněný nebyl v této fázi řízení dostatečně seznámen s institutem prohlášení viny. Obviněný byl rovněž řádně zastoupen ustanoveným obhájcem, který byl celému hlavnímu líčení dne 4. 5. 2022 osobně přítomen. Lze konstatovat, že obviněný souhlasil s podstatou skutku i s jeho právní kvalifikací, přičemž Okresní soud v Sokolově podle § 206c odst. 4 tr. ř. toto prohlášení o vině přijal. V rámci odročeného hlavního líčení dne 18. 5. 2022 bylo provedeno dokazování ve vztahu k otázce trestu. Stalo se tak však až poté, co byly již předneseny závěrečné řeči, kdy byl podle § 211 odst. 5 tr. ř. za souhlasu stran čten znalecký posudek z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství. Nalézací soud následně v rozporu s přijatým prohlášením viny shledal obviněného vinným pod bodem 1. výroku o vině toliko přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku (rozsudek ze dne 18. 5. 2022, č. j. 3 T 45/2022-270), neboť „ze skutkového děje zkonstruovaného na základě výsledků přípravného řízení trestního a následně přijatého soudem po prohlášení viny obžalovaného nevyplývají žádné konkrétní okolnosti, ze kterých by bylo zřejmé, že by útokem obžalovaného poškozenému buď vznikla těžká újma na zdraví anebo že by bezprostředně hrozila a jaká konkrétně“. Podle nalézacího soudu se ze znaleckého posudku podávalo, že „těžká újma na zdraví tedy při útoku poškozenému bezprostředně nehrozila, ale bylo mu evidentně ublíženo na zdraví“. Ve zbývajícím rozsahu byla právní kvalifikace provedena v souladu s podanou obžalobou. K odvolání státního zástupce byl rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 18. 5. 2022, č. j. 3 T 45/2022-270, zrušen a věc mu byla vrácena s tím, že zákonný důsledek soudem přijatého prohlášení viny uvedený v ustanovení § 206c odst. 7 tr. ř. je závazný nejen pro strany, ale i pro soud samotný, přičemž postup nalézacího soudu, který po přijetí prohlášení viny znovu otevřel dokazování ve vztahu k výroku o vině a následně v rozporu s tímto prohlášením korigoval v obžalobě uvedenou právní kvalifikaci, je zmatečný a procesně vadný (usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 24. 8. 2022, č. j. 50 To 180/2022-285). Je možno bez dalšího konstatovat, že postup a právní náhled odvolacího soudu byl v této fázi řízení správný.

27. Věc se dostala zpět k soudu prvního stupně. V mezidobí však došlo z důvodu dlouhodobé nemoci členky senátu 3 T ke změně obsazení senátu. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 30. 11. 2022 se podává, že státní zástupce znovu přednesl obžalobu a obviněný byl proto

znovu dotazován, aby se ve smyslu ustanovení § 206a tr. ř. vyjádřil ke všem skutečnostem uvedeným v obžalobě. Obviněný uvedl, že se necítí vinen. Následně bylo podle § 206d tr. ř. upuštěno toliko od dokazování skutečností vztahujících se ke skutku pod bodem 2. výroku o vině s tím, že se vypouští druhý odstavec popisu tohoto skutku, a bylo provedeno kompletní dokazování vztahující se k výroku o vině pod bodem 1. Na podkladě provedení dokazování byl obviněný pod bodem 1. výroku o vině shledán vinným přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, a pod bodem 2. výroku o vině přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, kdy oproti podané obžalobě byla v bodě 2. výroku o vině vynechána právní kvalifikace podle § 358 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku (rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 22. 3. 2023, č. j. 3 T 45/2022-336). K odvolání státního zástupce byl nicméně tento rozsudek zrušen usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 5. 2023, č. j. 50 To 147/2023-359, a to z důvodu procesního pochybení s tím, že soudem prvního stupně bylo zcela opomenuto, že obviněný v rámci prvního řízení prohlásil svou vinu, a současně tento soud nerespektoval právní názor krajského soudu vyslovený v jeho zrušovacím usnesení ze dne 24. 8. 2022, č. j. 50 To 180/2022-285, že prohlášení viny nelze odvolat a je závazné nejen pro strany, ale i pro soud.

28. Je nutno konstatovat, že postup odvolacího soudu v rámci tohoto druhého projednání věci byl nesprávný. Soud prvního stupně po vrácení věci odvolacím soudem provedl zcela nové hlavní líčení, a to s ohledem na skutečnost, že došlo ke změně obsazení senátu, který ve věci původně rozhodoval, přičemž byla znovu přednesena obžaloba.

29. Podle § 219 odst. 3 věta druhá tr. ř. platí, že změnilo-li se složení senátu nebo uplynula-li od odročení hlavního líčení delší doba, přečte se souhlasem státního zástupce a obviněného předseda senátu podstatný obsah protokolu o hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů; není-li souhlas dán, musí být hlavní líčení provedeno znovu.

30. Ustanovení § 219 odst. 3 věta druhá tr. ř. řeší postup, kdy po odročení hlavního líčení došlo ke změně ve složení senátu nebo od odročení uplynula delší doba. Ze zásad ústnosti a bezprostřednosti (§ 2 odst. 11 a 12 tr. ř.) plyne, že na rozhodování ve věci by se měli podílet soudci, kteří se v celém rozsahu zúčastnili na projednávání v hlavním líčení a za jejichž přítomnosti byly prováděny důkazy, které tak mohou tito soudci na podkladě bezprostředního dojmu řádně zhodnotit, a tím získat spolehlivý skutkový podklad pro meritorní rozhodnutí. O změnu ve složení senátu půjde, pokud některý ze soudců (lhostejno zda předseda senátu, nebo přísedící), který se účastní nového hlavního líčení, nebyl členem senátu projednávajícího věc v předchozím hlavním líčení před jeho odročením a nezúčastnil se ho ani jako soudce náhradní (§ 197 tr. ř.). Omezující podmínky při změně složení senátu ve smyslu § 219 odst. 3 věty druhé tr. ř. se však vztahují pouze k projednání věci v hlavním líčení, které směřuje k meritornímu rozhodnutí o podané obžalobě (návrhu na potrestání) (srovnej ŠÁMAL, P. a kol, Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2711–2714).

31. Ustanovení § 219 odst. 3 věta druhá tr. ř. zahrnuje dvě alternativy postupu nalézacího soudu, kdy stěžejní je zde vyjádření, resp. souhlas státního zástupce a obviněného s takovým postupem. V úvahu přicházejí dvě možnosti:

- a) se souhlasem státního zástupce a obviněného předseda senátu přečte podstatný obsah protokolu o (dřívějším) hlavním líčení, včetně v něm provedených důkazů, nebo

b) není-li zde souhlasu státního zástupce nebo obviněného podle písm. a), musí být hlavní líčení provedeno znovu.

32. Neudělením výslovného souhlasu tedy mohou nejdůležitější procesní strany trvat na důsledném dodržení zásady bezprostřednosti zakotvené v ustanovení § 2 odst. 12 tr. ř., podle níž má soud rozhodovat na základě přímého dojmu z důkazů provedených před ním v hlavním líčení. Pokud souhlas není dán, postupuje se dále tak, jako by před odročením vůbec nebylo hlavní líčení konáno, a je třeba ho celé provést od počátku znovu, včetně úkonů souvisejících se zahájením hlavního líčení (§ 205 a § 206 tr. ř.) a s celým potřebným dokazováním (§ 207 a násl. tr. ř), v jehož rámci se – jestliže je to nezbytné a možné – zopakují důkazy již provedené v dřívějším hlavním líčení a případně se provedou i nové důkazy potřebné pro rozhodnutí (srovnej Šámal, P. a kol, Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 2714). Provést hlavní líčení znovu ve smyslu ustanovení § 219 odst. 3 tr. ř. tedy předpokládá takový postup, při němž je opětovně přednesena obžaloba a dále jsou provedeny způsobem předepsaným trestním řádem všechny důkazy, mající vztah k projednávané věci; znovu je třeba vyslechnout obviněného a svědky vyslechnuté v předchozím hlavním líčení, pokud nejsou splněny všechny zákonné podmínky pro přečtení protokolů o jejich výpovědi.

33. Z protokolu o hlavním líčení ze dne 30. 11. 2022 se podává, že úvodem byla konstatována změna složení senátu. Ačkoli se z protokolu nepodává, že by byl explicitně zjišťován souhlas státního zástupce a obviněného s tím, aby byl pouze přečten podstatný obsah protokolu o (dřívějším) hlavním líčení, lze předpokládat, že jak státní zástupce, tak obviněný tento postup nevolili. Státní zástupce zjevně shledal za nedostačující pouhé seznámení se s průběhem dřívějšího jednání ve formě přečtení podstatného obsahu protokolu o hlavním líčení, včetně důkazů, neboť z jeho strany byla na výzvu soudu znovu přednesena obžaloba (§ 206 tr. ř.). Tímto úkonem bylo započato celé nové řízení, přičemž žádná ze stran vůči tomuto postupu nevznesla jakékoli námitky. Nelze opomenout, že postačuje nedostatek souhlasu kterékoli ze stran, přičemž důvod pro neudělení souhlasu je zcela irelevantní. V rámci tohoto nového hlavního líčení obviněný již prohlášení viny neučinil. Pokud pak byl rozsudek soudu prvního stupně vydaný v tomto novém řízení usnesením Krajského soudu v Plzni ze dne 22. 5. 2023, č. j. 50 To 147/2023-359, zrušen z důvodu, že bylo z jeho strany opomenuto v předchozím (tj. prvním) řízení učiněné prohlášení viny, byl takový postup odvolacího soudu zatížen vadou zásadního významu.

34. Po vrácení věci soudu prvního stupně byl obviněný uznán vinným v souladu s podanou obžalobou a jím učiněným prohlášením viny ze dne 4. 5. 2022. Obviněný i tak proti rozsudku Okresního soudu v Sokolově ze dne 28. 7. 2023, č. j. 3 T 45/2022-377, podal odvolání směřující nejen do výroku o trestu, ale i do výroku o vině. Odvolací soud v dovoláním napadeném usnesení odkázal na ustanovení § 206c odst. 7 tr. ř., které říká, že soudem přijaté prohlášení viny nelze odvolat, což znamená, že obviněný za situace, kdy ve smyslu ustanovení § 206c odst. 1 tr. ř. prohlásí svou vinu a soud jeho prohlášení viny přijme v souladu s ustanovením § 206c odst. 4 tr. ř., není z tohoto důvodu osobou oprávněnou podat odvolání proti výroku o vině v rozsahu, v jakém soud přijal jeho prohlášení viny [§ 246 odst. 1 písm. b) tr. ř.]. Postup odvolacího soudu nicméně vycházel z nesprávného procesního postupu soudu prvního stupně, který byl založen na předešlém nesprávném postupu odvolacího soudu, který institut prohlášení viny podle § 206c tr. ř. nadřadil nad nové projednání věci ve smyslu ustanovení

§ 219 odst. 3 věta druhá tr. ř. Byť institut prohlášení viny má za cíl urychlit trestní řízení a umožnit obviněnému dosáhnout příznivějšího trestu, nelze jej nadřazovat nad obecné zásady trestního řízení a jeho „neměnnost a neodvolatelnost“ vnímat v trestním řízení jako neměnnou konstantu. Došlo-li po zrušení věci odvolacím soudem k novému přednesení obžaloby, byť obsahově totožné, z důvodu, že soud v hlavním líčení rozhodující o meritu věci doznal personálních změn, jedná se o situaci, kdy k dříve učiněnému prohlášení viny již nelze přihlížet.

35. S ohledem na výše uvedené shledal Nejvyšší soud námitky obviněného částečně opodstatněné. Jelikož odvolacím soudem nebyl přezkoumán výrok o vině a současně byl v řízení předcházejícím vydání dovoláním napadeného usnesení dán důvod dovolání uvedený v ustanovení § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., Nejvyšší soud přistoupil i ke zrušení rozsudku soudu prvního stupně. Věc se tak vrací do stadia řízení před tímto soudem, k novému projednání a rozhodnutí věci. Nejvyšší soud se tedy s ohledem na uvedený postup dalšími námitkami obviněného nezabýval.

IV. Způsob rozhodnutí

36. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání obviněného je důvodné, a ze shora stručně rozvedených důvodů proto z jeho podnětu podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni ze dne 8. 11. 2023, č. j. 50 To 289/2023-401, a jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Sokolově ze dne 28. 7. 2023, č. j. 3 T 45/2022-377, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal Okresnímu soudu v Sokolově, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

37. Věc se tak vrací do stadia řízení před soudem prvního stupně. V novém řízení bude tento soud povinen se v intencích zrušujícího rozhodnutí předmětnou věcí znovu zabývat a postupovat přitom v souladu s právním názorem, který k projednávaným právním otázkám zaujal Nejvyšší soud (§ 265s odst. 1 tr. ř.). Zejména je třeba správně vyhodnotit otázku týkající se prohlášení viny. Přitom je nutno postupovat v souladu s právem na spravedlivý proces a dodržet základní zásady trestního řízení včetně zásady *in dubio pro reo*. Rovněž je třeba věnovat pozornost naplnění znaku „spáchání činu opětovně“ skutkové podstaty přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku ve vztahu ke skutku popsanému pod bodem 2. podané obžaloby.

38. Protože vady napadeného rozhodnutí vytknuté dovoláním a zjištěné Nejvyšším soudem nebylo možné odstranit ve veřejném zasedání v řízení o dovolání, Nejvyšší soud podle § 265r odst. 1 písm. b) tr. ř. učinil toto rozhodnutí v neveřejném zasedání.

č. 2

Nesprávné označení úkonu v rozhodnutí soudu, na jehož základě má být provedena domovní prohlídka nebo prohlídka jiných prostor a pozemků, které je dáno chybným vyhodnocením právní povahy nemovitosti, v níž má být prohlídka provedena, samo o sobě nečiní daný procesní úkon nezákonným a v dalším řízení z hlediska jeho důkazní hodnoty procesně nepoužitelným. To však platí pouze za předpokladu, že jinak byly z materiálního hlediska splněny všechny zákonné podmínky pro provedení takové prohlídky.

Příkaz k domovní prohlídce, Příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků

§ 83, § 83a tr. ř.

č. 2

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 3. 2024, sp. zn. [11 Tdo 193/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:11.TDO.193.2024.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného P. J. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 8. 2023, sp. zn. 11 To 34/2023, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Krajského soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 102 T 23/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 12. 2022, č. j. 102 T 23/2021-498, byl obviněný P. J. (dále též jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným spácháním pokusu zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku. Za to a dále za sbíhající se přečin maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku a za přečin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku, jimiž byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Chomutově ze dne 3. 9. 2021, č. j. 52 T 38/2019-893, jenž nabyl právní moci dne 26. 4. 2022, byl podle § 283 odst. 3 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání devíti let, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 3 tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou.

2. Současně krajský soud podle § 70 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku obviněnému uložil trest propadnutí věcí podrobně specifikovaných ve výrokové části svého rozsudku. Podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku a § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku krajský soud obviněnému uložil rovněž peněžitý trest v počtu tři sta denních sazeb, přičemž výše jedné denní sazby činí 100 Kč, tedy peněžitý trest v celkové výměře 30 000 Kč. Podle § 68 odst. 5, věty druhé tr. zákoníku přitom krajský soud obviněnému umožnil hradit peněžitý trest v celkem dvanácti měsíčních splátkách ve výši nejméně 2 500 Kč, a to za podmínky, že výhoda splátek odpadne, pokud obviněný dílčí splátku nezaplatí včas. Vyjma toho krajský soud podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku obviněnému uložil též trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel

všeho druhu v trvání tří roků. V návaznosti na uložený souhrnný trest krajský soud podle § 43 odst. 2 tr. zákoníku zrušil výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Chomutově ze dne 3. 9. 2021, č. j. 52 T 38/2019-893, jenž nabyl právní moci dne 26. 4. 2022, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo tímto zrušením, pozbyla podkladu.

3. Proti výše uvedenému rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem podal obviněný odvolání, jímž napadl rozhodnutí soudu prvního stupně v celém jeho rozsahu, tj. ve výroku o vině i trestu. O tomto řádném opravném prostředku následně rozhodl Vrchní soud v Praze svým usnesením ze dne 28. 8. 2023, č. j. 11 To 34/2023-534 tak, že odvolání obviněného podle § 256 tr. ř. zamítl jako nedůvodné.

4. Podle skutkových zjištění krajského soudu se obviněný P. J. shora uvedené trestné činnosti dopustil tím, že:

dne 23. 5. 2018 v zahrádkářské kolonii v obci XY, okres XY, na pozemku parc. č. XY, XY a XY, majitelky Š. K., konkrétně v prostorách zahradního domku ev. č. XY, zapsaného na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY, který mu za úplatu umožnil užít odsouzený F. T. za účelem výroby metamfetaminu hydrochloridu,

neoprávněně vyrobil 956,19 g báze 1S2S-pseudoefedrinu chemickou cestou, určeného k další výrobě psychotropní látky metamfetaminu hydrochloridu, přičemž ze zajištěného množství pseudoefedrinu by bylo možné následně vyrobit nejméně 859,9 g hydrochloridu metamfetaminu (tedy pervitinu), kdy však k dokončení výroby s ohledem na zásah policejního orgánu nedošlo, přičemž obviněný takto jednal s vědomím, že se jedná o psychotropní látku a prekursor a nakládání s takovými látkami je nezákonné, a ačkoliv neměl jakékoli zákonné oprávnění k nakládání s těmito látkami,

přičemž metamfetamin je jako psychotropní látka uveden v příloze č. 5 nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek, které podle § 44c zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, stanoví seznamy omamných a psychotropních látek a dále je zařazen do Seznamu II. Úmluvy o psychotropních látkách (vyhláška č. 62/1989 Sb.) a pseudoefedrin je uveden jako prekursor v příloze I k nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. 2. 2004 a v kategorii 1 přílohy Nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. 12. 2004.

II.

Dovolání obviněného a vyjádření k němu

5. Obviněný P. J. podal proti shora citovanému usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 8. 2023, č. j. 11 To 34/2023-534, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 12. 2022, č. j. 102 T 23/2021-498, prostřednictvím svého obhájce dovolání, které zaměřil proti výroku o vině. V rámci odůvodnění svého mimořádného opravného prostředku odkázal na existenci dovolacího důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. v jeho první a druhé variantě, neboť je přesvědčen, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených

důkazů a taktéž jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech. Vyjma toho dovolatel odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., neboť má za to, že napadená rozhodnutí spočívají na nesprávném hmotněprávním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Jelikož řádný opravný prostředek obviněného byl odvolacím soudem zamítnut, přestože v řízení mu předcházejícím byly (podle jeho mínění) dány výše uvedené dovolací důvody, obviněný ve svém dovolání odkázal rovněž na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé variantě.

č. 2

6. Za stěžejní vadu dovolatel v rámci svého mimořádného opravného prostředku označil skutečnost, že soudy nižších stupňů v projednávaném případě nedodržely zásadu tzv. totožnosti skutku, neboť skutková věta uvedená v obžalobě neobsahuje sloveso – tedy základní slovní projev konání, které mělo z jeho strany přivodit nezákonný stav. Z tohoto důvodu dovolatel hodnotí popis skutku jako nekompletní, neboť podle jeho mínění z něho není možné dovodit naplnění subjektivní stránky trestného činu, respektive jeho úmysl. V návaznosti na to obviněný konstatoval, že individualizace trestného činu naplňuje pouze přesný a výstižný popis skutku, který je rozhodující pro předmět a rozsah dokazování, stejně jako stabilitu a kontrolovatelnost rozhodování (respektování zásady *ne bis in idem*).

7. Dovolatel dále akcentoval, že každá obžaloba musí obsahovat stručný, jasně formulovaný a logicky uspořádaný žalobní návrh, který je nejdůležitější částí obžaloby, už jen proto, že soud může rozhodovat toliko o skutku, který je v tomto žalobním návrhu uveden, čímž je limitován i v hlavním líčení. Stejným způsobem se uplatní totožnost skutku mezi skutkem uvedeným v usnesení o zahájení trestního stíhání a skutkem, pro který byla podána obžaloba. To znamená, že totožnost skutku je zachována pouze při naprostém souladu mezi popisem skutku v žalobním návrhu a popisem skutku ve výrokové části rozsudku v rámci skutkové věty.

8. Za druhou zásadní námitku dovolatel označil skutečnost, že odsuzující výrok soudu prvního stupně je založen na nezákonně zajištěných důkazech, zabezpečených na základě příkazu k provedení prohlídky jiných prostor a pozemků ze dne 19. 5. 2018, sp. zn. 0 Nt 1758/2018. Přitom z nahlédnutí do katastru nemovitostí je zřejmé, že v rámci přípravného řízení měla být provedena prohlídka stavby pro rodinnou rekreaci č. ev. XY, s ohledem na chráněný zájem tedy domovní prohlídka ve smyslu § 83 tr. ř.

9. Vzhledem k tomu, že taková prohlídka představuje závažný zásah do základních práv obviněného, Ústavní soud opakovaně potvrdil nezbytnost splnění všech zákonných podmínek, mezi něž patří i nutnost přesného označení osoby, vůči které směřuje příkaz k prohlídce, jakož i obydlí tohoto subjektu. Vyjma toho při tzv. testu účinnosti trojí kontroly je pro posouzení ústavní konformity daného úkonu zásadní, zda policejní orgán podal řádně věcně i formálně odůvodněný podnět státnímu zástupci a ten jej poté předal jako návrh soudci, přičemž všichni posuzovali příkaz k domovní prohlídce jako úkon, jehož neodkladnost a neopakovatelnost je zachycena a prokázána.

10. S ohledem na skutečnost, že vstup do obydlí obviněného nebyl realizován na základě příkazu k domovní prohlídce, ale na základě příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků, prohlásil dovolatel takové jednání jednak za ústavně nekonformní, a tedy i trestné, neboť orgány činné v trestním řízení se fakticky dopustily porušení domovní svobody, a to dokonce v kvalifikované skutkové podstatě (neboť do obydlí jiné osoby vnikaly násilím a s více jak dvěma osobami).

11. Dovolatel má rovněž za to, že nemůže obstát ani související tvrzení odvolacího soudu, že na místě prohlídky se nacházela nezúčastněná osoba M. L., neboť ta jako svědkyně u hlavního líčení výslovně uvedla, že v době prohlídky se nacházela toliko na zahradě, aby se policistům „nepletla do cesty“. Probíhající výkon tedy bezprostředně nesledovala, uvnitř objektu nebyla a protokol z provedené prohlídky podepsala až na policejní služebně, přičemž jej ani nečetla. Dovolatel tedy shrnul, že tato osoba byla na předmětnou zahradu policejním orgánem dopravena, nicméně svou funkci *de facto* nevykonávala. Tento ryze formalistický přístup orgánů činných v trestním řízení nemůže být v kontextu s domovní prohlídkou prováděnou na základě příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků tolerován.

12. V neposlední řadě dovolatel namítl, že znalecký posudek z oboru kriminalistika, odvětví chemie ze dne 10. 8. 2018, č. j. KUP-5982-1/ČJ-2018-2306 PC, zpracovaný Kriminalistickým ústavem Praha, není možné považovat za řádně zpracovaný. Podle jeho názoru se jedná toliko o nepřezkoumatelný soubor listin, k němuž zpracovatel u hlavního líčení otevřeně uvedl, že k němu mělo být připojeno dalších cca 300 stránek, což se však v praxi nedělá. Za tohoto stavu dovolatel tvrdí, že se jedná o důkazní prostředek neúplný, a tedy i nepřezkoumatelný, na jehož základě nelze dovolateli uložit trest odnětí svobody.

13. Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem dovolatel závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 8. 2023, č. j. 11 To 34/2023-534, jakož i rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 12. 2022, č. j. 102 T 23/2021-498, dále aby zrušil i další rozhodnutí na citovaná rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo jejich zrušením, pozbyla podkladu, a Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

14. K dovolání obviněného se ve svém písemném stanovisku ze dne 23. 1. 2024, sp. zn. 1 NZO 27/2024-11, vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“). Stran podaného dovolání úvodem předeslal, že obviněný ve svém mimořádném opravném prostředku v podstatě zopakoval své námitky, jež uplatnil již ve svém odvolání, nicméně se jedná o námitky zjevně neoprávněné.

15. K námitce údajného nezachování tzv. totožnosti skutku státní zástupce podotkl, že nejde o námitku hmotněprávní, nýbrž procesní, a proto ji nelze úspěšně podřadit pod deklarovaný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ale ani pod žádný jiný důvod dovolání. Lze připustit, že za určitých okolností lze výjimečně námitky proti porušení zásady obžalovací (vzhledem k jejich přesahu do roviny lidskoprávní) úspěšně namítat v rámci dovolacího přezkumu, nicméně o takový případ se v projednávané věci nejedná. Obviněný se podle státního zástupce zjevně snaží s využitím formulační nedůslednosti popisu skutku v obžalobě zprostit své odpovědnosti za své trestné jednání, přičemž mu bylo od počátku trestního stíhání zjevné, co mu orgány činné v trestním řízení kladou za vinu, a že se v jeho případě jednalo o komisivní jednání spočívající ve výrobě zneužitelné chemické látky. Pouze na podkladě zjevné formulační nedůslednosti (kdy se při sepisu obžaloby z popisu skutku vytratilo sloveso „vyrobil“) nelze dovozovat porušení zásady obžalovací. Přes opomenutí tohoto slovesa je z kontextu skutkové věty snadno seznatelné, že se obviněný z trestněprávního pohledu závadného jednání dopustil jednáním spočívajícím ve výrobě psychotropní látky. Totožnost skutku tedy podle mínění státního zástupce zůstala jednoznačně zachována.

16. Další dvě námitky vychází z mylné domněnky obviněného, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech. Stran námitky obviněného o údajně nezákonném zajištění důkazů opatřených při prohlídce zahrady par. č. XY, XY, XY a stavby ev. č. XY provedené na podkladě příkazu k prohlídce jiných prostor a pozemků (který vydal soudce Okresního soudu v Chomutově dne 19. 5. 2018, sp. zn. 0 Nt 1758/2018) státní zástupce podotkl, že dovolatel fakticky nezpochybnil splnění zásadních podmínek pro výkon uvedené prohlídky jako domovní (případně prohlídky jiných prostor a pozemků, která jsou uvedeny v § 82 odst. 1, 2 tr. ř.). Obviněný spatřuje pochybení toliko v nedodržení formy příkazu soudu, když okresní soud namísto toho, aby vydal příkaz k domovní prohlídce, vydal příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků.

17. Přestože charakter stavby a způsob jejího užívání dával podklad pro to, aby k prohlídce byl vydáván příkaz k domovní prohlídce podle § 83 tr. ř., tak státní zástupce dovolateli nepřisvědčil, že by tato formální vada byla takové intenzity, aby jejím prostřednictvím skutečně došlo k protiústavnímu zásahu do jeho základních práv a svobod. K tak závažnému pochybení totiž nedochází, pokud z příkazů k prohlídce (respektive ze všech okolností případu) přesvědčivě vyplývá, že podmínky pro její nařízení – navíc v podobě neodkladného a neopakovatelného úkonu – jsou skutečně dány. Pokud jsou splněny všechny zásadní zákonné podmínky, tak již nemůže zvláštní roli hrát okolnost, že soud při vydání příkazu chybně vyhodnotil právní povahu nemovitosti, v níž má být prohlídka realizována. Za rozhodující státní zástupce označil to, že příkaz byl (po obvyklém procesu a příslušném posouzení nezbytnosti daného úkonu) vydán k tomu příslušným soudem, přičemž ani krajský soud nezpochybnil v rámci hlavního líčení (konaného za přítomnosti obviněného a jeho obhájce) neodkladnost a neopakovatelnost prohlídky, ani její zákonné provedení. Vzhledem k tomu má výhrada dovolatele povahu toliko upozornění na zjevné formální pochybení příslušných orgánů činných v trestním řízení.

18. Ve vztahu k námitce obviněného stran zpochybněné účasti nezúčastněné osoby při prohlídce nemovitosti státní zástupce konstatoval, že všechny osoby na tomto úkonu přítomné bez výhrad protokol o provedení předmětné prohlídky podepsaly (včetně M. L. jako osoby na úkonu nezúčastněné). Skutečnost, že tato osoba průběh dané prohlídky bezprostředně nesledovala, však nemůže mít vliv na zákonnost tohoto úkonu, a tedy ani na jeho procesní nepoužitelnost jako celku.

19. Připomínky obviněného ke znaleckému posudku z oboru kriminalistika, odvětví chemie, jež prezentoval v dovolání, podle státního zástupce rovněž nesvědčí o procesní nepoužitelnosti tohoto důkazu. V tomto ohledu státní zástupce zásadně odmítl tvrzení dovolatele, že se jedná o „nepřezkoumatelný soubor listin“, neboť mu nic nenasvědčuje. Navíc obviněný ani neargumentuje v tom smyslu, že by se jednalo o důkaz, který by byl získán procesně nepřípustným způsobem, stejně jako neuvedl, v čem měla vada při opatřování důkazu spočívat a v jaké dílčí fázi opatření důkazu se tak mělo stát.

20. Po zvážení výše uvedených skutečností tedy státní zástupce dospěl k závěru, že dovolání obviněného je v rozsahu, v jakém odpovídá uplatněným dovolacím důvodům, zjevně neopodstatněné, a proto navrhl, aby jej Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.

Současně státní zástupce podle § 265r odst. 1 písm. c) tr. ř. vyjádřil souhlas s tím, aby Nejvyšší soud v neveřejném zasedání učinil i jiné než navrhované rozhodnutí.

21. Vyjádření státního zástupce k dovolání podanému obviněným bylo následně Nejvyšším soudem zasláno obhájci obviněného k jeho případné replice, která však do okamžiku zahájení neveřejného zasedání o podaném dovolání nebyla tomuto soudu předložena.

III.

Přípustnost dovolání

22. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zjišťoval, zda je dovolání přípustné a zda vyhovuje všem relevantním ustanovením trestního řádu, tedy zda bylo podáno v souladu s § 265a odst. 1, 2 tr. ř., zda bylo podáno v zákonné dvouměsíční lhůtě a na příslušném místě v souladu s § 265e odst. 1, 3 tr. ř., jakož i oprávněnou osobou ve smyslu § 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř. Dále Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání splňuje všechny obligatorní obsahové náležitosti upravené v § 265f tr. ř.

23. Po jeho prostudování Nejvyšší soud shledal, že obviněný výše uvedená ustanovení trestního řádu respektoval, pročež předmětné dovolání vyhodnotil jako přípustné a vyhovující všem relevantním ustanovením trestního řádu, to znamená, že nebyly shledány žádné skutečnosti bránící jeho věcnému projednání.

IV.

Důvodnost dovolání

24. Vzhledem k tomu, že dovolání lze podat jen z důvodů výslovně uvedených v § 265b tr. ř., musel Nejvyšší soud dále posoudit otázku, zda lze obviněným uplatněné dovolací důvody považovat za některý z důvodů, které jsou taxativně uvedeny v citovaném ustanovení zákona, neboť jejich existence je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem.

25. Dovolatel v prvé řadě odkázal na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., přičemž se tak stalo v době, kdy s účinností od 1. 1. 2022 byla změněna právní úprava řízení o dovolání, a to novelizací trestního řádu provedenou zákonem č. 220/2021 Sb. Tímto zákonem byl v řízení o dovolání v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. s účinností od 1. 1. 2022 zakotven nově obsahově vymezený důvod dovolání spočívající v tom, že „rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy“. Uvedená změna ve svých důsledcích znamená, že za právně relevantní dovolací námitku ze strany obviněného lze považovat:

- správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno,
- procesní bezvadnost provedeního dokazování a
- správnost hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

26. Cílem tohoto dovolacího důvodu přitom byla kodifikace dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, která se vyvinula pod vlivem judikatury Ústavního soudu (např. nálezy Ústavního soudu ze dne 30. 11. 1995, sp. zn. [III. ÚS 166/95](#), nebo nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 11. 2005, sp. zn. [IV. ÚS 216/04](#)). Tento dovolací důvod tedy umožňuje nápravu v případech, kdy došlo k zásadním (extrémním) vadám v rozhodných skutkových zjištěních, která jsou určující pro naplnění zákonných znaků trestného činu, jímž byl obviněný pravomocně uznán vinným, popř. zproštěn obžaloby, event. ve vztahu k němuž bylo rozhodnuto některým z dalších druhů rozhodnutí taxativně uvedených v § 265a odst. 2 tr. ř. Nově zařazený dovolací důvod tedy věcně podchycuje tři okruhy nejzásadnějších vad ve skutkových zjištěních, kterými jsou:

- případy tzv. extrémního nesouladu mezi obsahem provedených důkazů a skutkových zjištěních, která jsou na jejich základě učiněna (zejména případy deformace důkazů, kdy skutkové zjištění je opakem skutečného obsahu daného důkazu),
- případy použití procesně nepoužitelných důkazů (typicky důkazu, který byl pořízen v rozporu se zákonem, např. věcného důkazu zajištěného při domovní prohlídce učiněné bez příkazu soudu, důkazu nezákonným odposlechem apod.),
- vady spočívající v tzv. důkazu opomenutém, tj. důkazu, který byl sice některou z procesních stran navržen, avšak soudem nebyl proveden a jeho neprovedení ani nebylo soudem věcně adekvátně odůvodněno.

27. Zakotvením uvedeného dovolacího důvodu s účinností od 1. 1. 2022 však reálně nedošlo k rozšíření mezí dovolacího přezkumu též na otázky skutkové. Jak již bylo konstatováno shora, smyslem jeho zakotvení byla totiž pouze výslovná kodifikace již dříve judikaturou Ústavního a Nejvyššího soudu vymezených nejtěžších vad důkazního řízení, pro něž se obecně vžil pojem tzv. extrémního nesouladu. Na tom ničeho nemění ani skutečnost, že zákonodárce v tomto směru neužil přímo pojem „extrémní rozpor“. Nyní výslovně zakotvený dovolací důvod je proto nutno vykládat zcela shodně, jak byl ve smyslu dosavadní bohaté judikatury chápán extenzivní výklad § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2021.

28. Obviněný současně odkázal na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., který je možné iniciovat tehdy, pokud napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Prostřednictvím tohoto dovolacího důvodu lze zásadně namítat vady hmotněprávní povahy, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Pro naplnění uvedeného dovolacího důvodu však nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů, aniž by byly řádně vymezeny právní vady v napadených rozhodnutích spatřované. To znamená, že předmětný dovolací důvod musí být v dovolání skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v právním posouzení skutku, jenž je vymezen v napadeném rozhodnutí, a teprve v návaznosti na takové tvrzené a odůvodněné hmotněprávní pochybení lze vytýkat i nesprávná skutková zjištění (srov. usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. [II. ÚS 279/03](#)).

29. Obviněný ve svém dovolání odkázal rovněž na dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., a to v jeho druhé alternativě, který je dán tehdy, pokud v řízení, které předcházelo vydání rozhodnutí o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., byl dán některý z důvodů dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Obecně lze konstatovat, že pod tuto variantu se řadí případy, kdy bylo zamítnuto obviněným podané odvolání proti rozsudku nalézacího soudu postupem podle § 256 tr. ř., tj. po věcném přezkoumání odvolacím soudem podle § 254 tr. ř. s tím, že jej odvolací soud neshledal důvodným. Pokud tedy soud druhého stupně napadené rozhodnutí na podkladě odvolání věcně přezkoumal a následně jej zamítl podle § 256 tr. ř., je možné dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. uplatit pouze v jeho druhé alternativě, tedy za podmínky, že v řízení, které předcházelo uvedenému zamítavému rozhodnutí, byl dán důvod dovolání uvedený pod § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. V takovém případě totiž osobě obviněného nebylo odepřeno právo na přístup k soudu druhého stupně, nýbrž tento soud, přestože v řízení o řádném opravném prostředku napadené rozhodnutí soudu prvního stupně věcně přezkoumával, podle mínění obviněného jím vytýkanou vadu řádně neodstranil.

30. Nadto Nejvyšší soud i při respektování shora uvedeného interpretuje a aplikuje podmínky připuštění dovolání tak, aby dodržel maximy práva na spravedlivý proces vymezené Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod a Listinou základních práv a svobod. Je proto povinen v rámci dovolání posoudit, zda nebyla v předchozích fázích řízení porušena základní práva obviněného, včetně jeho práva na spravedlivý proces (k tomu srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 38/14](#)).

V.

K meritu věci

31. V duchu výše citované judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu tedy Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obviněného P. J. splňuje kritéria jím uplatněných dovolacích důvodů, načež po prostudování připojeného spisového materiálu a obsahu podaného mimořádného opravného prostředku dospěl k závěru, že jím vznesené dovolací námitky jsou sice zčásti formálně pod uplatněné dovolací důvody podřaditelné, nicméně jsou zjevně neopodstatněné.

32. Krajský soud při zjišťování skutkového stavu vycházel jednak z výpovědi obviněného, dále z provedených domovních prohlídek a prohlídek jiných prostor a pozemků, z odborných vyjádření z oboru kriminalistika, stejně jako ze znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví chemie zpracovaného Kriminalistickým ústavem Praha a výsledku jeho zpracovatele – znalce kpt. Ing. Mgr. Václava Martinovského u dvou hlavních líčení, jakož i z listinných důkazů, zejména rozsudku Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 16. 2. 2022, č. j. 102 T 23/2021-453, jímž tento soud schválil dohodu o vině a trestu, která byla sjednána mezi obviněným F. T. a státní zástupkyní Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem.

33. Následně Krajský soud v Ústí nad Labem v rámci odůvodnění svého rozsudku vyhodnotil provedené důkazy v souladu s § 2 odst. 5, 6 tr. ř., tedy jak jednotlivě, tak v jejich vzájemných souvislostech – tedy tak, aby vztah mezi provedenými důkazy na straně jedné a skutkovými závěry na straně druhé, byl naprosto přesvědčivý. Ostatně totožný závěr k této věci zaujal i Vrchní soud v Praze, který explicitně konstatoval, že odůvodnění napadeného rozsudku odpovídá podmínkám § 125 odst. 1 tr. ř., neboť je z něj dovoditelné, které skutečnosti vzal

soud prvního stupně za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při hodnocení provedených důkazů, zejména pokud si vzájemně odporovaly. Této skutečnosti odpovídá i podrobné a přesvědčivé odůvodnění rozhodnutí obou soudů nižších stupňů. Přes výše uvedené závěry obou soudů dovolatel s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř. opětovně zopakoval, že se oba soudy nižších stupňů ve svých rozhodnutích dopustily závažných nedostatků.

V. 1.

Námitka nedodržení zásady zachování tzv. totožnosti skutku

34. Za zásadní dovolatel označil námitku, že skutková věta uvedená v obžalobě je nekompletní, neboť neobsahuje klíčové sloveso stran jeho prokazované aktivity (konkrétně v ní absentuje sloveso „vyrobil“). Z tohoto důvodu z ní nelze dovodit subjektivní stránku trestného činu. Za nesplněný dovolatel považuje také zákonný požadavek individualizace trestného činu přesným a výstižným popisem skutku. Podle dovolatele je totožnost skutku zachována pouze při naprostém souladu popisu skutku v žalobním návrhu a popisu skutku obsaženým ve výrokové části odsuzujícího rozsudku.

35. Z obsahu dovolání vyplývá, že tuto námitku dovolatel zamýšlel podřadit nejspíše pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., nicméně svým charakterem se nejedná o námitku hmotněprávní, nýbrž procesní, neboť zásady, o něž se tato námitka opírá, vyplývají z obsahu ustanovení § 220 tr. ř. Takovou námitku však nelze podřadit nejen pod citovaný důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ale ani pod žádný jiný důvod dovolání. Ve výjimečných případech lze námitku směřující proti porušení zásady obžalovací učinit předmětem dovolání vzhledem k jejím ústavně právním důsledkům, pokud takové porušení mělo (či mohlo mít) bezprostřední dopad na konečné hmotněprávní posouzení jednání obviněného (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 2. 2017, sp. zn. [3 Tdo 177/2017](#)). V projednávaném případě však k takovému pochybení zcela zjevně nedošlo.

36. Obecně platí, že pro soud, který rozhoduje o projednávaném skutku, je určující jeho vymezení v podané obžalobě. Nicméně totožnost skutku nelze chápat pouze jako naprostou shodu mezi skutkovými okolnostmi popsány v žalobním návrhu a výrokem rozhodnutí soudu, kterak naznačil dovolatel. Soud posuzující konkrétní trestné jednání je povinen přihlížet i k případným změnám skutkového stavu, pokud k nim došlo během projednávání věci v hlavním líčení. Některé skutečnosti tedy mohou v popisu projednávaného skutku relevantně přibýt, některé mohou být naopak vypuštěny. Soud projednávající konkrétní skutek je tedy vždy povinen upřesnit jeho popis vymezený obžalobou – s jediným omezením – nesmí změnit podstatu projednávaného trestného jednání obviněného.

37. Totožnost skutku mezi obžalobou a rozhodnutím soudu je přitom zachována nejen v případě úplné shody jednání a následku, ale i za předpokladu, že je dána úplná shoda v jednání obviněného při rozdílném následku, nebo je dána úplná shoda v následku při rozdílném jednání obviněného, anebo jednání obviněného nebo jeho následek (nebo obojí) jsou alespoň částečně shodné, přičemž taková shoda musí spočívat v podstatných okolnostech. Těmi se rozumí skutkové okolnosti charakterizující jednání pachatele nebo následek z hlediska právní kvalifikace, která přichází v úvahu (viz rozhodnutí Nejvyššího soudu uveřejněná pod č. [6/1962](#), č. [19/1964](#), č. [9/1972-II.](#), č. [64/1973](#), č. [24/1981-II.](#) Sb. rozh. tr.;

nález Ústavního soudu ze dne 17. 7. 2002, sp. zn. [II. ÚS 143/02](#); usnesení Ústavního soudu č. 21, publikované ve sv. 27 Sb. n. a u. ÚS; rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2008, sp. zn. [5 Tz 8/2008](#)).

38. Pro úplnost Nejvyšší soud podotýká, že pojem „skutek“ označuje projevy vůle pachatele navenek, jež jsou příčinou následku relevantního z hlediska trestního práva (objektivní stránka), jsou-li vyjádřeny zaviněním (subjektivní stránka projednávaného skutku). Naproti tomu „popis skutku“ je chápán jako verbální vyjádření takové události, jež nastala ve vnějším světě. Z konstantní judikatury rovněž vyplývá, že trestní řízení je vedeno vždy pro skutek samotný, nikoli pro jeho popis.

39. V předmětné námitce dovolatel akcentoval, že popisy projednávaného skutku v obžalobě a v rozsudku soudu prvního stupně nejsou shodné stran nejdůležitějšího údaje, kterým má být vymezení jeho komisivního jednání. Nejvyšší soud proto z usnesení o zahájení trestního stíhání obviněného P. J. podle § 160 odst. 1 tr. ř. ověřil, že se tento dopustil trestné činnosti tím, že: „od přesně nezjištěné doby do nejméně dne 23. 5. 2018 v zahrádkářské kolonii v obci XY v prostorách zahradního domku ev. č. XY na par. č. XY, XY a XY, majitelky Š. K., zapsaného na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY, neoprávněně chemickou cestou vyrobil psychotropní látku metamfetamin zvanou pervitin v dosud přesně nezjištěném množství“.

40. V obžalobě je pak uvedeno, že obviněný P. J. „dne 23. 5. 2018 v zahrádkářské kolonii v obci XY v prostorách zahradního domku ev. č. XY na par. č. XY, XY a XY, majitelky Š. K., zapsaného na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY, neoprávněně chemickou cestou, kterou mu za úplatu umožnil užít obviněný F. T. za účelem neoprávněného vyrobení 956,19 g pseudoefedrinu chemickou cestou...“.

41. Z porovnání obou znění skutkových vět vyplývá, že v žalobní verzi (mimo jiné) skutečně absentuje klíčové sloveso „vyrobil“. Nicméně i z této verze popisu skutku je patrný skutečný důvod přítomnosti osoby dovolatele v předmětné nemovitosti, respektive to, co zde za pomoci předmětů a chemických látek dělal. Nehledě na to, že již z usnesení policejního orgánu o zahájení trestního stíhání je trestné jednání, které bylo obviněnému kladeno za vinu, dostatečně a výstižně formulováno tak, aby daný skutek nemohl být zaměněn za jiný (včetně vymezení doby, místa spáchání i způsobu provedení skutku, jakož i údajů charakterizujících všechny znaky skutkové podstaty přečinu podle § 283 odst. 1 tr. zákoníku).

42. Stran popisu skutku v žalobním návrhu je nutné zdůraznit, že k výpadku slovesa zjevně došlo toliko v důsledku administrativního (písařského) pochybení, které nejspíše vzniklo při doplňování skutkové věty o další objektivní zjištění, tedy pouhým přehlédnutím. V žádném případě však nelze účelově zaměňovat popis skutku a skutek samotný. Z provedených důkazů bez důvodných pochybností vyplynulo, že obviněný v daném místě a čase v přímém úmyslu vyrobil prekursor pseudoefedrin, který byl meziproduktem k závěrečnému vyextrahování metamfetaminu. Pokus dovolatele, kterým usiluje (prostřednictvím vypjatého formalismu) využít formulačního přehlédnutí v popisu skutku k tomu, aby se zcela zprostil odpovědnosti za své jednání, je tak nutné striktně odmítnout. Stejně neakceptovatelná je i související námitka, že ze stávající skutkové věty nelze dovodit subjektivní stránku trestného činu, a to již jen proto, že sám obviněný u hlavního líčení výrobu hydrochloridu metamfetaminu otevřeně

přiznal a pouze vedl se znalcem Kriminalistického ústavu Praha kpt. Ing. Mgr. Václavem Martinovským procesně neúspěšnou polemiku stran jeho skutečného množství.

43. V projednávaném případě byla tedy totožnost skutku, s ohledem na shora uvedené, jednoznačně zachována. Taktéž výsledný popis projednávaného skutku vyjádřený ve výrokové části rozsudku soudu prvního stupně, s nímž se zcela ztotožnil i soud odvolací, obsahuje z hlediska použité právní kvalifikace všechny klíčové zákonné znaky (tj. objektivní i subjektivní stránku, včetně příčinné souvislosti mezi jednáním a následkem dané trestné činnosti), a proto jeho popis zcela vyhovuje zákonným parametrům uvedeným v § 120 odst. 3 tr. ř. Ostatně naplnění všech zákonných znaků trestného činu, jenž byl osobě obviněného přisouzen, vyplynulo i z odůvodnění rozhodnutí soudů prvního a druhého stupně.

V. 2.

Námítka nezákonného zajištění důkazů

č. 2

44. S odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. dovolatel označil za procesně nepoužitelný důkaz v podobě soupisu věcí, které byly policejním orgánem zajištěny na základě příkazu k provedení prohlídky jiných prostor a pozemků ze dne 19. 5. 2018, sp. zn. 0 Nt 1758/2018, neboť prohlídku zahrady par. č. XY, XY, XY, včetně stavby ev. č. XY pro rodinnou rekreaci a jejího příslušenství bylo nutné provádět pouze v intencích domovní prohlídky podle § 83 tr. ř. S ohledem na tuto okolnost dovolatel označil vstup do předmětného obydlí za ústavně nekonformní a trestný.

45. Nejvyšší soud z přiloženého spisového materiálu ověřil, že policejní orgán zadržel obviněného dne 23. 5. 2018 v 01:00 hod. a ještě téhož dne na základě příkazu k provedení prohlídky jiných prostor a pozemků, vydaného soudkyní Okresního soudu v Chomutově dne 19. 5. 2018, pod sp. zn. 0 Nt 1758/2018, provedl prohlídku jiných prostor a pozemků, vztahující se nejen na zahradu parc. č. XY, XY, XY, ale i na stavbu ev. č. XY pro rodinnou rekreaci a její příslušenství (zapsané na LV č. XY u Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj, Katastrální pracoviště XY, jejíž majitelkou je Š. K.). Vyhotovený protokol o této prohlídce (doplněný fotodokumentací i DVD o průběhu celého úkonu) obsahuje informace o věcech zajištěných v obytné části zahradní chatky (položky č. 1 až 12) i o věcech zajištěných ve sklepních prostorách chatky (položky č. 13 až 59). V předmětném zahradním domku byl obviněný rovněž zadržen během výroby prekursoru, přičemž byly zajištěny nejenom věci a chemikálie sloužící k jeho výrobě, ale také již vyprodukovaný pseudoefedrin.

46. Dovolateli lze dát jistě za pravdu v tom směru, že pokud dochází k prohlídce stavby určené pro rodinnou rekreaci, která má přiděleno evidenční číslo, měl být daný úkon proveden na základě příkazu k provedení domovní prohlídky. Nicméně pouze na základě tohoto formálního pochybení nelze označit všechny při tomto úkonu zajištěné důkazy (respektive všechny movité věci zabezpečené v zahradním domku) za důkazy získané nezákonným způsobem. Za procesně nepoužitelný je v souladu s ustálenou judikaturou označován důkaz, který není získán procesně přípustným způsobem, přičemž je vždy nutné konkrétně posuzovat, nakolik intenzivní bylo dané pochybení a zda bylo způsobilé proces provádění důkazu ovlivnit.

47. Ze zákonných podmínek vyplývajících z § 82 odst. 1, 2 tr. ř. je zřejmé, že domovní prohlídku lze vykonat, je-li důvodné podezření, že v bytě nebo v jiné prostoře sloužící k bydlení nebo

v prostorách k nim náležejícím (obydlí) je věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení. Z důvodů uvedených v § 82 odst. 1 tr. ř. lze vykonat i prohlídku prostor nesloužících k bydlení (jiných prostor) a pozemků, pokud nejsou veřejně přístupné. Podle § 83 odst. 1, 2 tr. ř. platí, že nařídit domovní prohlídku je v přípravném řízení oprávněn soudce na návrh státního zástupce. Příkaz k takové prohlídce musí být vydán písemně, musí být odůvodněn a následně doručen osobě, u které se prohlídka koná, a to v jejím průběhu, a pakliže to není možné, tak nejpozději do 24 hodin po odpadnutí překážky, která brání doručení. Domovní prohlídku na příkaz soudce vykoná policejní orgán.

48. Podle § 83a tr. ř. současně platí, že na nařízení a provedení prohlídky jiných prostor a pozemků se obdobně užije ustanovení § 83 odst. 1, 2 tr. ř.

49. Z toho vyplývá, že zákonné parametry pro provedení domovní prohlídky i prohlídky jiných prostor a pozemků jsou v aktuálním znění trestního řádu v podstatě totožné. K nastolení tohoto procesního stavu přitom došlo novelizací § 83a tr. ř. provedenou zákonem č. 459/2011 Sb., a to s účinností od 1. 1. 2012. Od tohoto data je režim obou druhů prohlídek fakticky sjednocen. Nejde-li tedy o případy neodkladného provedení prohlídky bez předchozího soudního příkazu, tak i příkaz k provedení prohlídky jiných prostor a pozemků vydává předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce a (vyjma obecných náležitostí uvedených v § 134 tr. ř.) musí daný příkaz obsahovat údaje o tom, kde má být vlastní prohlídka realizována (aby nemohlo dojít k záměně), její faktický rozsah a účel s poukazem na povinnost majitele (nebo osoby, jež daný prostor užívá k bydlení či k jinému účelu) strpět její provedení. Jestliže byl příkaz k prohlídce vydán ve stadiu prověřování, musí být odůvodněno, proč se jedná o úkon neodkladný nebo neopakovatelný.

50. Z odůvodnění obviněným zpochybňovaného příkazu k provedení prohlídky jiných prostor a pozemků vydaného soudkyní Okresního soudu v Chomutově dne 19. 5. 2018 vyplývá, že Policie České republiky na základě dosavadního šetření pojala podezření, že P. J. je uživatelem pervitinu, umí ho vyrábět a do jeho výroby je také zapojen. Vzhledem k tomu bylo zřejmé, že v místech uvedených ve výroku tohoto příkazu se mohou nacházet věci důležité pro trestní řízení, kterých by mohlo být užíváno k výrobě psychotropní látky, včetně věcí užívaných k jejich následné distribuci. Dále z odůvodnění příkazu vyplývá, že prohlídka jiných prostor bude provedena jako neodkladný a neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání, neboť jedinečně touto cestou lze zajistit předmětné důkazy. Ostatně z okolností případu panujících v době vydání předmětného příkazu bylo zjevné, že pokud by podezřelému bylo sděleno obvinění ještě před provedením dané prohlídky, mohly by být usvědčující důkazy ukryty nebo zničeny, pročež nebylo možné jejich zajištění odkládat až na dobu po zahájení trestního stíhání. Navíc výsledky provedené prohlídky mohly být rozhodující pro zvážení, zda má být trestní stíhání vůbec zahájeno.

51. Protokol o provedení prohlídky jiných prostor a pozemků ze dne 23. 5. 2018 současně obsahuje zprávu, že prohlídka proběhla na základě shora uvedeného příkazu u osoby obviněného (pozn. Nejvyššího soudu: resp. v odděleně vedené trestní věci již odsouzeného) F. T. Ve smyslu § 84 tr. ř. byl proveden jeho přechodní výslech, ve kterém mimo jiné uvedl, že na zahradě se nachází jeho věci i věci P. J., resp. že ve sklepě zde přítomné zahradní chatky jsou umístěny chemikálie, které patří P. J. Samotný příkaz k prohlídce byl doručen osobě F. T., a to ještě před jejím započítím, přičemž samotnou prohlídku prováděli příslušníci Policie

České republiky za jeho bezprostřední fyzické přítomnosti, jakož i za přítomnosti neúčastněné osoby M. L. Během prohlídky byla pořizována foto i videodokumentace, které jsou součástí spisového materiálu.

52. Pokud dovolatel namítl, že příkaz k prohlídce jiných prostor a pozemků vydaný soudkyní Okresního soudu v Chomutově dne 19. 5. 2018, č. j. 0 Nt 1758/2018-85, není souladný s Ústavou České republiky, Nejvyšší soud k této námitce dodává, že za ústavně konformní je nutné vyhodnotit každý příkaz (ať již k prohlídce domovní či k prohlídce jiných prostor a pozemků), pokud z jeho odůvodnění vyplývá:

- že se jedná o domovní či jinou prohlídku prováděnou před zahájením trestního stíhání jako neodkladný či neopakovatelný úkon,
- pokud je alespoň v základní míře zjevné, z jakých skutečností plyne podezření, že v obydlí či jiném prostoru se nachází věc nebo osoba důležitá pro trestní řízení,
- na základě jakých skutečností soud dospěl k závěru, že je u předmětné osoby nutné domovní či jinou prohlídku provést jako neodkladný úkon.

č. 2

53. Při splnění těchto zákonných podmínek (které ani nebyly dovolatelem nikterak zpochybnovány) již nemůže při posuzování otázky zákonnosti a ústavnosti provedení prohlídky hrát zvláštní roli skutečnost, že soudkyně Okresního soudu v Chomutově při vydávání příkazu chybně vyhodnotila právní povahu nemovitosti, v níž měla být prohlídka realizována, respektive když učinila (ovšem na základě návrhu státního zástupce na vydání příkazu k provedení prohlídky identického charakteru) formální chybu v označení svého rozhodnutí, ačkoli jinak byly všechny zákonné podmínky pro konání domovní prohlídky řádně splněny.

54. V projednávaném případě byla rovněž zachována trojí kontrola proporcionality daného zásahu do základních práv a svobod člověka, stejně jako neodkladnosti a neopakovatelnosti daného úkonu, neboť policejní orgán podal z věcně a formálního hlediska řádně odůvodněný návrh státnímu zástupci a ten pak soudci (byť se tak stalo poněkud zavádějícím způsobem ve formě souhrnného návrhu na domovní prohlídku a prohlídku jiných prostor a pozemků stran více nemovitostí), přičemž každý z těchto subjektů posuzoval příkaz k prohlídce jako úkon, jehož neodkladnost a neopakovatelnost je prokázána v příslušných dokumentech dotčených orgánů činných v trestním řízení, a stejně tak jej posuzoval i z hlediska proporcionality zásahu realizovaného na podkladě daného úkonu do základních práv a svobod. Současně je třeba poukázat na skutečnost, že ani krajský soud jako soud rozhodující v dané věci v prvním stupni, následně v hlavním líčení konaném za přítomnosti obviněného a jeho obhájce neodkladnost a neopakovatelnost dotčené prohlídky, jakož ani její zákonné provedení nikterak nezpochybnil.

55. Nejvyšší soud tedy uzavřel, že i přes zjevné přehlédnutí soudkyně Okresního soudu v Chomutově při volbě vhodné formy stran vydávání předmětného příkazu nemůže toto pochybení vést k závěru o nezákonně zajištěných (a tedy i procesně nepoužitelných) důkazech, zvláště pokud zjevně nedošlo k intenzivnímu zásahu do práv obviněného.

V. 3.

Námitka faktické pasivity nezúčastněné osoby

56. S výše uvedenou argumentací souvisí i navazující námitka dovolatele, v rámci které sporuje tvrzení odvolacího soudu, že na místě prohlídky zahradní chatky byla sice přítomna nezúčastněná osoba M. L., nicméně ta u hlavního líčení dne 24. 1. 2020 výslovně uvedla, že během prohlídky se policistům nechtěla „plést do práce“, a proto uvnitř objektu nebyla přítomna. Navíc předmětný protokol podepsala až na policejní služebně, a to bez toho, aby jej četla.

57. K této otázce je nutno podotknout, že protokol o provedení domovní prohlídky ze dne 23. 5. 2018 byl bez jakýchkoli výhrad podepsán všemi osobami, které se tohoto úkonu aktivně účastnily – konkrétně se jednalo o pět policistů a v té době podezřelého F. T. Nikdo z těchto osob tedy nesporeoval řádný průběh výkonu prohlídky, což dané osoby potvrdily svými podpisy. Nezúčastněná osoba M. L., která byla u hlavního líčení vyslechnuta jako svědkyně, pravost svého podpisu na protokolu o provedení prohlídky rovněž potvrdila, byť si již z předmětného policejního úkonu nevybavila podrobnosti, neboť z pozice asistenta prevence kriminality se v dané době na vyžádání policie účastnila více podobných úkonů. Přiznala však, že jako nezúčastněná osoba nebyla bezprostředně účastna policejní prohlídky v zahradním domku, kde nebylo dostatek místa, a proto se policistům při zajišťování důkazů „nepletla do cesty“. Tato okolnost však nemůže mít žádný vliv na zákonnost probíhajícího úkonu.

58. Skutečnost, jakým způsobem nezúčastněná osoba sleduje probíhající policejní úkon, jemuž je fyzicky přítomna, a zda v jeho průběhu jeví či naopak nejeví zájem o okolnosti, za nichž je prováděn, jakož i o to, co bylo při něm zjištěno, je čistě na osobním uvážení této osoby. Pokud se nezúčastněná osoba „aktivně“ policejního úkonu nezúčastnila a toliko pasivně sledovala, kterák ze zahradního objektu policie vynáší zajištěné důkazy, nemůže mít tato okolnost za následek procesní nepoužitelnost provedené dané prohlídky jako celku. Z tohoto důvodu nebylo možné ani tuto dovolací námitku obviněného akceptovat jako relevantní.

V. 4.

Námitka nepřezkoumatelnosti znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví chemie

59. V závěru svého dovolání obviněný s odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. (v jeho druhé variantě) vznesl námitku proti znaleckému posudku z oboru kriminalistika, odvětví chemie ze dne 10. 9. 2018, č. j. KUP-5982-1/ČJ-2018-2306 PC, který nepovažuje za zpracovaný zákonným způsobem, neboť znalec u hlavního líčení mimo jiné uvedl, že k němu mělo být připojeno dalších zhruba 300 stránek, což – jak měl uvést – „se však nedělá“. Na to obviněný reagoval tvrzením, že faktický přezkum tohoto posudku a jeho výstupů díky tomu není možný.

60. V návaznosti na tuto námitku Nejvyšší soud z příloženého spisového materiálu ověřil, že zpracovatel znaleckého posudku kpt. Ing. Mgr. Václav Martinovský vypovídal v průběhu hlavního líčení dokonce dvakrát – poprvé dne 24. 1. 2020 a opětovně dne 9. 11. 2022, přičemž u svého druhého výslechu zodpověděl řadu dotazů nejen předsedy senátu a obhájce, ale rovněž vedl rozsáhlou polemiku s osobou obviněného, a to stran způsobu zjištění celkového množství báze S-metamfetaminu a báze 1S2S-pseudoefedrinu v zajištěné stopě

Z48 (kovový hrnec s kapalinou), ze které bylo zjištěno, že v daném případě bylo možné připravit až 859,9 g hydrochloridu metamfetaminu neboli pervitinu.

61. Zpracovatel znaleckého posudku byl tedy u hlavního líčení podrobně vyslechnut, přičemž své závěry, včetně zvoleného postupu a metody odborného zkoumání, jež k jejich přijetí vedly, soudu zevrubně objasnil, byť proti nim měl obviněný řadu nesouhlasných výhrad. Ty však nemohly vést k závěru o procesní nepoužitelnosti tohoto důkazu.

62. Námitku obviněného o nepřezkoumatelnosti znaleckého posudku kvůli jeho údajné nekompletnosti Nejvyšší soud kategoricky odmítá. Obviněný stran této námitky odkazuje pouze na vyjádření, ve kterém znalec výslovně deklaroval, že součástí znaleckého posudku jsou toliko přílohy stran výstupů, které jsou pro posuzovanou věc nezbytně nutné. K tomu dodal, že v současné době má určeno, jaké má použít metodiky a instrumentace, ale již neuvádí všechny výstupy, neboť pokud by uváděl výsledky z veškeré použité instrumentace, pak by posudek v konečném důsledku čítal cca 400 až 500 stran, což pro všechny strany označil za neúnosné. Z tohoto důvodu obsahuje znalecký posudek jen výsledek z provedené kvantifikace stran zjištění celkového množství hydrochloridu metamfetaminu, který bylo možné ze stop zajištěných na místě činu vyrobit. Znalec měl přitom k dispozici dva vzorky, každý měl dvě opakování, tzn. že výsledkem procesu jeho odborného zkoumání jsou čtyři výstupy, ze kterých byla určena střední hodnota, která je v posudku uvedena jako výsledná.

63. Jelikož dovolatel ani neupřesnil, v čem měl spočívat procesně nepřípustný postup znalce a v jaké fázi opatření důkazu k němu mělo dojít, Nejvyšší soud jeho tvrzení o „nepřezkoumatelném souboru listin“ zásadně odmítá jako bezpředmětnou a ryze účelovou spekulaci, stejně jako jeho výrok, že znalec při svém postupu zkoumal jiný předmět, než který byl zajištěn při policií provedené prohlídce. V této souvislosti je vhodné opětovně zdůraznit, že to byl sám obviněný, který přiznal, že z tablet léčiva zn. Cirrus vyráběl extrakt pseudoefedrinu, přičemž dodal, že „předpoklad byl, že to udělá celé“ (tedy že ze zajištěného množství sám vyrobí pervitin).

V. 5.

K námitce podřazené pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

64. Pakliže obviněný uplatnil dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř., z obsahu jím podaného dovolání vyplývá, že tak učinil v jeho druhé alternativě, čímž poukázal na zamítnutí jeho řádného opravného prostředku odvolacím soudem, přestože v předchozím řízení byly – podle jeho názoru – dány důvody dovolání popsané v § 265b odst. 1 písm. g) a písm. h) tr. ř. Takto formulovaný důvod dovolání však může být úspěšný toliko v případě, že by byla zjištěna existence vytýkaných vad, které by zatěžovaly trestní řízení již před soudem prvního stupně. Kterak je patrné z předchozích částí odůvodnění tohoto usnesení dovolacího soudu, rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem však takovými vadami zatížen není, protože nemohl být naplněn ani dovolatelem uplatněný důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě.

V. 6. Shrnutí

65. Nejvyšší soud po pečlivé analýze přiloženého spisového materiálu konstatuje, že Krajský soud v Ústí nad Labem se řádně vypořádal se skutkovými zjištěními, která vzešla z řádně provedených důkazů v souladu s § 2 odst. 5 tr. ř. a ty posléze vyhodnotil tak, jak mu ukládá § 2 odst. 6 tr. ř., tedy nejen jednotlivě, ale rovněž v jejich vzájemných souvislostech. Se skutkovými i hmotněprávními závěry nalézacího soudu se následně plně ztotožnil i Vrchní soud v Praze jako soud odvolací. Mezi provedenými důkazy a z nich plynoucími skutkovými závěry na straně jedné a hmotněprávními závěry na straně druhé Nejvyšší soud neshledal žádný, natož zjevný či extrémní nesoulad. V nyní posuzované věci nebyl dovolacím soudem zjištěn ani jakýkoli nedůvodný zásah do ústavním pořádkem garantovaných základních práv obviněného, včetně jeho práva na spravedlivý proces.

66. Stran stěžejní námitky obviněného je nutné zdůraznit, že z provedených důkazů vyplynulo, že obviněný P. J. se dopustil jednání, které bezprostředně směřovalo k neoprávněnému vyrobení psychotropní látky ve velkém rozsahu, a tohoto jednání se dopustil v přímém úmyslu trestný čin spáchat, přičemž k jeho dokonání nedošlo pouze z důvodu nečekaného policejního zásahu. Vzhledem k těmto skutkovým závěrům nelze tvrdit, že by nebylo prokázáno naplnění skutkové podstaty projednávaného trestného činu, pokud tzv. skutková věta v obžalobě vlivem písařského přehlédnutí neobsahuje sloveso „vyrobil“. I přes toto zjevné formální pochybení byla v dané věci totožnost skutku bez důvodných pochybností veskrze zachována.

67. Ani na následující námitky obviněného nelze pohlížet jinak, než jako na pouhé poukazy na procesní pochybení, která však ve vztahu k celkové důkazní situaci nemají procesní sílu zvrátit skutkový stav věci ve prospěch dovolatele. Nadto nelze přehlédnout, že obviněný identické námitky uplatnil již v předchozích stádiích trestního řízení, pročež byly již řádně vypořádány, a to zejména ze strany Vrchního soudu v Praze.

68. Současně se oba soudy nižších stupňů v přezkoumávané věci nezpronevřily přísnému pravidlu prokázání viny obviněného mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost a dbaly o dosažení co nejvyšší možné jistoty ohledně závěrů vyplývajících z jednotlivých důkazů. V posuzovaném případě byly rovněž plně respektovány všechny základní zásady trestního řízení, včetně zásady obžalovací a ústavně garantovaného práva obviněného na spravedlivý proces. Následně byl projednávaný skutek soudy nižších stupňů přiléhavě právně kvalifikován, neboť byly prokazatelně naplněny zákonné znaky pokusu zvláště závažného zločinu nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 283 odst. 1, odst. 3 písm. c) tr. zákoníku.

VI. Závěr

69. Nejvyšší soud po provedeném přezkumu napadeného usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 8. 2023, č. j. 11 To 34/2023-534, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 20. 10. 2022, č. j. 102 T 23/2021-498, v rozsahu podaného mimořádného opravného prostředku dospěl k jednoznačnému závěru, že ve věci obviněného P. J. nedošlo ve smyslu jím uplatněných dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h), m) tr. ř. k porušení zákona, pročež bylo jeho dovolání v souladu s § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto

pro jeho zjevnou neopodstatněnost. O odmítnutí dovolání bylo rozhodnuto v neveřejném zasedání v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř.

Č. 3

Naplnění znaku překonání bezpečnostního opatření ve smyslu § 230 odst. 1 tr. zákoníku nevyklučuje ani výjimečně nízká úroveň takového bezpečnostního opatření či chyba v zabezpečení počítačového systému.

Neoprávněný přístup k počítačovému systému a nosiči informací

§ 230 odst. 1 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2024, sp. zn. [8 Tdo 450/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:8.TDO.450.2024.1

Č. 3

Nejvyšší soud k dovolání nejvyššího státního zástupce podanému v neprospěch obviněného P. K. zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. 9 To 14/2024, rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 11. 2023, sp. zn. 22 T 75/2023, a také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a Okresnímu soudu v Příbrami přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 11. 2023, sp. zn. 22 T 75/2023, byl obviněný P. K. (dále též jen „obviněný“) podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby státního zástupce Okresního státního zastupitelství v Příbrami ze dne 23. 5. 2023, č. j. 1 ZT 83/2022-26, pro skutek spočívající v tom, že

v neupřesněné době nejméně ode dne 20. 4. 2020 do dne 15. 2. 2021, v nezjištěném místě, v úmyslu neoprávněně získat přístup do integrovaného systému plnění ohlašovacích povinností („ISPOP“), vyhotovil registrační formulář pro registraci do ISPOP dle § 4 odst. 6 zákona č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí, integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů, a to k subjektu pod identifikačním číslem XY, kterým je společnost S. C., s. r. o., ačkoli si byl vědom toho, že nemá oprávnění jménem společnosti S. C., s. r. o., jednat a ani se jménem této společnosti registrovat jako správce v počítačovém systému ISPOP, kdy tento vyplněný registrační formulář dodal dne 20. 4. 2020 prostřednictvím datové schránky ISDS: XY se svým ověřeným elektronickým podpisem provozovateli tohoto systému, příspěvkové organizaci CENIA, České informační agentuře životního prostředí, tedy oprávnění vytvořit svou registraci k subjektu S. C., s. r. o., ve vztahu k provozovateli počítačového systému ISPOP předstíral, a překonal tak bezpečnostní opatření počítačového systému spočívající v nutnosti registrace, čímž si zjednal neoprávněný přístup do počítačového systému ISPOP obsahujícího neveřejné informace týkající se ohlašovacích povinností

v oblasti životního prostředí společnosti S. C., s. r. o., které jsou využitelné mimo jiné v obchodním styku,

v němž bylo spatřováno spáchání přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

2. Proti označenému rozsudku soudu prvního stupně podal státní zástupce Okresního státního zastupitelství v Příbrami v neprospěch obviněného odvolání zaměřené proti výroku o jeho zproštění obžaloby. Krajský soud v Praze usnesením ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. 9 To 14/2024, podle § 256 tr. ř. odvolání státního zástupce zamítl.

č. 3

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. 9 To 14/2024, podal nejvyšší státní zástupce v neprospěch obviněného dovolání, v němž odkázal na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. m), h) tr. ř. Namítl, že napadeným usnesením bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. b) tr. ř., přestože v řízení mu předcházejícím rozsudek soudu prvního stupně spočíval na nesprávném právním posouzení skutku.

4. Nejvyšší státní zástupce se neztotožnil s právními názory vyjádřenými soudy v označených rozhodnutích. Měl za to, že rozhodné skutkové okolnosti svědčí o tom, že obviněný naplnil žalovaným skutkem zákonné znaky přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž nelze ani konstatovat, že by jeho čin nebyl postižitelný prostředky trestního práva. Po připomenutí zákonného znění skutkové podstaty předmětného přečinu a výkladu jeho jednotlivých znaků, jak je činí komentářová literatura, poukázal také na Úmluvu o počítačové kriminalitě, vyhlášenou pod č. 104/2013 Sb. m. s., a směrnici Evropského parlamentu a Rady 2013/40/EU ze dne 12. 8. 2013 o útocích na informační systémy a nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2005/222/SVV, v nichž je užíván pojem „porušení bezpečnostního opatření“, za které lze podle dovolatele považovat i posuzované jednání obviněného, které spočívalo v obejití pravidel vstupu do ISPOP.

5. Zdůraznil, že z hlediska rozhodných skutkových zjištění nevznikly pochybnosti o tom, že obviněný získal přístup k počítačovému systému neoprávněně, když v rámci registrace do počítačového systému ISPOP zadal při identifikaci své osoby záměrně nepravdivé údaje, čímž došlo ke stažení údaje ze základního registru, který se týkal obchodní společnosti S. C., s. r. o., k níž však obviněný neměl žádný právní vztah. Současně byla automaticky založena vazba mezi dotčeným subjektem a uživatelem (tj. obviněným), přičemž na základě této vazby byly tomuto uživateli zaslány do e-mailové schránky přihlašovací údaje do systému ISPOP. Je tedy zjevné, že pokud by obviněný takové nepravdivé údaje vědomě nezadal, přístup do ISPOP by mu nebyl umožněn. Doplnil, že ve smyslu § 4 odst. 6 zákona č. 25/2008 Sb., o integrovaném registru znečišťování životního prostředí a integrovaném systému plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 25/2008 Sb.“), je podmínkou pro využití integrovaného systému

plnění ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí předchází registrace v tomto integrovaném systému. Podle § 4 odst. 9 citovaného zákona zpracovává tento integrovaný systém osobní údaje. Při vstupu do systému musel tedy obviněný vyvinout alespoň minimální úsilí k tomu, aby překonal překážku v podobě předem nastaveného algoritmu pro přístup do předmětného systému, který byl limitovaný identitou osoby a jejím propojením s povinným subjektem plnícím ohlašovací povinnost podle zákona č. 25/2008 Sb., přičemž takové lživé jednání je již možné považovat za překonání bezpečnostního opatření, protože bez zadání požadovaných údajů povinného subjektu by nebylo možné vstoupit do systému ISPOP.

6. Dovolatel poznamenal, že předmětný počítačový systém sice nebyl zajištěn takovým bezpečnostním opatřením, které by vyžadovalo prvotní zadání nějakých jedinečných údajů (např. hesla), avšak správce tohoto systému ho opatřil takovými funkcionalitami, které omezovaly přístup veřejnosti (resp. neregistrované osoby) k neveřejným datům. S těmito daty se mohly seznámit pouze registrované osoby poté, co jednak zadaly do registračního formuláře veřejně dostupný údaj vztahující se k dotčené osobě, jednak po spárování tohoto údaje obdržely přihlašovací údaje ke vstupu do počítačového systému. Nelze tedy konstatovat, že by předmětný počítačový systém ISPOP bylo možné používat zcela libovolně a bez nutnosti použití zmíněných funkcionalit. Ani výjimečně nízká úroveň bezpečnostního opatření či dokonce chyba v zabezpečení tohoto počítačového systému, které obviněný využil k přístupu, proto nevylučuje závěr o jeho trestní odpovědnosti za žalovaný přečin. Zdůraznil, že z hlediska naplnění zákonných znaků označeného přečinu podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku není podstatné ani to, zda obviněný s daty uloženými v počítačovém systému, do kterého neoprávněně vstoupil, nějak manipuloval.

7. Jde-li o existenci úmyslného zavinění, nejvyšší státní zástupce konstatoval, že obviněný zcela vědomě a záměrně použil k registraci údaj, který se vztahoval k osobě, ke které nebyl v žádném právním vztahu. Obviněný měl nepochybně alespoň základní představu, k jakému účelu měl být počítačový systém ISPOP využíván a že k některým údajům v něm obsaženým nemohl mít bez vztahu k registrované osobě přístup. Věděl proto, že vstup do zmiňovaného počítačového systému si získal neoprávněně za použití takových údajů zanesených do registračního formuláře, které v uvedených souvislostech nemohl použít, protože k jejich zadání byl pro tento účel oprávněn jiný subjekt. Současně si obviněný byl vědom, že lživým jednáním překonal předem nastavené podmínky, za kterých bylo možné využívat předmětný počítačový systém. Naplnění subjektivní stránky tak vyplývá nejen z charakteru a způsobu jednání obviněného popsaného ve skutkové větě v návrhové části obžaloby, ale i z ostatních rozhodných okolností, zejména pak ze záměru obviněného a z neodvratnosti následku v podobě porušení zájmu na ochraně důvěrnosti počítačových dat a neveřejné části počítačového systému ISPOP.

8. Podle dovolatele je odůvodněn i závěr o dostatečné míře společenské škodlivosti spáchaného činu. V dané věci není možno spatřovat žádné mimořádné okolnosti případu, pro které by neměla být trestní odpovědnost obviněného uplatněna. Naopak jednání obviněného je pro daný typ trestné činnosti obvyklé v tom směru, že neoprávněně získal přístup k počítačovému systému, který nebyl určen k volnému využití všem osobám. V předkládané věci je pro posouzení společenské škodlivosti činu významné, že obviněný přistoupil do počítačového systému ISPOP po lživém získání přihlašovacích údajů opakovaně

v období od 21. 4. 2020 do 10. 1. 2021 a v rámci podnikání obchodní společnosti K., s. r. o., v oboru činnosti nakládání s odpady, což je činnost, kterou se zabývá i obchodní společnost S. C., s. r. o., jejíž výstupy byly předmětem hlášení v počítačovém systému ISPOP. Zdůraznil, že tedy nešlo o nějaké nahodilé jednání s cílem ověřit možnosti přístupu třetích osob do předmětného systému bez provedení kontroly jejich vazby k povinným subjektům plnícím ohlašovací povinnost, jak v dosavadním trestním řízení uváděl obviněný.

9. Uzavřel, že jednání obviněného naplnilo všechny znaky označeného přečinu a současně šlo o čin dostatečně společensky škodlivý, za který je třeba vůči obviněnému vyvodit trestní odpovědnost a trestněprávní důsledky s ní spojené.

10. Nejvyšší státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. 9 To 14/2024, jakož i jemu předcházející rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 11. 2023, sp. zn. 22 T 75/2023, a všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Okresnímu soudu v Příbrami věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

č. 3

11. Obviněný P. K. ve vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce předně uvedl, že dovolání je podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř., když měl za to, že dovolatel se fakticky domáhá přezkumu skutkových závěrů, které soud prvního stupně vyvodil z provedeného dokazování. Takový postup však podle jeho názoru nepřichází v úvahu, neboť nelze shledat jakýkoliv zjevný rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými závěry, popř. jiné vady dokazování vyjádřené v dovolacím důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., nadto je nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání ani netvrdil.

12. Obviněný dále vytkl, že dovolání je založeno na skutkových zjištěních, k nimž soudy nižších stupňů nedospěly, a dovolatel uváděl spoustu informací, které z provedeného dokazování nevyplývaly či byly dokonce vyvráceny. Pokud jde o subjektivní stránku, dovolatel ji dovozoval na základě ničím nepodložených domněnek, které byly navíc rozptýleny dokazováním. Nezohledňoval žádný z důkazů svědčících ve prospěch obviněného, a to jak ve vztahu k subjektivní stránce, tak ve vztahu ke společenské škodlivosti. V podrobnostech pak zdůraznil, že v předmětné době nebyl seznámen s pravidly používání systému ISPOP a jejich znalost ani nebyla vyžadována, nemohl tak obcházet pravidla, jak uváděl dovolatel. Měl také za to, že v registračním formuláři neuvedl jakýkoliv nepravdivý údaj, naopak jednal zcela transparentně pod vlastními osobními údaji. Uvedl-li identifikační číslo společnosti S. C., s. r. o., pak žádným způsobem neprohlašoval, že je jejím jednatelem či jinak disponuje pověřením či zmocněním za společnost jednat. Obviněný dále zdůraznil nutnost rozlišovat od sebe jednotlivé procesy, a to registraci, přihlášení a žádost o přidělení vazby ke konkrétnímu subjektu. Poukázal, že byť za účelem registrace i žádosti o přidělení vazby ke konkrétnímu subjektu ISPOP generoval totožný registrační formulář, následky jeho odeslání se lišily s ohledem na skutečnost, zda jej vyplnil již registrovaný uživatel. Obviněný se do systému registroval o několik měsíců dříve, přičemž jednání projednávaného v tomto řízení se dopustil až žádostí o přidělení vazby ke konkrétnímu subjektu. Dále se vyjadřoval také k pojmu bezpečnostního opatření a s poukazem na odborné vyjádření doc. Ing. Zdeňka Lokaje, Ph.D., LL.M., znovu uzavřel, že systém ISPOP zabezpečen ani na nízké úrovni nebyl,

když systém umožnil přístup každému, kdo o něj požádal. K motivu svého jednání a k subjektivní stránce uvedl, že bylo prokázáno, že jeho úmyslem nebylo překonat bezpečnostní opatření a zjednat si přístup k neveřejným informacím, nýbrž zjistit, na jakém principu systém ISPOP funguje. V tomto smyslu zopakoval svou obhajobu soudům známou z předcházejícího řízení.

13. Jde-li o dovolatelem vznesenou otázku nemožnosti aplikace subsidiarity trestní represe a jeho argumentaci přihlašování obviněného do účtu opakovaně, obviněný zdůraznil, že se do účtu přihlašoval toliko pod svým účtem, k němuž byl registrován již dříve, než došlo k žádosti o provedení vazby ke společnosti S. C., s. r. o., proto je nerelevantní, kolikrát do systému ISPOP vstoupil, když vždy používal pouze své přístupové údaje. Zdůraznil, že jeho jednáním nedošlo ke vzniku jakéhokoliv škodlivého následku, a zejména že i případné získání jakýchkoliv informací o společnosti S. C., s. r. o., nebylo pro něj jakkoliv relevantní, když s předmětnou společností není ani jeho společnost v konkurenčním boji, navíc většinu takových informací obviněný zná s ohledem na výkon činnosti společnosti K., s. r. o. (konkurenční boj vyloučil i svědek M. Z., prokurista společnosti S. C., s. r. o.).

14. Obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání nejvyššího státního zástupce odmítl z důvodu podle § 265i odst. 1 písm. b) a e) tr. ř., popř. je zamítl ve smyslu § 265j tr. ř.

III.

Přípustnost dovolání

15. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že dovolání je podle § 265a tr. ř. přípustné, že je podala včas oprávněná osoba a že splňuje náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Shledal, že dovolání nebylo možné odmítnout podle § 265i odst. 1 tr. ř., načež podle § 265i odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost výroku rozhodnutí, proti němuž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadenému rozhodnutí předcházející a dospěl k závěru, že dovolání nejvyššího státního zástupce je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Nejvyšší soud úvodem připomíná, že ve vztahu ke všem důvodům dovolání platí, že obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů. Dovolatel v dovolání odkázal na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. h), m) tr. ř. Jeho námítka lze pod uplatněné důvody dovolání podřadit.

17. Podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. lze dovolání podat, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 pod písmeny a) až l) tr. ř. Tento dovolací důvod tedy spočívá ve třech různých okolnostech (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3174–3175): řádný opravný prostředek byl zamítnut z tzv. formálních

důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) a b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí, nebo odvolání bylo odmítnuto pro nesplnění jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř., ačkoli oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo jí nebyla poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání, nebo řádný opravný prostředek byl zamítnut z jakýchkoli jiných důvodů, než jsou důvody uvedené výše jako první okolnost, ale řízení předcházející napadenému rozhodnutí je zatíženo vadami, které jsou ostatními dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Předmětný dovolací důvod tak míří na případy, kdy došlo k zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku bez věcného přezkoumání a procesní strana tak byla zbavena přístupu ke druhé instanci (tzv. prvá alternativa) nebo již v řízení, které předcházelo rozhodnutí o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku, byl dán některý ze shora uvedených dovolacích důvodů (tzv. druhá alternativa). Nejvyšší státní zástupce v dovolání uplatnil alternativu druhou, neboť podle jeho názoru byl v řízení předcházejícím rozhodnutí odvolacího soudu, jímž bylo odvolání státního zástupce po věcném přezkoumání napadeného rozsudku soudu prvního stupně zamítnuto, dán důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

18. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze uplatnit, jestliže napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. V mezích uplatněného dovolacího důvodu tak lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde (a naopak), nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva. Nejvyšší státní zástupce relevantně uplatnil námitku, že soudy nesprávně právně kvalifikovaly jednání obviněného, když měly za to, že v žalobním návrhu značený skutek není trestným činem, v důsledku čehož jej zprostily obžaloby. Podle něj naopak rozhodné skutkové okolnosti svědčí o tom, že obviněný naplnil žalovaným skutkem všechny zákonné znaky přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku, včetně znaků objektivní a subjektivní stránky, a nelze konstatovat, že by čin obviněného nebyl ani postižitelný prostředky trestního práva.

19. Přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo překoná bezpečnostní opatření, a tím neoprávněně získá přístup k počítačovému systému nebo k jeho části. Tato základní skutková podstata chrání důvěrnost počítačových dat a počítačového systému nebo jeho části. Počítačový systém je zde chráněn před ohrožením jeho bezpečnosti. Jde o úmyslný trestný čin, přičemž postačí i úmysl nepřímý [§ 15 odst. 1 písm. a), b), odst. 2 tr. zákoníku]. Úmysl musí zahrnovat všechny znaky objektivní stránky skutkové podstaty, a to včetně znaku „neoprávněně“.

20. Soudy zjistily (zjednodušeně), že obviněný vyhotovil registrační formulář pro registraci do systému ISPOP, a to k subjektu pod identifikačním číslem XY, kterým je společnost S. C., s. r. o., ačkoli si byl vědom toho, že nemá oprávnění jménem společnosti S. C., s. r. o., jednat a ani se jménem této společnosti registrovat jako správce v počítačovém systému ISPOP. Vyplněný registrační formulář dodal dne 20. 4. 2020 prostřednictvím datové schránky se svým

ověřeným elektronickým podpisem provozovateli systému, příspěvkové organizaci CENIA, České informační agentuře životního prostředí, čímž si zjednal neoprávněný přístup do počítačového systému ISPOP obsahujícího neveřejné informace týkající se ohlašovacích povinností v oblasti životního prostředí společnosti S. C., s. r. o.

21. Soud prvního stupně v takto popsaném jednání nespatořoval zákonné znaky přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku. Dospěl k závěru, že obviněný nemusel překonávat žádné bezpečnostní opatření a ani nevyvíjel žádné úsilí, aby vstoupil do počítačového systému. Za bezpečnostní opatření podle tohoto soudu nelze považovat nutnost registrace spočívající ve vyplnění registračního formuláře, a to vyplněním údaje veřejně přístupného. Připomněl, že přístup do počítačového systému mu umožnil systém ISPOP automaticky po vyplnění přijatého formuláře, aniž by jakkoliv ověřil pravdivost údajů ve formuláři, aby do něj vstoupil. Soud nezjistil ani zjištný úmysl obviněného získat informace o obchodní společnosti S. C., s. r. o., případně takové informace zneužít (body 22., 23. odůvodnění rozsudku).

22. Odvolací soud se ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně, že obviněný vyplněním formuláře či žádosti, potažmo uvedením údaje, který je veřejně dostupný, nepřekonal žádné bezpečnostní opatření. Dále uvedl, že z provedeného dokazování nevyplývá ani existence úmyslného zavinění obviněného. Pochybnosti měl i ohledně otázky vlivu míry zabezpečení počítačového systému na trestnost činu. V této souvislosti zmínil princip *ultima ratio* s tím, že kriminalizace jednání nastupuje v případech, ve kterých pachatel neoprávněně získal přístup k počítačovému systému překonáním bezpečnostního opatření. Nepřekona-li osoba neoprávněně vstupující do systému žádné, byť jednoduché, bezpečnostní opatření, nedopouští se přečinu podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku. Podle odvolacího soudu znak spočívající v překonání bezpečnostního opatření nebyl prokázán (body 18., 19. usnesení).

23. Soudy tedy měly primárně za to, že obviněný nemusel překonávat žádné bezpečnostní opatření k získání (neoprávněného) přístupu do systému ISPOP, když stačilo vyplnit formulář, na jehož základě mu byly automaticky, bez ověření pravosti uvedených údajů, zaslány přihlašovací údaje do tohoto systému (viz bod 22. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně, body 18., 19. odůvodnění usnesení odvolacího soudu), v důsledku čehož nebyly naplněny požadované znaky objektivní stránky přečinu kladeného obviněnému za vinu. Nejvyšší soud však s jejich právními závěry nemůže souhlasit.

24. Bezpečnostním opatřením je třeba rozumět každé opatření, jehož cílem je zabránit volnému přístupu k počítačovému systému, jeho části nebo k nosiči informací (např. heslo, přenosný přístupový klíč, biometrický zámek, vymezení uživatelských práv nebo použití firewallu), tedy ochránit důvěrnost v systému obsažených dat. Na stupni, míře zabezpečení nezáleží. Úroveň zabezpečení nelze považovat za rozhodující, postačí, že pachatel musí překonat nějakou překážku, kterou překonává neoprávněně. Existence jakéhokoli zabezpečení totiž na jedné straně jasně signalizuje, že si uživatel nepřeje, aby někdo nepovolaný do systému vstupoval, na druhé straně musí pachatel vyvinout zvýšené úsilí, aby do systému vstoupil (srov. ŠÁMAL P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2957). Bezpečnostním opatřením může být typicky heslo, firewall, přenosné paměťové médium s přístupovým klíčem, ale i vymezení uživatelských práv nebo režim užívání

počítačových systémů v soukromých či veřejnoprávních institucích [srov. ŠČERBA, Filip a kol. Trestní zákoník. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 2020, s. 1882, 1883).

25. Samotným „překonáním bezpečnostního opatření“ lze zjednodušeně rozumět vstup do počítačového systému neoprávněným způsobem, který vyžaduje jakoukoliv aktivitu, kterou pachatel obchází i jakkoliv jednoduché či slabé bezpečnostní opatření, které má bránit volnému přístupu k systému a které tedy svou podstatou již samo o sobě dává uživateli najevo neoprávněnost jeho vstupu do systému (může jím dokonce být i pouhé uhodnutí jednoduchého hesla, či vyplnění přihlašovacích údajů, které byly pachateli poskytnuty oprávněnou osobou, avšak bez povolení k přístupu do daného systému – srov. např. užití uloženého hesla k získání přístupu do sociální sítě Facebook jiné osoby v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 7. 2023, sp. zn. [4 Tdo 555/2023](#), bod. 17 odůvodnění).

č. 3

26. Není pochyb o tom, že integrovaný systém plnění ohlašovacích povinností (ISPOP) je počítačovým systémem. V době, kdy se skutek stal, nebyla sice v účinnosti legální definice počítačového systému podle § 136a tr. zákoníku (stalo se tak až novelou provedenou zákonem č. 130/2022 Sb., účinnou od 28. 6. 2022), avšak pochybnosti o tomto závěru nebyly, ani dovolatel je nemá, a Nejvyšší soud proto považuje za nadbytečné se touto otázkou podrobně zabývat. Na podkladě výše rozvedených teoretických východisek lze registrační formulář, na jehož základě byly registrujícímu zasílány přístupové údaje do systému ISPOP či vytvořena vazba k určitému subjektu a zaslán odkaz na změnu hesla, a umožněn tak vstup do tohoto počítačového systému a k neveřejným datům týkajícím se daného subjektu, považovat za bezpečnostní opatření, byť se jednalo o opatření s velice nízkou mírou zabezpečení, na čemž však, jak již uvedeno výše, nezáleží. Podstatné je, že uživateli je ze samotné existence takového bezpečnostního opatření zjevná jeho neoprávněnost pro vstup do daného systému, případně jeho části. Nebyl-li by předmětný registrační formulář opatřením, jehož cílem je zabránit volnému přístupu k počítačovému systému (tedy bezpečnostním opatřením), pak by jeho existence, včetně vyžadovaných údajů, bez nichž by nebyly přístupové údaje (včetně odkazu na změnu hesla při registraci vazby k novému subjektu) uživateli zaslány, byla zcela zbytečná a nelogická. Naopak je zřejmé, že předmětný registrační formulář byl zřízen právě proto, že přístup do systému ISPOP není veřejný a vyžaduje splnění jistých podmínek proto, aby byl uživateli umožněn přístup k němu. Jinak řečeno byl zřízen k tomu, aby chránil důvěrnost v systému obsažených dat. Registrační formulář pro registraci do ISPOP tak sloužil k řízení přístupu do systému ISPOP [srov. § 12 vyhlášky č. 82/2018 Sb., o bezpečnostních opatřeních, kybernetických bezpečnostních incidentech, reaktivních opatřeních, náležitostech podání v oblasti kybernetické bezpečnosti a likvidaci dat (vyhláška o kybernetické bezpečnosti)]. Skutečnost, že přístup k tomuto systému (příp. jeho části) týkající se subjektu, k němuž se vytvářela vazba) bylo možno získat neoprávněně velice snadno, a to vyplněním nepravdivých údajů, vypovídá toliko o kvalitě či míře zabezpečení daného opatření, nikoliv však o jeho povaze jako bezpečnostního opatření samotného. Uživateli jsou sice na základě jím vyplněných údajů a odeslání registračního formuláře poskytnuty přihlašovací údaje pro vstup do počítačového systému, je tak ovšem činěno za předpokladu jeho právního vztahu k předmětnému subjektu a oprávněnosti jeho přístupu k neveřejným datům týkajícím se tohoto subjektu. Zasláním přístupových údajů, které uživatel získal obejitím bezpečnostního opatření vyplněním nepravdivých údajů, mu však rozhodně oprávnění k přístupu k neveřejným datům uděleno není. Takové oprávnění má pouze za předpokladu, že mu jej předmětný subjekt sám udělí.

27. Údaje, které registrační formulář pro možnost úspěšné registrace či k úspěšnému vytvoření vazby ke konkrétnímu subjektu vyžadoval, uživateli značily neoprávněnost jeho vstupu, pokud údaje nejsou pravdivé či se nevztahují k jeho osobě/subjektu. Takové bezpečnostní opatření pak sloužilo také k tomu, aby uživatel nemohl vstup do neveřejného systému či jeho části získat omylem, neboť požadované údaje signalizovaly, jaké podmínky musí pro oprávněný vstup splnit, tj. vyplnění identifikačního čísla subjektu, k jakému se podle § 4 odst. 6 zákona č. 25/2008 Sb. hlásí (viz registrační formulář na č. l. 79). Obviněný se do systému ISPOP registroval pod svými údaji již dne 20. 1. 2020 (s vazbou k subjektu A. S., s. r. o., k němuž má mít oprávněný přístup i společnost K., s. r. o., viz úřední záznam na č. l. 109), kdy oprávněným způsobem získal přihlašovací údaje do systému. Dne 20. 4. 2020 pak obviněný odeslal registrační formulář, jímž žádal o vytvoření vazby svého účtu (nikoliv tedy o registraci, jak ve svém vyjádření k dovolání obviněný zdůrazňoval) k subjektu S. C., s. r. o., na jehož základě mu byl vygenerován odkaz pro změnu hesla, které bylo následně změněno (viz sdělení CENIA ze dne 27. 4. 2021 na č. l. 75–76 a verte). Rozhodl-li se obviněný vyplnit do tohoto formuláře nepravdivé údaje, resp. údaje týkající se jiného subjektu, než za jaký byl oprávněn v daném rozsahu jednat, a to s cílem získat neoprávněný přístup do neveřejného počítačového systému, resp. jeho části týkající se daného subjektu, k němuž si odesláním formuláře vytvářel v systému vazbu, pak takovým jednáním zcela jednoznačně aktivně překonal bezpečnostní opatření k přístupu k počítačovému systému či jeho části (vylákal přístupové údaje do systému) a přihlášením se s nově dostupnými přihlašovacími údaji do dané části systému také neoprávněně vstoupil. Tento závěr o naplnění znaku překonání bezpečnostního opatření, jež spočívalo v obejití pravidel vstupu do ISPOP, rozhodně nekoliduje s pojmem „porušení bezpečnostního opatření“, které je vyžadováno pro vyvození trestnosti činu v článku 2 Úmluvy o počítačové kriminalitě (vyhlášena pod č. 104/2013 Sb. m. s., platná od 1. 12. 2013), ani dalšími dokumenty zmiňovanými nejvyšším státním zástupcem v dovolání.

28. Nejvyšší soud tedy ve shodě s dovolatelem uzavírá, že předmětný počítačový systém sice nebyl zajištěn takovým bezpečnostním opatřením, které by vyžadovalo prvotní zadání nějakých jedinečných údajů (např. hesla), avšak správce tohoto systému ho opatřil takovými ochrannými prvky jeho činnosti, které omezovaly přístup veřejnosti (resp. neregistrované osoby) k neveřejným datům. S těmito daty se mohly seznámit pouze registrované osoby poté, co jednak zadaly do registračního formuláře veřejně dostupný údaj vztahující se k dotčené osobě, jednak po spárování tohoto údaje obdržely přihlašovací údaje ke vstupu do počítačového systému. Ani výjimečně nízká úroveň bezpečnostního opatření či dokonce chyba v zabezpečení tohoto počítačového systému, které obviněný využil k přístupu, proto nevylučuje závěr o jeho trestní odpovědnosti za přečin podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku.

29. Soudy nižších stupňů se dostatečně nevěnovaly ani otázce naplnění subjektivní stránky. Soud prvního stupně se s ohledem na jím deklarovanou absenci znaků objektivní stránky označeného přečinu této otázce nevěnoval vůbec (pod bodem 23. odůvodnění svého rozsudku toliko konstatoval nezjištění zjištěného úmyslu). Odvolací soud se k otázce prokázání zavinění obviněného spáchat žalovaný trestný čin stručně vyjadřoval pod bodem 19. odůvodnění svého usnesení, navázal však poněkud nelogicky a ve svých důsledcích nesrozumitelně na princip ultima ratio a s ním související subsidiaritu trestní represe ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Co se týče otázky zavinění, je podstatné, zda obviněný věděl, že vstupuje neoprávněně do důvěrného systému či jeho části týkající se subjektu S. C., s. r. o., k němuž mu byl přístup

umožněn toliko na základě vědomě nepravdivě vyplněného registračního formuláře (žádosti o vytvoření vazby k subjektu, k němuž žádný právní vztah obviněný neměl). V tomto ohledu nelze opomenout, že obviněný sám potvrdil, že údaje, k nimž měla být jeho osoba v systému propojena, nepatřily právnické osobě, k níž by měl jakýkoliv právní vztah a za niž by byl oprávněn jednat, přesto tyto údaje do registračního formuláře za účelem vytvoření vazby ke společnosti S. C., s. r. o., vyplnil a registrační formulář odeslal. Ve vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce obviněný rovněž potvrdil, že v systému ISPOP již registrován byl, měl tam vytvořen účet, přičemž registrační formulář ze dne 20. 4. 2020 vyplňoval jako žádost o vytvoření vazby k subjektu, byl si tedy přesně vědom toho, že údaj subjektu, který v registračním formuláři (žádosti o vazbu) vyplňuje, se týká subjektu, k němuž z jeho strany má existovat nějaká (právní) vazba, a to ve smyslu § 4 odst. 6 zákona č. 25/2008 Sb. Jak uvedl i nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání, z uvedeného je zjevné, že obviněný měl nepochybně alespoň základní představu, k jakému účelu měl být počítačový systém ISPOP využíván, když do systému byl již před žádostí o vazbu k subjektu S. C., s. r. o., registrován a cíleně v něm vytvářel žádost k vytvoření vazby k označenému subjektu, a věděl, že k některým údajům v něm obsaženým nemohl mít bez vztahu k registrované osobě přístup.

30. Míra zabezpečení a aktivita potřebná k překonání bezpečnostního opatření, stejně jako cíl, kterého se pachatel snažil trestným činem dosáhnout (např. pouhé ověření možnosti snadného získání přístupu do systému neoprávněnou osobou), které soudy nižších stupňů v odůvodnění svých rozhodnutí zmiňovaly, sice nemají vliv na naplnění znaků přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1 tr. zákoníku, jak již bylo uvedeno, je však nutno je vzít v úvahu při posuzování míry společenské škodlivosti jednání obviněného ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Jak ovšem zdůraznil i nejvyšší státní zástupce ve svém dovolání, v daném smyslu nelze opomenout také skutečnost, že z vyjádření CENIA ze dne 6. 10. 2023 vyplynulo, že obviněný se v době, kdy měl k subjektu S. C., s. r. o., v systému vazbu, opakovaně do systému přihlásil. Obviněný ve vyjádření k dovolání nejvyššího státního zástupce uvedl, že se do systému přihlašoval svým účtem, k němuž se registroval oprávněně dříve, než si zažádal o vytvoření vazby ke společnosti S. C., s. r. o., a to skrze datovou schránku společnosti K., s. r. o., již je jednatelem. Z jeho výpovědi provedené v hlavním líčení však vyplynulo, že systém ISPOP za jeho společnost K., s. r. o., používali jeho zaměstnanci, nikoliv on sám. Na základě uvedených skutečností pak vyvstávají pochybnosti o pravdivosti jeho tvrzení, že si přístup do systému ve vazbě na společnost S. C., s. r. o., neoprávněně vytvořil (zjednal) toliko za účelem zjištění, zda agentura umožňuje přístup jakýmkoliv osobám, aniž by ověřila jejich vazbu k subjektům, jak zdůraznil i nejvyšší státní zástupce. Za účelem takového ověření by jistě stačilo se do systému přihlásit toliko jednou, přičemž pokud systém ISPOP za společnost K., s. r. o., používají jeho zaměstnanci, pak postrádá logické vysvětlení odpověď na otázku, proč se od zřízení vazby ke společnosti S. C., s. r. o., přihlašoval do systému ISPOP opakovaně. S těmito skutečnostmi se však soud prvního stupně vůbec nevypořádal a zcela je při svých úvahách o důvodu, který obviněného vedl k neoprávněnému přístupu do předmětného systému, opomněl (viz bod 20. odůvodnění rozsudku soudu prvního stupně).

31. V důsledku těchto úvah Nejvyšší soud dospěl v souladu s nejvyšším státním zástupcem k závěru, že argumentace soudů, že jednáním obviněného, které bylo správně zjištěno, nebyly naplněny znaky skutkové podstaty přečinu neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněného zásahu do počítačového systému nebo nosiče informací podle § 230 odst. 1

tr. zákoníku, tj. jak objektivní, tak subjektivní stránky přečinu, nemůže obstát. Objasněna pak není ani otázka týkající se míry společenské škodlivosti jednání obviněného.

32. Na soudu prvního stupně proto bude, aby se v intencích tohoto usnesení dovolacího soudu pečlivě zabýval nejen otázkou naplnění zákonných znaků označeného přečinu, ale i mírou společenské škodlivosti přečinu a nutností uplatňovat trestní odpovědnost a trestněprávní důsledky s ní spojené vůči obviněnému ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku zakotvujícího zásadu subsidiarity trestní represe. V daném ohledu bude jistě nutno objasnit otázku, zda si obviněný neoprávněný přístup k počítačovému systému ISPOP zřídil toliko z důvodu ověření, zda takový přístup mohl získat kdokoliv bez ověření dat uvedených v registračním formuláři, či zda bylo jeho cílem skutečně narušit důvěrnost dat v tomto systému obsažených. Za tímto účelem se nabízí opakovaně obviněného k naznačené problematice vyslechnout.

33. Nejvyšší soud, veden výše vyloženými důvody, rozhodl za podmínky uvedené v § 265p odst. 1 tr. ř. tak, že podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 14. 2. 2024, sp. zn. 9 To 14/2024, a rozsudek Okresního soudu v Příbrami ze dne 7. 11. 2023, sp. zn. 22 T 75/2023, současně zrušil také všechna další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Příbrami přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl. Při novém rozhodování je soud vázán právním názorem, který v tomto usnesení vyslovil Nejvyšší soud. Toto rozhodnutí učinil dovolací soud v neveřejném zasedání, neboť je zřejmé, že vady nelze odstranit ve veřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. b) tr. ř.].

Č. 4

V případě, kdy odsouzenému bylo uloženo několik na sebe bezprostředně navazujících trestů zákazu činnosti téhož druhu, je k rozhodnutí o jeho žádosti o podmíněné upuštění od výkonu jejich zbytků příslušný podle § 315 odst. 2 tr. ř. ten soud, který odsouzenému uložil trest, jenž je vykonáván v okamžiku podání žádosti o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti podle § 90 odst. 1 tr. zákoníku nebo který by připadal v úvahu, pokud odsouzený ke dni podání žádosti tento trest nevykonával z důvodu výkonu trestu odnětí svobody.

Příslušnost soudu, Podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu, Zákaz činnosti
§ 315 odst. 2 tr. ř., § 90 tr. zákoníku

Č. 4

Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 7. 3. 2023, sp. zn. [4 Nt 302/2023](#), ECLI:CZ:KSCB:2023:4.NT.302.2023.1

Krajský soud v Českých Budějovicích rozhodl v trestní věci odsouzeného J. K. tak, že k projednání a rozhodnutí o jeho žádosti o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestů zákazu činnosti je příslušný Okresní soud v Českých Budějovicích.

Z odůvodnění:

1. Okresní soud v Českých Budějovicích předložil k podepsanému soudu spor o příslušnost. Ten vznikl mezi ním a českokrumlovským okresním soudem stran žádosti odsouzeného podané dne 26. 10. 2022 o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestů zákazu činnosti, jež mu postupně byly uloženy. Zatímco Okresní soud v Českých Budějovicích zastával názor, že příslušným k rozhodnutí o této žádosti je Okresní soud v Českém Krumlově, jehož rozhodnutím byl odsouzenému uložen poslední z řady trestů zákazu činnosti, českokrumlovský okresní soud zaujímal stanovisko, že příslušným je českobudějovický okresní soud, neboť jeho trest zákazu činnosti odsouzený právě vykonává.

2. Podle § 24 odst. 1 tr. ř. vzniknou-li pochybnosti o příslušnosti soudu, rozhoduje o tom, který soud je příslušný k projednání věci, soud, jenž je nejbližše společně nadřízen soudu, u něhož byla podána obžaloba, návrh na potrestání, návrh na schválení dohody o vině a trestu, jemuž byla věc postoupena podle § 39 zákona o soudnictví ve věcech mládeže, nebo mu byla přikázána nadřízeným soudem, a soudu, který má být příslušný podle rozhodnutí o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti [§ 188 odst. 1 písm. a), § 222 odst. 1, § 257 odst. 1 písm. a), § 314t odst. 3 písm. a)]. Jakkoli citované ustanovení primárně míří do nalézacího řízení, je namíště aplikovat je i na kompetenční spory, které vzplanou v řízení vykonávacím. Krajský soud se proto – jako soud společně nadřízený Okresnímu soudu v Českých Budějovicích i Okresnímu soudu v Českém Krumlově – věci meritorně zabýval.

3. Jádrem projednávaného případu spadá do vykonávací fáze trestního procesu, v němž je příslušnost justičních orgánů upravena primárně v § 315 odst. 2 tr. ř. Podle něho rozhodnutí související s výkonem trestů činí, není-li dále stanoveno něco jiného, soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni. Ohledně výkonu trestu zákazu činnosti obsahuje další konkretizaci ustanovení § 350 tr. ř., to však obsahuje jen ryze procedurální úpravu (formu projednání a rozhodnutí), aniž by jakkoli měnilo pravidlo o příslušnosti soudu ve vykonávacím řízení uvedené v § 315 odst. 2 tr. ř.

4. V případě postupně uložených trestů zákazu činnosti se pro účely rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu jejich zbytku hledí jako na jeden jediný trest. Tato hmotněprávní konstrukce však nikterak nedevaluje procesní aspekt, že tento hmotněprávní celek je ve skutečnosti tvořen procesními díly, tj. jednotlivými tresty zákazu činnosti, které pachatelé byly postupně uloženy. Hmotněprávní aspekt přitom nelze nadřazovat aspektu procesnímu a naopak. Je proto nezbytné hledat vyvážený kompromis, který oba zmíněné aspekty sladí a vyústí v logické a pro (zejména) odsouzeného srozumitelné pravidlo, na který soud se má se svým požadavkem obrátit.

5. Měl-li by v popsané konkurenci převážít hmotněprávní aspekt, pak by zřejmě bylo možno uvažovat o tom, že rozhodnutí o podmíněném upuštění od výkonu zbytku více trestů zákazu činnosti by měl činit soud, který v řadě trestů uložil poslední trest stejného druhu v řadě. Takové stanovisko zaujímal soud prvního stupně. Tato varianta však naráží na úskalí (i při odhlédnutí od procesního aspektu), že jakmile by odsouzenému byl uložen ještě další trest zákazu činnosti, nutně by to muselo měnit příslušnost soudu pro rozhodnutí o podmíněném upuštění od výkonu zbytků trestu zákazu činnosti.

6. Měl-li by naopak převládnout aspekt procesní, pak by teoreticky bylo možno uvažovat o tom, že odsouzený by mohl požádat o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestu zákazu činnosti buď kterýkoli soud, který mu uložil některý z trestů v řadě, na niž se z hmotněprávního hlediska hledí jako na jediný celek, anebo by dokonce musel požádat všechny soudy, a teprve po pozitivním jejich rozhodnutí mohl dosáhnout podmíněného upuštění. Varianty vyplývající z preference procesního aspektu však mají rovněž svá významná úskalí. V případě, že by si odsouzený mohl vybrat kterýkoli soud, jde o na výběr danou příslušnost, což není zcela standardní prvek trestního řízení. Alternativa podání žádosti u všech soudů, které ukládaly zákaz činnosti, pak je zcela nepřijatelná, neboť rozhodoval-li by každý z těchto soudů o podmíněném upuštění pouze ze „svého“ trestu, pak by mohla nastat situace, že některý z řady v úvahu připadajících soudů by rozhodl negativně a takovým svým rozhodnutím by zcela rozvrátil hmotněprávní konstrukci, že na tresty zákazu činnosti téhož druhu uložené v řadě za sebou se pro účely rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu jejich zbytku hledí jako na celek. Nehledě na to, že rozhodoval-li by každý ze soudů pouze o „svém“ trestu, pak později uložené tresty by zpravidla těžko mohly mít vykonánu svou polovinu, což je podmínkou pro úvahu o případném podmíněném upuštění od výkonu jejich zbytku.

7. Krajský soud proto dospěl k závěru, že při respektování jak hmotněprávního aspektu (na postupně v řadě ukládané tresty se hledí jako na jeden celek), pak procesního aspektu (rozhodnutí související s výkonem trestů činí především soud, který ve věci rozhodl v prvním stupni – § 315 odst. 2 tr. ř.) je nejtransparentnější pravidlo, že v případě, kdy odsouzenému bylo uloženo několik na sebe bezprostředně navazujících trestů zákazu činnosti téhož druhu,

je k rozhodnutí o jeho žádosti o podmíněné upuštění od výkonu jejich zbytků příslušný ten soud, který odsouzenému uložil trest, jenž je vykonáván v okamžiku podání žádosti o podmíněné upuštění. Krajský soud vážil, zda uvedená příslušnost by neměla být časově ukotvena k momentu, kdy je soudem o podmíněném upuštění rozhodováno. Takový moment je však k okamžiku, kdy odsouzený žádá o podmíněné upuštění, ještě neznámý a byla-li by příslušnost k rozhodování časově usazena až k okamžiku rozhodování, pak by to pro odsouzeného znamenalo nejistotu v tom, na který soud se vlastně má obrátit. Proto krajský soud dovedl, že pro příslušnost soudu rozhodujícího o podmíněném upuštění je určující datum podání žádosti odsouzeného o takový postup.

8. V projednávaném případě je odsouzený do jisté míry kariérním pachatelem trestné činnosti a tresty zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všech druhů mu byly ukládány již v dávné minulosti. Poslední trest zákazu řízení (z rozhodnutí Okresního soudu v Českých Budějovicích 8 T 92/2010), jež netvoří jediný blok zákazů činnosti, byl odsouzeným vykonán dne 5. 10. 2012. Pokud pak odsouzenému po tomto datu byly ukládány další tresty zákazu řízení, nahlíží se na ně pro účely podmíněného upuštění od výkonu jejich zbytků jako na jediný blok. Do tohoto bloku pak spadají tyto tresty:

č. 4

ZÁKAZY ČINNOSTI POČÍTANÉ JAKO 1 BLOK TRESTŮ

sp. zn.	výměra	právní moc		
		trest	PUZČ	neosvědčen
OS ČK 1T 96/2013	2r	28.08.2013	12.02.2015	16.10.2015
OS ČB 31T 57/2015	3r	30.09.2015		
OS ČB 38T 22/2015	3r	18.12.2015		
OS ČK 4T 80/2020	20m	24.09.2020		

Σ= 9r + 8m

9. Podle § 74 odst. 1 tr. zákoníku do doby výkonu trestu zákazu činnosti se nezapočítává doba výkonu trestu odnětí svobody. Z uvedeného je patrné, že v dobách, v nichž odsouzený byl uvězněn, žádný z trestů zákazu činnosti spadající do předmětného bloku vykonávat nemohl. Uvěznění odsouzeného v době od 1. 1. 2012 jsou sumarizována v následující tabulce:

VĚZNĚNÍ ODSOUZENÉHO V DOBĚ OD 01.01.2012

od		do	
den	čas	den	čas
30.06.2013	12:41	18.12.2013	10:45
27.10.2015	15:50	03.08.2019	15:00
04.03.2021	16:40	03.01.2027	22:43

10. Na základě vstupních údajů týkajících se jednak uložených trestů zákazu činnosti na straně jedné a jednak věznění odsouzeného na straně druhé lze rozlišit časové úseky, v nichž odsouzený trest zákazu činnosti vykonával, od etap, v nichž trest zákazu činnosti pro jeho uvěznění vykonáván nebyl. Takto lze spočítat, kolik a kdy odsouzený vykonával z bloku postupně mu uložených trestů zákazu činnosti. Podrobnosti jsou zpracovány do následující tabulky:

ROZLIŠENÍ ETAP, KDY BYL ZÁKAZ ČINNOSTI VYKONÁVÁN, OD ÚSEKŮ, KDY VYKONÁVÁN NEBYL

POČÁTEK (ZÁKAZ ČINNOSTI vs. NEPO)		KONEC (ZÁKAZ ČINNOSTI vs. NEPO)		VYKONANÁ DOBA ZČ		
od	Určující událost	do	Určující událost	roků	měsíců	dnů
18.12.2013	PP z VTOS OS ČB 2T 132/2012	12.02.2015	PM PUZČ OS ČK 1T 96/2013	1	1	25
12.02.2015	PM PUZČ OS ČK 1T 96/2013	30.09.2015	PM ZČ z OS ČB 31T 57/2015	zákaz činnosti nebyl uložen		
30.09.2015	PM ZČ z OS ČB 31T 57/2015	27.10.2015	nástup do VTOS	0	0	28
27.10.2015	nástup do VTOS	03.08.2019	propuštění z VTOS	vězněn		
03.08.2019	propuštění z VTOS	04.03.2021	nástup do VTOS	1	7	1
04.03.2021	nástup do VTOS	03.01.2027	propuštění z VTOS	vězněn		
Σ=				2	8	54

11. Ze stejných vstupních dat tak lze dopočítat časové úseky, v nichž odsouzený vykonával ten který z trestů zákazů činnosti spadajících do předmětného jediného bloku. To je patrné z následující tabulky:

ROZLIŠENÍ ETAP, KDY BYL VYKONÁNÁN ZÁKAZ ČINNOSTI ULOŽENÝ JEDNOTLIVÝMI SOUDY							
VYKONANÁ DOBA ZČ OS ČK 1T 96/2013			od	do	VYKONANÁ DOBA ZČ OS ČB 31T 57/2015		
roků	měsíců	dnů			roků	měsíců	dnů
1	1	25	18.12.2013	12.02.2015	←		
					→	0	0
0	0	11	30.09.2015	16.10.2015			17
					←		
0	9	24	17.10.2015	27.10.2015			
					←		
					→		
			03.08.2019	27.05.2020	←		
					→		
			28.05.2020	04.03.2021		9	5
1	10	60	←←← celkem →→→		0	9	22

12. Z posledně uvedené tabulky je zřejmé, že odsouzený prvý z trestů zákazu činnosti v délce dvou let z rozhodnutí Okresního soudu v Českém Krumlově 1 T 96/2013 vykonal 27. 5. 2020 (viz v tabulce červeně označený datum) a dnem následujícím počal vykonávat druhý v řadě z uložených a do jednoho bloku trestů počítaný trest zákazu činnosti z rozhodnutí Okresního soudu v Českých Budějovicích 31 T 57/2015. Tento trest „vykonával“ i k datu 26. 10. 2022, kdy podal žádost o podmíněné upuštění. Respektive přesněji řečeno, tento trest by připadal v úvahu k vykonávání, pokud by se odsouzený k tomuto datu nenacházel ve výkonu trestu odnětí svobody, kam nastoupil 4. 3. 2021. Pokud by však mělo být uvažováno o tom, že odsouzený aktuálně žádný trest zákazu činnosti nevykonává (neboť je uvězněn), pak by to de facto znemožňovalo jakékoli rozhodování o podmíněném upuštění od výkonu zbytku trestů zákazu činnosti, neboť by nebyl k dispozici soud, jehož trest by odsouzený díky svému uvěznění právě vykonával. Byl-li připuštěn takový puristický výklad, znamenalo by to, že odsouzený, který je v době své žádosti uvězněn, by byl à priori připraven o určité právo výlučně z formálních důvodů, ačkoli z materiálního hlediska by mohl splňovat podmínky pro jeho naplnění.

13. Z popsaných podstatných důvodů krajský soud rozhodl, že k projednání a rozhodnutí o žádosti odsouzeného o podmíněné upuštění od výkonu zbytku trestů zákazů činnosti, kterou odsouzený podal 26. 10. 2022, je příslušný Okresní soud v Českých Budějovicích, a to ve věci sp. zn. 31 T 57/2015.

č. 5

Naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby spočívající v porušení důležité povinnosti ve smyslu § 143 odst. 2 tr. zákoníku, popř. § 147 odst. 2 tr. zákoníku, není vyloučeno v případě takového jednání řidiče motorového vozidla, kterým kumulativně a vyšší intenzitou porušil více zákonných povinností (např. jízdou rychlostí kolem 100 km/h v obci za současného nedodržení bezpečné vzdálenosti od dalšího vozidla a nesprávného způsobu jízdy v jízdnicích pruzích), a to ani když sám poškozený porušením vlastních povinností též přispěl ke vzniku nehodového děje a způsobení následku (např. nedovoleným přecházením vozovky na signál pro chodce se znamením „Stůj!“).

č. 5

Porušení důležité povinnosti, Usmrcení z nedbalosti, Těžké ublížení na zdraví z nedbalosti, Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

§ 143 odst. 1, 2, § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2024, sp. zn. [6 Tdo 346/2024](#), ECLI:CZ:NS:2024:6.TDO.346.2024.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného O. J. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 5. 12. 2023, č. j. 9 To 408/2023-464, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 7 pod sp. zn. 3 T 66/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 7 (dále „soud prvního stupně“ nebo jen „soud“) ze dne 5. 10. 2023, č. j. 3 T 66/2022-431, byl obviněný O. J. (dále „obviněný“, příp. „dovolatel“) uznán vinným jednak přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku, jednak přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku, jichž se podle jeho skutkových zjištění dopustil způsobem specifikovaným ve výroku rozsudku.

2. Obviněný byl za tyto přečiny odsouzen podle § 143 odst. 1, § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti měsíců, jehož výkon mu byl podle § 82 odst. 1, § 83 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu dva a půl roku. Podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku mu byla uložena povinnost během zkušební doby podle svých sil nahradit škodu, kterou činem způsobil. Dále mu byl podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel všeho druhu na dobu tří let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. mu byla uložena povinnost zaplatit poškozené spol. Pražské služby, a. s. částku 8 430,50 Kč. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli v rozsudku jmenovaní poškození s nárokem na náhradu škody a nemajetkové újmy odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. O odvoláních obviněného a státního zástupce proti tomuto rozsudku rozhodl Městský soud v Praze (dále „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 5. 12. 2023, č. j. 9 To 408/2023-431, jímž podle § 258 odst. 1 písm. d), e), f), odst. 2 tr. ř. napadený rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že obviněného uznal vinným jednak přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jednak přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jichž se dopustil tím, že

dne 25. 9. 2021 v 21:03 hodin v Praze, XY ulici, jako řidič služebního osobního motorového vozidla Škoda Superb, rz: XY, během cesty v rámci svého zaměstnání, přijížděl levým jízdním pruhem ke křižovatce s XY ulicí rychlostí 102 km/h, kterou udržoval i v době rozsvícení žlutého světelného signálu světelného signalizačního zařízení, když se jeho vozidlo nacházelo ve vzdálenosti přibližně 51 m od vyznačeného přechodu pro chodce s tím, že ve vzdálenosti přibližně 43,9 m od tohoto přechodu z důvodu snížení rychlosti před ním jedoucího vozidla, od něž udržoval vzhledem ke své rychlosti nebezpečný časový odstup pouze kolem 1 sekundy, začal prudce brzdit a ve vzdálenosti kolem 23 m od přechodu v rychlosti 84 km/h přejíždět z levého jízdního pruhu do prostředního jízdního pruhu, přičemž když záhy spatřil na přechodu pro chodce přecházet ze svého pohledu zprava doleva na světelný signál pro chodce „stůj“ poškozené M. G. a S. K., z důvodu takto vysoké nájezdové rychlosti svoje vozidlo neubrzdil a do poškozených jeho přední části narazil v rychlosti 49 km/h, čímž poškozenému M. G. způsobil zlomeninu vnitřního hrbolu a mezihbolové vyvýšeniny holenní kosti vlevo, kožní oděrky na čele a pohmoždění a kožní oděrku horní části pánve, které poškozeného omezovalo v obvyklém způsobu života nemožností na poraněnou končetinu plně našlapovat a nutností používal berle po dobu nejméně 12 týdnů, a poškozenému S. K. krevní výrony měkkých pokrývek lebních, mnohočetné až mozaikovitě zlomeniny klenby lební s maximem v levé temenotýlní krajině, s vpáčenou tříštivou zlomeninou, krevní výrony spánkových svalů, subdurální krevní výron nad levou mozkovou polokoulí, těžký otok mozku, difúzní tečkovité krevní výronky při pohmoždění mozku, krevní výrony ve středových jádrech mozku a ve Varolově mostě, pohmoždění mozku, úrazové podomozečnicové krvácení, zlomeniny spodiny lební ve všech jamách, oděrky, řezné ranky, a krevní výrony obličejce, brýlovité krevní výrony obou očí, oděrky ve vlasaté části hlavy v levé týlní krajině, zlomeninu horního okraje pravé očnice, pohmoždění obou plic, otok a překrvení plic, rozestup spony stydké, krevní výronky malé pánve, tržnězhmožděnou ránu s navazující oděrkou levého lokte, nečetné oděrky a krevní výronky dolních končetin, krevní výrony v podkoží kolem levé kolenní česky, subperiostální krevní výrony u zevního kondylu stehenní kosti vlevo, kdy následkem těchto zranění došlo dne XY v 05:38 hodin k úmrtí S. K., přičemž tak porušil povinnosti uložené mu v § 4 písm. a), b), § 18 odst. 1, odst. 4, § 19 odst. 1 a § 70 odst. 2 písm. d) zákona č. 361/2000 Sb., o silničním provozu.

4. Odvolací soud obviněného za tyto přečiny odsoudil podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání patnácti měsíců, jehož výkon mu podle § 82 odst. 1 tr. zákoníku a § 83 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložil na zkušební dobu v trvání třiceti měsíců. Podle § 82 odst. 3 tr. zákoníku mu uložil, aby během zkušební doby podle svých sil nahradil škodu, kterou přečinem způsobil. Dále mu podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku uložil trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel

všeho druhu na dobu pěti let. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal v rozsudku jmenované poškozené s nárokem na náhradu škody a nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti citovanému rozsudku městského soudu podal obviněný prostřednictvím svého obhájce Mgr. Emanuela Mašína dovolání, jež opřel o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

6. Obviněný s ohledem na výsledky znaleckého zkoumání shledává výraznou spoluvinu poškozených a řidiče vozidla BMW, pro něž trvá na své nevině, potažmo nesouhlasí s posouzením svého jednání podle kvalifikované skutkové podstaty. Za základní otázku považuje to, zda porušil důležitou povinnost uloženou mu podle zákona.

7. Odkázal na své odvolání ve věci, kde se hodnocení míry spoluzavinění věnoval podrobněji. Nesouhlasí s tvrzením odvolacího soudu, že z revizního znaleckého posudku vyplynulo, že závěry znalce Ing. Oto Kühna považuje za technicky nepřijatelné. Naopak z něj lze vyčíst, že drtivou část závěrů považuje za přijatelnou či spíše přijatelnou. Závěry znalce Ing. Oto Kühna vyznívají v jeho prospěch, tedy že nehodě nemohl zabránit a hlavní příčinou nehody byl vstup chodců na přechod na červený signál. Tento závěr potvrzuje i revizní znalecký posudek. Ten zkoumá nehodový děj více než 10 sekund před vznikem krizové situace a možnosti, které nabízí k zabránění střetu, předpokládají jeho jiné jednání již v tomto okamžiku. Nehodě tedy měl zabránit ještě předtím, než samotný děj začal.

8. Obviněný má za to, že za situace, kdy by i dodržení rychlosti 50 km/h v momentě spatření chodců nemohlo vést k odvrácení nehody, nelze vysokou rychlost oprávněně vnímat jako hlavní příčinu dopravní nehody. Pokud je mu kladeno za vinu, že nedodržel za vozidlem BMW bezpečnou vzdálenost (podle posudku byl rozestup cca 1 sekunda, potažmo cca 20 metrů), a proto měl tímto vozidlem zakrytý výhled a nemohl sledovat situaci na přechodu, pak při rychlosti 50 km/h by odstup 20 metrů (poloviční rychlost, tedy časově odstup 2 sekund) musel být hodnocen zcela jednoznačně jako bezpečný, nicméně vzdálenost mezi vozidly a tím i zakrytí výhledu na přechod, by byly zcela totožné.

9. Podle názoru obviněného soudu nehodnotily roli řidiče BMW. Ten měl zcela otevřený výhled a dostatek času na reakci, přesto reagoval až 3 sekundy před střetem nouzovým brzděním. Tím došlo ke zřetězení kritických okolností pro obviněného, které by nemohl vyřešit ani v rychlosti 50 km/h. Co se týče poškozených, je-li bráno v úvahu jejich samotné rozhodnutí na tomto typu křižovatky přejít na červený signál, dále způsob jejich přecházení, především jeho rychlost, resp. laxnost, a konečně i fakt, že se před zahájením přecházení ani během něj nikdo z nich nerozhlédl, je nutno dospět závěru, že míra jejich zavinění je zcela zásadní.

10. Závěrem obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. ve spojení s § 265l odst. 1 tr. ř. napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k novému projednání.

11. Nejvyšší státní zástupce se k dovolání obviněného vyjádřil prostřednictvím státního zástupce činného u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“), který předně upozornil, že z obsahu dovolání je patrné, že rozsudek odvolacího soudu chtěl dovolatel napadnout podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř.

12. Poukázal dále na skutečnost, že dovolatel opakuje ve svém dovolání obhajobu, kterou uplatnil již před soudem prvního stupně a kterou shrnul ve svém odvolání proti jeho odsuzujícímu rozsudku – část textu dovolání je shodná s textem předchozího odvolání. Pokud dovolatel opakovaně odkazuje na obsah svého odvolání, takový odkaz je nadbytečný, neboť základ dovolatelovy argumentace dovolání obsahuje. Nadto připomenul, že „...dovolatel nemůže svou námitku opírat jen o odkaz na skutečnosti uplatněné v řádném opravném prostředku či v jiných podáních učiněných v předcházejících stadiích řízení, a to ani v závěrečných řečech v řízení před soudem prvního či druhého stupně“ – viz rozhodnutí č. [46/2013](#) Sb. rozh. tr.

13. Dovolatel tak ve svém dovolání opět namítá, že význam spoluzavinění poškozených byl natolik vysoký, že on sám by měl být obžaloby zproštěn, nebo by mu alespoň nemělo být kladeno za vinu porušení důležité povinnosti. Oba soudy se významem spoluzavinění jiných osob, a zvláště poškozených, velmi pečlivě zabývaly v odůvodnění svých rozhodnutí, kde obsáhle a za užití příléhavé argumentace hodnotily význam té které příčiny pro škodlivý následek – jednak zranění jednoho a jednak usmrcení druhého z obou poškozených.

14. Soud prvního stupně takto dovodil, že na příčinách onoho následku se podíleli poškození stejnou měrou jako dovolatel. Odvolací soud oproti tomu v odůvodnění svého rozsudku dovodil, že dovolatel porušil výrazně více povinností, než kolik jich porušili poškození a jejich spoluzavinění proto není natolik významné, aby bránilo v posouzení, že dovolatel svým jednáním porušil povinnost důležitou ve smyslu kvalifikovaných skutkových podstat obou daných trestných činů.

15. Státní zástupce se přiklonil k závěru soudu odvolacího, který v odůvodnění svého rozhodnutí podrobně vypsál a příléhavě vyhodnotil všechny povinnosti porušené dovolatelem. K jeho správné argumentaci dodal, že ze strany poškozených se jistě jednalo o závažné a bezohledné jednání, jestliže vstoupili na předmětný přechod „na červenou“. Tedy aniž by respektovali signál stůj podle § 74 odst. 1 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu) (dále jen „zákon o silničním provozu“). Tímto jednáním však ohrozili své vlastní životy mnohem více než zdraví a životy jiných osob. Navíc by přecházení vozovky, byť zakázané, úspěšně ukončili, aniž by dovolatele přiměli k náhlé změně směru nebo rychlosti jízdy – pokud by ovšem tento jel rychlostí povolenou, a nikoliv více než dvojnásobnou. Státní zástupce k tomu připomenul, že podle judikatury Nejvyššího soudu se rozhodným či výlučným viníkem dopravní nehody v zásadě stává řidič, který překročil povolenou rychlost o 60 % a více (usnesení ze dne 11. 12. 2013, sp. zn. [8 Tz 60/2013](#), usnesení ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. [5 Tdo 1019/2022](#), a usnesení ze dne 20. 10. 2004, sp. zn. [5 Tdo 1173/2004](#), které bylo publikováno pod č. 45/2005 Sb. rozh. tr.). Připomenul přitom, že v nyní projednávané věci překročil dovolatel povolenou rychlost jízdy o více než 100 % a překročení v citovaných judikátech tím zcela překonal.

16. Za hlavní slabinu argumentace dovolatele považuje jeho snahu pominout, jak se k přechodu přiblížil, a zabývat se jen tím, že bezprostředně před ním již neměl čas na chodce reagovat. Taková obhajoba vede k absurdnímu výsledku. Jeví se totiž jako univerzální obhajoba všech, kdo se pouze v důsledku své hazardní jízdy dostanou do dopravní situace, kterou již není možno nijak řešit.

17. Samotné červené světlo na semaforu pro chodce zdaleka neznamená, že se na přechodu nemůže nacházet chodec. Ten nesmí na vozovku toliko vstoupit. V průběhu jeho další chůze je zcela možné, že v případě pomalé chůze, např. v důsledku omezení hybnosti nebo nevolnosti, tento nestačí vozovku opustit v době intervalu semaforu nastaveného na běžnou chůzi. Zelené světlo pro řidiče tak nemůže vyloučit, že se na přechodu dosud nacházejí chodci. Takové dopravní situace jsou jedním k mnoha důvodů, proč zákonodárce nakonec rychlost jízdy v obci výrazně omezil na pouhých 50 km/h – mnohdy v daném místě zdánlivě bez konkrétního důvodu, ale zjevně v obecné snaze umožnit řidičům reagovat na mnohé podněty, které jsou pro obydlená místa typická, aniž by je bylo možno jednotlivě předvídat. Takovými podněty je zejména různorodý pohyb četných chodců, dětmi počínaje a seniory konče.

18. Ke skutkovému zjištění, že dovolatel jel nepovolenou rychlostí nebezpečně blízko za vozidlem BMW, aniž by vybočil do volného jízdního pruhu, státní zástupce dodal, že takový způsob jízdy evokuje pocit, že dovolatel jmenovaného svědka „honil“ – že si na vozovce „hrál“ způsobem, který je jinak občas pozorovatelný na českých dálnicích. Tím ovšem ještě více snížil svůj rozhled a svou schopnost reagovat na shora zmíněné podněty – zejména na případné chodce.

19. S přihlédnutím k uvedenému považuje za spravedlivé, pokud bylo porušení dovolatelových povinností považováno za natolik významné, že výrazně zastínilo jinak nesporné porušení povinností poškozených chodců a umožnilo tím nepřihlížet k jejich spoluzavinění při právním posouzení skutku. Za spravedlivé považuje i to, že se odvolací soud zdržel konkrétního vymezení poměru spoluzavinění a poškozené s jejich nároky na náhradu škody odkázal na řízení občanskoprávní.

20. Závěrem státní zástupce navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl, neboť jde o dovolání zjevně neopodstatněné. Zároveň vyjádřil souhlas, aby Nejvyšší soud o podaném dovolání rozhodl v neveřejném zasedání [§ 265r odst. 1 písm. c) tr. ř.].

III.

Přípustnost dovolání a obecná východiska rozhodování

21. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 265c tr. ř.) nejprve zkoumal, zda v této trestní věci je dovolání přípustné, zda bylo podáno v zákonné lhůtě a na místě, kde lze takové podání učinit, a zda jej podala osoba oprávněná. Shledal přitom, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř. Dále zjistil, že dovolání bylo podáno osobou oprávněnou [§ 265d odst. 1 písm. c), odst. 2 tr. ř.], v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.), přičemž splňuje i obsahové náležitosti dovolání (§ 265f tr. ř.).

IV.

Důvodnost dovolání

22. Obviněný, jak již plyne z výše uvedeného (část II.), své dovolání založil na tvrzení o naplnění dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Pro úplnost se připomíná, že k jeho naplnění dochází podle jeho obsahového vymezení tehdy, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotně právním posouzení.

23. Dovolací argumentace obviněného je v podstatě založena na jeho nesouhlasu s posouzením míry zavinění jednotlivých účastníků dopravní nehody. S odkazy na závěry znaleckého posudku Ing. Oto Kühna a revizního znaleckého posudku uzavírá, že míra zavinění poškozených a řidiče BMW na trestněprávně relevantním následku byla natolik vysoká, že nelze jeho porušení povinností hodnotit jako zásadní příčinu jeho vzniku. Uvedenou námitku by bylo možno považovat za formálně odpovídající obsahovému vymezení zvoleného dovolacího důvodu. Dovolatel ji však v podstatné míře podpořil argumentací založenou na vlastní interpretaci provedených důkazů, z nichž vybírá pouze ty části, jež vyznívají v jeho prospěch. Tím se jeho argumentace, v části směřující k prosazení odlišných skutkových závěrů stran příčin dopravní nehody, zvolenému dovolacímu důvodu zcela vymyká. Současně však v části vytýkající nesprávné posouzení skutku na základě námitky o vadném vyhodnocení míry spoluzavinění poškozených, event. řidiče vozidla BMW, je, jak již bylo zmíněno, s jistou mírou tolerance podřaditelná pod obviněným uplatněný dovolací důvod.

24. Jak upozornil již státní zástupce, dovolatel z velké části opakuje svoji obhajobu z přecházejícího řízení, s níž se soudy dostatečně a vhodně vypořádaly. Na tento případ pamatuje usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2002, sp. zn. [5 Tdo 86/2002](#), podle něhož „opakuje-li obviněný v dovolání v podstatě jen námitky uplatněné již v řízení před soudem prvního stupně a v odvolacím řízení, s kterými se soudy obou stupňů dostatečně a správně vypořádaly, jde zpravidla o dovolání zjevně neopodstatněné ve smyslu § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř.“ Správně též státní zástupce upozornil, že dovolatel nemůže svou námitku opírat jen o odkaz na skutečnosti uvedené v řádném opravném prostředku či v jiných podáních učiněných v předcházejících stadiích řízení, a to ani v závěrečných řečech v řízení před soudem prvního či druhého stupně (srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. [46/2013](#) Sb. rozh. tr.).

IV./1.

Závěry obsažené v rozsudcích soudů nižších stupňů a v revizním znaleckém posudku

25. Dovolatel namítá (zjednodušeně řečeno), že by měl být zproštěn obžaloby, nebo by jeho jednání mělo být alespoň překvalifikováno do podoby základních skutkových podstat trestných činů, jimiž byl uznán vinným, s ohledem na spoluzavinění poškozených a jednání řidiče BMW.

26. Z odůvodnění rozsudku odvolacího soudu vyplývá, že se ztotožnil se skutkovými závěry soudu prvního stupně, jakož i s výčtem povinností porušených obviněným a poškozenými. S jeho závěry se rozešel až v otázce posouzení, jakou měrou se jednotlivé příčiny podílely na vzniku následku. Zatímco soud prvního stupně jako příčiny vzniklého následku označil pouze nepřiměřeně vysokou rychlost jízdy obviněného a porušení předpisů chodci

při přecházení po přechodu, odvolací soud kromě těchto na straně obviněného shledal nedodržení bezpečného odstupu za před ním jedoucím vozidlem. Připomenul také, že obviněný jel zvýšenou rychlostí již v místě, kde bylo vyznačeno dopravní omezení v důsledku stavebních prací, a touto rychlostí jel v noci na frekventované silnici v obci. Poukázal i na nevyjasněnou otázku, proč obviněný nepřejel do vedlejšího jízdního pruhu.

27. Soudy obou stupňů zároveň při svém rozhodování vycházely ze související judikatury, především usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. [15 Tdo 944/2015](#), uveřejněného pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr. Podle toho „[j]estliže při vzniku následku spolupůsobilo více příčin (např. jednání pachatele a poškozeného), je třeba z hlediska povahy znaku „porušení důležité povinnosti“ vždy zkoumat konkrétní okolnosti skutku (srov. č. [36/1984](#) Sb. rozh. tr.) a zvláště hodnotit význam a důležitost každé příčiny pro vznik následku. Je-li rozhodující příčinou způsobeného následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem.“

28. Dovolatel při své argumentaci vychází právě z poslední věty citovaného rozhodnutí. Má za to, že spoluzavinění poškozených, případně jednání řidiče BMW mělo natolik zásadní dopad na vznik následku, že nelze na jeho straně shledat porušení důležité povinnosti.

29. S námitkou obviněného, že příčinou nehody bylo jednání řidiče BMW se vypořádal již soud prvního stupně. Přestože, jak upozornili znalci, nelze pohyb vozidla obviněného zcela oddělit od vozidla BMW, nelze na straně jeho řidiče spatřovat spoluzavinění, ale pouze jistou míru vlivu na vznik následku. Toliko však v tom smyslu, že pokud by vozidlo BMW jelo nižší rychlostí, zřejmě by tomu byl nucen přizpůsobit svoji rychlost i obviněný. Avšak okamžik reakce řidiče BMW na chodce nepředstavuje příčinu vylučující vliv jednání obviněného. Ten reagoval právě na brzdění vozidla jedoucího před sebou (tj. ještě před spatřením chodců). Podle znaleckých závěrů by dovolatel, kdyby jel jen o něco nižší rychlostí (94 km/h), mohl v okamžiku reakce řidiče BMW zastavit ve vzdálenosti 93 m od místa střetu. Případně kdyby udržoval za před ním jedoucím vozidlem větší odstup, taktéž by stačil své vozidlo zabrzdit. Je tudíž zřejmé, že na straně řidiče BMW nelze shledávat relevantní příčinu způsobení následku.

30. Co se týče míry spoluzavinění poškozených, ztotožňuje se Nejvyšší soud s hodnocením odvolacího soudu. Přestože svým jednáním ke vzniku následku nezanedbatelnou měrou přispěli, nelze ho považovat za rozhodující příčinu vzniku následku. Poškození vstoupili na přechod na červenou, aniž by se rozhlédli. Porušili tak podle obou soudů nižších stupňů povinnosti dané jim § 4 zákona o silničním provozu. K tíži jim naopak nelze přičítat „rychlost, resp. laxnost“ jejich přecházení, jak požaduje obviněný. Chodcům není stanovena povinnost pohybovat se po přechodu zvýšenou rychlostí – ostatně v úvahu je třeba brát malé děti, starší či v pohybu omezené osoby apod. Naproti tomu dovolatel porušil povinnost řidiče jet v obci nejvýše 50 km/h (§ 18 odst. 4 zákona o silničním provozu), povinnost přizpůsobit svoji rychlost okolnostem – jel v noci (§ 18 odst. 1 zákona o silničním provozu), povinnost dodržovat od před ním jedoucího vozidla bezpečný odstup (§ 19 odst. 1 zákona o silničním provozu), jakož i obecné povinnosti účastníka silničního provozu podle § 4 téhož zákona. Je tedy zřejmé, že i přes porušení povinností poškozenými zakládající jejich spoluzavinění, představovalo jednání obviněného, jenž porušil celou řadu zákonem mu uložených povinností, zásadní

příčinu vzniku trestněprávně relevantního následku. Námitka dovolatele tudíž nebyla shledána opodstatněnou.

31. Dovolatel dále argumentuje tím, že za situace, kdy by i dodržení rychlosti 50 km/h v momentě spatření chodců nemohlo vést k odvrácení nehody, nelze vysokou rychlost považovat za hlavní příčinu dopravní nehody. Vychází přitom z tvrzení, že kdyby se jeho vozidlo pohybovalo ve vzdálenosti 19 m před přechodem (tj. kdy mohl chodce spatřit) touto rychlostí, došlo by k nárazu rychlostí 36 km/h. Dovolatel však uvedené vytrhává z kontextu (viz reakce na str. 55 revizního znaleckého posudku). Podle revizního znaleckého posudku v případě, kdy by ke křižovatce přijížděl povolenou rychlostí 50 km/h, stačil by reagovat na změnu signalizačního zařízení v čase 2,4 s před střetem s chodci (tj. 51 m před přechodem) a zastavit na červenou. Kdyby jela obě vozidla rychlostí 50 km/h, řidiči by mohli pouze mírně zpomalit, aby mohli chodci bezpečně projít před projetím vozidel. Je tedy zřejmé, že kdyby dovolatel jel povolenou rychlostí, měl by dostatek času zastavit na červenou a nemusel by reagovat až na spatření chodců nebo nouzové brzdění řidiče BMW.

32. Pokud dovolatel odkazuje na závěry revizního znaleckého posudku, které mají potvrzovat jeho argumentaci, pomíjí hned dvě skutečnosti. Znalci v revizním znaleckém posudku sami uvedli, že se jedná toliko o teoretickou možnost. Je tomu tak proto, že představuje situaci, kdy by obviněný reagoval až na spatření chodců po brzdění vozidla BMW, a nikoli již na samotné brzdění tohoto vozidla. Tuto situaci však nelze zvažovat právě s ohledem na to, že obviněný reagoval ve skutečnosti dříve, než chodce spatřil – již na brzdění před ním jedoucího vozidla. Dále, jak správně poznamenal již soud odvolací, měl obviněný nezakrytý výhled na chodce ještě do času 4,6 s před střetem, když chodci přecházeli zprava do zákrytu vozidla BMW (viz revizní znalecký posudek). Je tudíž zřejmé, že dovolatelova námitka vychází ze zúženého výkladu závěrů znaleckých posudků. Na věc je však třeba nahlížet nikoli z pohledu jednotlivostí, ale z komplexního hlediska vyplývajícího ze všech zjištěných okolností, včetně závěrů obou znaleckých posudků (tedy včetně reakce revizního znaleckého posudku na znalecký posudek Ing. Oto Kühna).

33. Ve vztahu k nedodržení bezpečného odstupu dovolatel uvádí, že pokud měl při své rychlosti odstup 1 s (tj. 20 m) a nemohl sledovat situaci na přechodu, protože měl zakrytý výhled, nastala by totožná situace i při poloviční rychlosti. Opětovně však nejenže pomíjí závěry revizního znaleckého posudku, vychází navíc z nutného předpokladu, že by před ním jedoucí vozidlo jelo taktéž pouze poloviční rychlostí (pro stejnou míru zakrytí výhledu). Předně podle závěru znalců by v případě, kdy by se obě vozidla pohybovala rychlostí 50 km/h, postačilo, aby mírně zpomalila v reakci na pohyb chodců, a ti by mohli bezpečně přejít. Navíc vychází ze zcela odlišné situace a mění tak vstupní hodnoty pro posouzení příčinné souvislosti. Pro hodnocení příčin vedoucích ke vzniku následku totiž není možné domýšlet kombinaci jiného jednání obviněného a zároveň i třetí osoby. Pro posouzení věci je nutné vycházet z toho, zda by následek nastal i za situace, kdy by všechny ostatní okolnosti zůstaly stejné, avšak dovolatel by tuto povinnost neporušil. S ohledem na závěr revizního znaleckého posudku, podle něhož by při odstupu větším o 13 m stačil své vozidlo včas zastavit, je nepochybné, že v takovém případě by následek nenastal.

34. V návaznosti na dosud uvedené lze zopakovat a zdůraznit následující skutečnosti, které byly rozhodující pro posouzení (ne)důvodnosti dovolání obviněného.

IV./2.

Zhodnocení věci dovolacím soudem

35. Obviněný své dovolání opřel o první alternativu dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. a svým tvrzením o nesprávném právním posouzení skutku se domáhal toho, aby byl dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu zrušen a věc vrácena soudu prvního stupně k novému projednání, neboť by měl být obžaloby zproštěn, případně by měl být uznán vinným příznivější právní kvalifikací skutku.

36. Při vědomí toho, že na základě dovolatelem uplatněného dovolacího důvodu nemůže dovolací soud v zásadě zohledňovat ty námitky, jimiž brojí vůči skutkovému základu věci [v daném směru by musel vznést dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.] a že tedy na jeho posouzení je to, zda skutek popsáný v tzv. skutkové větě odsuzujícího výroku (event. rozvedený v odůvodnění rozsudku) byl správně kvalifikován podle příslušných ustanovení tr. zákoníku, musí připomenout ta rozhodná skutková zjištění, která odvolací soud vedla k vyslovení viny obviněného v rozsahu jím užitě právní kvalifikace.

37. Pokud Nejvyšší soud na některé námitky obviněného skutkového charakteru (jak plyne z části IV./1.) reagoval a zaujal k nim své stanovisko, činil tak do jisté míry nad rámec nezbytného, a to pouze k doložení toho, že napadené rozhodnutí netrpí vadou zjevného nesouladu odvolacím soudem (resp. s ohledem na jejich převzetí již soudem prvního stupně) učiněných skutkových zjištění s obsahem soudem provedených důkazů.

38. Skutkový stav zjištěný soudy nižších stupňů shledává Nejvyšší soud zcela splňující požadavek formulovaný v § 2 odst. 5 tr. ř., neboť k jeho prokázání bylo provedeno dokazování ve zcela dostatečném rozsahu a soudem prvního stupně provedené důkazy byly zhodnoceny v souladu s požadavkem plynoucím z § 2 odst. 6 tr. ř. Dovolací soud se plně ztotožnil s právními vývody uvedenými odvolacím soudem v odůvodnění jeho rozsudku, takže s poukazem na ně může vyložit své stanovisko k otázce právního posouzení zjištěného skutku.

39. Odvolací soud shledal, stejně jako soud prvního stupně, pro vznik trestně právního následku (usmrcení jednoho z poškozených a přivození těžké újmy na zdraví druhému poškozenému) kauzálně významným jak jednání obviněného, tak jednání samotných poškozených. Na rozdíl od soudu prvního stupně, který z hlediska uplatňující se gradace příčinné souvislosti posoudil kauzální význam protiprávního jednání obviněného (ovšem jen při zohlednění jeho zjevně nepřiměřené rychlosti jízdy) za srovnatelný s nerespektováním zákonných ustanovení poškozenými, však správně upozornil na počet a význam obviněným porušených povinností. Současně zcela důvodně podrobil kritice ty úvahy soudu prvního stupně, které vyslovil v souvislosti s hodnocením rychlosti jízdy obviněného (odkaz na předchozí dopravní značení upravující rychlost v daném úseku atd.). Nepopíratelné přispění poškozených jejich porušením povinností chodce ke vzniku dopravní nehody a z ní vzešlých následků upozaduje zjištění odvolacího soudu o počtu a způsobu porušení dopravních předpisů obviněným – a ve shodě s ním i dovolacího soudu (viz dále) – do té míry, že ho nelze považovat za tak podstatnou (spolu)příčinu střetu vozidla řízeného obviněným s poškozenými, pro kterou by při právním posouzení skutku, jímž byl obviněný uznán vinným, neměl být použit zákonný znak kvalifikovaných skutkových podstat přečinů usmrcení z nedbalosti a těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti spočívající v porušení důležité povinnosti uložené podle zákona.

40. Odvolací soud uzavřel, že ke sražení poškozených došlo ve zcela rozhodujícím rozsahu z příčin, které je nutno spatřovat ve způsobu jízdy obviněným, konkrétně pak v důsledku jím porušených povinností uložených mu zákonem o silničním provozu vypočtených odkazem na jeho jednotlivá zákonná ustanovení – s ohledem na nutnost skutkového vymezení znaku kvalifikované skutkové podstaty správně již – v tzv. skutkové větě odsuzujícího výroku. Konkrétně uvedl, že obviněný svým jednáním porušil

- § 4 písm. a), podle něhož je každý povinen

chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožoval život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní, aby nepoškozoval životní prostředí ani neohrožoval život zvířat, své chování je povinen přizpůsobit zejména stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, povětrnostním podmínkám, situaci v provozu na pozemních komunikacích, svým schopnostem a svému zdravotnímu stavu,

- § 4 písm. b) podle něhož je každý povinen

řídít se pravidly provozu na pozemních komunikacích upravenými tímto zákonem, pokyny policisty, pokyny osob oprávněných k řízení nebo usměrňování provozu na pozemních komunikacích podle § 75 odst. 5, 8 až 10 a zastavování vozidel podle § 79 odst. 1 a pokyny osob, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis, vydanými k zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích,

- § 18 odst. 1, podle něhož

[r]ychlost jízdy musí řidič přizpůsobit zejména svým schopnostem, vlastnostem vozidla a nákladu, předpokládanému stavebnímu a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, její kategorii a třídě, povětrnostním podmínkám a jiným okolnostem, které je možno předvídat; smí jet jen takovou rychlostí, aby byl schopen zastavit vozidlo na vzdálenost, na kterou má rozhled,

- § 18 odst. 4, podle něhož

[v] obci smí jet řidič rychlostí nejvýše 50 km.h-1, a jde-li o dálnici nebo silnici pro motorová vozidla, nejvýše 80 km.h-1.

- § 19 odst. 1, podle něhož

[ř]idič vozidla jedoucí za jiným vozidlem musí ponechat za ním bezpečnou vzdálenost, aby mohl zastavit vozidlo v případě náhlého snížení rychlosti nebo náhlého zastavení vozidla, které jede před ním,

- § 20 odst. 2 písm. d), podle něhož

[p]ři řízení provozu na křižovatce znamená pro řidiče signál se žlutým světlem "Pozor!" povinnost zastavit vozidlo před dopravní značkou "Příčná čára

souvislá", "Příčná čára souvislá se symbolem Dej přednost v jízdě!" a "Příčná čára souvislá s nápisem STOP", a kde taková dopravní značka není, před světelným signalizačním zařízením; je-li však toto vozidlo při rozsvícení tohoto signálu již tak blízko, že by řidič nemohl vozidlo bezpečně zastavit, smí pokračovat v jízdě. Svítí-li světlo tohoto signálu přerušovaně, nejde o křižovatku s provozem řízeným světelnými signály,

a byť v konkrétnosti neuvedl, které alternativy jednotlivých ustanovení obviněný svým jednáním porušil [a je patrné, že ne všechny zejm. v případě § 4 písm. a) i b)], je zřejmé, že kumulativně porušil podstatně více povinností než poškození, přičemž i význam a důležitost povinností porušených obviněným je z hlediska tzv. gradace příčinné souvislosti značně vyšší na straně obviněného.

č. 5

41. Podíl poškozených na vzniku dopravní nehody je třeba spatřovat v tom, že přecházeli vozovku po přechodu pro chodce na světelný signál pro chodce „stůj“, resp. že na přechod vstoupili (podle zjištění odvolacího soudu v čase 9,1 až 7,7 sekundy před střetem) při této signalizaci, aniž by zjišťovali existující situaci na vozovce (bez náležitého rozhlédnutí). V tomto jednání poškozených oba soudy nižších stupňů shledaly porušení povinností uložených chodcům v § 4 zákona o silniční provozu, resp. s ohledem na konkretizaci porušených povinností („každý je povinen ... chovat se ohleduplně a ukázněně, aby svým jednáním neohrožovat život, zdraví nebo majetek jiných osob ani svůj vlastní..., řídit se pravidly provozu na pozemních komunikacích podle § 75 odst. 5, 8 až 10 ... a pokyny osob, o nichž to stanoví zvláštní právní předpis, vydanými k zajištění bezpečnosti a plynulosti provozu na pozemních komunikacích, řídit se světelnými, případně i doprovodnými akustickými signály, dopravními značkami, dopravními zařízeními a zařízeními pro provozní informace.“) těch v § 4 písm. a), b), c) zákona o silniční provozu. Byť bylo možno namítat, že porušili i § 74 odst. 1 písm. b) téhož zákona, podle něhož na „Signál pro chodce se znamením Stůj!“, ... chodec nesmí vstupovat na vozovku, obviněný tak ve svém dovolání výslovně nečiní, je proto třeba se zabírat významem těch porušení zákona, které ve vztahu k obviněnému a poškozeným odvolací soud vymezil.

42. I když je porušení ustanovení § 4 zákona o silniční provozu poškozenými nepopiratelné, kauzální význam jejich neodpovědného jednání pro vznik dopravní nehody je značně nižší než v případě jednání obviněného. Nelze totiž pomíjet objektivní skutečnost danou okamžikem vstupu poškozených na přechod (v čase 9,1 až 7,7 sekundy před střetem), tedy v době, kdy příjezdící vozidla byla relativně dostatečně vzdálena. Jak vyplynulo z odborných závěrů revizního znaleckého posudku, při respektování dopravního značení týkajícího se povolené rychlosti v daném místě by ke střetu vozidla řízeného obviněným s chodci vůbec nedošlo, přičemž poruchovému následku bylo možno zabránit i tehdy, pokud by se obviněný pohyboval rychlostí (i výrazně) nerespektující toto značení (viz zjištění soudů zmíněná výše), ale nižší, než kterou jel. Právě intenzita porušení zákonem uložených povinností na straně obviněného (řízení vozidla vysokou rychlostí, dvojnásobně překračující limit, a to i v místech, kde na vozovce bylo vyznačeno dopravní omezení v důsledku stavebních prací, jízda v zákrytu za vozidlem BMW omezující možnost vnímání dopravní situace obviněným a ve vzdálenosti neumožňující zastavení za ním atd.), kterou dostatečně přesvědčivě odůvodnil odvolací soud, vede k závěru, že jím užitá právní kvalifikace skutku je opodstatněna učiněnými skutkovými zjištěními a není v kolizi s právními závěry, jež jsou obsaženy v odkazovaných judikaturních

rozhodnutích zabývajících se otázkou příčinného vztahu a jeho významu při stanovení zákona odpovídající kvalifikace v případech, kdy se na vzniku trestněprávního následku podílí více příčin.

43. Odvolacímu soudu nelze oprávněně vyčítat, že při řešení otázky viny obviněného vyšel ze širších poznatků o způsobu jeho jízdy předcházejícímu vzniku dopravní nehody. Odporovalo by totiž východiskům, na nichž je založena tzv. teorie podmínky, pokud by byly zohledněny jen ty poznatky, které se vztahují až k okamžiku, kdy obviněný zaregistroval na vozovce poškozené. Jak správně poznamenal ve svém vyjádření státní zástupce, přístup, který by zohledňoval pouze dopravní situaci bezprostředně předcházející sražení poškozených (tedy v době, kdy již obviněný neměl čas na chodce reagovat), by vedl k absurdním závěrům. Mimoto by byl v rozporu s postupy, které se při řešení otázky příčinného vztahu na podkladě teorie podmínky uplatňují. Při umělé izolaci jevů, tedy určení takového jednání, které je významné pro vzniklý následek, nelze odhlížet od těch částí jednoho jednání obviněného, jež navodilo situaci, která vyvrcholila sražením poškozených.

44. Není proto možné nepřihlížet k té části jízdy obviněného, která krizovou situaci, a nutno zdůraznit zaviněným a vědomým (zejména rychlost) porušením dopravních předpisů, navodila. Jak správně rozvedl odvolací soud, kauzálně významné bylo nejen hrubé nedodržení povolené rychlosti obviněným v místech předcházejících střetu s poškozenými (dvojnásobné překročení), nýbrž i nedodržení bezpečné vzdálenosti za před obviněným jedoucím vozidlem (rovněž výrazně překračujícím povolenou rychlost). Obojí toto porušení v konečném důsledku vedlo ke sražení poškozených. V důsledku nepřiměřené rychlosti již obviněný nedokázal zastavit, v důsledku jízdy v krátké vzdálenosti za vozidlem BMW se zbavoval možnosti řádně sledovat situaci před sebou, a na brzdění uvedeného vozidla reagoval vybočením do prostředního jízdního pruhu, v němž poškozené srazil. Intenzita porušení dopravních předpisů (pohyb dvojnásobnou rychlostí v obci) ve spojení s dalšími porušeními předpisů upravujících provoz na komunikacích, jak je správně identifikoval a vypočetl ve výroku odsuzujícího rozsudku odvolací soud, vedou k závěru, že jednání poškozených (jejich spoluzavinění dopravní nehody, které by za jiné situace mohlo odůvodnit postup, který při právním posouzení skutku zvolil soud prvního stupně) nemělo takový kauzální význam, který by měl odůvodnit příznivější kvalifikaci skutku dovolatele.

45. Zjištěné skutečnosti nevyvolávají pochyb o trestní odpovědnosti obviněného. V žádném případě nevystal důvod k tomu, aby byl obžaloby zproštěn. Ničím nebyl zpochybněn závěr soudů, že obviněného je nezbytné označit za viníka dopravní nehody. Primární a rozhodující příčinou vzniku dopravní nehody je soudy popsáný způsob jízdy obviněného projevující se závažným porušením odvolacím soudem označených povinností uložených mu zákonem jako řidiči motorového vozidla. Zjištěná porušení citovaných zákonných ustanovení dosahují úrovně, kterou je možno označit za hraniční pro naplnění znaku hrubého porušení zákonů o bezpečnosti dopravy [kdy jde „o porušení více norem, které mají pro takové reálné nebezpečí pro život zásadní význam a jsou porušeny v takové intenzitě, která dosahuje podstatně větší závažnosti, než ke které vede porušení důležité povinnosti. Může však také jít o velmi intenzivní porušení jen jedné zvláště důležité normy některého ze zákonů vyjmenovaných v odstavci 3 § 143 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 12. 2017, sp. zn. [8 Tdo 1304/2017](#) a [R 10/2019-I.](#))“ – viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1928, marg. č. 9.]. Pokud je za tohoto stavu zjišťováno spoluzavinění

poškozených, které z hlediska posuzované gradace příčinné souvislosti nelze označit za srovnatelné, resp. podstatné (chodci pro řidiče obou vozidel vytvořili překážku neočekávanou, avšak nikoli náhlou), poté není důvod k tomu, aby skutek, jímž byl obviněný uznán vinným, nebyl posouzen při užití znaku porušení důležité povinnosti uložené podle zákona u obou přečinů, jimiž byl obviněný uznán vinným.

46. V uvedeném směru je vhodné připomenout, že k vyloučení přísnější právní kvalifikace skutku nelze přistupovat vždy při zjištění jakéhokoli spoluzavinění následku poškozeným. Důvodným je takový postup totiž jen tehdy, je-li význam jednání poškozeného z hlediska příčinného vztahu pro vznik trestněprávního následku opravdu podstatný. V tomto smyslu byla řešená problematika ostatně vyložena již ve zmiňovaném usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 17. 2. 2016, sp. zn. [15 Tdo 944/2015](#), uveřejněného pod č. 32/2016 Sb. rozh. tr. („Je-li rozhodující příčinou způsobeného následku v podobě usmrcení poškozeného např. jeho významné spoluzavinění při dopravní nehodě, nelze zpravidla dovodit, že pachatel spáchal trestný čin usmrcení z nedbalosti tím, že porušil důležitou povinnost, která mu byla uložena zákonem.“).

č. 5

47. Ve věci posuzované nelze s ohledem na skutečnosti rozvedené výše a zejména i v odůvodnění dovoláním napadeného rozsudku odvolacího soudu dospět k poznatku, že neodpovědné jednání poškozených, projevující se označeným porušením zákona o silničním provozu, bylo takovou rozhodující příčinou nastalého následku, pro kterou by jednání obviněného mělo být posouzeno pouze za užití základních skutkových podstat přečinů usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1 tr. zákoníku a těžkého ublížení na zdraví podle § 147 odst. 1 tr. zákoníku. Z důvodů, které rozvedl v odůvodnění svého rozsudku již odvolací soud, je třeba právní kvalifikaci skutku obviněného v podobě přečinů podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku a podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku považovat za zákonu odpovídající.

48. V kontextu právě uvedeného je vhodné zdůraznit následující skutečnosti. Při posuzování významu a důležitosti povinností porušených na straně jedné obviněným a na straně druhé poškozeným při řešení otázky příčinného vztahu a v kontextu toho i výsledné právní kvalifikace skutku kladeného obviněnému za vinu je vyjma

- vlastního vyhodnocení toho, jaký je charakter a účel normy porušené jedním a druhým (míněno z hlediska jejího zaměření na ochranu života a zdraví – k tomu zejm. usnesení ze dne 30. 3. 2022, sp. zn. [5 Tdo 118/2022](#), publikované pod č. 30/2022 Sb. rozh. tr.), a uvážení toho,

- kolika porušení příslušných zákonných ustanovení zejména uvedeného charakteru se ten který z nich dopustil,

nezbytné přihlédnout i k tomu,

- jakou intenzitou bylo dané ustanovení porušeno.

Z hlediska řešené problematiky totiž i tento aspekt může být rozhodující pro určení, zda jednání poškozeného podstatným způsobem přispělo ke vzniku následku.

49. Na základě zohlednění posledně zmíněného kritéria, tj. intenzity porušení označených povinností obviněným (více než dvojnásobné převýšení povolené rychlosti, zjevný a značnou měrou nedodržený bezpečný odstup od před obviněným jedoucího vozidla), je nezbytné dospět k již zmíněnému závěru, že zákonnému ustanovení odporující jednání poškozených v konkrétně posuzované věci nepředstavovalo ono podstatné přispění ke vzniku dopravní nehody ve smyslu vyloženém odkazovaným rozhodnutím Nejvyššího soudu.

50. V návaznosti na právě uvedené je vhodné dodat, že při absenci posouzení věci z tohoto aspektu by nebylo možno dospět k odpovídajícímu právní závěru. Bylo by totiž možné (uvažováno v obecnosti) namítat, že porušení § 18 odst. 4 zákona o silničním provozu je srovnatelné např. s porušením § 74 odst. 1 písm. písm. b) téhož zákona, neboť obě jsou zjevně určena k ochraně chodců zpravidla na komunikacích v obci a při jejich současném porušení jak obviněným, tak i poškozenými, se jeví jejich kauzální význam stejný. Pro správné posouzení věci je však nezbytné promítnout do hodnotících úvah konkrétní zjištění té které věci, což ve věci posuzované našlo svého odrazu v tom, co bylo uvedeno zejm. v bodech 42. a 45. odůvodnění tohoto rozhodnutí. Právě vyhodnocení těchto skutečností odůvodňuje právní závěr, který stran právní kvalifikace skutku přijal odvolací soud.

51. Zbývá dodat, že soudy obou stupňů zcela důvodně v souvislosti s řešením otázky viny dovolatele nehodnotily význam jednání řidiče BMW. Z povahy věci plyne, že řidič vozidla jedoucího před obviněným nikterak významně neovlivnil způsob jízdy obviněného. To, jakou rychlostí, v jakém jízdním pruhu a v jaké vzdálenosti za ním obviněný jel, bylo odvislé zcela a pouze od projevu jeho vůle. Důsledky z toho vzešlé (omezení možnosti registrovat poškozené na vozovce) je třeba přičítat pouze vůlí ovládanému jednání obviněného. Pakliže se souvislost jízdy řidiče vozidla BMW a obviněného projevila pouze tak, jak vyložil revizní znalecký posudek (a jak je zmíněno výše v bodě 29. odůvodnění tohoto rozhodnutí), poté není jednání řidiče BMW takovou příčinou, kterou by se měl soud zabývat (umělá izolace jevů) a hodnotit ji z hlediska gradace příčinné souvislosti při rozhodování o odpovídající právní kvalifikaci skutku, jímž byl obviněný uznán vinným.

V. Závěrečné shrnutí

52. V posuzované věci byl soudy nižších stupňů zjištěn skutkový stav, který má plnou oporu v provedených důkazech. Soudy v tzv. skutkové větě odsuzujících výroků popsaly ty rozhodné skutečnosti, které byly podstatné pro rozhodnutí o vině obviněného, resp. pro vymezení skutku, který se stal předmětem právního posouzení. Důvodně tak do popisu zahrnuly (a v odůvodnění rozhodnutí i rozvedly) skutečnosti vyjadřující způsob jízdy obviněného i v části bezprostředně předcházející vzniku krizového okamžiku, neboť nastalá dopravní situace byla výsledkem jednání obviněného a poškozených v rozsahu, který se stal z hlediska technického předmětem odborného posouzení znaleckým ústavem, z hlediska právního pak předmětem posouzení ze strany soudů. Jak již odeznělo, Nejvyšší soud se ztotožnil s právním posouzením provedeným odvolacím soudem. Ve shodě s ním uzavírá, že jednání řidiče vozidla BMW je irelevantní z hlediska právního posouzení skutku, jímž byl obviněný uznán vinným, spoluzavinění poškozených z důvodů výše vyložených není takovou podstatnou příčinou spolupodílející se na vzniku nastalého následku, pro kterou by při právním posouzení skutku neměl být použit znak kvalifikovaných skutkových podstat označených přečinů spočívající

v porušení důležité povinnosti uložené podle zákona, který byl jednáním obviněného naplněn. Uvedený znak je v tzv. skutkové větě výroku o vině rozsudku odvolacího soudu vyjádřen uvedením těch ustanovení zákona o silničním provozu, která obviněný porušil.

53. Na základě těchto zjištění a vývodů dospěl Nejvyšší soud k závěru, že dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu není zatížen vadou odpovídající dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v jeho první alternativě, který ve svém dovolání obviněný uplatnil.

VI.

Způsob rozhodnutí

54. Z uvedeného hodnocení dovolání obviněného plyne, že námitka hmotně právního charakteru, která byla formálně způsobilá dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. naplnit, nebyla shledána opodstatněnou. Vzhledem k tomu Nejvyšší soud o dovolání obviněného rozhodl způsobem uvedeným v § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., podle něhož Nejvyšší soud dovolání odmítne, jde-li o dovolání zjevně neopodstatněné.

55. Za podmínek § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. rozhodl Nejvyšší soud o tomto mimořádném opravném prostředku v neveřejném zasedání. Pokud jde o rozsah odůvodnění tohoto usnesení, odkazuje se na ustanovení § 265i odst. 2 tr. ř., podle něhož [v] odůvodnění usnesení o odmítnutí dovolání Nejvyšší soud jen stručně uvede důvod odmítnutí poukazem na okolnosti vztahující se k zákonnému důvodu odmítnutí.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 1

Uplynutí promlčecí lhůty stanovené v čl. 17 odst. 1 nařízení Rady (EU) 2015/1589 ze dne 13. července 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 108 Smlouvy o fungování Evropské unie, v jehož důsledku se státní podpora považuje za existující podporu podle čl. 1 písm. b) bodu iv) a čl. 17 odst. 3 tohoto nařízení, nemá vliv na povinnost příjemce vrátit tuto podporu, došlo-li k jejímu poskytnutí v rozporu s čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie.

Hospodářská soutěž, Právo Evropské unie

čl. 108 odst. 3 Úmluvy č. 111/2009 Sb. m. s., čl. 1 pododst. b) bod iv) a čl. 17 nařízení Rady (EU) 2015/1589 ze dne 13. července 2015.

Č. 1

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2024, sp. zn. [23 Cdo 1180/2021](#), ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.1180.2021.3

Nejvyšší soud zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 9. 2020, sp. zn. 3 Cmo 10/2019, ve znění opravného usnesení ze dne 3. 12. 2020, sp. zn. 3 Cmo 107/2019, a rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 6. 2. 2019, sp. zn. 1 Cm 6/2015, a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení; řízení o dovolání žalované 1) se zastavil.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 6. 2. 2019, č. j. 1 Cm 6/2015-357, zamítl žalobu, aby žalovaná 1) byla povinna odstranit závadný stav vrácením veřejné podpory ve výši 7 081 808 000 Kč a žalovaná 2) byla povinna tuto částku přijmout (výrok I), aby žalovaná 1) byla povinna zaplatit žalované 2) úrok z této částky ve výši podle nařízení Komise č. 794/2004 od 4. 7. 2008 do jejího úplného navrácení a žalovaná 2) byla povinna tento úrok přijmout (výrok II), aby žalovaná 3) byla povinna udělit souhlas žalované 1) s vrácením uvedené veřejné podpory (výrok III), a aby žalovaná 3) byla povinna zdržet se schválení takových ve výroku specifikovaných jednání žalovaných 1) a 2), v jejichž důsledku by došlo k opětovnému poskytnutí shora uvedené částky žalované 1) (výrok IV) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok V).

2. Soud prvního stupně tak rozhodl o žalobě, kterou se žalobkyně domáhaly odstranění závadného stavu, který měl vzniknout poskytnutím nedovolené veřejné podpory žalované 1) ze strany žalované 2) za spolupůsobení žalované 3), a rovněž z důvodu ochrany před nekalou soutěží. Mají za to, že zaplacením kupní ceny podle smlouvy o prodeji části podniku uzavřené dne 26. 6. 2008 mezi žalovanými 1) a 2) došlo k poskytnutí nedovolené veřejné podpory žalované 1), neboť sjednaná kupní cena byla jednak nadhodnocena, a to právě o shora uvedenou částku, jednak byl zaplacením kupní ceny z veřejných prostředků zpeněžen žalovanou 1) tentýž majetek, který žalovaná 1) původně nabyla vkladem od státu za účelem

provozování dráhy ve veřejném zájmu. Tímto způsobem byla dle žalobkyň poskytnuta žalované 1) selektivní veřejná podpora narušující hospodářskou soutěž a obchod mezi členskými státy Evropské unie, aniž by tato podpora byla notifikována Evropské komisi. Zároveň jednání žalovaných bylo dle žalobkyň vedeno soutěžním záměrem, proto uvedený prodej části podniku žalované 1), jenž byl uskutečněn v rozporu s právními předpisy, je rovněž v rozporu s dobrými mravy soutěže, a tudíž představuje jednání v nekalé soutěži.

3. Žalované na svoji obranu uvedly, že napadený prodej části podniku žalované 1) nemá atributy veřejné podpory a nemůže být považován ani za nekalé soutěžní jednání. Mimo jiné uvedly, že ani na základě stížnosti žalobkyň nezahájila Evropská komise žádné šetření ve vztahu k poskytnutí nedovolené veřejné podpory, a tudíž národní soud není oprávněn se věcí zabývat.

4. Vrchní soud v Praze dovoláním napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé, změnil jej ve výroku o náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně tak, že uložil žalobkyním společně a nerozdílně zaplatit do tří dnů od právní moci rozsudku žalované 1) částku 27 852 481,80 Kč, žalované 2) částku 1 800 Kč a žalované 3) částku 1 800 Kč (první výrok), a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení tak, že uložil žalobkyním společně nerozdílně zaplatit do tří dnů od právní moci rozsudku žalované 1) částku 13 926 785,40 Kč, žalované 2) částku 600 Kč a žalované 3) částku 600 Kč (druhý výrok).

5. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, jež v odvolacím řízení nedoznala změny, podle nichž žalobkyně b) je mateřskou společností žalobkyně a), jež stejně jako žalovaná 1) podniká v oblasti poskytování osobní železniční přepravy. Žalovaná 2) zajišťuje provozování celostátních a regionálních drah v majetku státu, s nímž hospodaří organizační složka žalované 3). Dne 26. 6. 2008 uzavřely žalované 1) a 2) smlouvu o prodeji části podniku, na jejímž základě byla na žalovanou 2) za kupní cenu ve výši 11 852 101 000 Kč převedena část podniku žalované 1) označená jako „Provozování dráhy“. Kupní cena byla zaplacená v průběhu roku 2008.

6. Evropská komise obdržela dne 14. 6. 2010 stížnost na poskytnutí údajné státní podpory žalované 1) podle uvedené smlouvy a vyzvala Českou republiku, aby se ke stížnosti vyjádřila. Po vyjádření České republiky vyzvala Evropská komise stěžovatele, aby ke své stížnosti doplnil požadované informace. Stěžovatel tyto informace nedoplnil a Evropská komise informovala Českou republiku, že informace, které by stížnost odůvodňovaly, předloženy nebyly a že stížnost z tohoto důvodu považuje za vzatou zpět. Žádné další šetření Evropská komise v této věci neprováděla.

7. Po právní stránce dospěl odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně k závěru, že vzhledem k tomu, že uplynula promlčecí lhůta podle čl. 15 nařízení Rady (ES) č. 659/1999 ze dne 22. března 1999, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 93 Smlouvy o ES (dále též jen „nařízení č. 659/1999“), resp. čl. 17 nového nařízení Rady (EU) 2015/1589 ze dne 13. července 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 108 Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též jen „nařízení 2015/1589“), je nutno namítané zaplacení kupní ceny, i kdyby se jednalo o veřejnou podporu, považovat za existující veřejnou podporu, tj. veřejnou podporu, kterou již nelze považovat za neoprávněnou, a soud tudíž nemůže naříditi její vrácení. Brání-li unijní předpisy tomu, aby existující veřejná podpora byla vrácena, nelze příjemci ani jejímu poskytovateli uložit povinnost k jejímu vrácení ani v případě, že se takového nároku

žalobkyně domáhají z titulu nekalé soutěže podle § 2976 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“).

8. K návrhu žalobkyň odvolací soud opravným usnesením ze dne 3. 12. 2020, č. j. 3 Cmo 107/2019-501, opravil shora uvedený rozsudek tak, že se nesprávně uvedená částka náhrady nákladů řízení žalované 1) v řízení před soudem prvního stupně opravuje na částku 17 061 Kč a v odvolacím řízení na částku 9 075 Kč.

9. Usnesení odůvodnil odvolací soud tím, že při ústním odůvodnění vyhlášeného rozsudku uvedl, že předmětem řízení není monetární plnění, proto nelze při určení výše odměny advokáta postupovat podle příslušného ustanovení vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátní tarif). Vzhledem k tomu, že odůvodnění vyhlášeného rozhodnutí nemůže být ve zjevném nesouladu s písemným vyhotovením, opravil odvolací soud postupem podle § 164 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), výši náhrady nákladů řízení na straně žalované 1) zastoupené v řízení advokátem ve smyslu § 9 odst. 1 advokátního tarifu.

č. 1

II.

Dovolání a vyjádření k němu

Dovolání žalobkyň

10. Rozsudek odvolacího soudu napadly v rozsahu, v jakém odvolací soud potvrdil výroky I až IV rozsudku soudu prvního stupně, žalobkyně dovoláním, které považují za přípustné podle § 237 o. s. ř. pro řešení otázky hmotného práva spočívající ve vlivu běhu, resp. uplynutí, lhůty pro pravomoc Evropské komise rozhodovat ve věcech navrácení nedovolené veřejné podpory dle nařízení č. 659/1999, resp. nařízení 2015/1589, na možnost, resp. povinnost, národního soudu rozhodnout o vrácení nedovolené veřejné podpory, která byla příjemci poskytnuta v rozporu s primárním právem Evropské unie, což je dle žalobkyň otázka, jež dosud nebyla v rozhodování dovolacího soudu vyřešena.

11. Dovolací soud by tedy měl dle žalobkyň svým rozhodnutím vyjasnit, zdali uplynutí promlčecí lhůty týkající se pravomoci Evropské komise rozhodovat ve věcech navrácení nedovolené veřejné podpory dle citovaných nařízení zbavuje národní soud možnosti, resp. povinnosti, rozhodnout o nárocích žalobců plynoucích z nedovoleně poskytnuté veřejné podpory.

12. Nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem spatřují žalobkyně v tom, že odvolací soud dospěl k závěru o vlivu promlčecí lhůty týkající se pravomoci Evropské komise na nároky uplatněné žalobkyněmi u soudu v rozporu se smyslem a účelem právní úpravy této promlčecí lhůty a v rozporu s rozhodovací praxí Soudního dvora Evropské unie, konkrétně rozsudkem ze dne 23. 1. 2019 ve věci Presidenza del Consiglio dei Ministri proti Fallimento Traghetti del Mediterraneo SpA, [C-387/17](#), (dále také jen „rozsudek ve věci C-387/17“).

13. Dle názoru žalobkyň promlčecí lhůta týkající se pravomoci Evropské komise rozhodovat ve věcech navrácení nedovolené veřejné podpory nemůže ovlivnit rozhodování národního soudu o nárocích žalobkyň, což dle žalobkyň platí obecně ve vztahu k rozhodování o všech

nárocích z titulu nedovoleně poskytnuté veřejné podpory, nikoli pouze těch, které se týkají náhrady škody.

14. Kromě toho dle žalobkyň je závěr odvolacího soudu v rozporu se základními principy civilního řízení, neboť odvolací soud zamítl nároky žalobkyň s ohledem na skutečnost, že v průběhu soudního řízení u národního soudu uplynula doba, která je stanovena pro pravomoc Evropské komise rozhodovat o navrácení nedovolené veřejné podpory. Odvolací soud tak dle žalobkyň fakticky popřel význam soudního řízení u národního soudu, neboť účastník domáhající se odstranění závadného stavu vyvolaného poskytnutím nedovolené veřejné podpory se musí spoléhat na to, že soudní řízení u národního soudu nebude probíhat déle, než činí předmětná promlčecí lhůta pro pravomoc Evropské komise. Přitom nároky uplatněné žalobkyněmi nejsou podle právních norem tuzemského práva promlčeny.

15. Žalobkyně navrhly, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu a rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

16. K dovolání žalobkyň se vyjádřila žalovaná 1) tak, že na žalobkyněmi formulované otázce rozhodnutí odvolacího soudu nezávisí. Kromě toho je předmětné plnění (pokud by se jednalo o státní podporu) podporou existující, na níž dopadá čl. 108 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, jenž, na rozdíl od čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, nemá přímý účinek, a neumožňuje tak soukromým osobám domáhat se, aby příjemce tuto podporu vrátil. Navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobkyň odmítl, popřípadě zamítl.

17. Žalovaná 2) se k dovolání žalobkyň vyjádřila v tom smyslu, že považuje napadený rozsudek odvolacího soudu za správný, a navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobkyň odmítl, popřípadě zamítl.

18. K dovolání žalobkyň se vyjádřila rovněž žalovaná 3), která považuje žalobkyněmi citované rozhodnutí Soudního dvora za nepřiléhavé. Navrhla, aby dovolací soud dovolání žalobkyň zamítl.

Dovolání žalované 1)

19. Opravné usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná 1) dovoláním, které považuje za přípustné podle § 237 o. s. ř., pro řešení otázky procesního práva, zda je možné pomocí institutu opravného usnesení změnit výrok rozhodnutí o náhradě nákladů řízení v důsledku použití zcela jiného ustanovení advokátního tarifu, než podle kterého odvolací soud původně v rozsudku rozhodl, čímž dojde rovněž k podstatné změně části odůvodnění rozsudku, což je dle žalované 1) otázka, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od jí citované ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu.

20. Nesprávnost právního posouzení věci odvolacím soudem spatřuje žalovaná v tom, že odvolací soud v rozporu s § 164 o. s. ř. prostřednictvím opravného usnesení věcně změnil obsah výroku svého rozsudku. Přitom o chybu v psaní, počtech či jinou zjevnou nesprávnost se jednat nemohlo, jelikož původně přiznaná výše náhrady nákladů řízení je ve výroku rozsudku v naprostém souladu s jeho písemným odůvodněním. Údajný nesoulad ústního

vyhlášení rozsudku a jeho písemného vyhotovení byl navíc nepřijatelným způsobem odůvodněn na základě kusých poznámek přítomného novináře.

21. Kromě toho žalovaná 1) vytýká odvolacímu soudu použití nesprávného ustanovení advokátního tarifu, neboť předmět řízení v projednávané věci je penězi ocnitelný.

22. Žalovaná 1) navrhla, aby dovolací soud změnil napadené opravné usnesení tak, že návrh žalobkyň na opravu rozsudku odvolacího soudu se zamítá.

23. Žalobkyně se k dovolání žalované 1) vyjádřily tak, že považují dovolání za nepřijatelné, neboť je jím napadeno rozhodnutí odvolacího soudu o nákladech řízení. Kromě toho dle žalobkyň existoval rozpor mezi vyhlášeným a písemným odůvodněním rozsudku, který odvolací soud správně opravil. Navrhly, aby dovolací soud dovolání žalované 1) odmítl, popřípadě zamítl.

č. 1

III.

Přípustnost dovolání

24. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání byla podána v zákonné lhůtě a oprávněnými osobami, zastoupenými advokátem (§ 240 odst. 1 a § 241 odst. 1 o. s. ř.), posoudil, zda jsou pro projednání dovolání splněny podmínky dovolacího řízení, popřípadě zda jsou dovolání přípustná.

Dovolání žalované 1)

25. Dovolání žalované 1) není projednatelné pro nedostatek podmínek dovolacího řízení.

26. Usnesení, jímž odvolací soud podle ustanovení § 164 o. s. ř. opravil zjevnou nesprávnost vlastního rozhodnutí, není (ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř.) „rozhodnutím odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí“, neboť jde o specifický způsob nápravy případných vymezených nedostatků soudního rozhodnutí. Pro projednání dovolání, jež proti němu bylo podáno, není dána funkční příslušnost Nejvyššího soudu (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 2. 2017, sp. zn. [20 Cdo 5708/2016](#), ze dne 11. 7. 2017, sp. zn. [28 Cdo 860/2017](#), ze dne 10. 10. 2018, sp. zn. [29 Cdo 3717/2018](#), a ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. [23 Cdo 2405/2021](#)). Nedostatek funkční příslušnosti soudu je neodstranitelným nedostatkem podmínky řízení, pro který Nejvyšší soud dovolání žalované 1) směřující proti opravnému usnesení odvolacího soudu zastavil podle § 243b o. s. ř. ve spojení s § 104 odst. 1 věta první o. s. ř.

Dovolání žalobkyň

27. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

28. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

29. Podle § 241a odst. 1 až 3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odst. 1). V dovolání musí být vedle obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se rozhodnutí napadá, vymezení důvodu dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dovolání (§ 237 až 238a) a čeho se dovolatel domáhá (dovolací návrh) (odst. 2). Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vyloží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení (odst. 3).

30. Dovolací soud shledal dovolání žalobkyň přípustným pro řešení dovoláním vymezené otázky, jež v rozhodování dovolacího soudu nebyla dosud vyřešena, a to otázky vlivu uplynutí promlčecí lhůty stanovené unijním právem pro uplatnění pravomocí Evropské komise ve věci navrácení státní podpory na povinnost příjemce tuto podporu vrátit.

č. 1

IV.

Důvodnost dovolání

31. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přiznává, či nikoliv.

32. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

33. Dovolání žalobkyň je důvodné.

Aplikovaná právní úprava a její rozhodné znění

34. Podle čl. 87 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství (ve znění smlouvy z Nice, vyhlášené pod č. 44/2004 Sb. m. s.), resp. od 1. 12. 2009 podle čl. 107 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie (ve znění Lisabonské smlouvy ze dne 13. 12. 2007 pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, vyhlášené pod č. 111/2009 Sb. m. s.), podpory poskytované v jakékoli formě státem nebo ze státních prostředků, které narušují nebo mohou narušit hospodářskou soutěž tím, že zvýhodňují určité podniky nebo určitá odvětví výroby, jsou, pokud ovlivňují obchod mezi členskými státy, neslučitelné s vnitřním trhem, nestanoví-li Smlouvy jinak.

35. Podle čl. 88 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. od 1. 12. 2009 podle čl. 108 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, Komise ve spolupráci s členskými státy zkoumá průběžně režimy podpor existující v těchto státech. Navrhuje jim vhodná opatření, která vyžaduje postupný rozvoj nebo fungování vnitřního trhu.

36. Podle čl. 88 odst. 2 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. od 1. 12. 2009 podle čl. 108 odst. 2 věty první Smlouvy o fungování Evropské unie, zjistí-li Komise poté, co vyzvala zúčastněné strany k podání připomínek, že podpora poskytovaná některým státem nebo ze státních prostředků není slučitelná s vnitřním trhem podle článku 87 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. článku 107 Smlouvy o fungování Evropské unie, nebo že je zneužívána, rozhodne, že dotyčný stát ve lhůtě stanovené Komisí takovou podporu zruší nebo upraví.

37. Podle čl. 88 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. od 1. 12. 2009 podle čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, Komise musí být včas informována o záměrech poskytnout nebo upravit podpory, aby mohla podat svá vyjádření. Má-li za to, že takový záměr není s ohledem na článek 87 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. článek 107 Smlouvy o fungování Evropské unie, slučitelný s vnitřním trhem, zahájí neprodleně řízení podle odstavce 2. Dotyčný členský stát neprovede zamýšlená opatření, dokud Komise v tomto řízení nepřijme konečné rozhodnutí.

38. Podle čl. 1 odst. 1 písm. b) bod iv) nařízení č. 659/1999, resp. od 14. 10. 2015 podle čl. 1 písm. b) bod iv) nařízení 2015/1589, pro účely tohoto nařízení se rozumí „existující podporou“ podpora, která se považuje za existující podporu podle článku 15 nařízení č. 659/1999, resp. článku 17 nařízení 2015/1589.

39. Podle čl. 1 odst. 1 písm. c) nařízení č. 659/1999, resp. od 14. 10. 2015 podle čl. 1 písm. c) nařízení 2015/1589, pro účely tohoto nařízení se rozumí „novou podporou“ každá podpora, což znamená režimy podpory a jednotlivou podporu, která není existující podporou, včetně změn existující podpory.

40. Podle čl. 1 odst. 1 písm. f) nařízení č. 659/1999, resp. od 14. 10. 2015 podle čl. 1 písm. f) nařízení 2015/1589, pro účely tohoto nařízení se rozumí „protiprávní podporou“ nová podpora uskutečňovaná v rozporu s čl. 93 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie.

41. Podle čl. 15 odst. 1 a 3 nařízení č. 659/1999, resp. od 14. 10. 2015 podle 17 odst. 1 a 3 nařízení 2015/1589, pravomoci Komise ve věci navrácení podpory podléhají promlčecí lhůtě deseti let (odst. 1). Jakákoliv podpora, jejíž promlčecí lhůta uplynula, je považována za existující podporu (odst. 3).

K povinnostem při poskytování státní podpory

42. Z uvedených ustanovení unijního práva plyne, že čl. 87 odst. 1 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. čl. 107 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie, zakazuje poskytování státních podpor vymezených v tomto ustanovení, není-li stanoveno jinak.

43. Zároveň čl. 88 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, zásadně zakazuje členským státům poskytnutí (provedení) státní podpory bez předchozího souhlasu Evropské komise (tzv. povinnost pozastavení, „standstill obligation“).

44. Tato ustanovení zavádí preventivní kontrolu záměrů týkajících se nových podpor. Jejich cílem je zabezpečit, aby účinky podpory nenastaly dříve, než Evropská komise mohla v přiměřené lhůtě záměr podpory podrobně přezkoumat a případně zahájit řízení o slučitelnosti podpory. Smysl takto vytvořené prevence spočívá v tom, aby byly poskytovány pouze slučitelné podpory. Pro uskutečnění tohoto cíle se provedení záměru podpory odkládá do doby, než jsou konečným rozhodnutím Evropské komise odstraněny pochybnosti o jeho slučitelnosti [srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 12. 2. 2008 ve věci Centre d'exportation du livre français (CELF), Ministre de la Culture et de la Communication proti Société internationale de diffusion et d'édition (SIDE), [C-199/06](#), (dále také jen „rozsudek ve věci C-199/06“)].

45. Soudní dvůr dále dovedl, že zákaz poskytnutí (provedení) státní podpory vyplývající z čl. 88 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, má přímý účinek, proto vnitrostátní soudy musejí jednotlivcům zajistit, aby z porušení této povinnosti byly v souladu s jejich vnitrostátním právem vyvozeny všechny důsledky, pokud jde zejména jak o platnost prováděcích aktů, tak o vymáhání finančních podpor poskytnutých v rozporu s tímto ustanovením, takže jejich úkolem je přijmout opatření, která umožní napravit protiprávnost poskytnutí podpor, aby tak příjemci podpory nebyla ponechána možnost s těmito podporami volně nakládat v období do vydání rozhodnutí Evropské komise (srov. např. rozsudky Soudního dvora ze dne 21. 11. 2013, Deutsche Lufthansa AG proti Flughafen Frankfurt-Hahn GmbH, [C-284/12](#), a ze dne 5. 3. 2019, ve věci Eesti Pagar AS proti Ettevõtlike Arendamise Sihtasutus a Majandus-ja Kommunikatsiooniministeerium, [C-349/17](#)).

46. Proto zavedení systému kontroly státních podpor, jehož základní prvek představuje ustanovení čl. 88 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, spadá do pravomoci Evropské komise i vnitrostátních soudů, jejichž úlohy se vzájemně doplňují, ale jsou odděleny. Zatímco Komise má výlučnou pravomoc posuzovat slučitelnost opatření podpory s vnitřním trhem, vnitrostátní soudy dbají o ochranu práv jednotlivců čelících případným porušením uvedeného ustanovení (srov. např. rozsudky Soudního dvora ze dne 21. 10. 2003, ve spojených věcech Belgische Staat proti Eugène van Calster, Felix Cleeren a Openbaar Slachthuis NV, [C-261/01 a C-262/01](#), a ze dne 5. 10. 2006, ve věci Transalpine Ölleitung in Österreich GmbH a další proti Finanzlandesdirektion für Tirol a dalším, [C-368/04](#)).

47. V tomto smyslu dovolací soud ve své rozhodovací praxi na základě dotčených ustanovení unijního práva dovedl, že (tuzemský) soud má v občanském soudním řízení pravomoc rozhodovat o následcích porušení povinnosti oznámit státní podporu Evropské komisi. Evropská komise je oprávněna rozhodovat v řízení o slučitelnosti státní podpory (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014, sp. zn. [23 Cdo 1341/2012](#), uveřejněný pod číslem 81/2014 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek).

48. Soutěžitelé a ostatní třetí strany dotčené poskytnutou (provedenou) podporou (popř. osoby mající jiný právní zájem na uplatnění práva z porušení uvedené povinnosti, srov. např. rozsudek Soudního dvora ze dne 13. 1. 2005, ve věci Streekgewest Westelijk Noord-Brabant proti Staatssecretaris van Financiën, [C-174/02](#)), u níž došlo k porušení povinnosti oznámit tuto podporu Evropské komisi a vyčkat s jejím poskytnutím (provedením) na souhlas Evropské

komise (tzv. povinnost pozastavení), mají právo domáhat se u vnitrostátního soudu z důvodu porušení této povinnosti zejm. pozastavení či ukončení provádění zamýšleného opatření, navrácení již poskytnuté podpory (včetně úroků), a to i formou předběžného opatření tak, aby výhoda spojená s pravděpodobně protiprávní podporou nebyla poskytnuta nebo nezůstala příjemci dále k dispozici, nebo práva na náhradu škody [srov. např. rozsudky Soudního dvora ze dne 8. 12. 2011, ve věci *Residex Capital IV CV* proti *Gemeente Rotterdam*, [C-275/10](#), ze dne 11. 7. 1996, ve věci *Syndicat français de l'Express international (SFEI)* a další proti *La Poste* a dalším, [C-39/94](#)].

č. 1

49. Je-li však nárok na vrácení poskytnuté podpory vyplývající z porušení tzv. povinnosti pozastavení posuzován poté, co Evropská komise již rozhodla o slučitelnosti této podpory, není vnitrostátní soud podle unijního práva povinen nařídít navrácení podpory v plném rozsahu, a to ani v případě, kdy neexistují mimořádné okolnosti. Je tomu tak proto, že v takovém případě není samotné poskytnutí podpory v rozporu s cílem sledovaným úpravou stanovenou v čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie. To však nic nemění na skutečnosti, že poskytnutí této podpory bylo předčasné a v tomto směru protiprávní, přičemž dotčené subjekty v hospodářské soutěži musely snášet následky slučitelné podpory dříve, než by bylo nutné. Zároveň není vyloučeno, aby soud nařídil navrácení protiprávní podpory podle svého vnitrostátního práva, aniž by bylo dotčeno právo členského státu tuto podporu později znovu poskytnout (srov. rozsudek ve věci [C-199/06](#) a judikaturu v něm citovanou).

50. Z pohledu příjemce podpory neoprávněné zvýhodnění spočívá jednak v tom, že neplatí úroky, které by platil z dotčené částky slučitelné podpory, pokud by si musel tuto částku vypůjčit na trhu do doby rozhodnutí Komise, a jednak ve zlepšení jeho soutěžního postavení vůči jiným subjektům na trhu po dobu trvání protiprávního stavu. Proto musí soud případně vyhovět takovým navrhnutým vhodným opatřením, jež účinně zhojí důsledky porušení tzv. povinnosti pozastavení. Takovým vhodným opatřením je zejména uložení povinnosti příjemci zaplatit z poskytnuté podpory úroky za dobu trvání protiprávního stavu (srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 24. 11. 2020 ve věci *Viasat Broadcasting UK Ltd* proti *TV2/Danmark A/S* a *Dánskému království*, [C-445/19](#)).

K důsledkům promlčení pravomoci Evropské komise

51. Kromě situací, kdy předpisy unijního práva stanoví výjimku z povinnosti oznámit zamýšlené poskytnutí státní podpory Evropské komisi a pozastavit její poskytnutí (provedení) do rozhodnutí Evropské komise (tzv. povinnost pozastavení) [v současnosti srov. čl. 93, 106 odst. 2, 107 odst. 2 a 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, resp. nařízení o blokových výjimkách vydané podle nařízení Rady (EU) 2015/1588 ze dne 13. července 2015 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na určité kategorie horizontální státní podpory (kodifikované znění), tj. např. dle nařízení Komise (EU) č. 651/2014 ze dne 17. června 2014, kterým se v souladu s články 107 a 108 Smlouvy prohlašují určité kategorie podpory za slučitelné s vnitřním trhem, nebo nařízení Komise (EU) 2023/2831 ze dne 13. prosince 2023 o použití článků 107 a 108 Smlouvy o fungování Evropské unie na podporu *de minimis*], není předchozí souhlas Evropské komise vyžadován ani tehdy, pokud opatření není novou podporou, nýbrž je podporou existující [srov. rovněž Oznámení Komise o prosazování pravidel státní podpory vnitrostátními soudy (2021/C 305/01)].

52. Zároveň podle čl. 1 odst. 1 písm. f) nařízení č. 659/1999 se pro účely tohoto nařízení rozumí „protiprávní podporou“ nová podpora uskutečňovaná v rozporu s čl. 93 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství. V současnosti je totéž upraveno v čl. 1 písm. f) nařízení 2015/1589, podle něhož se pro účely nařízení rozumí „protiprávní podporou“ nová podpora uskutečňovaná v rozporu s čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie.

53. Soudní dvůr v tomto směru formuloval závěr, podle kterého článek 108 Smlouvy o fungování Evropské unie zavádí odlišná řízení podle toho, zda se jedná o existující, či nové podpory. Zatímco nové podpory musejí být v souladu s čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie předem oznámeny Evropské komisi a nemohou být provedeny dříve, než je řízení ukončeno vydáním konečného rozhodnutí, mohou být existující podpory v souladu s čl. 108 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie právoplatně prováděny, dokud Evropská komise nekonstatuje jejich neslučitelnost [srov. rozsudky Soudního dvora ze dne 29. 11. 2012, ve věci Kremikovtzi AD proti Ministar na ikonomikata, energetikata i turizma i zamestnik-ministar na ikonomikata, energetikata i turizma, [C-262/11](#), a ze dne 16. 4. 2015, ve věci Trapeza Eurobank Ergasias AE proti Agrotiki Trapeza tis Ellados AE (ATE) a Pavlos Sidiropoulos, [C-690/13](#)].

54. Zároveň pak podle čl. 1 písm. b) bodu iv) nařízení č. 659/1999 [v současnosti podle čl. 1 písm. b) bodu iv) nařízení 2015/1589] se „existující podporou“ rozumí podpora, která se považuje za existující podporu podle článku 15 tohoto nařízení (v současnosti podle čl. 17 nařízení 2015/1589), tedy podpora, u níž uplynula desetiletá promlčecí lhůta pro pravomoc Evropské komise ve věci jejího navrácení.

55. K tomu Soudní dvůr uvedl, že pojem „existující podpory“ uvedený v tomto ustanovení je patrně úzce spojen s úlohou, jakož i s funkcemi a zvláštními pravomocemi svěřenými Komisi v rámci systému kontroly státních podpor. Kvalifikace takové státní podpory jako existující v zásadě závisí na tom, zda Komise v promlčecí lhůtě přijala opatření ve vztahu k dotčené podpoře, či nikoli (srov. rozsudek ve věci [C-387/17](#)).

56. Promlčecí lhůta dle tohoto ustanovení nevyjadřuje v žádném případě obecný princip, podle kterého by se nová podpora přeměnila v existující podporu, pouze vylučuje navrácení podpory poskytnuté více než 10 let před prvním zásahem Evropské komise [srov. rozsudek Soudního dvora ze dne 30. 4. 2002, ve spojených věcech Government of Gibraltar proti Komisi Evropských společenství, [T-195/01](#) a [T-207/01](#), srov. obdobně rovněž Sdělení Komise o navrácení protiprávních a neslučitelných státních podpor ze dne 23. 7. 2019 (2019/C 247/01)].

57. V tomto směru lze poukázat rovněž na shora uvedený závěr, podle kterého z unijního práva nevyplývá povinnost vrácení podpory poskytnuté v rozporu s povinností ji oznámit ani tehdy, pokud Evropská komise (před uplynutím své promlčecí lhůty) rozhodla o slučitelnosti této podpory. Podle unijního práva je soud povinen nařídit, aby příjemce podpory zaplatil z této podpory úroky za dobu trvání protiprávního stavu (srov. shora citovaný rozsudek ve věci [C-199/06](#)).

58. S tím pak souvisí, že jde-li o právo domáhat se náhrady škody v důsledku porušení povinnosti oznámit státní podporu Evropské komisi a pozastavit její provedení (poskytnutí) do rozhodnutí Evropské komise (tzv. povinnost pozastavení), je možnost uplatnění tohoto

práva v zásadě nezávislá na případném souběžném šetření Komise týkajícím se dotčené podpory. Stejně tak rozhodnutí Evropské komise prohlašující neoznámenou podporu za slučitelnou s vnitřním trhem nemá za následek dodatečné zhojení protiprávnosti aktů, které jsou neplatné z toho důvodu, že byl při jejich přijetí porušen zákaz uvedený v čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie. Pokud tedy žalobce před vnitrostátním soudem může prokázat, že mu vznikla škoda způsobená předčasným poskytnutím státní podpory, lze žalobě na náhradu škody v zásadě vyhovět, a to i tehdy, pokud v době, kdy vnitrostátní soud rozhoduje o žalobě, již Komise dotčenou podporu schválila (srov. rozsudek ve věci [C-387/17](#)).

59. Z uvedeného shrnutí judikatury Soudního dvora k otázce rozhodování vnitrostátních soudů v případech protiprávních podpor, tj. podpor poskytnutých v rozporu s povinností je oznámit a pozastavit jejich provedení (poskytnutí) do rozhodnutí Evropské komise (tzv. povinnost pozastavení) podle čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, vyplývá, že uplynutí lhůty podle čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589, nevede ke zpětné legalizaci takových podpor. Zároveň však v rozhodnutí Soudního dvora bylo konstatováno, že uplynutí této lhůty vylučuje navrácení podpory poskytnuté více než 10 let před prvním zásahem Evropské komise.

60. Tento závěr platí i v případě pozdějšího rozhodnutí Komise o slučitelnosti podpory poskytnuté v rozporu s čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie se společným trhem a v takovém případě z unijního práva nevyplývá povinnost soudu uložit příjemci navrácení takové (slučitelné) podpory.

61. V nyní projednávané věci tudíž vyvstala pochybnost o tom, zda vnitrostátní soud může rozhodnout o navrácení podpory poskytnuté případně v rozporu s čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie (aniž by tím byly dotčeny důsledky vyplývající z porušení povinností dle tohoto ustanovení), uplynula-li ke dni rozhodování soudu promlčecí lhůta pravomocí Komise podle čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589, a podpora se tak podle čl. 1 písm. b) bod iv) a čl. 17 odst. 3 tohoto nařízení považuje za existující podporu, pakliže zároveň pro existující podpory podle čl. 108 odst. 1 Smlouvy o fungování Evropské unie platí, že mohou být prováděny, dokud Evropská komise nekonstatuje jejich neslučitelnost.

Předběžná otázka předložená Soudnímu dvoru Evropské unie

62. Nejvyšší soud proto usnesením ze dne 26. 9. 2022, č. j. [23 Cdo 1180/2021-577](#), rozhodl o přerušení řízení o dovoláních na dobu do rozhodnutí Soudního dvora o odpovědi na předběžnou otázku, zda je třeba ustanovení čl. 108 odst. 3 poslední věty Smlouvy o fungování Evropské unie vykládat tak, že vnitrostátní soud je povinen v řízení zahájeném na návrh třetí osoby (soutěžitele) uložit příjemci navrácení podpory poskytnuté v rozporu s tímto ustanovením, ačkoli (ke dni rozhodování soudu) uplynula promlčecí lhůta pravomocí Komise podle čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589 ze dne 13. července 2015, kterým se stanoví prováděcí pravidla k článku 108 Smlouvy o fungování Evropské unie, v důsledku čehož se poskytnutá podpora považuje podle čl. 1 písm. b) bod iv) a čl. 17 odst. 3 tohoto nařízení za existující podporu.

63. Soudní dvůr rozhodl o předložené předběžné otázce rozsudkem ze dne 7. 12. 2023, ve věci [C-700/22](#) (dále jen „rozsudek ve věci C-700/22“).

64. Soudní dvůr v odůvodnění nejprve odkázal na svoji judikaturu o odlišnosti úloh vnitrostátních soudů a Komise, podle které posouzení slučitelnosti podpory se společným trhem patří do výlučné pravomoci Komise, jejíž jednání podléhá přezkumu soudů Evropské unie, a vnitrostátní soudy dbají o ochranu práv jednotlivců v případě porušení povinnosti předběžného oznámení státních podpor Komisi podle čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie. Poukázal na to, že vnitrostátní soudy musí jednotlivcům, kteří se mohou dovolávat porušení povinnosti oznámení, zaručit, že z něj vyvodí veškeré důsledky v souladu se svým vnitrostátním právem, co se týče jak platnosti aktů provádějících opatření podpory, tak navrácení finanční podpory poskytnuté v rozporu s tímto ustanovením nebo případnými prozatímními opatřeními.

65. Dále vycházel z toho, že nařízení Rady 2015/1589 obsahuje procesní pravidla, která se použijí na všechna správní řízení v oblasti státních podpor probíhající před Komisí, a neobsahuje žádná ustanovení týkající se pravomocí a povinností vnitrostátních soudů, které se nadále řídí ustanoveními Smlouvy, jak jsou vykládána Soudním dvorem. K samotné lhůtě upravené v čl. 17 odst. 1 nařízení Rady 2015/1589 uvedl, že se vztahuje pouze na pravomocí Komise ve věci navrácení státních podpor a že její uplynutí nemůže vést k zpětné legalizaci protiprávních státních podpor jen z toho důvodu, že se stanou existujícími podporami. Soudní dvůr rovněž upřesnil, že tuto promlčecí lhůtu nelze uplatnit ani přímo ani nepřímo ani analogicky na postup vymáhání protiprávní podpory příslušnými vnitrostátními orgány.

66. K argumentaci příjemce podpory [žalované 1]), že v případě existující podpory nemají vnitrostátní soudy pravomoc nařídít její navrácení, Soudní dvůr zopakoval, že nyní projednávaná věc se týká konkrétního případu, kdy měl být při poskytnutí předmětné podpory porušen čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, a jak je uvedeno výše, uplynutí promlčecí lhůty stanovené v čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589 nevede ke zpětné legalizaci protiprávních státních podpor jen z toho důvodu, že se stanou existujícími podporami.

67. S ohledem na výše uvedené Soudní dvůr proto v rozsudku ve věci [C-700/22](#) zodpověděl položenou předběžnou otázku tak, že čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soudy mohou nařídít navrácení státní podpory poskytnuté v rozporu s povinností předchozího oznámení stanovenou tímto ustanovením, ačkoli promlčecí lhůta stanovená v čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589 ve vztahu k této podpoře uplynula, takže je třeba ji považovat podle čl. 1 písm. b) bodu iv) a čl. 17 odst. 3 tohoto nařízení za existující podporu.

Posouzení v poměrech projednávané věci

68. Ze shora uvedených důvodů lze s ohledem na poměry projednávané věci uzavřít, že uplynutí promlčecí lhůty stanovené v čl. 15 odst. 1 nařízení č. 659/1999, resp. čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589, v jehož důsledku se státní podpora považuje za existující podporu podle čl. 1 písm. b) bodu iv) a čl. 15 odst. 3 nařízení č. 659/1999, resp. čl. 1 písm. b) bodu iv) a čl. 17 odst. 3 nařízení 2015/1589, nemá vliv na povinnost příjemce vrátit tuto podporu, došlo-li k jejímu poskytnutí v rozporu s čl. 88 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie.

69. Pokud tedy odvolací soud v řízení neposuzoval, zda zaplacení kupní ceny podle předmětné kupní smlouvy ze strany žalované 2) naplnilo znaky veřejné podpory a zda jejím poskytnutím došlo k porušení povinností podle čl. 88 odst. 3 Smlouvy o založení Evropského společenství, resp. od 1. 12. 2009 podle čl. 108 odst. 3 Smlouvy o fungování Evropské unie, ani zda v důsledku toho vznikly a trvají povinnosti žalovaných, jichž se žalobkyně svojí žalobou domáhají, neboť žalobu zamítl již proto, že i kdyby se o veřejnou podporu jednalo, nebylo by možné rozhodnout o jejím navrácení z důvodu, že by se jednalo o existující podporu uplynutím lhůty podle čl. 15 odst. 1 nařízení č. 659/1999, resp. podle čl. 17 odst. 1 nařízení 2015/1589, není jeho rozhodnutí správné.

70. Podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

č. 1

71. Vzhledem k tomu, že rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i soudu prvního stupně, neobstojí co do právního posouzení věci, dovolací soud existenci vad řízení pro nadbytečnost neposuzoval, neboť ty nemohly na výsledku dovolacího řízení ničeho změnit.

72. Dovolací soud s ohledem na výše uvedené důvody dospěl k závěru, že dovolání žalobkyň je důvodné.

73. Jelikož vzhledem k dosavadním výsledkům řízení není možné v dovolacím řízení o věci rozhodnout [§ 243d odst. 1 písm. b) o. s. ř.], dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu ze shora uvedených důvodů podle § 243e odst. 1 o. s. ř. bez jednání (§ 243a odst. 1 o. s. ř.), včetně závislého výroku o nákladech řízení, zrušil.

74. Protože důvody, pro které byl zrušen rozsudek odvolacího soudu, platí i na rozsudek soudu prvního stupně, zrušil dovolací soud rovněž rozsudek soudu prvního stupně a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta druhá o. s. ř.).

č. 2

Pojistitel má podle § 10 odst. 1 písm. c) zákona č. 168/1999 Sb., ve znění účinném od 23. 9. 2016, proti pojištěnému právo na náhradu toho, co za něho plnil, opustil-li pojištěný místo dopravní nehody bez zřetele hodného důvodu.

Pojištění

§ 10 odst. 1 písm. c) zákona č. 168/1999 Sb. ve znění od 23. 9. 2016

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2024, sp. zn. [23 Cdo 2700/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:23.CDO.2700.2023.1

č. 2

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. 25 Co 19/2023.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně se podanou žalobou domáhala zaplacení částky 110 022 Kč s příslušenstvím, kterou z titulu pojištění odpovědnosti z provozu vozidla uhradila poškozeným městu Kutná Hora a společnosti ARVAL CZ s. r. o. jako pojistné plnění v důsledku dopravní nehody ze dne 22. 10. 2019 a kterou uplatnila vůči žalovanému z titulu regresního nároku, neboť zaměstnanec žalovaného (řidič, který zavinil dopravní nehodu) opustil místo dopravní nehody bez zřetele hodného důvodu.

2. Okresní soud v Kladně jako soud prvního stupně rozsudkem 19. 9. 2022, č. j. 214 C 193/2021-198, ve znění opravného usnesení ze dne 11. 11. 2022, č. j. 214 C 193/2021-203, uložil žalovanému zaplatit částku 109 662 Kč s příslušenstvím (výrok I), zamítl žalobu co do částky 360 Kč s příslušenstvím (výrok II) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok III).

3. Soud prvního stupně vyšel ze skutkových zjištění, že dne 22. 10. 2019 zaměstnanec žalovaného, L. H., řídící vozidlo značky Škoda zavinil dopravní nehodu, při níž poškodil vozidlo Kia Ceed ve vlastnictví společnosti ARVAL CZ s. r. o. a kruhovou lavičku ve vlastnictví města Kutná Hora. Zaměstnanec žalovaného místo dopravní nehody opustil, což odůvodnil tím, že převážel větší množství peněz. Vozidlo žalovaného bylo v době dopravní nehody pojištěno u žalobkyně, která za poškození lavičky vyplatila městu Kutná Hora částku 2 177 Kč a za poškození vozidla Kia Ceed vyplatila společnosti ARVAL CZ s. r. o. částku 107 845 Kč.

4. Po právní stránce soud prvního stupně dospěl k závěru, že ačkoliv zaměstnanec nesplnil svou povinnost ohlásit dopravní nehodu, tato skutečnost nevedla ke zmaření či ke ztížení možnosti řádného šetření pojistitele, a proto nárok žalobkyně vůči žalovanému nemůže být dán na základě § 10 odst. 1 písm. b) zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu

způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném ode dne 23. 9. 2016, dále jen „ZPOPV“. Oproti tomu však soud prvního stupně dospěl k závěru, že aplikace písm. c) téhož ustanovení nevyžaduje, aby pojistitel prokázal, že v důsledku toho, že pojištěný bez zřetele hodného důvodu opustí místo dopravní nehody, došlo ke znemožnění zjištění skutečných příčin vzniku dopravní nehody. Podle názoru soudu prvního stupně tak již samotné opuštění místa nehody v sobě zahrnuje znaky protiprávnosti, nebyl-li k tomu dán zřetele hodný důvod. Soud prvního stupně proto uzavřel, že postižní právo žalobkyně (pojistitele) vůči žalovanému (pojištěnému) vzniklo, a žalobě vyhověl.

5. Krajský soud v Praze jako soud odvolací k odvolání žalovaného potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadených výrocích I a III (výrok I napadeného rozhodnutí) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (výrok II napadeného rozhodnutí).

č. 2

6. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění učiněných soudem prvního stupně a ztotožnil se i s jeho právním posouzením, podle kterého regresní nárok pojistitele vůči pojištěnému podle § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV vznikne už tím, že pojištěný bez zřetele hodného důvodu opustí místo dopravní nehody, aniž by již bylo nutno zjišťovat, zda tím bylo znemožněno zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody. Odvolací soud nepřisvědčil ani dalším odvolacím námitkám žalovaného, a proto potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v odvoláním napadeném rozsahu jako věcně správný.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu (v rozsahu jeho výroku I) napadl žalovaný dovoláním, jež je podle něj přípustné, neboť odvolací soud se odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (představované např. rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. [25 Cdo 4585/2007](#), a usneseními Nejvyššího soudu ze dne 20. 9. 2010, sp. zn. [23 Cdo 3349/2009](#), a ze dne 3. 12. 2015, sp. zn. [23 Cdo 2431/2015](#)) při posouzení otázky, zda opuštění místa dopravní nehody (bez zřetele hodného důvodu) podle § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV představuje samostatnou skutkovou podstatu (zahrnující v sobě ztížení šetření pojistitele bez dalšího), či zda pojišťovna musí v případě uplatnění postižního práva podle citovaného ustanovení prokázat také to, že došlo ke znemožnění zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody, a příčinnou souvislost mezi těmito skutečnostmi. Odvolací soud podle žalovaného uvedenou otázku posoudil nesprávně, a proto navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí ve výroku I zrušil a věc vrátil v daném rozsahu odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

8. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání podala obsáhlou argumentaci vyvracející argumenty žalovaného, neboť podle jejího názoru jazykový, historický i teleologický výklad předmětného ustanovení svědčí pro závěr, že samotné opuštění místa dopravní nehody vede ke znemožnění zjištění skutečné příčiny dané nehody. Žalobkyně tak považuje napadené rozhodnutí za věcně správné a Nejvyššímu soudu navrhla, aby dovolání žalovaného zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a čl. XII. zákona č. 286/2021 Sb.).

10. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínky § 241 odst. 1 o. s. ř. Nejvyšší soud rovněž shledal, že dovolání obsahuje náležitosti vyžadované ustanovením § 241a odst. 2 o. s. ř., a dále se proto zabýval jeho přípustností.

11. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

12. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

13. Dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro posouzení otázky, zda v případě, že pojištěný opustí místo dopravní nehody bez zřetele hodného důvodu, musí pojistitel v souvislosti s uplatněním regresního nároku podle § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV prokázat, že tím došlo ke znemožnění šetření skutečné příčiny dopravní nehody, neboť jde o otázku, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

14. Dovolání není důvodné, neboť rozhodnutí odvolacího soudu při vyřešení uvedené otázky nespočívá na nesprávném právním posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.).

15. Právní posouzení věci je činnost soudu spočívající v podřazení zjištěného skutkového stavu pod hypotézu (skutkovou podstatu) vyhledané právní normy, jež vede k učinění závěru, zda a komu soud právo či povinnost přizná, či nikoliv.

16. Nesprávným právním posouzením věci je obecně omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav (skutková zjištění), tj. jestliže věc posoudil podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

a) Rozhodná právní úprava

17. Podle § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV má pojistitel proti pojištěnému právo na náhradu toho, co za něho plnil, jestliže prokáže, že pojištěný bez zřetele hodného důvodu opustil místo dopravní nehody nebo jinak znemožnil zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody.

18. Podle § 10 odst. 1 písm. d) ZPOPV, ve znění účinném do 22. 9. 2016, má pojistitel proti pojištěnému právo na náhradu toho, co za něho plnil, jestliže prokáže, že pojištěný bez zřetele hodného důvodu nesplnil povinnost podle zákona upravujícího provoz na pozemních komunikacích sepsat bez zbytečného odkladu společný záznam o dopravní nehodě nebo ohlásit dopravní nehodu, která je škodnou událostí, a v důsledku toho byla ztížena možnost řádného šetření pojistitele podle § 9 odst. 3.

19. Podle § 47 odst. 3 písm. b) zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), jsou účastníci dopravní nehody povinni oznámit, v případech stanovených tímto zákonem, nehodu policii; došlo-li k zranění, poskytnout podle svých schopností první pomoc a k zraněné osobě přivolat poskytovatele zdravotnické záchranné služby.

č. 2

b) Judikatura k § 10 odst. 1 písm. d) ZPOPV, ve znění účinném do 22. 9. 2016

20. Podle závěrů rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. [25 Cdo 4585/2007](#), platí, že povinnost ohlásit dopravní nehodu policii [§ 47 odst. 3 písm. b) část věty před středníkem zákona o silničním provozu ve znění účinném do 30. 6. 2006], porušil i ten její účastník, který nesetřval na místě nehody až do příchodu policisty. Jestliže tak učinil bez zřetele hodného důvodu, má pojišťovna, která z titulu pojištění odpovědnosti za něj plnila poškozenému, proti němu právo na náhradu, prokáže-li, že právě v důsledku toho byla ztížena možnost řádného šetření pojistitele [§ 10 písm. d) ZPOPV ve znění účinném do 22. 9. 2016].

21. V rozsudku ze dne 15. 4. 2010, sp. zn. [25 Cdo 1791/2008](#), pak Nejvyšší soud vysvětlil, že ustanovení § 10 odst. 1 písm. d) ZPOPV, ve znění účinném do 22. 9. 2016, zakládá pojistiteli právo požadovat od pojištěného náhradu plnění, které za něj poskytl v souvislosti s jeho odpovědností za škodu způsobenou při provozu motorového vozidla. Předpokladem pro úspěšné uplatnění postihového práva je současné naplnění obou podmínek stanovených v uvedeném ustanovení, a to nesplnění oznamovací povinnosti uložené § 47 odst. 3 písm. b) věta před středníkem zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů, ve znění účinném do 31. 12. 2003, a zároveň negativní dopad nesplnění této povinnosti na možnosti pojistitele osvětlit příčiny a mechanismus dopravní nehody, včetně případných podkladů pro uplatnění regresních nároků (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2010, sp. zn. [25 Cdo 4585/2007](#)). Smyslem této úpravy je totiž vytvoření podmínek pro to, aby pojistitel mohl řádně a dostatečně posoudit všechny okolnosti v souvislosti s jeho zákonnou povinností poskytnout poškozenému plnění za pojištěnou osobu. I když prvotním je samozřejmě zjištění údajů potřebných pro plnění poškozenému, patří sem i okolnosti promítající se do práva pojistitele požadovat náhradu poskytnutého plnění (jeho části) od pojištěné osoby, jsou-li splněny zákonem stanovené podmínky. Jde totiž o vypořádání trojstranného právního vztahu mezi poškozeným, pojištěným a pojistitelem, který vzniká ve specifické sféře povinného smluvního pojištění odpovědnosti za škodu. Z uvedeného tedy vyplývá, že ztížení možnosti řádného šetření pojistné události pojistitelem podle § 9 odst. 3 ve smyslu § 10 odst. 1 písm. d) ZPOPV, ve znění účinném do 22. 9. 2016, se vztahuje nejen k okolnostem významným pro plnění z pojištění odpovědnosti poškozenému, nýbrž i k důvodům, pro které může pojistitel vůči pojištěnému uplatnit regresní nárok.

c) Důvodová zpráva k § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV

22. Z důvodové zprávy k zákonu č. 304/2016 Sb., kterým se mění zákon č. 277/2009 Sb., o pojišťovnictví, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, se podává, že zákonodárce ustanovením § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV sledoval zpřesnění ustanovení zakládajícího právo pojistitele na náhradu vyplaceného pojistného plnění „včetně doplnění těch případů, kdy řidič z místa nehody ujel nebo jinak postupoval s cílem vyhnout se např. dechové zkoušce nebo zcela znemožnil určení viníka nehody. Ujetí od nehody nebo nevrácení se na její místo, aniž by k tomu byla objektivní příčina, resp. neohlášení takové nehody, nemůže být beztrestným chováním viníka nehody“.

d) Výklad právních předpisů v judikatuře

23. Soudy se při výkladu právních předpisů nemohou omezovat na jejich doslovné znění, nýbrž jsou povinny je vykládat též podle jejich smyslu a účelu (podle jejich teleologie); vázanost soudu zákonem neznámá bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona (srov. stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st. I/96](#), uveřejněné pod číslem 1/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, či nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněný pod číslem 13/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Aplikace práva vycházející pouze z jeho jazykového výkladu je naprosto neudržitelným momentem používání práva; jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě, je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad *e ratione legis* atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity (srov. nález Ústavního soudu ze dne 17. 12. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 33/97](#), uveřejněný pod číslem 163/1997 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu). Z těchto závěrů ve své rozhodovací praxi vychází též Nejvyšší soud (srov. např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [31 Cdo 4545/2008](#), uveřejněného pod číslem 84/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a důvody rozsudku ze dne 16. 12. 1998, sp. zn. [23 Cdo 1460/98](#), uveřejněného pod číslem 43/2000 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, důvody rozsudku ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. [29 Odo 1343/2006](#), uveřejněného pod číslem 58/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudku ze dne 1. 6. 2016, sen. zn. [23 ICdo 19/2015](#), uveřejněného tamtéž pod číslem 99/2017, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. [32 Cdo 2101/2018](#)).

24. Z rozhodovací praxe Nejvyššího soudu dále vyplývá, že pochybnosti o obsahu aplikované právní normy je třeba odstranit výkladem, a to zejména výkladem gramatickým, logickým, systematickým i historickým. Výkladem gramatickým (jazykovým) se právní norma vysvětluje podle zásad gramatiky s cílem vystihnout slovní znění právní normy a význam použitých pojmů. I když je gramatický výklad důležitý, nelze vystačit pouze s ním. Logický výklad sleduje vysvětlit zkoumanou právní normu podle zásad formální logiky s cílem objasnit její smysl, účel a vzájemnou vazbu použitých pojmů. Systematický výklad sleduje vykládat hlavní smysl a účel právní normy podle jejího řazení v systému ostatních právních norem. Historický výklad pak sleduje osvětlit zkoumanou právní normu podle doby jejího vzniku. V konkrétním případě pak je vždy třeba použít všechny druhy výkladu v jejich vzájemné souvislosti (srov. rozsudky

Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. [33 Odo 70/2004](#), a ze dne 30. 11. 2011, sp. zn. [33 Cdo 2751/2010](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 6. 2020, sp. zn. [31 Cdo 1050/2020](#), uveřejněný pod číslem 3/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

25. Z hlediska teleologického a historického výkladu dotčené právní normy představuje významnou pomůcku pro právní interpretaci důvodová zpráva, která, ačkoliv není pramenem práva, může osvětlit záměr zákonodárce, resp. záměr tvůrce příslušné normy (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 8. 2019, sp. zn. [22 Cdo 4348/2018](#), uveřejněný pod číslem 45/2020 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2004, sp. zn. [33 Odo 70/2004](#)).

26. Konečně Nejvyšší soud ve své judikatuře zdůrazňuje, že nepřijatelným je takový způsob interpretace a aplikace práva, jenž by vedl k absurdním důsledkům či jiným důsledkům neslučitelným s účelem zákona (k principu rozumného a účelného uspořádání právních vztahů srov. např. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 1998, sp. zn. [23 Cdo 1460/98](#), uveřejněného pod číslem 43/2000 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2009, sp. zn. [29 Odo 1343/2006](#), uveřejněného pod číslem 58/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek).

e) Výklad ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV

27. Pro vyřešení žalovaným předložené právní otázky je nezbytné prostřednictvím výkladu předmětného ustanovení podle shora citovaných pravidel posoudit, zda zákon v případě, že pojištěný opustí místo dopravní nehody bez zřetele hodného důvodu, podmiňuje vznik postizního práva pojistitele vůči pojištěnému § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV prokázáním toho, že v důsledku takového chování došlo ke znemožnění zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody.

28. Gramatický výklad naznačuje, že odpověď na shora uvedenou otázku je negativní. V první řadě totiž platí, že spojka „nebo“ má v případě, kdy jí nepředchází čárka, slabě disjunkční funkci. Z daného pohledu by tak pro naplnění rozsahu § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV stačilo, aby platila alespoň jedna z uvedených alternativ („opuštění místa dopravní nehody bez zřetele hodného důvodu“ nebo „jiné znemožnění zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody“); naplnění obou alternativ sice přichází v úvahu, ale není nezbytné.

29. Pro srovnání, ve skutkových podstatách § 10 odst. 1 písmen b) a e) ZPOPV zákonodárce využil konjunkční spojku „a“ spolu s výslovně vyjádřením příčinné souvislosti mezi tam upravenými skutkovými podstatami a ztížením či znemožněním možnosti řádného šetření pojistitele podle § 9 odst. 3 tohoto zákona, případně možnosti pojistitele uplatnit toto právo na náhradu pojistného plnění (srov. použité spojení „v důsledku toho“). Využití slovního spojení „jiné znemožnění“ v daném kontextu ale naznačuje, že v případě § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV má spojka „nebo“ vyjadřovat skutečnost, že samotné „bezdůvodné opuštění dopravní nehody pojištěným“ představuje jednu z možných forem znemožnění zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody. Jinými slovy, z jazykového vyjádření předmětné normy vyplývá, že opustil-li pojištěný bez zřetele hodného důvodu místo dopravní nehody, automaticky to znamená, že tím znemožnil zjištění skutečné příčiny vzniku dopravní nehody. Což je typické právě v případě vyhnutí se dechové zkoušce, jež zmiňuje důvodová zpráva.

30. Jak ale vyplývá ze shora citované judikatury, jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Pro odstranění pochybnosti o obsahu zkoumaného ustanovení je proto dále nutno vyjít z historických souvislostí jeho vzniku a zjistit jeho smysl a účel, tedy využít výkladu historického a teleologického.

31. Před účinností zákona č. 304/2016 Sb., jímž bylo znění § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV novelizováno, zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla opuštění místa dopravní nehody pojištěným bez zřetele hodného důvodu explicitně neupravoval. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se však ustálila v závěru, že takovéto chování pojištěného je nutno považovat za porušení povinnosti ohlásit dopravní nehodu policii (srov. shora citovaný rozsudek sp. zn. [25 Cdo 4585/2007](#)), které ustanovení § 10 odst. 1 písm. d) ZPOPV ve znění účinném do 22. 9. 2016 (za předpokladu, že v jeho důsledku došlo ke ztížení možnosti řádného šetření pojistitele podle § 9 odst. 3 ZPOPV) sankcionovalo vznikem nároku pojistitele na regresní postih vůči pojištěnému.

32. Úmyslu zákonodárce zachovat kontinuitu popsaného výkladu i po novelizaci předmětného ustanovení by tak odpovídalo, kdyby skutkovou podstatu bezdůvodného opuštění místa dopravní nehody začlenil do dnešního znění § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV [obdobně zákonodárce postupoval např. ve vztahu k závěrům rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1791/2008](#), když kritéria zakládající postižní právo pojistitele podle ustanovení § 10 odst. 1 písm. b) ZPOPV – oproti dřívějšímu znění písm. d) téhož odstavce – rozšířil o ztížení či znemožnění možnosti pojistitele uplatnit toto právo na náhradu pojistného plnění], případně kdyby požadavek na současné ztížení či znemožnění možnosti šetření pojistitele nebo možnosti pojistitele uplatnit postižný nárok výslovně uvedl [jak je tomu v případě písmen b) a e) téhož ustanovení].

33. Jelikož se tak nestalo, podle dovolacího soudu rovněž historický výklad svědčí závěru, že aktuální znění předmětného ustanovení na dřívější judikaturu Nejvyššího soudu nenavazuje, což s sebou nese, že regresní nárok pojistitele v případě, že pojištěný bezdůvodně opustí místo dopravní nehody, není podmíněn naplněním předpokladu, že v důsledku takového chování pojištěného došlo ke znemožnění či ztížení možnosti řádného šetření pojistitele podle § 9 odst. 3 ZPOPV, případně možnosti pojistitele uplatnit toto právo na náhradu pojistného plnění.

34. K témuž závěru pak dospěl Nejvyšší soud také na základě výkladu teleologického. Smyslem ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV je sankcionování chování pojištěného, který zapříčinil dopravní nehodu a který bez objektivní příčiny opustil místo, kde k ní došlo, přiznáním regresního nároku pojistiteli. Oproti právním normám upraveným § 10 odst. 1 písm. b) a e) ZPOPV, které rovněž reagují na porušení povinností pojištěného po dopravní nehodě, jež mohly mít vliv na možnost pojistitele zjistit příčiny dopravní nehody či naplnění podmínek pro vznik postižného nároku pojistitele, ovšem § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV upravuje situace, které na zjištění reálných okolností vzniku dopravní nehody vliv měly [uvedené vyplývá již ze samotného jazykového vyjádření zmíněných norem, neboť zatímco § 10 odst. 1 písm. b) a e) ZPOPV zmiňují také možnost „ztížení“ šetření pojistitele, úprava ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV operuje se „znemožněním“].

35. Opustí-li totiž pojištěný místo dopravní nehody, znemožňuje tím např. provedení dechové zkoušky za účelem zjištění přítomnosti alkoholu nebo omamných látek v jeho krvi

bezprostředně po dopravní nehodě [tedy určení, zda byly naplněny podmínky pro vznik postižního nároku pojistitele podle § 10 odst. 1 písm. i) ZPOPV], zjištění technického stavu pojištěného vozidla bezprostředně po dopravní nehodě, apod. (viz shora citovaná důvodová zpráva k zákonu č. 304/2016 Sb.; z komentářové literatury srov. Kazda, P., Kazdová, K.: Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, komentář k § 10; opačně Jandová, L., Vojtek, P. Zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 10, marg. č. 15).

36. Na základě výše uvedeného tak Nejvyšší soud dospěl k tomu, že gramatický, historický i teleologický výklad ustanovení § 10 odst. 1 písm. c) ZPOPV svědčí pro závěr, že opuštění místa dopravní nehody pojištěným bez zřetele hodného důvodu představuje nepřijatelné protiprávní chování, jež bez dalšího znemožňuje zjištění skutečné příčiny dopravní nehody, a které tak samo o sobě zakládá právo pojistitele požadovat po pojištěném to, co za něho plnil.

č. 2

f) Vztažení uvedených závěrů na posuzovanou věc

37. V projednávané věci ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů jednoznačně vyplynulo, že zaměstnanec žalovaného opustil místo dopravní nehody, aniž by pro to existoval zřetele hodný důvod. Jestliže za daných okolností odvolací soud dospěl k závěru, že žalobkyni vzniklo proti žalovanému postižní právo, je vzhledem ke shora uvedené argumentaci jeho právní posouzení správné.

g) Posouzení vad řízení

38. Vzhledem k přípustnosti dovolání Nejvyšší soud podle § 242 odst. 3 věty druhé o. s. ř. dále zkoumal, zda řízení nebylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., respektive jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a shledal, že řízení takovou vadou zatíženo nebylo.

39. Nejvyšší soud vzhledem k výše uvedenému dovolání žalovaného podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 3

Soud může za podmínek uvedených v ustanovení § 38 odst. 2 části věty první před středníkem z. ř. s. upustit od výsledku posuzovaného pouze tehdy, jestliže posuzovaný na svém výsledku netrvá (výslovně jej nepožaduje). Výslech na výslovnou žádost posuzovaného (§ 38 odst. 2 věta druhá z. ř. s.) musí soud provést vždy, i kdyby z dosavadního průběhu řízení i provedených důkazů (např. z vyjádření znalce či ošetřujícího lékaře) vyplývalo, že provedení výsledku bude problematické nebo že výslech pravděpodobně způsobí újmu na zdravotním stavu posuzovaného. Soud je v takovém případě povinen provést alespoň pokus o výslech a co nejvěrněji výsledek zaznamenat. Riziku újmy na zdraví posuzovaného soud přizpůsobí místo, dobu a okolnosti, za kterých bude pokus o výslech proveden. Vyžadují-li to konkrétní okolnosti daného případu, může soud posuzovaného vyslechnout i mimo jednání (§ 122 odst. 2 o. s. ř.). Výslech posuzovaného provede zásadně soudce.

č. 3

Omezení svéprávnosti (o. z.) [Svéprávnost (o. z.)], Dokazování

§ 55 o. z., § 38 odst. 1 a 2 z. ř. s.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 2. 2024, sp. zn. [24 Cdo 3777/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:24.CDO.3777.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání posuzované zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 16. 1. 2023, sp. zn. 70 Co 367/2022, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Přerově rozsudkem ze dne 12. 9. 2022 č. j. P 154/2021-133 omezil posuzovanou ve svéprávnosti na dobu pěti let tak, že „není způsobilá nakládat s finančními prostředky nad částku 10.000 Kč měsíčně a není způsobilá nakládat s majetkem v hodnotě nad 10.000 Kč, dále není způsobilá uzavírat, měnit a vypovídat smlouvy s předmětem plnění vyšším než 10.000 Kč, není způsobilá pořídit závěť jinak než formou veřejné listiny a dále není způsobilá rozhodovat o vlastní léčbě, hospitalizaci a o zásahu do své tělesné integrity“ (výrok I.); současně soud prvního stupně jmenoval posuzovanou opatrovníka město Hranice s tím, že „opatrovník je oprávněn a povinen zastupovat posuzovanou při všech právních jednáních uvedených ve výroku I. tohoto rozsudku, v nichž není způsobilá právně jednat, nakládat s jejím majetkem s péčí řádného hospodáře a dbát při tom pokynů soudu“ (výrok II. a III.), a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výroky IV. a V.).

2. Soud prvního stupně po zhlédnutí posuzované a z provedených důkazů (především ze znaleckého posudku a výpovědi znalce MUDr. P. V. a z průběžných zpráv Psychiatrické nemocnice v Kroměříži) zjistil, že posuzovaná trpí trvalou duševní poruchou (paranoidní schizofrenií), která částečně narušuje její schopnost samostatně právně jednat, posuzovaná

není schopna si účelně vyřizovat své záležitosti. Hospitalizace posuzované začaly v roce 2016, nyní je od února 2022 v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži hospitalizovaná po sedmé, zatím bez zlepšení a ustálení jejího duševního stavu. Podle názoru znalce posuzovaná potřebuje opatrovníka i omezení svéprávnosti, je bez náhledu na realitu, neuvědomuje si své duševní onemocnění, lze očekávat spíše zhoršení stavu. Protože podle mínění soudu prvního stupně ze daného stavu vzhledem k zájmům posuzované není dána možnost učinit mírnější a méně omezující opatření, např. schválení smlouvy o nápomoci nebo jmenování opatrovníka bez dalšího, je třeba částečně omezit posuzovanou ve svéprávnosti v rozsahu uvedeném ve výroku I. rozsudku, „když v tomto rozsahu posuzovaná není způsobilá sama právně jednat, jinak by jí hrozila závažná újma a v tomto rozsahu je třeba, aby její zájmy chránil opatrovník“. Vzhledem k tomu, že zde „není žádná osoba z řad příbuzných, která by byla ochotna vykonávat posuzované opatrovníka“, soud jmenoval do této funkce město Hranice, podle místa bydliště posuzované.

č. 3

3. K odvolání posuzované Krajský soud v Ostravě – pobočka v Olomouci rozsudkem ze dne 16. 1. 2023 č. j. 70 Co 367/2022-163 změnil rozsudek soudu prvního stupně ve výrocih I. a III. tak, že posuzovanou na dobu pěti let omezil ve svéprávnosti tak, že „není způsobilá nakládat s majetkem a finančními prostředky, jejichž hodnota převyšuje částku 1.000 Kč týdně, uzavírat smlouvy s předmětem plnění převyšujícím částku 1.000 Kč a samostatně rozhodovat o své hospitalizaci, udělit souhlas s hospitalizací a s prováděním léčebných výkonů, které přesahují rovinu prevence“ (výrok I. bod 1), a opatrovníkovi stanovil povinnosti odpovídající tomuto rozsahu omezení svéprávnosti posuzované (výrok I. bod 2); ve výroku II. o jmenování opatrovníka tento rozsudek potvrdil (výrok II.) a rozhodl o nákladech řízení účastníků a státu (výrok III. a IV.).

4. Odvolací soud po doplnění dokazování telefonickým hovorem s ošetřující lékařkou posuzované v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži a písemnou zprávou zdravotně-sociální pracovnice Psychiatrické nemocnice v Kroměříži ve shodě se soudem prvního stupně rovněž dovodil, že vzhledem k zájmům posuzované nepostačuje užití mírnějšího a méně omezujícího opatření, ovšem „s ohledem na zjištěné osobní poměry posuzované, její chování v každodenním životě s přihlédnutím k tomu, jak se stará o své potřeby a hospodaří s finančními prostředky a chová v různých životních situacích“, rozhodl odvolací soud o omezení její svéprávnosti v odlišném rozsahu, než jak učinil soud prvního stupně. Podle názoru odvolacího soudu posuzované „reálně hrozí závažná újma zejména při samostatném nakládání s vyššími finančními částkami a majetkovými hodnotami“, a proto „přikročil k omezení svéprávnosti posuzované v majetkoprávní oblasti tak, že není způsobilá nakládat s majetkem a finančními prostředky, jejichž hodnota převyšuje částku 1.000 Kč týdně a uzavírat smlouvy s předmětem plnění převyšujícím částku 1.000 Kč“. Výši limitu pro samostatná jednání posuzované odvolací soud stanovil „s ohledem na její aktuální životní situaci a reálné příjmy tak, aby v rozporu s jejími zájmy nemohlo docházet k okamžitému a neúčelnému utrácení finančních prostředků“, přičemž zvolený rozsah omezení svéprávnosti posuzované v majetkoprávní oblasti „považuje za souladný s jejími zájmy, neboť je řádně vymezeno stanoveným finančním a časovým limitem“, a také za plně vyhovující poměrům posuzované „i z pohledu jejího běžného života, a to s ohledem na dynamiku vývoje společenských vztahů, kdy ani ten nejpodrobnější výčet smluvních typů nemůže být nikdy výčtem úplným“. Kromě toho odvolací soud ve shodě se soudem prvního stupně přistoupil k omezení svéprávnosti posuzované ve vztahu k lékařským službám, a naopak na rozdíl

od soudu prvního stupně ponechal posuzované způsobilost v oblasti dědického práva. Neprovedení požadovaného výsledku posuzované v odvolacím řízení odůvodnil tím, že „posuzovaná sice formálně usilovala o to, aby byla přítomna jednání krajského soudu, avšak s ohledem na doporučení ošetřující lékařky při zdůraznění jejího nepříznivého duševního stavu odvolací soud od tohoto úkonu upustil, neboť již okresní soud vyvinul dostatečné úsilí za účelem zjištění názoru posuzované, jak má být ve věci rozhodnuto“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu (do jeho výroku I. a II.) podala posuzovaná dovolání. Namítala, že odvolací soud nesprávně aplikoval ustanovení § 38 z. ř. s., jestliže upustil od výsledku posuzované s ohledem na její nepříznivý duševní stav a rozhodl věc v nepřítomnosti posuzované, ačkoli posuzovaná opakovaně vyjádřila svůj požadavek na provedení výsledku u odvolacího jednání. Komentářová literatura přitom uvádí, že při jednání soud povinně vyslechne osobu posuzovanou. Od výsledku osoby posuzované může soud zcela výjimečně s ohledem na její zdravotní stav upustit, ledaže na svém výsledku sama osoba posuzovaná trvá. Požádá-li posuzovaná osoba o provedení svého výsledku, soud ji musí vyslechnout vždy, tj. i tehdy, pokud výsledek představuje újmu pro zdravotní stav osoby posuzované (může dojít ke zhoršení jejího zdravotního stavu). Podle názoru posuzované tedy již soud prvního stupně a následně i odvolací soud měl povinnost provést výsledek posuzované, jestliže o toto posuzovaná výslovně soudy obou stupňů žádala, a tudíž „zde nebyly naplněny zákonné podmínky pro upuštění od provedení výsledku z důvodu nepříznivého zdravotního stavu, neboť posuzovaná na svém výsledku výslovně trvala“. Kromě toho dovolatelka vytkla odvolacímu soudu, že v rozporu s konstantní judikaturou odvolacího soudu nedostatečně zkoumal jestli, a případně jakým způsobem, se duševní porucha posuzované projevuje v psychické způsobilosti osoby posuzované, a dále se nedostatečně vypořádal s posouzením otázky, zdali je omezení svéprávnosti ve prospěch osoby posuzované, protože z odůvodnění napadeného rozsudku nevyplývá existence hrozby závažné újmy na právech posuzované, která by byla skutečná a nikoli pouze hypotetická. V odůvodnění napadeného rozsudku též absentuje hodnotící úsudek odvolacího soudu a uvedení důvodů, pro které plná svéprávnost posuzované ohrožuje její zájmy a z jakých důvodů nelze situaci řešit mírnějšími prostředky. Dovolatelka proto navrhla, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

6. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu – dále jen „o. s. ř.“) po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

7. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.). Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování

dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

8. V projednávané věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu na vyřešení procesněprávní otázky, zda (případně za jakých podmínek) soud rozhodující o svéprávnosti může upustit od výslechu posuzovaného člověka, který na svém výslechu výslovně trvá. Vzhledem k tomu, že tato právní otázka doposud nebyla v ustálené rozhodovací praxi dovolacího soudu vyřešena, dospěl Nejvyšší soud České republiky k závěru, že dovolání posuzované je podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 3

9. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud České republiky dospěl k závěru, že dovolání je opodstatněné.

10. Podle ustanovení § 55 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“) k omezení svéprávnosti lze přistoupit jen v zájmu člověka, jehož se to týká, po jeho zhlédnutí a s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Přitom musí být důkladně vzaty v úvahu rozsah i stupeň neschopnosti člověka postarat se o vlastní záležitosti. Podle ustanovení § 55 odst. 2 o. z. omezit svéprávnost člověka lze jen tehdy, hrozila-li by mu jinak závažná újma a nepostačí-li vzhledem k jeho zájmům mírnější a méně omezující opatření.

11. Podle ustanovení § 39 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „z. ř. s.“) má-li soud za to, že vzhledem k zájmům posuzovaného postačuje mírnější a méně omezující opatření, může v průběhu řízení rozhodnout zejména o schválení smlouvy o nápomoci, schválení zastoupení členem domácnosti nebo jmenování opatrovníka.

12. Podle ustanovení § 38 odst. 1 z. ř. s. soud vyslechne posuzovaného, znalce, podle okolností ošetřujícího lékaře posuzovaného, jeho opatrovníka a provede popřípadě další vhodné důkazy.

Podle ustanovení § 38 odst. 2 z. ř. s. od výslechu posuzovaného může soud upustit, nelze-li tento výslech provést vůbec nebo bez újmy pro zdravotní stav posuzovaného; soud však posuzovaného vždy zhlédne. Pokud posuzovaný sám požádá, aby byl vyslechnut, soud ho vyslechne.

13. Podle současné právní úpravy může k omezení svéprávnosti (dříve způsobilosti k právním úkonům) dojít jen v zájmu člověka, o jehož svéprávnosti se jedná. Na rozdíl od předešlé právní úpravy (obsažené v zákoně č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013) tedy nemůže být důvodem pro omezení svéprávnosti pouze zájem na ochraně práv a svobod třetích osob nebo ochrana poskytovaná statkům či zájmům plynoucím z ústavního pořádku, není-li omezení svéprávnosti zároveň v zájmu posuzovaného člověka. Rozhoduje-li soud o omezení svéprávnosti posuzované osoby, musí důsledně dbát, aby svéprávnost posuzované osoby nebyla omezena ve větším rozsahu, než je nezbytně třeba.

Soud vždy musí pečlivě zvážit všechny mírnější alternativy, přičemž omezení svéprávnosti musí být vždy považováno za prostředek nejkrajnější. Touto kvalitativní změnou v přístupu k lidem s duševním postižením, o jejichž svéprávnosti je rozhodováno, je ovlivněn i průběh řízení, kdy projevem respektu k osobě posuzovaného je i zákonný požadavek na osobní kontakt soudu (soudce) s posuzovaným, a to jednak prostřednictvím aktu „zhlédnutí“, a jednak formou osobního slyšení (výslechu) posuzovaného.

14. Aktem „zhlédnutí“ ve smyslu ustanovení § 55 odst. 1 o. z. a § 38 odst. 2 části první věty za středníkem z. ř. s. se rozumí pokus o zjištění stavu člověka vlastním pozorováním soudce, který o svéprávnosti rozhoduje, a tento akt není přímo důkazním prostředkem. Zhlédnutí má svébytný smysl, jímž je zjištění osobního a zdravotního stavu posuzovaného (schopnost reakce na podněty, zachování logického myšlení apod.), jež se na typické dispozice výslechu či zjištění názoru neomezuje už proto, že směřuje i k postižení nonverbálních reakcí posuzovaného. Zhlédnutí má být realizováno v prostředí, v němž se člověk běžně pohybuje, nikoli v jednacím síni, v níž není možné pozorovat, jak člověk zvládá běžné životní úkony. Podle ustálené judikatury dovolacího soudu platí, že zhlédnutí posuzovaného v řízení o jeho svéprávnosti provede zásadně soudce, nikoli jiná soudní osoba, např. vyšší soudní úředník nebo asistent soudce (k tomu srov. stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016 sp. zn. [Cpjin 201/2015](#), publikované pod č. 73 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2016). Povinnost provedení aktu „zhlédnutí“ není nikterak závislá na procesní aktivitě posuzovaného. Zhlédnutí je obligatorní náležitostí každého řízení o svéprávnosti, od zhlédnutí soud nemůže upustit (srov. § 38 odst. 2 část věty první za středníkem z. ř. s.).

15. Pokud jde o výslech posuzovaného, současná procesní úprava průběhu řízení o svéprávnosti rovněž zakotvuje v zásadě obligatorní výslech posuzovaného, soud má ale možnost za určitých podmínek od výslechu upustit. Povinnost soudu vyslechnout posuzovaného je odrazem ustanovení § 56 odst. 2 o. z., podle něhož před vlastním rozhodnutím soud musí vyvinout potřebné úsilí k tomu, aby zjistil názor člověka, o jehož svéprávnosti rozhoduje; je povinen přitom použít takový způsob dorozumívání, který si vybere člověk, o jehož omezení svéprávnosti se jedná. Výslech posuzovaného ve smyslu ustanovení § 38 z. ř. s. ovšem neslouží soudu jen ke zjištění názoru posuzovaného, ale především představuje zdroj pro čerpání skutkových poznatků významných pro rozhodnutí ve věci samé (např. do jaké míry jsou výpověď posuzovaného a jeho projev logické a plynulé, zda na základě jeho výpovědi lze učinit závěr o tom, kdo má být jeho opatrovníkem, zda posuzovanému při neomezení svéprávnosti hrozí újma apod.). Soud může od výslechu posuzovaného upustit pouze tehdy, nelze-li tento výslech provést vůbec nebo bez újmy pro zdravotní stav posuzovaného (srov. § 38 odst. 2 část věty první před středníkem z. ř. s.). Přistoupí-li soud k tomuto kroku, musí v odůvodnění rozsudku náležitě objasnit, z jakých výjimečných důvodů k výslechu posuzovaného nedošlo. Protože rozhodnutí o upuštění od výslechu posuzovaného bude zpravidla záviset na posouzení skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, musí k němu mít soud kvalifikované podklady (např. znalec v písemném posudku, případně ošetřující lékař ve vyjádření, vysvětlí, zda skutečně a proč konkrétně výslech provést nelze vůbec, resp. vysvětlí, zda, jaké konkrétní a jak závažné újmy pro zdravotní stav posuzovaného v důsledku případného výslechu akutně hrozí). I když soud při splnění zákonných podmínek upustí od výslechu posuzovaného, musí posuzovaného alespoň zhlédnout (srov. § 38 odst. 2 část věty první za středníkem z. ř. s.).

16. Možnost (oprávnění) soudu za podmínek uvedených v ustanovení § 38 odst. 2 části věty první před středníkem z. ř. s. upustit od výsledku posuzovaného však platí pouze tehdy, jestliže posuzovaný na svém výsledku netrvá (výslovně jej nepožaduje). V opačném případě výsledek na výslovnou žádost posuzovaného musí soud provést vždy (srov. § 38 odst. 2 věta druhá z. ř. s.). Vychází se zde z předpokladu, že je-li posuzovaný schopen sám takovou žádost formulovat a soudu adresovat, dává tím mj. najevo, že chápe smysl řízení, má zájem se jej svou výpovědí aktivně účastnit a bylo by nepřipustné a protiústavní jej této možnosti zbavit. Proto soud za této situace musí provést výsledek posuzovaného, i kdyby z dosavadního průběhu řízení i provedených důkazů (např. z vyjádření znalce či ošetřujícího lékaře) vyplývalo, že provedení výsledku bude problematické nebo že výsledek pravděpodobně způsobí újmu na zdravotním stavu posuzovaného. Soud je v takovém případě povinen provést alespoň pokus o výsledek a co nejdříve výsledek zaznamenat (§ 40 odst. 1 o. s. ř.). Riziku újmy na zdraví posuzovaného soud přizpůsobí místo, dobu a okolnosti, za kterých bude pokus o výsledek proveden. Vyžadují-li to konkrétní okolnosti daného případu, zákon soudu umožňuje, aby výsledek posuzovaného provedl i mimo jednání (srov. § 122 odst. 2 o. s. ř.). Při výsledku posuzovaného soud musí současně volit vhodný způsob dorozumívání s posuzovaným, který zohledňuje jeho požadavky i zdravotní stav. Z hlediska formálních požadavků na provedení výsledku posuzovaného pak platí obdobná pravidla jako pro zhlédnutí posuzovaného, která jsou vyjádřením zásady bezprostřednosti. Stejně jako zhlédnutí posuzovaného i jeho výsledek může učinit zásadně jen soudce. Za splnění shora uvedených podmínek není vyloučeno, bude-li se takový postup jevit jako vhodný, že akt „zhlédnutí“ soud zrealizuje společně s výsledkem posuzovaného člověka.

17. V projednávané věci se z obsahu spisu podává, že posuzovaná opakovaně (v odvolání ze dne 20. 10. 2022 a jeho doplnění ze dne 9. 11. 2022) žádala, aby se osobně mohla zúčastnit jednání u odvolacího soudu a aby byla vyslechnuta. Odvolací soud však přesto „s ohledem na doporučení ošetřující lékařky při zdůraznění jejího nepříznivého duševního stavu“ od výsledku posuzované upustil, neboť měl za to, že „již okresní soud vyvinul dostatečné úsilí za účelem zjištění názoru posuzované, jak má být ve věci rozhodnuto“. S ohledem na shora podaný výklad je třeba odvolacímu soudu vytknout, že za dané situace nebyly splněny zákonné podmínky uvedené v ustanovení § 38 odst. 2 z. ř. s. pro upuštění od výsledku posuzované. Domníval-li se odvolací soud, že s ohledem na telefonické vyjádření ošetřující lékařky MUDr. Fenclové ze dne 6. 1. 2023 by výsledek posuzované způsobit újmu na zdravotním (duševním) stavu, měl se alespoň pokusit její výsledek provést a provedení výsledku (jeho místo, čas a způsob) přizpůsobit tak, aby co nejvíce eliminoval možná rizika. Nacházela-li se posuzovaná v té době ve zdravotním ústavu, nabízela se jistě možnost, aby odvolací soud provedl výsledek posuzované přímo ve zdravotním ústavu, kde by byla v případě nutnosti zajištěna asistence lékaře.

18. Odvolací soud dále nepostupoval správně, jestliže za dané procesní situace, kdy v oblasti majetkoprávních vztahů zásadním způsobem změnil (rozšířil) rozsah omezení svéprávnosti posuzované, posuzovanou ani nezhlédl. V takovém případě byl povinen provést nejen další doplňující dokazování, ale také (i kdyby tak již učinil soud prvního stupně) posuzovanou zhlédnout, aby si zajistil rovnocenný podklad pro (případně) odlišné zhodnocení skutkového stavu (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021 sp. zn. [24 Cdo 1154/2021](#)). Akt „zhlédnutí“ přitom nepochybně mohl spojit s výsledkem posuzované ve zdravotním ústavu, kde se v té době nacházela. Provedení tohoto aktu odvolacím soudem přitom bylo v projednávané věci o to nezbytnější, že své povinnosti zhlédnout posuzovanou „plně

nedostál“ ani soud prvního stupně. Z protokolu o zhlédnutí posuzované v Psychiatrické nemocnici v Kroměříži ze dne 5. 4. 2022 vyplývá, že tento úkon učinila vyšší soudní úřednice Bc. V. M. Jak bylo uvedeno již výše, zhlédnutí posuzovaného v řízení o jeho svéprávnosti je povinen provést zásadně soudce. Jiná soudní osoba (nikoli soudce) přitom podle judikatury dovolacího soudu tak může učinit jen zcela výjimečně, například u osoby, o jejíž svéprávnosti bylo již dříve rozhodováno, která byla v minulosti soudcem zhlédnuta a v probíhajícím řízení se jedná o přezkum svéprávnosti za situace, kdy její zdravotní stav (se závažným dopadem do svéprávnosti), pro který již byla v minulosti omezena ve svéprávnosti, je podle současných lékařských poznatků takové povahy, že nelze očekávat jeho zlepšení. O takový případ se však v posuzované věci, v níž je rozhodováno o omezení svéprávnosti posuzované poprvé (nejde o přezkum omezení svéprávnosti), zřejmě nejedná. Jde tudíž o vadu (zhlédnutí posuzované jinou soudní osobou), pro kterou rozhodnutí soudu nemůže obstát (k tomu srov. již zmíněné stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 13. 4. 2016 sp. zn. [Cpjn 201/2015](#), publikované pod č. 73 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2013).

19. Kromě toho je třeba odvolacímu vytknout, že dané procesní situaci náležitě nepřizpůsobil ani proces dokazování. Odvolací soud změnil rozhodnutí soudu prvního stupně ze znění, že posuzovaná „není způsobilá nakládat s finančními prostředky nad částku 10.000 Kč měsíčně a není způsobilá nakládat s majetkem v hodnotě nad 10.000 Kč, dále není způsobilá uzavírat, měnit a vypovídat smlouvy s předmětem plnění vyšším než 10.000 Kč“, natolik odlišně, že omezil její svéprávnost v oblasti majetkoprávních vztahů na dispozice pouze s majetkem a částkami do 1.000 Kč týdně, a na smlouvy s plněním pouze do 1.000 Kč. Zde je třeba mít na zřeteli, že taková kvantitativní změna (rozšíření) rozsahu omezení svéprávnosti v oblasti majetkoprávních vztahů v neprospěch posuzované, k jaké přistoupil odvolací soud, znamená, že odvolací soud vycházel (musel vycházet) při svém rozhodování z jiných (odlišných) skutkových závěrů než soud prvního stupně, zejména pokud jde o závažnost a rozsáhlost újmy, která by posuzované hrozila při plné svéprávnosti v majetkoprávních vztazích. K těmto odlišným skutkovým závěrům přitom odvolací soud – jak se podává z odůvodnění napadeného rozsudku – dospěl na základě nových důkazů (zejména písemného vyjádření zdravotně-sociální pracovnice Psychiatrické nemocnice v Kroměříži L. K. ze dne 2. 1. 2023, která „vyjádřila přesvědčení, že by posuzovaná neměla hospodařit s tak vysokou částkou“, s jakou jí umožnil nakládat soud prvního stupně), aniž by se ovšem jakkoli vypořádal s důkazy provedenými před soudem prvního stupně (zejména znaleckým posudkem a výslechem znalce MUDr. P. V.), na jejichž základě soud prvního stupně posuzoval hrozbu závažné újmy posuzované v majetkoprávních vztazích odlišně (mírněji) a od ní také odvodil mírnější (užší) rozsah omezení svéprávnosti posuzované. Měl-li odvolací soud v tomto směru pochybnosti o správnosti úsudku soudu prvního stupně, měl výslech znalce MUDr. P. V. zopakovat, a případně znalci položit i doplňující otázky s ohledem na zjištění vyplývající z nových důkazů. Navíc odvolací soud nepostupoval správně, jestliže poznatky o osobních poměrech posuzované a o tom, jak se chová v každodenním životě, jak se stará o své potřeby, jak hospodaří s finančními prostředky, a jak se chová v různých životních situacích, čerpal z pouhého písemného vyjádření zdravotně-sociální pracovnice Psychiatrické nemocnice v Kroměříži L. K., aniž by tuto svědkyni, která v té době byla s posuzovanou v úzkém kontaktu, také osobně vyslechl a zajistil si tak náležité skutkové podklady pro natolik zásadní změnu (rozšíření) rozsahu omezení svéprávnosti posuzované, k jakému (oproti soudu prvního stupně) přistoupil.

20. Z uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu jednak spočívá na nesprávném právním posouzení věci (pokud jde o otázku nutnosti výsledku posuzované), a jednak odvolací soud dále vytčenými pochybeními (neprovedením aktu „zhlédnutí“ posuzované, nezopakování výsledku znalce a nevyslechnutím L. K.) zatížil řízení vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Jelikož je dovolání přípustné, dovolací soud z úřední povinnosti přihlédl i k těmto vadám řízení, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

21. V následném řízení odvolací soud rovněž neopomene, že z odůvodnění rozsudku, jímž soud omezuje svéprávnost člověka, musí být zřejmý hodnotící úsudek soudu, proč bylo nakonec přistoupeno k takovému omezení svéprávnosti, dále zde musí být náležitě a podrobně vysvětleno, z jakého důvodu nelze u posuzovaného člověka aplikovat ustanovení § 55 odst. 2 o. z., které umožňuje soudu přistoupit k mírnějším a pro posuzovaného méně omezujícím opatřením, a rovněž zde musí být konkrétně uvedeno a vysvětleno koho, resp. jaký zájem ohrožuje plná svéprávnost posuzovaného člověka v jednotlivých oblastech, v nichž byla jeho svéprávnost omezena (k požadavkům na odůvodnění rozhodnutí ve věcech svéprávnosti srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014 sp. zn. [30 Cdo 4467/2014](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017 sp. zn. [30 Cdo 1287/2017](#) a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2020 sp. zn. [24 Cdo 1290/2020](#)).

22. Jelikož dovoláním napadený rozsudek není z hlediska uplatněného dovolacího důvodu věcně správný a rovněž trpí tzv. jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud České republiky tento rozsudek ve výroku I. bodu 1), jímž byla posuzovaná omezena ve svéprávnosti a byl stanoven rozsah tohoto omezení, zrušil; zároveň dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu i v obsahově navazujících (podmíněných) výrocích I. bod 2) a II., jimiž byl posuzovaný jmenován opatrovník a bylo rozhodnuto o jeho právech a povinnostech, a dále v akcesorických výrocích III. a IV. o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu (Krajskému soudu v Ostravě) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 4

Jde-li o právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku, insolvenční správce může podat odpůrčí žalobu (v souladu s § 239 odst. 3 insolvenčního zákona) pouze ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy právní jednání dlužníka nabylo účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky).

Incidenční spory (žaloba odpůrčí), Neúčinnost právního úkonu (jednání), Neúčinnost právního jednání, Majetková podstata, Změna návrhu na zahájení řízení, Návrh na zahájení řízení, Lhůta prekluzivní [Lhůty]

§ 111 IZ, § 235 odst. 2 IZ, § 239 odst. 1 a 3 IZ, § 95 o. s. ř.

č. 4

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2024, sen. zn. [29 ICdo 29/2022](#), ECLI:CZ:NS:2024:29.ICDO.29.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 11. 2021, v bodech II., III., IV., V., VI., VII. a VIII. výroku rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 21. 9. 2020, sp. zn. 58 ICm 161/2020, a ve druhém výroku o nákladech řízení i doplňující rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 4. 2021, sp. zn. 58 ICm 161/2020, a věc vrátil v tomto rozsahu soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 21. 9. 2020, č. j. 58 ICm 161/2020-98:

[1] Zamítl žalobu, jíž se žalobce (LIQUIDATORS v. o. s., jako insolvenční správce dlužníka MORITZ ZDEKAUER 1810, s. r. o.) domáhal určení, že jednání dlužníka spočívající v uzavření smlouvy o zřízení zástavního práva k pohledávkám ze dne 2. 3. 2017 (dále jen „zástavní smlouva“) s žalovaným (CORI MUCIDA s. r. o.) [respektive jeho právním předchůdcem], a na jehož základě byly uskutečněny platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních a dalších služeb ze dne 2. 5. 2017 (dále jen „smlouva o poskytování bankovních služeb“), je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (bod I. výroku).

[2] Určil, že jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit společnosti Raiffeisenbank a. s. (dále jen „banka“) zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet

žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (body II. až V. výroku).

[3] Uložil žalovanému zaplatit na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč (bod VI. výroku).

[4] Rozhodl o soudním poplatku a nákladech řízení (body VII. a VIII. výroku).

2. Prvním výrokem doplňujícího rozsudku ze dne 30. 4. 2021, č. j. 58 ICm 161/2020-129, insolvenční soud doplnil výrok rozhodnutí tak, že:

[1] Zamítl žalobu na určení, že jednání dlužníka spočívající v uzavření smluvního závazku s žalovaným (respektive jeho právním předchůdcem), na jehož základě byly platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného provedeny, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (bod IX. výroku).

[2] Zamítl žalobu na určení, že jednání dlužníka spočívající v provedení plateb dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (body X. až XIII. výroku).

Druhým výrokem doplňujícího rozsudku insolvenční soud rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení o vyhlášení doplňujícího rozsudku.

3. Insolvenční soud vyšel ve skutkové rovině z toho, že:

[1] Dlužník a společnost CORI REAL a. s. (právní předchůdce žalovaného, dále též jen „společnost CR“) uzavřeli dne 2. 3. 2017 zástavní smlouvu zajišťující pohledávky společnosti CR, jež vznikly na základě smluvního vztahu, kdy se společnost CR zavázala za účelem zlepšení cashflow dlužníka hradit dluhy třetích osob (zákazníků dlužníka) a dlužník se zavázal tyto částky vrátit, jakmile mu bude zapláceno zákazníkem (vznik bezdůvodného obohacení na straně dlužníka), a to na základě výzvy nebo nejpozději do 3 dnů od připsání částky na účet dlužníka. Zástavou se podle zástavní smlouvy rozumí veškeré peněžní prostředky vedené na účtu dlužníka u banky, které představují pohledávku dlužníka za bankou v souladu se smlouvou o poskytování bankovních a dalších služeb ze dne 2. 5. 2017.

[2] Společnost CR a dlužník podepsali dne 11. 12. 2017 oznámení o zřízení zástavního práva k pohledávkám z běžného účtu, jež doručili bance. Banka je vzala na vědomí dne 15. 12. 2017, přičemž potvrdila, že v případě porušení smluvního vztahu, což oznámí zástavní věřitel, je povinna zablokovat účet a neumožnit dlužníku, aby s ním nakládal a přestane vyplácet veškeré platby vyjma plateb zástavnímu věřiteli.

[3] Dne 12. 10. 2018 žalovaný oznámil bance, že došlo k porušení smluvního vztahu, a požádal o zablokování účtu dlužníka do 24 hodin od doručení a vyplacení celého zůstatku deponovaného na účtu.

[4] Insolvenční řízení bylo zahájeno podáním insolvenčního návrhu, který došel insolvenčnímu soudu dne 24. 10. 2018 s tím, že dne 25. 10. 2018 byla vydána vyhláška, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení (A-12).

[5] Mezi účastníky je nesporné, že 31. 10. 2018, 1. 11. 2018 a 14. 1. 2019 byly na účet žalovaného připsány finanční prostředky v celkovém objemu 2 772 651 Kč.

[6] Dne 16. 1. 2019 insolvenční soud usnesením (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil žalobce.

4. Insolvenční soud, cituje § 205 odst. 1, § 235 odst. 1, § 240 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a § 1936 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), dospěl k závěru, že v daném případě nemohlo jít mezi žalovaným a dlužníkem o plnění pomocí třetí osoby ve smyslu § 1935 o. z., neboť zákazníci dlužníka s tímto plněním nedali souhlas (o skutečnosti, že jejich dluh uhradil žalovaný, nevěděli) a nemohou tedy za takové plnění odpovídat. Žalovaný též po zákaznících dlužníka nikdy nevymáhal plnění z regresního nároku.

5. Insolvenční soud tak dovodil, že ačkoliv společnost CR či žalovaný uhradili v přesně neurčených termínem částky rovnající se kupním cenám, které vyplývaly z kupních smluv, které dlužník uzavřel se svými obchodními partnery, byly tyto platby uskutečněny bez souhlasu kupujících. Ti tak stále byli zavázáni hradit kupní ceny dlužníkovi. Dlužníkův nárok však již těmito platbami zanikl. Proto v okamžiku, kdy kupující z kupní smlouvy uhradili kupní cenu dlužníku, splnili materiálně svůj vlastní dluh a zprostili se svých dalších povinností. Bylo-li cílem platby žalovaného, případně společnosti CR, poskytnout dlužníku pouhou finanční výpomoc do doby úhrady dluhu zákazníky dlužníka, pak šlo o bezúročnou zápůjčku podle § 2390 o. z.

6. Jestliže dlužník jako zapůjčitel finanční prostředky vrátil vydlužiteli po zahájení insolvenčního řízení, porušil tím § 111 insolvenčního zákona, neboť takovým nakládáním s majetkovou podstatou došlo k jejímu nikoliv zanedbatelnému zmenšení a nešlo o peněžitě závazky, které by dlužník byl oprávněn plnit za podmínek stanovených insolvenčním zákonem. Nadto si k těmto jednáním nevyžádal dlužník ani žalovaný souhlas insolvenčního soudu. Insolvenční soud proto rozhodl, že jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení, které umožňovalo provedení plateb, jsou vůči věřitelům dlužníka neúčinná. Zároveň uložil žalovanému povinnost takto získanou finanční částku vydat na účet majetkové podstaty.

7. Vlastní uzavření zástavní smlouvy podle insolvenčního soudu ještě nebylo zvýhodňujícím úkonem, neboť nenaplněvalo znaky § 111 insolvenčního zákona. Proto žalobu v tomto rozsahu zamítl.

8. Poté, co žalovaný podal odvolání (proti bodům II. až VIII. rozsudku) insolvenční soud na základě pokynu odvolacího soudu, který vyslovil názor, že nedošlo k vyčerpání celého

předmětu řízení, rozhodl doplňujícím rozsudkem podle § 166 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“).

č. 4

9. Doplňující rozsudek insolvenční soud odůvodnil tím, že žalobce se nejprve domáhal určení, že jednání dlužníka spočívající v uzavření blíže nespecifikovaného smluvního závazku s žalovaným, respektive se společností CR, na jehož základě byly uskutečněny čtyři ve výroku specifikované platby, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (bod I. petitu). Dále se domáhal určení, že jednání dlužníka spočívající právě v označených platbách, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné (body II. až V. petitu). Podle insolvenčního soudu následně žalobce podáním ze dne 22. 7. 2020 žalobu pouze upřesnil tím, že v nově navrženém bodu I. petitu navrhoval určit, že jednání dlužníka spočívající v uzavření zástavní smlouvy s žalovaným, na jejímž základě byly uskutečněny specifikované platby, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné. Bod II. petitu nově navržený v podání žalobce pak byl totožný s původně uvedeným bodem VI. petitu žaloby. Zároveň v tomto podání žalobce navrhl, aby soud eventuálně (nevyhoví-li požadavku na určení neúčinnosti zástavní smlouvy), rozhodl o určení, že jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné. Insolvenční soud měl za to, že po zamítnutí žaloby na určení „ve znění upřesnění žaloby“, vyhověl všem částem eventuálního petitu. Na základě pokynu odvolacího soudu však rozhodl i o zamítnutí „původního znění žaloby“.

10. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze ve výroku označeným rozsudkem změnil výroky II. až VIII. rozsudku insolvenčního soudu tak, že se „žaloba doručená dne 22. 7. 2020“ odmítá (první výrok) a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok). Ve zbývajícím rozsahu nabyl rozsudek insolvenčního soudu právní moci, neboť žádný z účastníků v této části nepodal odvolání.

11. Odvolací soud, cituje § 239 a § 160 odst. 4 insolvenčního zákona a 41 odst. 2 o. s. ř., nejprve zdůraznil, že o (původní) části žaloby bylo rozhodnuto doplňujícím rozsudkem, který nabyl právní moci, tak, že byla zcela zamítnuta. Insolvenční soud rozhodl odvoláním napadeným rozsudkem tak, že vyhověl všem částem eventuálního petitu (když měl chybně za to, že tímto podáním byla žaloba jen upřesněna). Podle odvolacího soudu však platí, že „pokud by žaloba byla pouze upřesněna, pak se tak děje (zpravidla) k výzvě soudu, proto, že neobsahovala např. určité vymezení odporovatelného právního úkonu dlužníka. Pokud by byla rozšířena nebo změněna, pak o ní mohl insolvenční soud rozhodnout až poté, co její rozšíření nebo změnu připustil usnesením podle § 95 o. s. ř.“

12. Podle odvolacího soudu byla původní žaloba ze dne 13. 1. 2020 perfektní a bez závad, žalobce tedy žádné vady žaloby neodstraňoval, přičemž k takovému jednání nebyl soudem ani vyzván. Podáním ze dne 22. 7. 2020 žalobce reagoval na dosavadní průběh řízení a prostřednictvím navrhovaného „doplnění“ se snažil eliminovat neúspěch ve věci. Žalobce vedle dosavadního nároku, který nadále požadoval, uplatnil ještě nárok další, samostatný, aniž původní předmět řízení doznal změny. Takové jednání je třeba považovat za další žalobu. Protože úpadek dlužníka byl zjištěn již 16. 1. 2019 a podání bylo doručeno soudu až 22. 7. 2020, prekluzivní lhůta jednoho roku podle § 239 insolvenčního zákona žalobci v případě nově požadovaného nároku marně uplynula a odpůrčí nárok tak zanikl.

13. K argumentaci žalovaného odvolací soud dále doplnil, že účinky koncentrace řízení nastaly až na jednání 7. 9. 2020, neboť až na tomto jednání soud prvního stupně ukončil dokazování

a účastníky řádně poučil podle § 119a a § 205a o. s. ř. Podání tak z hlediska koncentrace bylo včasné.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí spočívá jednak na vyřešení právních otázek, při jejich řešení se v části odvolací soud odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, a jednak (zčásti) na vyřešení právních otázek v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud neřešených. Tvrdí, že napadený rozsudek spočívá na nesprávném právním posouzení (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

15. Dovolatel konkrétně předkládá tyto otázky:

[1] Vztahuje se na podání odpůrcí žaloby podle § 111 insolvenčního zákona prekluzivní lhůta jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona?

[2] Má podání „zpřesňující“ petit žaloby zachovány účinky podané žaloby, nebo se jedná o novou žalobu (změnu žaloby)?

16. Dovolatel míní, že na podání odpůrcí žaloby proti úkonům dlužníka učiněným v rozporu s § 111 insolvenčního zákona se nevztahuje prekluzivní lhůta jednoho roku podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Argumentuje především tím, že jednání v rozporu s § 111 insolvenčního zákona mohou být učiněna i později než 1 rok po rozhodnutí o úpadku. V takovém případě by dlužník mohl vyvádět majetek z majetkové podstaty bez rizika zpochybnění jeho jednání odpůrcí žalobou. K tomu poukazuje na komentářovou literaturu, konkrétně na názor vyjádřený v díle Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol., Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2019, str. 296 a str. 650.

17. Z uvedeného dovolatel dovozuje, že i kdyby jeho podání ze dne 22. 7. 2020 bylo novým nárokem, nebylo by možno je odmítnout pro opožděnost.

18. Dále dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že podání ze dne 22. 7. 2020 bylo novým návrhem (žalobou). Uvádí, že šlo pouze o zpřesnění žaloby, jelikož v době podání neměl veškeré informace a neznal souvislosti, jež se dozvěděl až na jednání konaném dne 29. 6. 2020. Insolvenční soud jej tehdy poučil o nutnosti zpřesnění petitu, respektive doplnění žaloby, a to právě při označeném soudním jednání. Vzhledem k tomu nemohlo jít o novou žalobu, ale pouze o zpřesnění (doplnění) stávající žaloby; proto byly zachovány účinky původní žaloby. K tomu odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 10. 2018, sen. zn. [29 ICdo 84/2016](#).

19. Žalovaný ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřípustné, případně zamítnout. K výkladu § 111 insolvenčního zákona uvádí, že v českém právním řádu platí, že v zásadě [s výjimkou vlastnického práva (a některých dalších práv)] se veškerá práva promlčují či prekludují, stejně jako jsou stanoveny lhůty k uplatnění práva, aby nevznikal nežádoucí

dlouhodobý stav právní nejistoty. Přitom není žádného důvodu, aby se tento princip nevztahoval i na jednání dlužníka v insolvenčním řízení a na související možnost podat odpůrčí žalobu. Opačný výklad by přinesl nejistotu zúčastněným stranám, což odporuje účelu této právní úpravy. K tomu žalovaný poukazuje na judikaturu Nejvyššího soudu, a to na usnesení ze dne 7. 10. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2299/2013](#), uveřejněné pod číslem 34/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 34/2015“), na rozsudek ze dne 30. 9. 2015, sen. zn. [29 ICdo 17/2013](#), a na usnesení ze dne 30. 5. 2019, sen. zn. [29 ICdo 177/2017](#). Dále žalovaný odkazuje na důvodovou zprávu k návrhu zákona č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a to k bodům 131-145. Z ní dovozuje, že i neúčinnost právních jednání dle § 111 insolvenčního zákona se prosazuje výlučně odpůrčí žalobou, k jejímuž podání je stanovena lhůta podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Shodně s odvolacím soudem má za to, že podání ze dne 22. 7. 2020 nepředstavovalo pouhé zpřesnění žaloby, ale dovolatel jím uplatnil nový nárok. Žalovaný konečně zpochybňuje tvrzení dovolatele, že jej insolvenční soud poučil o nutnosti změnit petit žaloby. Namítá, že taková skutečnost není zaznamenána v protokolu z jednání ze dne 29. 6. 2020 ani v dalším obsahu spisu.

20. V replice k vyjádření žalovaného dovolatel setrvává na názoru, že se v daném případě neuplatní prekluzivní lhůta podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Zdůrazňuje, že rozlišujícím charakterem mezi neúčinností podle § 111 a § 235 insolvenčního zákona je okamžik, kdy bylo učiněno odporovatelné právní jednání dlužníka. Neúčinnost dle § 111 insolvenčního zákona se vztahuje na právní jednání dlužníka učiněná poté, co nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení. Druhá strana tak již mohla a měla vědět, že na majetek dlužníka je vedeno insolvenční řízení.

III.

Přípustnost dovolání

21. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

22. Nejvyšší soud shledal dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř. pro řešení dovoláním předestřených otázek, neboť otázka [1] dosud nebyla v judikatuře Nejvyššího soudu zodpovězena a při řešení otázky [2] se odvolací soud odchýlil od ustálené judikatury dovolacího soudu (dále označené).

IV.

Důvodnost dovolání

23. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

24. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

K otázce [1] (uplatnění prekluzivní lhůty podle § 239 odst. 3 insolvenčního zákona na odpůřčí žaloby podle § 111 insolvenčního zákona)

25. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 111

(1) Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné.

(3) Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

§ 235

(...)

(2) Neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůřčí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak.

(...)

§ 239

(1) Odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozičními oprávněními, a to odpůřčí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o téže věci řízení na základě odpůřčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat.

(2) Rozhodne-li o tom věřitelský výbor, podá insolvenční správce odpůrčí žalobu vždy. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání odpůrčí žaloby a vedení incidenčního sporu, může insolvenční správce podmínit podání odpůrčí žaloby nebo další vedení incidenčního sporu tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li incidenční spor úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou.

(3) Insolvenční správce může podat odpůrčí žalobu ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Nepodá-li ji v této lhůtě, odpůrčí nárok zanikne.

(4) Dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty právní mocí rozhodnutí, kterým bylo odpůrčí žalobě vyhověno. Tím není dotčeno právo insolvenčního správce v případě, že šlo o peněžitou plnění nebo že má jít o peněžitou náhradu za poskytnuté plnění, požadovat odpůrčí žalobou vedle určení neúčinnosti dlužníkovu právního úkonu i toto peněžitou plnění nebo peněžitou náhradu plnění. Vylučovací žaloba není přípustná.

Uvedená ustanovení insolvenčního zákona platí v nezměněné podobě ode dne zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (od 24. 10. 2018).

26. Nejvyšší soud předesílá, že z jeho ustálené judikatury při výkladu § 111 odst. 3 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2013, se podává, že k tomu, aby se prosadila neúčinnost právních úkonů, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, nebylo nezbytné, aby se insolvenční správce domáhal jejího určení odpůrčí žalobou [viz již usnesení ze dne 29. 2. 2016, sen. zn. [29 NSČR 67/2014](#), uveřejněné pod číslem 62/2017 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 62/2017“)].

27. K tomu Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 31. 10. 2023, sp. zn. [29 Cdo 3295/2021](#), doplnil, že nebyl-li insolvenční správce povinen podat odpůrčí žalobu, nemohlo se uplatnit (přínejmenším v době do 31. 12. 2013) omezení vyplývající z § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Insolvenčnímu správci tak nemohla plynout prekluzivní lhůta k podání odpůrčí žaloby. To však ještě neznamená, že by právo insolvenčního správce uplatnit neúčinnost právních úkonů dlužníka učiněných v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona nebylo (podle v té době rozhodné právní úpravy) nijak časově omezeno. V takovém případě by totiž třetí osoby, vůči nimž důsledky zákonné neúčinnosti působí (§ 111 odst. 3 insolvenčního zákona) byly tam, kde se neúčinnost neprosazuje prostým soupisem uniklého majetku do majetkové podstaty dlužníka, vystaveny nejistotě, zda a kdy vůbec bude vůči nim neúčinnost uplatněna (zda se jí insolvenční správce dovolá).

28. V oné věci se Nejvyšší soud zabýval odpůrčí žalobou podanou po 1. 1. 2014, kterou insolvenční správce odporoval právním úkonům dlužníka učiněným v době do 31. 12. 2013 v rozporu s § 111 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013, přičemž promlčecí doba ohledně práva insolvenčního správce uplatnit zákonnou neúčinnost právních úkonů začala běžet (mohla začít běžet) v době před 1. 1. 2014 (srov. § 3036 o. z.). Na výše uvedeném základě Nejvyšší soud v označeném rozhodnutí dovodil (srov. odstavec 45. odůvodnění tamtéž), že v poměrech insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 12. 2013

platilo, že právo insolvenčního správce uplatnit zákonnou neúčinnost právních úkonů, které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, v rozporu s § 111 odst. 1 insolvenčního zákona, se promlčuje v obecné tříleté promlčecí době podle § 101 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“). S ohledem na to, že neúčinnost právních úkonů podle § 111 insolvenčního zákona se prosadí (lze se jí dovolat) jen tehdy, je-li zjištěn úpadek dlužníka, může být uplatněna až po rozhodnutí o úpadku. Jde-li o právní úkony učiněné dlužníkem od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do rozhodnutí o úpadku, insolvenčnímu správci začíná běžet promlčecí doba k uplatnění (k dovolání se) neúčinnosti těchto právních úkonů ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku.

29. Konečně k povaze lhůty k podání odpůrcí žaloby se Nejvyšší soud vyjádřil již v důvodech [R 34/2015](#), kde vysvětlil, že prekluze odpůrcího nároku podle § 239 odst. 3 věty druhé insolvenčního zákona slouží k ochraně osob, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění do majetkové podstaty (tj. osob, v jejichž prospěch byl právní úkon učiněn nebo kterým vznikl z odporovatelných právních úkonů dlužníka prospěch).

č. 4

30. V takto ustaveném judikatorním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřené otázky níže uvedené závěry.

31. Úvodem Nejvyšší soud poznamenává, že zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, nahradil s účinností od 1. 1. 2014 pojem „právní úkon“ dle § 34 obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.). Ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období (do něž spadají i odporovaná právní jednání v této věci) interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 111 insolvenčního zákona a v § 235 a násl. insolvenčního zákona. Srov. i § 3028 odst. 3 o. z. a argumentaci obsaženou k terminologii např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněném pod číslem 27/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 27/2021“). Nejvyšší soud tedy bude při dalších úvahách v této věci dále používat terminologii zavedenou s účinností od 1. 1. 2014.

32. Z § 235 odst. 2 insolvenčního zákona v jeho současném znění [po novele provedené s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), se znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů] se podává, že neúčinnost právních jednání dlužníka lze zásadně založit pouze rozhodnutím soudu (o odpůrcí žalobě) i v případě těch právních jednání, která označuje za neúčinná (ze zákona) insolvenční zákon. Řečené platí též pro právní jednání odporující úpravě obsažené v § 111 insolvenčního zákona (k výjimce z pravidla uvedeného v § 235 odst. 2 insolvenčního zákona srov. 246 odst. 2 insolvenčního zákona). Ustanovení § 239 odst. 1 insolvenčního zákona pak výslovně opravňuje insolvenčního správce k podání odpůrcí žaloby i v těch insolvenčních řízeních, v nichž není osobou s dispozičním oprávněním. Insolvenční správce tedy může podat odpůrcí žalobu v době od rozhodnutí o úpadku dlužníka (kdy jej insolvenční soud ustanovuje do funkce), bez zřetele k tomu, zda insolvenční soud rozhodl o způsobu řešení úpadku dlužníka (ve smyslu § 4 insolvenčního zákona).

33. Zbývá určit, zda úprava omezující možnost insolvenčního správce podat odpůrcí žalobu (tam, kde je to nezbytné pro výkon odpůrcího práva) propadnou hmotněprávní lhůtou 1 roku

počítanou ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, obsažená v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona se uplatní (může či má uplatnit) i u těch odpůrcích žalob, jimiž insolvenční správce odporuje právním jednáním dlužníka učiněným v rozporu s § 111 insolvenčního zákona.

34. Při respektu k zásadám, jež zkoumání smyslu a účelu zákona nastavil Ústavní soud (pojmenováním podmínek priority výkladu *e ratione legis*) např. již ve stanovisku svého pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), Nejvyšší soud uvádí, že odpověď na otázku označenou v předchozím odstavci se nepodává ani z důvodové zprávy k vládnímu návrhu pozdějšího zákona č. 294/2013 Sb. který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 6. volebním období (2010 - 2013) jako tisk č. 929/0.

č. 4

35. V soudní praxi nicméně není (dosud nebylo) pochyb o tom, že od zavedení pravidla, podle kterého se i zákonná neúčinnost právního jednání dlužníka učiněného v rozporu s § 111 insolvenčního zákona v době od 1. 1. 2014 prosazuje (může prosadit) jen prostřednictvím odpůrcí žaloby (v § 235 odst. 2 insolvenčního zákona), se u odpůrcích žalob, jimiž insolvenční správce odporuje právním jednáním dlužníka učiněným v rozporu s § 111 insolvenčního zákona, uplatňují pravidla formulovaná v § 239 odst. 1, 2 a 4 insolvenčního zákona. Jde tedy o to, zda existuje nějaká překážka, jež brání (nebo by mohla bránit) tomu, aby pro takové odpůrcí žaloby platilo i pravidlo formulované v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona (omezující možnost podání odpůrcí žaloby tam stanovenou propadnou hmotněprávní lhůtou). Přitom Nejvyšší soud opět připomíná (ve shodě se závěrem promítnutým i v odstavci 45. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 3295/2021](#)), že insolvenční správce může uplatnit zákonnou neúčinnost právního jednání dlužníka učiněného v době od 1. 1. 2014 v rozporu s § 111 insolvenčního zákona odpůrcí žalobou nejdříve ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku (srov. shodně již [R 62/2017](#)).

36. Je zjevné, že nic nebrání uplatnění § 239 odst. 3 insolvenčního zákona na právní jednání, která dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, do rozhodnutí o úpadku. Jak plyne z ustálené judikatury (srov. [R 34/2015](#) jak citováno v odstavci 29. odůvodnění shora), stanovení prekluzivní lhůty má svůj účel. Jde především o odstranění možné dlouhodobé právní nejistoty osob, které se na neúčinném právním jednání podíly (v jejichž prospěch byl učiněn či z něho měly prospěch), ale i samotného dlužníka a jeho věřitelů (účastníků insolvenčního řízení). Prostřednictvím § 239 odst. 3 insolvenčního zákona se tedy v dotčených právních vztazích promítá princip právní jistoty plynoucí z článku 1 odst. 1 Ústavy České republiky. Při stanovení počátku běhu propadné lhůty ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku, pak insolvenčnímu správci nic nebrání v plném využití této lhůty. Přitom délka lhůty (1 rok), je dostatečně dlouhá k tomu, aby si insolvenční správce opatřil dostatek informací o sporném právním jednání dlužníka a mohl se rozhodnout, zda toto jednání zpochybní odpůrcí žalobou.

37. Postup podle litery zákona (podle jazykového vyjádření daného ustanovení) je tedy problematický jen v těch případech, kdy dlužník činí právní jednání neslučitelná s omezeními nastavenými insolvenční úpravou dokonce (až) poté, co nastaly účinky rozhodnutí o jeho úpadku a nejde-li současně o právní jednání, jejichž důsledky upravuje insolvenční zákon pro dané období jinak (zpravidla přísněji) [srov. v návaznosti na § 109 odst. 5 insolvenčního zákona opět § 246 odst. 2 insolvenčního zákona, nebo (k modifikacím pravidla obsaženého

v § 111 insolvenčního zákona) důvody [R 27/2021](#)]. Pojímáno jazykovým vyjádřením daného ustanovení by totiž platilo, že čím později (po účinnosti rozhodnutí o úpadku) učiní dlužník právní jednání odporující § 111 insolvenčního zákona, tím kratší bude propadná lhůta stanovená insolvenčnímu správci k podání odpůrcí žaloby v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona (jelikož její počátek je navázán na účinky rozhodnutí o úpadku). Dovedeno *ad absurdum*, u právního jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona v době delší 1 roku od účinnosti rozhodnutí o úpadku, by insolvenční správce nemohl podat odpůrcí žalobu vůbec.

38. Situace, kdy by doslovná aplikace § 239 odst. 3 insolvenčního zákona vedla k oněm absurdním důsledkům, se v insolvenčních řízeních vyskytují jen výjimečně (jak plyne i z dosavadní rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, předmětem sporů z odpůrcích žalob jsou co do právních jednání, která dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona, zásadně ta právní jednání, která dlužník učinil před účinností rozhodnutí o úpadku). Při výjimečném vybočení z pravidelného chodu věcí (založeném právním jednáním, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku) je podle Nejvyššího soudu namístě nikoli opuštění pravidla obsaženého v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona (ať již v tom směru, že by bylo nezbytné se uchýlit k uplatnění obecných promlčecích lhůt, nebo v tom směru, že by neměla platit lhůta žádná) nýbrž jeho přizpůsobení (v souladu s výkladem *e ratione legis*) logice věci.

39. Úprava obsažená v § 239 odst. 3 insolvenčního zákona vychází z nevysloveného leč zřejmého předpokladu, že v době, kdy nastanou účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka, již proběhlo právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona (tedy především právní jednání, které dlužník učinil až poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na jeho majetek). Vzhledem k tomu, že (jakoukoli) odpůrcí žalobu lze podat (a právnímu jednání dlužníka tak odporovat) vždy až poté, co dlužník učinil právní jednání, kterému se odporuje, je zjevné, že u právního jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o úpadku, může jakákoli lhůta k podání odpůrcí žaloby (k uplatnění odpůrcího nároku) začít běžet nejdříve poté, co dlužník učinil právní jednání, kterému se odporuje. Tomu odpovídá výklad, podle kterého tam, kde jde o právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku, začíná běžet propadná hmotněprávní lhůta 1 roku určená insolvenčnímu správci k podání odpůrcí žaloby ode dne, kdy právní jednání dlužníka nabylo účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky).

40. Nejvyšší soud tedy v odpověď na otázku č. [1] shrnuje, že:

[1] Insolvenční správce může podat odpůrcí žalobu, kterou odporuje právnímu jednání, jež dlužník učinil v době od 1. 1. 2014 v rozporu s § 111 insolvenčního zákona, pouze ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku dlužníka (§ 239 odst. 3 insolvenčního zákona).

[2] Jde-li o právní jednání, které dlužník učinil v rozporu s § 111 insolvenčního zákona až po účinnosti rozhodnutí o svém úpadku, insolvenční správce může podat odpůrcí žalobu (v souladu s § 239 odst. 3 insolvenčního zákona) pouze ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy právní jednání dlužníka nabylo účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky).

41. Dovolání proto potud není důvodné.

K otázce [2] (povaha doplnění/změny žaloby)

42. Z obsahu spisu plyne, že:

[1] Žalobou ze dne 13. 1. 2020 doručenou insolvenčnímu soudu téhož dne se žalobce domáhal určení, že:

1/ Jednání dlužníka spočívající v uzavření smluvního závazku s žalovaným (respektive jeho právním předchůdcem), a na jehož základě (jehož úhradě) byly uskutečněny platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč, dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

2/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

3/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

4/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

5/ Jednání dlužníka spočívající v provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

6/ Žalovaný je povinen uhradit do 10 dnů od právní moci rozsudku na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč.

[2] Z protokolu o jednání ze dne 29. 6. 2020 (č. I. 53) se podává, že insolvenční soud sdělil účastníkům předběžný názor na věc a poučil účastníky podle „§ 115a odst. 1 a 3 o. s. ř.“ o tom, že skončením prvního jednání ve věci nastane koncentrace řízení. Z protokolu dále vyplývá, že žalobce trval na podané žalobě i poté, co insolvenční soud sdělil účastníkům předběžný názor na věc.

[3] Podáním ze dne 22. 7. 2020 (č. I. 60) žalobce „s ohledem na závěry soudu prvního stupně při jednání konaném dne 29. 6. 2020 doplnil žalobu“ o eventuální petit tak, že navrhl, aby insolvenční soud určil, že:

1/ Jednání dlužníka spočívající v uzavření zástavní smlouvy s žalovaným (respektive jeho právním předchůdcem), a na jehož základě byly uskutečněny platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč, dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč,

dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč a téhož dne ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

2/ Žalovaný je povinen uhradit do 10 dnů od právní moci rozsudku na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč.

Pro případ, že by insolvenční soud neshledal jednání dlužníka spočívající v uzavření zástavní smlouvy s žalovaným neúčinným, žalobce požadoval, aby insolvenční soud eventuálně určil, že:

1/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 31. 10. 2018 ve výši 1 262 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

2/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 14. 1. 2019 ve výši 900 000 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

3/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 469 789 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

4/ Jednání dlužníka spočívající v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn k neprovádění plateb, jež vedlo k provedení platby dne 1. 11. 2018 ve výši 140 862 Kč z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného, jimiž došlo k úhradě pohledávky ze smlouvy o poskytování bankovních služeb, je vůči věřitelům neúčinné.

5/ Žalovaný je povinen uhradit do 10 dnů od právní moci rozsudku na účet majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč.

[4] Z protokolu o jednání ze dne 7. 9. 2020 (č. I. 89) se podává, že insolvenční soud poučil účastníky podle § 119a a 205a o. s. ř. a odročil jednání za účelem vyhlášení rozsudku na 21. 9. 2020.

[5] K výzvě insolvenčního soudu ze dne 27. 1. 2021 (č. I. 118) žalobce v podání ze dne 5. 2. 2021 (č. I. 122) sdělil, že trvá na žalobě i v té části, o níž bylo (následně) rozhodnuto doplňujícím rozsudkem.

43. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení občanského soudního řádu:

§ 43

(1) Předseda senátu usnesením vyzve účastníka, aby bylo opraveno nebo doplněno podání, které neobsahuje všechny stanovené náležitosti nebo které je nesrozumitelné nebo neurčité. K opravě nebo doplnění podání určí lhůtu a účastníka poučí, jak je třeba opravu nebo doplnění provést.

(...)

§ 79

(1) Řízení se zahajuje na návrh. Návrh musí kromě obecných náležitostí (§ 42 odst. 4) obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vylíčení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních poměrů mezi žalobcem a žalovaným (§ 90), se nazývá žalobou.

(...)

§ 95

(1) Žalobce (navrhovatel) může za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Změněný návrh je třeba ostatním účastníkům doručit do vlastních rukou, pokud nebyli přítomni jednání, při němž ke změně došlo.

(2) Soud nepřipustí změnu návrhu, jestliže by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu. V takovém případě pokračuje soud v řízení o původním návrhu po právní moci usnesení.

Ustanovení občanského soudního řádu platila v citované podobě již v době zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (24. 10. 2018) a od té doby změn nedoznala.

44. Insolvenční správce prosazuje odpůřčí nárok v incidenčním sporu zahájeném podáním odpůřčí žaloby; tou přitom v souladu s § 235 odst. 2 insolvenčního zákona odporuje (právě jen) konkrétnímu právnímu jednání dlužníka. Procesním odrazem uvedeného principu je, že odpůřčí žaloba musí obsahovat (aby byla dostatečně určitá a prosta vad) též vylíčení rozhodujících skutečností, týkajících se konkrétního právního jednání dlužníka, jemuž je odporováno (§ 79 odst. 1 o. s. ř.).

45. Judikatura i literatura je ustálena v závěru, že o změnu žaloby (§ 95 o. s. ř.) jde nejen tehdy, domáhá-li se žalobce něčeho jiného než v původní žalobě, nebo požaduje-li na základě stejného skutkového základu více, než požadoval v původní žalobě, ale i tehdy, požaduje-li žalobce sice i nadále stejné plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu (skutkového základu věci), než jak ho vylíčil v původní žalobě [v judikatuře srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. [21 Cdo 2502/2000](#), uveřejněný pod číslem 21/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3321/2020](#), uveřejněného pod číslem 58/2023 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, a v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009 (dále jen „Komentář“), str. 622]. Je-li podání žalobce podle svého obsahu (§ 41 odst. 2 o. s. ř.) změnou žaloby, pak tomu, aby se soud prvního stupně vyslovil k přípustnosti takové změny usnesením vydaným podle § 95 o. s. ř. nepřekáží, že žalobce tomuto procesnímu úkonu přisuzuje jiný význam (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2004, sp. zn. [29 Odo 439/2002](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročník 2204, pod číslem 172).

46. Návrh na změnu žaloby je podáním ve věci samé, s nímž jsou spojeny (mimo jiné) hmotněprávní účinky. V případě nově uplatněné části nároku nastávají hmotněprávní účinky dnem, kdy soudu došla změna žaloby nebo dnem, kdy byl tento úkon učiněn do protokolu (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 7. 2013, sp. zn. [23 Cdo 3200/2011](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. [29 Cdo 2014/2011](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 2. 2020, sp. zn. [23 Cdo 1383/2018](#); v literatuře shodně Komentář, str. 625, marg. číslo 5.).

47. Lze doplnit, že přímo při výkladu § 235 a násl. insolvenčního zákona Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 28. 2. 2018, sen. zn. [29 ICdo 19/2016](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročníku 2019, pod číslem 67, uzavřel, že i pro odpůřci žalobu podle insolvenčního zákona platí, že pro posouzení rozsahu vázanosti žalobou je určující vylíčení skutkových okolností a žalobní návrh, přičemž je třeba vždy posuzovat celou žalobu podle jejího obsahu. Naopak není rozhodné, jak věc po právní stránce posoudí (v žalobě) žalobce. Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2022, sen. zn. [29 ICdo 12/2020](#), uveřejněný pod číslem 101/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

48. Vztaženo do poměrů projednávané věci žalobce ve lhůtě 1 roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku (13. 1. 2020), podal odpůřci žalobu, v níž (toliko) požadoval určit neúčinnost převodů finančních prostředků z bankovního účtu dlužníka na bankovní účet žalovaného a blíže nekonkretizovaného „smluvního závazku“ dlužníka s žalovaným a požadoval, aby insolvenční soud uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty částku 2 772 651 Kč. Až v podání ze dne 22. 7. 2020 (č. l. 60-63), nazvaném „vyjádření k vyjádření žalovaného“ a učiněném po uplynutí uvedené lhůty, navrhl určit neúčinnost zástavní smlouvy a požadoval, aby insolvenční soud uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty částku 2 772 651 Kč s tím, že jako eventuální petit vznesl požadavek na určení neúčinnosti jednání dlužníka spočívajícího v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit bance pokyn v neprovádění plateb s tím, že požaduje, aby insolvenční soud uložil žalovanému zaplatit do majetkové podstaty částku 2 772 651 Kč.

49. Podání žalobce ze dne 22. 7. 2020 zcela zjevně nepředstavovalo upřesnění žaloby, ale šlo o její změnu již proto, že žalobce navrhl eventuální petit. Kromě toho v označeném podání požadoval určení neúčinnosti jiného právního jednání než v žalobě, a to zástavní smlouvy. V eventuálním petitu pak žádal o vyslovení neúčinnosti nikoli plateb dlužníka (což byl požadavek obsažený v žalobě), ale jednání dlužníka spočívajícího v opomenutí oznámit bance zahájení insolvenčního řízení a v opomenutí udělit pokyn k neprovádění plateb. O této změně žaloby byl insolvenční soud povinen rozhodnout podle § 95 o. s. ř.; namísto toho insolvenční soud věc projednal a rozhodl o ní v duchu takto změněné žaloby „bez dalšího“. O tom, že ani insolvenčnímu soudu v té době nebylo zřejmé, co je předmětem sporu (respektive že se lišil náhled na předmět sporu mezi insolvenčním soudem a odvolacím soudem), svědčí následný průběh řízení, kdy až na základě pokynu odvolacího soudu rozhodl insolvenční soud doplňujícím rozsudkem ještě o původním žalobním požadavku.

č. 4

50. Nápravu popsaného procesního pochybení nezjednal ani odvolací soud, který veden mylným názorem, že předmětem odvolacího řízení je „nová žaloba“, v odvolacím řízení projednal „fakticky“ rozšířenou část žaloby. Tím zatížil řízení stejnou vadou i odvolací soud.

51. O „novou žalobu“ v daném případě nešlo, neboť žalobce na základě nezměněného skutkového stavu žádal pouze něco jiného (zpochyboval jiná než původně uváděná právní jednání dlužníka), avšak žaloba i nadále směřovala ke stejnému konečnému výsledku, tj. prostřednictvím odpůrčí žaloby dosáhnout toho, aby byla žalovanému uložena povinnost uhradit do majetkové podstaty dlužníka částku 2 772 651 Kč, která byla poté, co nastaly účinky zahájení insolvenčního řízení, převedena z účtu dlužníka na účet žalovaného. Kdyby mělo jít o „novou žalobu“ a fakticky o dva nároky, jak dovozoval odvolací soud, pak by v případě úspěchu žalobce s „oběma žalobami“ došlo ve výsledku k tomu, že by žalovaný byl povinen uhradit do majetkové podstaty dlužníka nikoli 2 772 651 Kč, ale částku 5 545 302 Kč. K takovému výsledku žalobce zjevně nesměřoval (takový záměr změnou žaloby neprojevil).

52. Podle ustálené soudní praxe vada řízení spočívající v tom, že soud prvního stupně v řízení jednal a meritorně rozhodl o změněné žalobě, aniž se předtím vyslovil o návrhu na změnu žaloby usnesením vydaným podle § 95 o. s. ř., nemůže být zhojena v odvolacím řízení a je důvodem pro zrušení rozsudku soudu prvního stupně (srov. shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 4. 2018, sp. zn. [23 Cdo 5030/2017](#), nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 9. 2019, sp. zn. [32 Cdo 2083/2019](#)).

53. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), zrušil rozsudek odvolacího soudu podle § 243e odst. 1 o. s. ř. ohledně prvního výroku, jímž změnil výroky II. – VIII. rozhodnutí insolvenčního soudu tak, že se žaloba doručená dne 22. 7. 2020 odmítá, jakož i v druhém (na zrušené části rozsudku závislém) výroku o nákladech řízení (§ 242 odst. 2 písm. a/ o. s. ř.). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také pro rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud podle § 243e odst. 2 věty druhé o. s. ř. v odpovídající části (v bodech II., III., IV., V., VI. a VII. výroku) i je, včetně závislého bodu VIII. výroku o nákladech řízení a závislého výroku o nákladech řízení obsaženého v doplňujícím rozsudku a věc vrátil insolvenčnímu soudu ve zrušeném rozsahu k dalšímu řízení.

54. Na insolvenčním soudu nyní bude, aby rozhodl o navržené změně žaloby.

55. Právní názor Nejvyššího soudu je pro insolvenční soud a odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 věta první za středníkem a § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 5

Vykonatelná pohledávka, pro kterou věřitel odporuje bezúplatnému právnímu jednání dlužníka podle § 591 o. z., může vzniknout i po účinnosti (provedení) právního jednání, jemuž se odporuje; podstatné je jen to, že jde o právní jednání, které není starší dvou let (k němuž došlo v posledních dvou letech).

*Neúčinnost právního jednání, Poučovací povinnost soudu, Dokazování
§ 589 o. z., § 591 písm. d) o. z., § 118a o. s. ř., § 213 o. s. ř.*

č. 5

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2024, sp. zn. [29 Cdo 2329/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:29.CDO.2329.2023.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové-pobočky v Pardubicích ze dne 30. 11. 2022, sp. zn. 27 Co 228/2022, a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 22. 10. 2020, č. j. 9 C 233/2019-123, Okresní soud v Pardubicích (dále jen „okresní soud“):

[1] Zamítl žalobu podanou 10. 9. 2019, kterou se žalobce (Komerční banka, a. s.) domáhal vůči žalované (M. M.) za účasti R. M., otce žalované (dále jen „R. M.“), jako vedlejšího účastníka řízení na straně žalované, určení, že darovací smlouva ze dne 11. 9. 2017 (dále též jen „darovací smlouva“), uzavřená mezi (dlužníkem) R. M. jako dárce a žalovanou jako obdarovanou, jejímž předmětem byl spoluvlastnický podíl o velikosti ½ na označených nemovitých věcech (dvou pozemcích) v katastrálním území a obci H. (dále jen „spoluvlastnický podíl“), je vůči němu neúčinná (bod I. výroku).

[2] Rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

2. K odvolání žalobce Krajský soud v Hradci Králové-pobočka v Pardubicích (dále jen „odvolací soud“ nebo „insolvenční soud“) usnesením ze dne 21. 4. 2021, č. j. 27 Co 62/2021-172, zrušil rozsudek okresního soudu ze dne 22. 10. 2020 a vrátil věc okresnímu soudu k dalšímu řízení.

3. Rozsudkem ze dne 18. 3. 2022, č. j. 9 C 233/2019-272, ve znění (doplňujícího) usnesení ze dne 19. 4. 2022, č. j. 9 C 233/2019-276, okresní soud:

[1] Žalobu (opět) zamítl (bod I. výroku).

[2] Rozhodl o nákladech řízení (body II. a III. výroku).

4. Okresní soud – vycházejí z ustanovení § 589 odst. 1 a 2, § 591 a § 594 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

5. V daném případě šlo o darovací smlouvu, tedy o bezúplatný převod, takže nelze použít ustanovení § 590 o. z., nýbrž (zvláštní) úpravu dle § 591 o. z., podle které se věřitel může úspěšně dovolat relativní neúčinnosti, jestliže právní jednání dlužníka zkracuje uspokojení jeho vymahatelné pohledávky; subjektivní stránka (to, zda dlužník měl zkracující úmysl, a zda takový úmysl byl nebo musel být znám druhé straně), se nezkoumá.

6. Okresní soud dále zkoumal existenci výjimky podle § 591 písm. d/ o. z.; ta se aplikuje, převáží-li mravní závazek nebo ohledy slušnosti nad právní povinností dlužníka splnit dluh věřiteli. Nejde tedy o každé bezúplatné jednání dlužníka, které by z obecného hlediska bylo možné ve vztahu k nabyvateli plnění považovat za mravné a slušné; takový přístup by v některých případech mohl vést k rozporu s dobrými mravy; srov. „rozhodnutí NS ČR sp. zn. 21 Cdo 955/2018 či 21 Cdo 867/2018“ [správně jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2019, sp. zn. [21 Cdo 955/2018](#), a o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2018, sp. zn. [21 Cdo 867/2018](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 2, ročníku 2020, pod číslem 12; rozsudky jsou (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Je proto třeba zabývat se konkrétní podobou závazků, přičemž vymezení hypotézy právní normy závisí na zvážení rozhodných okolností konkrétního případu. V daném případě mravní závazek nebo ohledy slušnosti převážily nad povinností dlužníka (R. M.) splnit právní povinnost (dluh) vůči věřiteli.

7. Uskutečnění slibu daného R. M. (otcem) žalované (dceři) v počátcích jejího vysokoškolského studia má okresní soud nejen za slušné a mravné, ale i ospravedlňující skutečnost, že právo žalobce (věřitele) zůstalo v té době neuspokojeno. V době, kdy bylo darování dohodnuto (za studia žalované), neměl R. M. ještě žádné závazky a bezúplatným převodem nezamýšlel zvýhodnění žalované na úkor žalobce. R. M. v době převodu pozemky neužíval, neměl z nich žádný příjem (měl je v podílovém spoluvlastnictví s bývalou manželkou, která na nich s žalovanou hospodařila) a v hospodaření na pozemcích podporoval žalovanou.

8. V době převodu neměl R. M. dluhy (žalobce jej informoval o překročení debetu více než dva měsíce po převodu nemovitostí a exekuční řízení byla zahájena až v následujícím roce). Darování bylo přiměřené majetkovým poměrům R. M.

9. K odvolání žalobce odvolací soud rozsudkem ze dne 30. 11. 2022, č. j. 27 Co 228/2022-345:

[1] Změnil rozsudek okresního soudu ze dne 18. 3. 2022 tak, že žalobě vyhověl (první odstavec prvního výroku).

[2] Rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý odstavec prvního výroku a druhý výrok).

10. Odvolací soud – vycházejí z § 591 písm. d/ o. z. – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

11. Již ve zrušujícím usnesení odvolací soud poukázal na nutnost interpretovat pojem „ohledy slušnosti“ v mezích zásad, které se podávají z judikatury Nejvyššího soudu; srov. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 955/2018](#), rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 867/2018](#), a „Rc 127/2019“ [jde o rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 12. 2018, sp. zn. [21 Cdo 2332/2018](#), uveřejněný pod číslem 127/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 127/2019“)].

12. Pojem „ohledy slušnosti“ je nutno interpretovat tak, že dlužníkem poskytnuté plnění musí vyhovovat zásadám podávajícím se z judikatury Nejvyššího soudu jak ve vztahu k nabyvateli plnění, tak ve vztahu k dlužníku. Je tudíž nutno zejména posoudit přiměřenost poskytnutého plnění majetkovým poměrům dlužníka, míru snížení celkové hodnoty jeho majetku a rovněž je nutno přihlídnout k majetkové a sociální situaci obdarovaného a k tomu, jakou subjektivní hodnotu pro něho toto darované plnění představovalo. V obecné rovině by plnění dlužníka mělo být přiměřené jeho majetkovým poměrům a současně by takové plnění, aby mohlo obstát optikou § 591 písm. d/ o. z., nemělo podstatně snižovat hodnotu majetku dlužníka.

13. Okresní soud – ač v zásadě dospěl ke správným skutkovým zjištěním a učinil odpovídající závěr o skutkovém stavu – nesprávně interpretoval stěžejní skutečnosti plynoucí z těchto skutkových zjištění.

14. Okresní soud především pominul, že tvrzení žalované o dávném slibu darování pozemků (spoluvlastnického podílu R. M. na nich) za podmínky zdárného dokončení studia prokazují toliko její účastnická výpověď, tvrzení matky a bratra žalované a účastnická výpověď R. M. Jde o osoby na právním jednání ekonomicky zainteresované, takže věrohodnost jejich výpovědi musí být hodnocena prizmatem této skutečnosti. I kdyby tomu tak bylo, nejde o skutečnost samu o sobě významnou pro posouzení opodstatněnosti obrany žalované proti žalobním žádáním. Nevýznamná pro posouzení opodstatněnosti výjimky plynoucí z § 591 písm. d/ o. z. je i skutečnost, že v době uzavření darovací smlouvy nebyly vedeny exekuce na majetek R. M., neboť po nařízení exekuce je dlužníku zakázáno s tímto majetkem disponovat.

15. Ačkoliv R. M. podle okresního soudu své dluhy nepopíral, nelze přehlédnout, že žalobce byl nucen vymáhat pohledávku soudně (v nalézacím řízení a následně exekučním v řízení). To, že R. M. dluh splácel (jak mylně dovozuje okresní soud), žalobce popřel.

16. Byť žalovaná namítala, že neměla povědomí o majetkové, finanční a celkové ekonomické situaci R. M., byla si vědoma tohoto, že v době sepisu darovací smlouvy má R. M. vedeno bydliště na obecním úřadě v H. (ač podle ní měl mít novou rodinu, dům, práci a měl se nacházet v dobré ekonomické situaci). Bydliště na obecním úřadě mělo vést žalovanou k zamyšlení nad životní situací R. M. a minimálně měla žádat, aby jí R. M. uvedené blíže vysvětlil (což neučinila). To, jaká byla nebo je hodnota spoluvlastnického podílu na pozemcích, zůstalo mezi účastníky řízení sporným (a tato skutečnost nebyla spolehlivě osvětlena). Je však zjevné, že R. M., který se žalovanou darovací smlouvu uzavřel v září 2017, byl již cca o rok později zavázán k úhradě dlužné částky žalobci elektronickým platebním rozkazem (a následně byla nařízena exekuce na jeho majetek). Pohledávka žalobce, která ke dni vydání elektronického platebního rozkazu činila necelých 70.000 Kč, není dosud zaplácena ani dílem splacena (což svědčí o tom, že exekucí nebyl postižen majetek, který by umožňoval pohledávku uhradit).

17. Uvedené nutně vede k závěru, že předmětný spoluvlastnický podíl byl jednou, ne-li jedinou, z majetkových hodnot, z níž bylo možné (byť částečně), uhradit pohledávku žalobce. Souhlasit proto nelze ani se závěrem okresního soudu, že plnění poskytnuté žalované bylo přiměřené majetkovým poměrům R. M. Zjevně šlo o majetek pro R. M. hodnotný (nevlastní jiný majetek, z něhož lze uhradit dluh žalobce). Nelze hovořit ani o tom, že by žalovaná v době uzavření darovací smlouvy byla na R. M. existenčně závislá. V době uzavření darovací smlouvy byla žalovaná zaměstnána a dosahovala příjmu cca 40.000 Kč čistého měsíčně; ani její sociální situace tudíž neospravedlňovala její zvýhodnění oproti žalobci.

18. Podle odvolacího soudu tedy skutečnosti zjištěné okresním soudem neopodstatňují nadřazení tvrzeného mravního závazku (ohledu slušnosti) nad povinnost R. M. splnit dluh vůči žalobci. Nelze přehlédnout (pominout) ani přístup R. M. k věci [zbavil se významné majetkové hodnoty (možná jediné) a nesnaží se dluh splácet]. Tento postoj nenasvědčuje závěru okresního soudu, že R. M. nebyl srozuměn s tím, že právním jednáním zkracuje věřitele. Odvolací soud je tudíž přesvědčen, že popsané jednání R. M. za součinnosti žalované dokládá jednání v rozporu s dobrými mravy, které nelze považovat za slušné a mravné.

č. 5

II.

Dovolání a vyjádření k němu

19. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu, konkrétně otázky výkladu § 591 písm. d/ o. z. a podmínek pro jeho aplikaci.

20. Dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil.

21. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že nebyla splněna výjimka daná § 591 písm. d/ o. z., dovolávajíc se závěrů rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 867/2018](#), [R 127/2019](#) a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 6. 2021, sp. zn. [24 Cdo 823/2021](#), k čemuž dále argumentuje následovně:

22. R. M. vyhověl darováním ohledům slušnosti i svému mravnímu závazku (jímž je jeho slib). Pravidlo, že sliby se mají plnit, by mělo být respektováno v každé společnosti, která je ovládána principy prosté elementární slušnosti a poctivosti.

23. Odvolací soud nepřipustně pozměnil skutkový stav zjištěný okresním soudem, když skutkové závěry okresního soudu nejprve označil za správné, načež je deformoval negativním vyhodnocením přístupu R. M. ke splácení dluhu. R. M. má příjmy ze závislé činnosti, z nichž jsou prováděny exekuční srážky ze mzdy na pohledávky s lepším pořadím, takže nemůže požádat zaměstnavatele o změnu pořadí uspokojení exekucí. Také úvaha odvolacího soudu k evidovanému trvalému pobytu R. M. je zcestná, neboť adresa trvaného pobytu má pouze evidenční charakter a nemusí být totožná s reálným bydlištěm.

24. Dovolatelka míní, že závěry přijaté odvolacím soudem nevyplývají ze zjištěného skutkového stavu. Nadto namítá, že odvolací soud porušil její procesní práva vydáním „překvapivého rozhodnutí“, neboť ji ve smyslu § 118a odst. 2 o. s. ř. nepoučil o odlišném právním názoru.

25. Dle dovolatelky jsou závěry odvolacího soudu s ohledem na předcházející řízení a zjištěné skutkové závěry nepřiměřené a odchyľují se od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu. Dovolatelka namítá i porušení procesních práv, neboť odvolací soud vyslovil právní závěr, který nebylo možno ve vztahu ke skutkovým zjištěním okresního soudu předvídat, a žalované tak byla odňata možnost právně i skutkově argumentovat.

26. Žalobce též nebyl aktivně věcně legitimován k podání odpůrčí žaloby, neboť v době, kdy došlo k odporovanému právnímu jednání (k uzavření darovací smlouvy), dluh R. M. vůči žalobci neexistoval a vedlejší účastník nemohl vědět, že toto jednání bude jakkoli zkracovat uspokojení žalobcovy pohledávky.

27. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné.

III.

Přípustnost dovolání

28. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

29. Dovolání v dané věci je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení aktivní věcné legitimace žalobce jde o věc dovolacím soudem zčásti neřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

30. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelkou, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

31. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval. Při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, vychází dovolací soud ze skutkových závěrů odvolacího soudu a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. [29 Odo 268/2003](#), uveřejněného pod číslem 19/2006 Sb. rozh. obč., a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. [31 Cdo 3881/2009](#), uveřejněného pod číslem 10/2014 Sb. rozh. obč. Pro tyto účely se též nezabývá námitkami, jež dovolatel ke skutkovému stavu věci, z něž vyšel odvolací soud, snesl prostřednictvím tvrzení o vadách řízení ve smyslu § 242 odst. 3 o. s. ř.

32. Pro právní posouzení věci jsou rozhodná následující skutková zjištění (z nichž vyšly oba soudy):

33. Obec H. (jako prodávající) a R. M. a L. M. (dále jen „L. M.“) [jako kupující] uzavřeli dne 10. 10. 2000 kupní smlouvu, kterou obec prodala manželům M. předmětné (dva) pozemky za kupní cenu ve výši 164.850 Kč.

34. Žalovaná ukončila vysokoškolská studia dne 8. 6. 2016.

35. Na základě souhlasného prohlášení o vypořádání společného jmění manželů ze dne 21. 3. 2012 byli R. M. a L. M. před uzavřením darovací smlouvy rovnodílnými podílovými spoluvlastníky obou pozemků.

36. R. M. (jako dárce) uzavřel s dovolatelkou (jako obdarovanou) dne 11. 9. 2017 darovací smlouvu, kterou na dovolatelku převedl svůj spoluvlastnický podíl (na dvou pozemcích). Právní účinky vkladu vlastnického práva dovolatelky ke spoluvlastnickému podílu do katastru nemovitostí nastaly 12. 9. 2017.

37. R. M. podal u insolvenčního soudu 30. 11. 2017 insolvenční návrh (datovaný 28. 11. 2017) spojený s návrhem na povolení oddlužení, v němž označil celkem 6 závazků (dluhů), z toho dva (vůči společnostem ESSOX s. r. o. a Whitestone Consulting a. s.) jako vykonatelné. Zbývající závazky (dluhy) označil jako splatné od prosince 2015.

38. Usnesením ze dne 14. 6. 2018 insolvenční soud odmítl návrh na povolení oddlužení a zastavil insolvenční řízení.

39. Elektronickým platebním rozkazem ze dne 20. 11. 2018 (dále jen „elektronický platební rozkaz“) uložil okresní soud R. M., aby do 15 dnů od doručení elektronického platebního rozkazu zaplatil žalobci částku 40.765,72 Kč (jistinu), s kapitalizovaným úrokem ve výši 3.067,24 Kč, s kapitalizovaným zákonným úrokem z prodlení ve výši 435,49 Kč, s ročním úrokem ve výši 22,90 % z částky 39.935,72 Kč za dobu od 7. 2. 2018 do zaplacení, s ročním zákonným úrokem z prodlení ve výši 8,05 % z částky 39.935,72 Kč za dobu od 7. 2. 2018 do zaplacení a na náhradě nákladů řízení částku 13.258,46 Kč, nebo aby v téže lhůtě podal odpor.

40. Pro pohledávku přiznanou elektronickým platebním rozkazem nařídil okresní soud 21. 1. 2019 ve prospěch žalobce (jako oprávněného) exekuci vůči R. M. (jako povinnému).

41. V době, kdy žalovaná studovala, jí R. M. přislíbil (pod podmínkou dokončení vysokoškolského studia) darování spoluvlastnického podílu na pozemcích, na kterých již předtím hospodařila (chovala tam drůbež), v čemž ji R. M. podporoval; darování se uskutečnilo z iniciativy žalované po skončení studia.

42. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku [ve znění, jež nedoznalo změn od uzavření darovací smlouvy (od 11. 9. 2017)]:

§ 589 (o. z.)

Relativní neúčinnost

(1) Zkracuje-li právní jednání dlužníka uspokojení vykonatelné pohledávky věřitele, má věřitel právo domáhat se, aby soud určil, že právní jednání dlužníka není vůči věřiteli právně účinné. Toto právo má věřitel i tehdy, je-li právo třetí osoby již vykonatelné, anebo bylo-li již uspokojeno.

(2) Neúčinnost právního jednání dlužníka se zakládá rozhodnutím soudu o žalobě věřitele, kterou bylo odporováno právnímu jednání dlužníka (odpůrčí žaloba).

§ 591 (o. z.)

Neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka se může věřitel dovolat tehdy, pokud k němu došlo v posledních dvou letech. To neplatí, jedná-li se o

(...)

d/ plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.

43. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

a) K aktivní věcné legitimaci k podání odpůrčí žaloby

44. Smyslem (účelem) odpůrčí žaloby podle ustanovení § 589 o. z. je domoci se (vyhovujícího) rozhodnutí soudu, které bude podkladem k tomu, aby se mohl na základě titulu způsobilého k výkonu rozhodnutí (exekučního titulu) vydaného proti dlužníku domáhat nařízení výkonu rozhodnutí (exekuce) postižením toho, co neúčinným jednáním ušlo z dlužníkovu majetku (nebo odpovídající náhrady za takové plnění), a to nikoliv proti dlužníku, ale vůči tomu, kdo s dlužníkem právně jednal, nebo kdo z právního jednání přímo nabyl prospěch, vůči jeho dědici nebo vůči tomu, kdo nabyl jmění při přeměně právnické osoby jako její právní nástupce, anebo vůči jinému právnímu nástupci; srov. (též ve vazbě na dikci § 594 o. z. a § 595 odst. 1 větu první o. z.) [R 127/2019](#) nebo odstavec 34. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 7. 2023, sp. zn. [29 Cdo 1772/2023](#).

45. K odpůrčí žalobě podle § 589 o. z. je aktivně věcně legitimován věřitel, jehož pohledávka za dlužníkem je vykonatelná, jestliže právní jednání dlužníka zkracuje její uspokojení. Vykonatelnou se rozumí taková pohledávka, jejíž splnění lze vynutit cestou výkonu rozhodnutí (exekuce), tj. pohledávka, která byla věřiteli přiznána vykonatelným rozhodnutím nebo jiným titulem, podle kterého lze nařídit výkon rozhodnutí (exekuci). Srov. shodně např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 10. 2017, sp. zn. [21 Cdo 1079/2017](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 3, ročníku 2019, pod číslem 27, [R 127/2019](#), nebo též odstavec 33. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1772/2023](#).

46. Požadavek, aby pohledávka věřitele byla vykonatelná, nevymezuje podmínku pro vyslovení neúčinnosti právního jednání dlužníka, ale aktivní věcnou legitimaci k odpůrčí žalobě; podmínky, za nichž se věřitel může (úspěšně) dovolat určení neúčinnosti právního

jednání dlužníka, se uvádí zejména v ustanoveních § 590 a § 591 o. z. Jakkoli se literatura rozchází v řešení otázky, kdy musí být věřitelova pohledávka vykonatelná (k pojmenování rozdílů srov. např. Švestka, J.; Dvořák, J.; Fiala, J. a kol. Občanský zákoník Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, str. 1395), Nejvyšší soud již uvedenou otázku zodpověděl v usnesení ze dne 20. 1. 2017, sp. zn. [21 Cdo 3914/2016](#). Tam uzavřel, že neúčinnosti právního jednání se lze za podmínek uvedených zejména v ustanoveních § 590 a § 591 o. z. dovolávat nejen tehdy, jestliže pohledávka věřitele byla vykonatelnou již v době, kdy bylo učiněno napadené právní jednání, ale i v případě, že bylo učiněno dříve, než se pohledávka věřitele za dlužníkem stala vykonatelnou. Odpůrci žalobě lze vyhovět tehdy, jestliže pohledávka žalujícího věřitele byla vykonatelnou v době rozhodování soudu. K těmto závěrům se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2021, sp. zn. [24 Cdo 1413/2020](#), nebo v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 1772/2023](#).

47. Ze skutkových reálií dané věci se podává, že v době podání odpůrcí žaloby (10. 9. 2019) již věřitel (žalobce) měl vůči dlužníku (R. M.) vykonatelnou pohledávku (přiznanou elektronickým platebním rozkazem okresního soudu ze dne 20. 11. 2018), pro kterou vedl od ledna 2019 exekuci vůči dlužníku (R. M.). Věřitel (žalobce) tedy v dotčeném ohledu má (měl) aktivní věcnou legitimaci k podání odpůrcí žaloby.

48. Touto argumentací se nicméně nevyčerpává (není vyřešena) námitka dovolatelky, že žalobce neměl pohledávku vůči dlužníku (R. M.) v době, kdy došlo k odporovanému právnímu jednání (k uzavření darovací smlouvy), tedy 11. 9. 2017.

49. Bez zřetele k tomu, že zřejmě nebylo vyloučeno přijmout na základě listin, jimiž insolvenční soud provedl dokazování, i pozitivní skutkový závěr (skutkové zjištění) na téma, kdy (nejdříve) vznikla žalobcova pohledávka za dlužníkem (R. M.), skutková zjištění, z nichž vyšly oba soudy, odpověď na tuto otázku nedávají. Pro výsledek dovolacího řízení je tedy podstatné určit, zda se soudy měly touto otázkou zabývat [zda předpokladem úspěchu věřitele s odpůrcí žalobou v této věci je skutečnost, že věřitelova pohledávka existovala již v době, kdy se stalo účinným odporované právní jednání (12. 9. 2017, kdy nastaly právní účinky vkladu vlastnického práva dovolatelky ke spoluvlastnickému podílu do katastru nemovitostí)]. Pro tyto účely Nejvyšší soud též připomíná [ve shodě s tím, co na dané téma uvedl již okresní soud (srov. reprodukci rozsudku okresního soudu v odstavci 5. odůvodnění shora)], že předpoklady, za nichž lze odporovat bezúplatnému právnímu jednání dlužníka, mají v § 591 o. z. zvláštní (samostatnou) úpravu, pro kterou se ani zčásti neuplatní předpoklady formulované ustanovením § 590 o. z.; srov. shodně rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [21 Cdo 955/2018](#).

50. Ustanovení § 591 o. z. pak neobsahuje požadavek, aby pohledávka věřitele za dlužníkem existovala již v době, kdy se stalo účinným odporované právní jednání. Aktivní věcnou legitimaci k odpůrcí žalobě upravuje § 589 o. z.; z něj se podává pouze požadavek, aby věřitel měl vykonatelnou pohledávku za dlužníkem nejpozději v době rozhodování soudu o odpůrcí žalobě (srov. odstavec 46. odůvodnění shora). Vykonatelná pohledávka, pro kterou věřitel odporuje bezúplatnému právnímu jednání dlužníka podle § 591 o. z., tedy může vzniknout i po účinnosti (provedení) právního jednání, jemuž se odporuje; podstatné je jen to, že jde o právní jednání, které není starší dvou let (k němuž došlo v posledních dvou letech).

51. Nehledě k míře (ne)přesnosti srovnávací historické metody výkladu právní normy jako druhu její interpretace (srov. Knapp, V. Teorie práva. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 1995,

str. 169-173), lze výše formulované závěry podpořit i poukazem na dřívější zákonné úpravy odpůrcích nároků. Šlo o následující zákonné úpravy (a v nich obsažená ustanovení):

52. Císařské nařízení č. 337/1914 ř. z., jímž se zavádí řád konkursní, vyrovnací a odpůrcí, recipované Československou republikou a platné na jejím území až do 1. 4. 1931 (dále jen „odpůrcí řád z roku 1914“):

§ 8

Oprávnění k odporu.

(1) K odporu jest oprávněn každý věřitel, jehož pohledávka jest vykonatelná, ať vznikla, kdykoli, nevedla-li exekuce na jmění dlužníkovu k úplnému uspokojení věřitelovu nebo lze-li míti za to, že k uspokojení takovému nepovede.

(...)

[Znění § 8 odst. 1 odpůrcího řádu z roku 1914 je citováno podle díla Voska, J.: Řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí. Nákladem „Československého Kompassu“ tiskařské a vydavatelské akc. spol. Praha 1926 (dále jen „Voska, 1926“)].

53. Zákon č. 64/1931 Sb. z. a n., kterým se vydávají řády konkursní, vyrovnací a odpůrcí (dále jen „odpůrcí řád z roku 1931“):

Kdo jest oprávněn odporovati.

§ 9

(1) Odporovati právním jednáním jest oprávněn věřitel, jehož pohledávka jest vykonatelná, ať vznikla kdykoliv, nebyl-li exekucí na jmění dlužníkovu úplně uspokojen nebo lze-li předpokládati, že by úplného uspokojení nedošel.

(...)

54. K § 8 odpůrcího řádu z roku 1914 srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 1926, sp. zn. Rv II 581/29, uveřejněné pod číslem 9988 Sbírkou rozhodnutí nejvyšších stolic soudních Čs. republiky, kterou uspořádal Dr. F. Vážný, v němž Nejvyšší soud na dané téma uzavřel, že: „Nevadí, že věřitelova pohledávka vznikla po provedení právního jednání, jemuž se odporuje.“ Týž závěr („Nezáleží na tom, kdy věřitelova pohledávka vznikla. Odpůrcí nárok může být uplatněn, i když věřitelova pohledávka vznikla třeba až po provedení právního jednání, kterému se odporuje.“) lze nalézt v dobovém komentáři k § 8 odpůrcího řádu z roku 1914 (Voska, 1926, str. 450), jakož i v dobovém komentáři k § 9 odpůrcího řádu z roku 1931 (Voska, J.: Konkursní, vyrovnací a odpůrcí řády. Právnické knihkupectví a nakladatelství Linhart & Pekárek. Praha 1931, str. 605).

55. K tomuto srovnání lze namítnout, že § 8 odpůrcího řádu z roku 1914 (slovy „ať vznikla, kdykoli“) a § 9 odpůrcího řádu z roku 1931 (slovy „ať vznikla kdykoliv“) vymezují možnost pozdějšího vzniku věřitelovy vykonatelné pohledávky výslovně (oproti § 589 o. z.). Nejvyšší soud nicméně uvádí, že podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který projednávala Poslanecká Sněmovna Parlamentu České republiky

ve svém 6. volebním období 2010-2013 jako tisk č. 362, je inspiračním zdrojem úpravy neúčinných právních jednání obsažené v § 589 a násl. o. z. zejména odpůrčí řád z roku 1931; srov. zvláštní část důvodové zprávy (K § 589 až 599). Ustanovení § 589 o. z. (sice) otázku pozdějšího vzniku věřitelovy vykonatelné pohledávky neřeší výslovně, také z něj ale neplyne požadavek opačný [aby pohledávka existovala nejpozději v době účinnosti (v době provedení) právního jednání, kterému se odporuje]. Podstatné je, že věřitelova vykonatelná pohledávka za dlužníkem (§ 589 o. z.) nemůže být uspokojena z dlužníkovy majetku proto, že dlužník se tohoto majetku zbavil bezúplatným právním jednáním, k němuž došlo v posledních dvou letech (srov. úvodní větu § 591 o. z.). Dovolání proto potud není důvodné.

b) K „ohledům slušnosti“

56. Argumentace dovolatelky ke způsobu, jakým odvolací soud vyhodnotil existenci výjimky dle § 591 písm. d/ o. z., má převážně procesní rozměr. Odvolacímu soudu se vytýká absence poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 o. s. ř., překvapivost rozhodnutí a procesně nepřipustný postup při hodnocení důkazů; jsou tedy namítány vady řízení jejichž existenci zkoumá odvolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Nejvyšší soud se proto dále zabýval tím, zda řízení vytýkanými vadami vskutku trpí.

1) K poučovací povinnosti soudu podle § 118a odst. 2 o. s. ř.

57. Pro vypořádání této námítky je rozhodný výklad § 118a o. s. ř. v následujícím znění (jež se nezměnilo od zahájení sporu):

§ 118a o. s. ř.

(...)

(2) Má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vylíčení rozhodných skutečností; postupuje přitom obdobně podle odstavce 1.

(...)

58. Poučení dle § 118a odst. 2 o. s. ř. je poučením pro případ jiné (než účastníkem očekávané) právní kvalifikace věci. Jde např. o situaci, kdy je soud názoru, že požadované plnění není plněním podle smlouvy (jak očekává účastník), ze skutkového stavu věci však lze dovodit nárok na vydání bezdůvodného obohacení [k čemuž ale ještě chybí (v některých případech může chybět) vylíčení skutkových okolností případu ohledně výše bezdůvodného obohacení]. Srov. v literatuře např. dílo Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 830 a v judikatuře např. odstavec [18] odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2019, sp. zn. [29 Cdo 3071/2018](#), uveřejněného v časopise Soudní judikatura, číslo 9, ročníku 2020, pod číslem 89.

59. O takový případ v dané věci zjevně nešlo, když odvolací soud věc po právní stránce neposuzoval jinak než okresní soud (vykládal rovněž § 591 o. z.). Důvod postupovat ve vztahu k dovolateli podle § 118a odst. 2 o. s. ř. tedy odvolací soud neměl a dovolání potud není opodstatněné.

2) K překvapivosti napadeného rozhodnutí

60. Potud Nejvyšší soud ustáleně judikuje, že byla-li právní otázka, kterou odvolací soud zkoumal s jiným výsledkem, zkoumána již soudem prvního stupně, mohl být rozhodnutím odvolacího soudu v dotčeném aspektu „překvapen“ jen účastník svých práv nedbalý a na jednání odvolacího soudu nepřipravený (srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 7. 2014, sp. zn. [29 Cdo 914/2014](#), uveřejněného pod číslem 107/2014 Sb. rozh. obč.). Odvolací soud (stejně jako před ním okresní soud) se zabýval tím, zda je důvod zamítnout odpůrcí žalobu proto, že odporovaným právním jednáním poskytl dlužník (R. M.) dovolatelce (své dceři) plnění, jímž bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti (§ 591 písm. d/ o. z.). Tím, že se v dotčeném ohledu věcí zabýval (jen s jiným výsledkem), tedy dovolatelka překvapena být nemohla a neměla.

3) K postupu odvolacího soudu při hodnocení důkazů

61. Pro vypořádání této námitky je rozhodný výklad § 213 o. s. ř. v následujícím znění (jež se nezměnilo od zahájení sporu):

§ 213 (o. s. ř.)

(1) Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně.

(2) Odvolací soud může zopakovat dokazování, na základě kterého soud prvního stupně zjistil skutkový stav věci; dosud provedené důkazy zopakuje vždy, má-li za to, že je z nich možné dospět k jinému skutkovému zjištění, než které učinil soud prvního stupně.

(...)

62. Ustanovení § 591 písm. d/ o. z. patří k právním normám s relativně neurčitou (abstraktní) hypotézou, tj. k právním normám, jejichž hypotéza není stanovena přímo právním předpisem a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností. Zákon výslovně nestanoví, z jakých hledisek má soud vycházet při posuzování otázky, zda jednání účastníka občanskoprávního vztahu představuje plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti; vymezení hypotézy právní normy tedy závisí v každém konkrétním případě na úvaze soudu. Rozhodnutí o tom, zda jsou splněny podmínky pro aplikaci ustanovení § 591 písm. d/ o. z., je vždy třeba učinit po pečlivé úvaze, v jejímž rámci musí být zváženy všechny rozhodné okolnosti případu.

63. Podmínky uvedené v ustanovení § 591 písm. d/ o. z. je třeba vykládat (vzhledem k tomu, že jde o výjimku, která vylučuje možnost věřitele dovolat se neúčinnosti bezúplatného právního jednání dlužníka) v souladu se smyslem a účelem institutu relativní neúčinnosti. Tuto výjimku je namístež uplatnit jen tehdy, převáží-li ohledy slušnosti nad povinností dlužníka splnit svou právní povinnost (dluh) vůči věřiteli (věřitelům).

64. Ustanovení § 591 písm. d/ o. z. tedy nelze interpretovat tak, že by jakékoliv bezúplatné právní jednání dlužníka, které by z obecného hlediska bylo možné ve vztahu k nabyvateli

plnění považovat za mravné a slušné, mohlo být důvodem k vyloučení možnosti věřitele dovolat se neúčinnosti tohoto bezúplatného právního jednání dlužníka. Takový výklad ustanovení § 591 písm. d/ o. z. by nadřazoval mravní závazky a ohledy slušnosti nad závazky právní bez ohledu na jejich konkrétní podobu a prakticky by znemožňoval věřitelům dovolat se neúčinnosti bezúplatných právních jednání dlužníka učiněných vůči osobám jemu blízkým (opomenutí dlužníka, z nichž měla osoba jemu blízká prospěch), neboť při standardně fungujících vztazích mezi osobami blízkými by se dalo téměř jakékoli bezúplatné právní jednání mezi těmito osobami považovat za „slušné“ a „mravné“. Takové absolutní nadřazení ohledů slušnosti nad závazky právními však nebylo smyslem a účelem ustanovení § 591 písm. d/ o. z., a naopak by v některých případech mohlo vést k rozporu s dobrými mravy, neboť ne každé bezúplatné právní jednání (opomenutí) dlužníka, které lze považovat ve vztahu k nabyvateli plnění (nabyvateli majetku, který dlužník v důsledku svého opomenutí nenabyl) za „slušné“ a „mravné“ (za plnění, kterým bylo vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti), je způsobilé převážit nad právním závazkem dlužníka vůči věřiteli a ospravedlnit tak skutečnost, že dlužník na úkor svého věřitele bezúplatným právním jednáním převádí majetek na třetí osobu, a že právo věřitele proto zůstane zcela nebo zčásti neuspokojeno.

65. Otázku, zda jde o plnění, kterým bylo ve smyslu ustanovení § 591 písm. d/ o. z. vyhověno mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti, je tedy třeba posuzovat vždy s ohledem na konkrétní okolnosti každého případu a při jejím posuzování je třeba přihlížet zejména k tomu, o jaké konkrétní plnění jde, zda je v dané situaci ospravedlnitelné, že tímto plněním třetí osobě dlužník tuto osobu zvýhodní na úkor svého věřitele, zda je dlužníkem poskytnuté plnění za daných okolností přiměřené jeho majetkovým poměrům a zda se poskytnutím plnění podstatně snižuje hodnota dlužníkovu majetku, v jaké majetkové (popřípadě sociální) situaci se v době právního jednání nacházel nabyvatel plnění [osoba, která měla z právního jednání (opomenutí) dlužníka prospěch] a jakou subjektivní hodnotu pro něj (pro ni) toto plnění s ohledem na jeho (její) majetkovou (sociální) situaci představuje, ale i k tomu, zda tímto plněním dlužník skutečně sledoval vyhovění svému mravnímu závazku nebo ohledům slušnosti.

66. Pojem „ohledy slušnosti“ užitý v ustanovení § 591 písm. d/ o. z. je nutné vykládat tak, že dlužníkem poskytnuté plnění musí vyhovovat těmto ohledům jak ve vztahu k nabyvateli plnění (k osobě, která měla z právního jednání nebo opomenutí dlužníka prospěch), tak ve vztahu k dlužníkovi. Plnění dlužníka přitom musí být přiměřené jeho majetkovým poměrům a nesmí podstatně snižovat hodnotu jeho majetku.

67. Stejně tak plnění, kterým bylo ve smyslu ustanovení § 591 písm. d/ o. z. vyhověno mravnímu závazku, musí být přiměřené majetkovým poměrům dlužníka, nesmí podstatně snižovat hodnotu jeho majetku a musí jít o takový mravní závazek, který (stejně jako „ohledy slušnosti“) převáží nad povinností dlužníka plnit svůj právní závazek vůči věřiteli a kterému je proto třeba dát přednost před právem věřitele na uspokojení jeho vykonatelné pohledávky.

68. Závěry formulované v odstavcích 62. až 67. odůvodnění shora obsahuje již [R 127/2019](#), z nějž Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi ustáleně vychází. Tyto závěry jsou podstatné též pro posouzení, jaké skutečnosti (zjištěné dokazováním) jsou významné pro právní posouzení věci v režimu § 591 písm. d/ o. z.

69. Odvolací soud v napadeném rozhodnutí jednak zpochybnil věrohodnost tvrzení o slibu darování spoluvlastnického podílu, vzešlého (též) z účastnické výpovědi dovolatelky a R. M. (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavci 14. odůvodnění shora a odstavec 23. odůvodnění napadeného rozhodnutí), jednak dospěl k odlišnému hodnocení majetkových poměrů R. M. (srov. reprodukci napadeného rozhodnutí v odstavcích 17. a 18. odůvodnění shora a odstavec 23. odůvodnění napadeného rozhodnutí).

70. Ustanovení § 213 o. s. ř. je procesním projevem stěžejního principu občanského soudního řízení, podle něhož soudem prvního stupně zjištěný skutkový stav sice může doznat změn v důsledku odchýlného hodnocení důkazů, které byly provedeny již soudem prvního stupně, je však nepřípustné, aby odvolací soud jinak hodnotil důkazy, které sám nezopakoval. Řečené neplatí pro důkazní prostředky listinné, u kterých je vyloučen vliv skutečností nezachytitelných v protokolu o jednání na hodnocení jejich věrohodnosti; srov. shodně z recentní judikatury např. odstavec 63. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sp. zn. [29 Cdo 1917/2021](#). Při hodnocení důkazů výpovědí účastníků řízení nebo svědků však spolupůsobí vedle věcného obsahu výpovědí i další skutečnosti, které (ač nejsou bez vlivu na posouzení věrohodnosti výpovědí) nemohou být vyjádřeny v protokolu o jednání (např. přesvědčivost vystoupení vypovídající osoby, plynulost a jistota výpovědi, ochota odpovídat přesně na dané otázky apod.). Srov. shodně např. již důvody rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 1968, sp. zn. [2 Cz 11/68](#), uveřejněného pod číslem 92/1968 Sbírký rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR.

71. Jinak řečeno, chce-li se odvolací soud odchýlit od skutkového zjištění, které učinil soud prvního stupně na základě bezprostředně před ním provedeného důkazu (rozuměj důkazu výpovědi účastníka či svědka), je nutno, aby takové důkazy sám opakoval, případně provedením dalších důkazů si zjednal rovnocenný podklad pro případné odlišné hodnocení takového důkazu; k tomu srov. dále např. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu ze dne 14. 4. 1966, sp. zn. [6 Cz 19/66](#), uveřejněný pod číslem 64/1966 Sbírký rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, uveřejněný pod číslem 64/1966 Sbírký rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, nebo nález Ústavního soudu ze dne 29. 5. 2000, sp. zn. [IV. ÚS 275/98](#), uveřejněný pod číslem 79/2000 Sbírký nálezů a usnesení Ústavního soudu.

72. Odvolací soud tedy tím, že usoudil na nižší věrohodnost zjištění z účastnických výpovědí dovolatelky a R. M., aniž tyto důkaz zopakoval, konal v rozporu s § 213 odst. 2 o. s. ř. Přitom šlo o důkazy, které se týkaly otázek pro věc podstatných (srov. odstavec 65. odůvodnění shora).

73. Majetkové poměry dlužníka (R. M.) pak odvolací soud hodnotil (jinak než okresní soud) podle toho, jaký jeho majetek (žádný) je nyní k dispozici pro účely uspokojení věřitelovy vykonatelné pohledávky, nikoli podle stavu v době účinnosti (provedení) odporovaného právního jednání (srov. opět odstavec 65. odůvodnění shora), nadto v situaci, kdy uzavřel, že otázka skutečné hodnoty spoluvlastnického podílu nebyla spolehlivě osvětlena (je obtížně představitelné, že soud přijme závěr, že poskytnutím plnění se podstatně snižuje hodnota dlužníkovy majetku, aniž se vyjádří k hodnotě plnění).

74. Právní posouzení věci odvolacím soudem je tedy zčásti neúplné co do zkoumání skutečností podstatných pro zkoumání výjimky dle § 591 písm. d/ o. z. (srov. opět zejména kritéria formulovaná v odstavci 65. odůvodnění shora). Co do jiného hodnocení účastnických

výpovědí R. M. a dovolatelky bez opakování těchto důkazů je pak odvolací řízení zatíženo vadami, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

75. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (včetně závislých výroků o nákladech řízení) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 6

Trvá-li konflikt založený zjištěním jedné pohledávky dvěma různým (konkurujícím si) věřitelům, z nichž jednomu náleží lepší pořadí (má právo na uspokojení zjištěné pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění), je insolvenční správce, který v upraveném seznamu pohledávek vede zjištěné pohledávky těchto věřitelů jako zdvojené (duplicitní), povinen v návrhu na vydání výtěžku zpeněžení zajištění konkurujícímu věřiteli s lepším pořadím vysvětlit, jakým způsobem (ne)bude na tomto základě uspokojena (následně při rozvrhu uspokojena) nezajištěná (nepřednostní) pohledávka druhého konkurujícího věřitele. Insolvenční soud je povinen se v takovém případě v rozhodnutí o návrhu na vydání výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli ke konfliktu založenému zjištěním jedné pohledávky dvěma různým (konkurujícím si) věřitelům řádně vyjádřit [pojmenovat příčiny daného stavu i možnosti případného (jím zamýšleného) řešení]. Nenalezne-li insolvenční soud způsob, jak vyřešit konflikt založený zjištěním jedné pohledávky dvěma různým (konkurujícím si) věřitelům, z nichž jednomu náleží lepší pořadí (má právo na uspokojení zjištěné pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění), bude jeho úkolem tento konflikt vyřešit (až) v rozvrhovém usnesení; v takovém případě bude vyloučeno postupovat před rozvrhem podle § 298 insolvenčního zákona.

č. 6

Insolvenční řízení, Pohledávka přednostní, Zajištění dluhu (o. z.)

§ 5 písm. a) IZ, § 189 IZ, § 201 IZ, § 298 IZ

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2024, sen. zn. [29 NSČR 67/2023](#), ECLI:CZ:NS:2024:29.NSCR.67.2023.3

Nejvyšší soud k dovolání dlužníka zrušil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 5. 2023, (s výjimkou druhého výroku), a usnesení Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2023 (s výjimkou výroku o záloze na odměnu), a věc vrátil v uvedeném rozsahu insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 1. 2. 2023 Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka CAZORLA a. s.:

[1] Souhlasil s tím, aby AAA INSOLVENCE OK v. o. s. (insolvenční správce dlužníka) vydal zajištěnému věřiteli DAVE European real estate Ltd. (dále jen „zajištěný věřitel“) výtěžek zpeněžení označeného zajištění (nemovitých věcí) ve výši 25.452.026,46 Kč (bod I. výroku).

[2] Přiznal insolvenčnímu správci dlužníka zálohu na odměnu za zpeněžení zajištění ve výši 1.105.408,56 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) a souhlasil s uhrazením zálohy z výtěžku zpeněžení zajištění (bod II. výroku).

[3] Uložil insolvenčnímu správci dlužníka vydat částku 25.452.026,46 Kč zajištěnému věřiteli do 15 dnů od právní moci usnesení a informovat o tom insolvenční soud (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 38 odst. 4 a § 298 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a z ustanovení § 1 odst. 2 vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále jen „vyhláška o odměně“) – dospěl k následujícím závěrům:

3. Zajištěný věřitel má vůči dlužníku (zjištěnou) pohledávku ve výši 25.452.026,46 Kč, zajištěnou nemovitými věcmi.

4. Podáním ze dne 11. 10. 2022 (dále též jen „rozdělovací návrh“) insolvenční správce dlužníka navrhl, aby insolvenční soud souhlasil s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli. Z rozdělovacího návrhu vyplývá, že předmět zajištění zpeněžil insolvenční správce na základě pokynu zajištěného věřitele za částku 59.900.000 Kč. Náklady spojené se zpeněžením předmětu zajištění sestávají z částky 30.000 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) za vypracování znaleckého posudku, dále z částek 1.425.380 Kč a 2.150.170 Kč (vždy včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) za odměnu realitní kanceláře za zpeněžení; náklady na správu předmětu zajištění nevznikly. Insolvenční správce dále vyčíslil svou odměnu za zpeněžení předmětu zajištění částkou 1.105.408,56 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty). Zajištěnému věřiteli by tak měla být vyplacena částka 25.452.026,46 Kč.

5. Rozdělovací návrh odpovídá ustanovení § 298 odst. 1 insolvenčního zákona, přičemž námitky proti němu nepodal v zákonné lhůtě žádný z věřitelů ani dlužník.

6. Insolvenční soud proto rozhodl o vydání výtěžku zpeněžení zajištěnému věřiteli ve výši 25.452.026,46 Kč poté, co od celkového výtěžku zpeněžení zajištění (59.900.000 Kč) odečetl (zajištěným věřitelem odsouhlasené) náklady spojené se zpeněžením předmětu zajištění (3.605.550 Kč) a odměnu insolvenčního správce (1.105.408,56 Kč).

7. Zálohu na odměnu ve výši 1.105.408,56 Kč (včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty) přiznal insolvenční soud insolvenčnímu správci v souladu s § 38 odst. 4 insolvenčního zákona a § 1 odst. 2 vyhlášky o odměně z částky výtěžku zpeněžení připadajícího na zajištěného věřitele.

8. O odvolání dlužníka rozhodl Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 25. 5. 2023 tak, že:

[1] Potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodě I. výroku (první výrok).

[2] Odmítl odvolání proti bodům II. a III. výroku usnesení insolvenčního soudu (druhý výrok).

9. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 201 odst. 1 písm. c/ a § 298 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

10. Odvolání dlužníka proti bodu II. výroku usnesení insolvenčního soudu není přípustné objektivně [§ 91 insolvenčního zákona ve spojení s § 218 písm. c/ zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“)] a odvolání dlužníka proti bodu III. výroku usnesení insolvenčního soudu není přípustné subjektivně (§ 218 písm. b/ o. s. ř.).

11. V rozsahu, v němž odvolání dlužníka směřuje proti bodu I. výroku usnesení insolvenčního soudu, není důvodné.

12. Z obsahu (insolvenčního) spisu odvolací soud zjistil, že na přezkumném jednání, jež se konalo dne 12. 10. 2021, pohledávku zajištěného věřitele uznal (včetně zajištění) insolvenční správce; dlužník ji popřel co do pravosti a věřitel č. 2 [L. Š. (dále též jen „L. Š.“)] ji popřel co do pravosti, výše a pořadí.

13. Incidenční řízení o „pravost“ pohledávky zajištěného věřitele zahájené dne 19. 11. 2021 na základě popěrného úkonu L. Š. (vedené u insolvenčního soudu pod sp. zn. 205 ICm 3217/2021) bylo pravomocně zastaveno (pro zpětvzetí žaloby) usnesením insolvenčního soudu ze dne 19. 10. 2022.

14. Obsahu (insolvenčního) spisu odpovídají i skutečnosti uvedené v odůvodnění napadeného usnesení (tj. zejména údaje o pohledávce zajištěného věřitele a o zpeněžení nemovitých věcí).

15. Odvolací soud zdůrazňuje pouze to, že odvolací námitky dlužníka nijak nezpochybňují věcnou správnost rozdělovacího návrhu (respektive napadeného usnesení).

16. Námitky dlužníka týkající se způsobu zpeněžení nemovitých věcí jsou v dané fázi insolvenčního řízení irelevantní, stejně jako námitky týkající se existence pohledávky zajištěného věřitele, neboť ta byla zjištěna ve smyslu ustanovení § 201 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

17. Proti prvnímu výroku usnesení odvolacího soudu podal dlužník dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na řešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, konkrétně otázek:

[1] Je povinností soudu zkoumat námitky dlužníka dokládající duplicitu přihlášených pohledávek během celého insolvenčního řízení?

[2] Je právní moc usnesení o zastavení incidenčního řízení o pravost pohledávky pro zpětvzetí žaloby dostatečným argumentem pro „konstatování“, že popíraná pohledávka byla zjištěna, aniž byla odstraněna možná duplicita přihlášených pohledávek?

[3] Je soud oprávněn rozhodnout o vydání výtěžku zpeněžení majetku sepsaného v majetkové podstatě dlužníka jednomu z věřitelů, jestliže táž pohledávka byla zjištěna ve prospěch více věřitelů?

18. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů.

19. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel vytýká odvolacímu soudu, že (bez dalšího) potvrdil usnesení insolvenčního soudu, aniž se zabýval tím, komu se vydává výtěžek zpeněžení zajištění. Mínil, že odvolací soud se měl zabývat předcházejícím řízením jako celkem, nejméně od přezkumného jednání. K tomu uvádí, že již od podání přihlášek pohledávek zajištěným věřitelem a věřitelem L. Š. je zřejmé, že jde o pohledávky totožné. Při zjištění duplicity přihlášených pohledávek mělo být (za účelem odstranění duplicity) nařízeno zvláštní přezkumné jednání, což se nestalo. S oběma věřiteli je (stále) jednáno jako s plnohodnotnými věřiteli, přesto, že dovolatel z uvedeného důvodu popřel pohledávku zajištěného věřitele a že na duplicitu pohledávek poukazuje po celou dobu insolvenčního řízení. Pohledávku zajištěného věřitele přitom popřel L. Š., který ale následně vzal incidenční žalobu zpět.

20. Pouhý odkaz (odvolacího soudu) na ustanovení § 201 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona dostatečně neodůvodňuje (nevyslovený) závěr, proč se mají uspokojit oba věřitelé (proč má dovolatel zaplatit jednu pohledávku dvakrát).

21. Zajištěný věřitel ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, maje za to, že nezávisí na řešení dovoláním předložených právních otázek. Dovolací námitku, že se odvolací soud měl zabývat tím, komu se vydává výtěžek zpeněžení zajištění, neshledává opodstatněnou, zdůrazňuje, že bylo postupováno v souladu s § 298 insolvenčního zákona a že je ve smyslu § 201 odst. 1 písm. c/ insolvenčního zákona zajištěným věřitelem se zjištěnou zajištěnou pohledávkou, a že dlužník nepodal námitky proti rozdělovacímu návrhu. Pro případ, že Nejvyšší soud dovolání připustí, navrhuje zajištěný věřitel dovolání zamítnout, maje napadené rozhodnutí za věcně správné.

22. Insolvenční správce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout (maje je za obstrukční), s tím, že napadené rozhodnutí je věcně správné a tvrzení dlužníka odporují důkazům plynoucím z insolvenčního spisu. Duplicitu pohledávek nezpochybňuje.

III.

Připustnost dovolání

23. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění.

24. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem zčásti neřešenou. K tomu Nejvyšší soud již na tomto místě uvádí, že pro účely posouzení důvodnosti dovolání neshledává potřebným řešit danou problematiku v mezích přímých odpovědí na otázky dovolatele formulované způsobem uvedeným v odstavci 17. shora. Za podstatnou (a stále v mezích problematiky

otevřené položenými otázkami) Nejvyšší soud pokládá odpověď na otázku, zda (případně za jakých předpokladů) je pro rozhodnutí insolvenčního soudu o vydání výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli významné, že zajištěná pohledávka, na kterou má být tímto výtěžkem zpeněžení plněno, je (zčásti) „duplicitní“ s jinou zjištěnou pohledávkou nezajištěného věřitele (a zda takovou obranu může uplatnit dlužník).

IV.

Důvodnost dovolání

25. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

č. 6

26. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

27. Pro právní posouzení věci jsou rozhodné především následující skutkové údaje (jak plynou z insolvenčního spisu):

28. Zajištěný věřitel přihlásil 15. 3. 2021 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka [zahájeného téhož dne jeho insolvenčním návrhem (A-1)], pohledávku, která po částečném zpětvzetí a doplněních (změnách) v době konání přezkumného jednání činila celkem 29.943.560,54 Kč, s tím, že v této výši je také zajištěna exekutorským zástavním právem) [P1-1, P1-2, P1-5, P1-6]. Jako důvod vzniku pohledávky označil dohodu o narovnání uzavřenou s dlužníkem 3. 6. 2014. Přihlášená částka sestávala z jistiny pohledávky ve výši 18.827.000 Kč, kterou zajištěný věřitel přihlásil jako vykonatelnou, a z příslušenství pohledávky ve výši 10.343.270,11 Kč (zákonný úrok z prodlení s úhradou jistiny za dobu od 16. 9. 2014 do 13. 7. 2021) a ve výši 773.290,43 Kč (náklady spojené s uplatněním pohledávky).

29. L. Š. přihlásil 13. 4. 2021 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka [v souvislosti s tím, že jako další insolvenční návrhovač přistoupil do insolvenčního řízení dalším insolvenčním návrhem podaným 13. 4. 2021 (A-22)] pohledávku, která v době konání přezkumného jednání činila celkem 18.827.000 Kč (jistina), s tím, že jde o pohledávku, kterou sice postoupil zajištěnému věřiteli [smlouvou o postoupení pohledávky ze dne 3. 6. 2014 (dále jen „postupní smlouva“)], ten mu ale neuhradil úplatu za postoupení pohledávky, takže L. Š. od postupní smlouvy odstoupil (5. 4. 2017).

30. Rozdělovacím návrhem datovaným 23. 9. 2022, doručeným insolvenčnímu soudu (prostřednictvím datové schránky) dne 11. 10. 2022 (B-53), insolvenční správce dlužníka navrhl, aby insolvenční soud souhlasil s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli. V rozdělovacím návrhu se uvádí, že zajištěný věřitel popírá co do pravosti pohledávku L. Š., který nemůže být vlastníkem pohledávky.

31. Podle upraveného seznamu přihlášených pohledávek ze dne 19. 12. 2022 (B-56) byly v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka zjištěny pohledávky v seznamu uvedených věřitelů tak, že:

[1] jediná zajištěná pohledávka (pohledávka zajištěného věřitele) byla zjištěna ve výši 25.452.026,46 Kč, s údajem „Dupl. % 58,95“,

[2] (nezajištěná) pohledávka L. Š. byla zjištěna ve výši 16.002.950 Kč, s údajem „Dupl. % 37,06“,

[3] (nezajištěná) pohledávka věřitele č. 3 (T. P.) byla zjištěna ve výši 0 Kč,

[4] (nezajištěná) pohledávka věřitele č. 4 byla zjištěna ve výši 1.723.351,44 Kč, s údajem „Dupl. % 3,99“, a

[5] (nezajištěná) pohledávka věřitele č. 5 (soudního exekutora JUDr. Romana Chaloupky) byla zjištěna ve výši 17.726.301,44 Kč.

32. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona (ve znění, jež nedoznalo změn od 14. 7. 2021, kdy insolvenční soud vydal rozhodnutí o úpadku dlužníka):

č. 6

§ 5

Zásady insolvenčního řízení

Insolvenční řízení spočívá zejména na těchto zásadách:

a/ insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů;

(...)

§ 189

Seznam přihlášených pohledávek

(1) Insolvenční správce sestaví seznam přihlášených pohledávek; u pohledávek, které popírá, to výslovně uvede. Do seznamu se nezařazují pohledávky, ke kterým se nepřihlíží, pohledávky vyloučené z uspokojení a další pohledávky, u kterých to stanoví zákon. Zajištění věřitelé se v seznamu uvádějí zvlášť. U každého věřitele musí být uvedeny údaje potřebné k jeho identifikaci a údaje pro posouzení důvodu vzniku, výše a pořadí jeho pohledávek; u zajištěných věřitelů se navíc uvádí důvod a způsob zajištění. V seznamu se zvlášť vyznačí pohledávky vykonatelné a pohledávky přihlášené jako podmíněné osobami, od kterých může věřitel požadovat plnění podle § 183 odst. 1 a 2. V seznamu se vyznačí návrh na rozhodnutí o hlasovacím právu u pohledávek, které zatím nejsou přezkoumány, a údaj o existenci propojení podle § 53 odst. 1, 3 a 5, je-li insolvenčnímu správci známa.

(2) Seznam přihlášených pohledávek insolvenční správce sestavuje a doplňuje tak, aby jej mohl uzavřít neprodleně po skončení lhůty k podání přihlášek pohledávek a v dostatečném předstihu před termínem konání přezkumného jednání. Účastníci

jsou oprávněni u insolvenčního správce nahlédnout do seznamu přihlášených pohledávek a do dokladů, na jejichž základě byl sestaven.

(3) Seznam přihlášených pohledávek zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku nejpozději 15 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání, a má-li se přezkumné jednání konat do 30 dnů po uplynutí lhůty k přihlášení pohledávek, nejpozději 10 dnů přede dnem, kdy se o nich má konat přezkumné jednání. Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení, zveřejní insolvenční soud v insolvenčním rejstříku seznam přihlášených pohledávek spolu se zprávou o přezkumu. Insolvenční soud dále bez zbytečného odkladu zveřejní v insolvenčním rejstříku každou změnu seznamu přihlášených pohledávek a zprávy o přezkumu.

(4) Seznam přihlášených pohledávek se předkládá pouze na elektronickém formuláři, jehož náležitosti a formát stanoví prováděcí právní předpis.

č. 6

§ 201

(1) Pohledávka je zjištěna

- a/ jestliže ji nepopřel insolvenční správce ani žádný z přihlášených věřitelů,
- b/ jestliže ji nepopřel insolvenční správce a insolvenční soud odmítl její popření přihlášeným věřitelem,
- c/ jestliže insolvenční správce nebo přihlášený věřitel, který ji popřel, vezme své popření zpět, nebo
- d/ rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí.

(2) Vykonatelná pohledávka je zjištěna, také tehdy, jestliže insolvenční správce nepodal včas žalobu o její popření nebo byla-li taková žaloba zamítnuta anebo řízení o ní skončilo jinak než rozhodnutím ve věci samé.

(3) Výsledek sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky poznamená i bez návrhu insolvenční správce v upraveném seznamu pohledávek a upravený seznam pohledávek zašle insolvenčnímu soudu.

(4) Rozhodnutí insolvenčního soudu o pravosti, výši nebo pořadí pohledávek jsou účinná vůči všem procesním subjektům.

§ 298

(1) Zajištění věřitelé mají právo, aby jejich pohledávka byla uspokojena z výtěžku zpeněžení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla zajištěna.

(2) Výtěžek zpeněžení po odečtení nákladů spojených se správou a zpeněžením podle odstavce 4, nestanoví-li insolvenční soud jinak, a po odečtení částky připadající na odměnu insolvenčního správce a částky připadající na uspokojení osoby podle

odstavce 8 vydá insolvenční správce se souhlasem insolvenčního soudu zajištěnému věřiteli.

(3) Proti návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou ostatní věřitelé a dlužník podat námitky do 7 dnů ode dne zveřejnění návrhu v insolvenčním rejstříku; k později podaným námitkám se nepřihlíží. K projednání včas podaných námitek nařídí insolvenční soud do 30 dnů jednání, při kterém rozhodne o tom, zda návrhu insolvenčního správce vyhoví.

(...)

(7) Proti rozhodnutí o návrhu insolvenčního správce na vydání výtěžku zpeněžení podle odstavce 2 mohou podat odvolání jen dlužník, insolvenční správce, zajištěný věřitel, jemuž má být výtěžek vydán, a věřitel, který proti němu podal námitky.

(...)

č. 6

§ 305

(1) Před rozvrhem se uspokojí dosud nezaplacené pohledávky, které se uspokojují kdykoli v průběhu konkursního řízení; a to pohledávky za majetkovou podstatou, pohledávky jím postavené na roveň a zajištěné pohledávky v rozsahu stanoveném v § 167 a 298.

(...)

33. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

34. Údaj „Dupl.“ v upraveném seznamu přihlášených pohledávek ze dne 19. 12. 2022 (srov. odstavec 31. odůvodnění shora) má zjevně původ v tom, že v době do 31. 12. 2020 (nikoli již později, tedy ani v době od 15. 3. 2021, kdy bylo zahájeno insolvenční řízení na majetek dlužníka) vyhláška č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení a o změně vyhlášky č. 311/2007 Sb., o jednacím řádu pro insolvenční řízení a kterou se provádějí některá ustanovení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „formulářová vyhláška“) stanovila, že přehledový list formuláře seznamu přihlášených pohledávek obsahuje též „označení duplicitních pohledávek a údaj o jejich celkové výši“ (§ 9 odst. 2 písm. f/ formulářové vyhlášky), jakož i přehled přihlášených zajištěných pohledávek a nezajištěných pohledávek obsahující (mimo jiné) „údaj o tom, v jaké výši je pohledávka duplicitní“ (§ 9 odst. 2 písm. g/ bod 12. formulářové vyhlášky).

35. Jelikož slovní spojení „duplicitní pohledávka“ nemělo co do objasnění svého významu oporu v insolvenčním zákoně ani v době, kdy je používala formulářová vyhláška (do 31. 12. 2020), pokládá Nejvyšší soud za žádoucí na tomto místě připomenout, že výraz „duplicitní“ je odvozen z latinského slova „*duplicatus*“ nebo „*duplico*“, přičemž podle použitého významu znamená obecně zdvojení, dvojitost, dvojčetnost případně dvojkolejnost; tedy případ, kdy je jeden stav, objekt nebo předmět ve dvou nebo více exemplářích.

V kontextu insolvenční úpravy (za použití výkladu *e ratione legis*) lze mít za „duplicitní“ takovou pohledávku, kterou přihlásí do insolvenčního řízení [nebo ji v něm jinak uplatní (§ 165 odst. 3, § 203 insolvenčního zákona)] více než jeden věřitel, přičemž z přihlášek [nebo z písemného podání, jímž věřitel pohledávku uplatní jinak (§ 165 odst. 3, § 203 insolvenčního zákona)], je současně zjevné, že zjištění a následné (byť poměrné) uspokojení takové pohledávky ve prospěch jednoho z těchto věřitelů vylučuje možnost uspokojit ve stejném rozsahu druhého (dalšího) věřitele s touž zdvojenou (duplicitní) pohledávkou.

č. 6

36. V některých případech přitom hmotné právo opravňuje více osob žádat po dlužníku ohledně jedné a téže pohledávky celé plnění; je tomu tak tehdy, je-li dlužník zavázán plnit několika věřitelům oprávněným vůči němu společně a nerozdílně; srov. např. § 1877 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“). Těmito případy se insolvenční zákon zabývá [neprosadí-li se pro ně (typově podle § 1877 věty druhé o. z.) v souvislosti s přihlášením (nebo jiným uplatněním) právo předstihu (prevence)], jen pro účely výkonu hlasovacích práv s pohledávkou spojených (srov. § 49 odst. 2 insolvenčního zákona). Od těchto (zákonem aprobovaných) situací se liší případ „zdvojených“ (duplicitních) pohledávek popsany v předchozím odstavci v tom, že tam nejde o otázku výkonu společného práva více věřiteli, nýbrž (naopak) o konkurenci (vzájemnou neslučitelnost) titulů, z nichž věřitelé usuzují na své právo žádat poměrné uspokojení (stejně) pohledávky v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužníka.

37. Typově se takový spor („spor o to, komu pohledávka náleží“) vyskytuje mezi (přihlášenými) věřiteli na pozadí sporu postupitele a postupníka o platnost (nebo účinnost) postoupení pohledávky, respektive na pozadí sporu postupitele a postupníka o platnost (nebo účinnost) odstoupení od smlouvy o postoupení pohledávky; srov. § 1879 a násl. o. z. a v judikatuře (co do pojmenování těchto typů sporu) např. odstavce 27. a 29. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2023, sen. zn. [29 ICdo 128/2021](#) [rozsudek je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Nejvyššího soudu], jakož i odstavec 58. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. [29 ICdo 12/2021](#), uveřejněného pod číslem 103/2023 Sb. rozh. obč.

38. Přihlásí-li v situaci popsané v předchozím odstavci pohledávku vůči dlužníku do insolvenčního řízení jak postupník (jenž tvrdí, že ji nabyl postoupením), tak postupitel (jenž tvrdí, že k platnému postoupení pohledávky nedošlo, nebo že pohledávku získal zpět tím, že platně odstoupil od smlouvy o postoupení pohledávky), pak je zjevné, že insolvenční správce coby osoba nadaná popěrným právem má důvod popřít pravost nebo výši takové pohledávky, přičemž nejistotu vyvolanou „vnitřním“ sporem postupitele a postupníka o to, kdo je skutečným majitelem pohledávky, vyjádří insolvenční správce konající s odbornou péčí (§ 36 odst. 1 insolvenčního zákona) tím, že popře obě pohledávky, které insolvenční soud následně projedná (bude povinen projednat) ve společném incidenčním řízení; srov. § 112 odst. 1 o. s. ř. a § 160 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona ve spojení se závěry obsaženými v rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 21. 4. 2011, sp. zn. [18 Co 297/2010](#), uveřejněném pod číslem 118/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 118/2011“), nebo v důvodech usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 11. 2013, sen. zn. [29 ICdo 40/2013](#), které se přihlašuje k závěrům [R 118/2011](#).

39. Insolvenční soud při výkonu dohlédací činnosti (§ 10 písm. b/, § 11 insolvenčního zákona) není oprávněn uložit insolvenčnímu správci, jaký postoj má zaujmout k přihlášeným pohledávkám; jestliže však přes výše uvedené nastane podle práva nežádoucí (logice věci odporující) stav, kdy se v insolvenčním řízení považují za zjištěné (§ 201 insolvenčního zákona) obě vzájemně se vylučující (konkurující si) pohledávky věřitelů (např. proto, že insolvenční správce nesprávně nepopřel žádnou z nich), pak lze po insolvenčním soudu právem žádat (v souladu se základní zásadou insolvenčního řízení formulovanou v § 5 písm. a/ insolvenčního zákona), aby činil vše potřebné k tomu, aby svými postupy, opatřeními a rozhodnutími tento nezákonný stav (zvýhodňující některého z konkurujících si věřitelů) neprohluboval (jeho účinky neposiloval).

40. Jestliže si věřitelé konkurují přihlášením stejné (duplicitní) pohledávky, přičemž přihlášená pohledávka byla u obou zjištěna (v jednom případě logicky nesprávně) pak v těch případech, kdy se v insolvenčním řízení postupuje tak, že se z majetkové podstaty dlužníka plní na jednu z konkurujících si pohledávek (např. právě v situaci, kdy se rozhoduje o vydání výtěžku zpeněžení zajištění jednomu z konkurujících si věřitelů), má každý z účastníků insolvenčního řízení (zejména druhý z konkurujících si věřitelů a dlužník) právo vědět, zda a jakým způsobem se takový postup nebo takové rozhodnutí promítne ve způsobu uspokojení druhého z konkurujících si věřitelů. Okolnost, že jeden z konkurujících si věřitelů má ohledně stejné pohledávky lepší pořadí (je zajištěným věřitelem), na povaze daného konfliktu ničeho nemění. Stále jde o to, zda dlužník bude hradit stejnou (zdvojenou, duplicitní) pohledávku z majetkové podstaty dvakrát, nebo zda je namíste jiný postup, který konflikt založený zjištěním jedné pohledávky dvěma různými (konkurujícími si) věřitelům vyřeší.

41. Jinak řečeno, trvá-li konflikt založený zjištěním jedné pohledávky dvěma různými (konkurujícími si) věřitelům, z nichž jednomu náleží lepší pořadí (má právo na uspokojení zjištěné pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění), je insolvenční správce povinen v návrhu na vydání výtěžku zpeněžení zajištění konkurujícímu věřiteli s lepším pořadím vysvětlit, jakým způsobem (ne)bude na tomto základě uspokojena (následně při rozvrhu uspokojena) nezajištěná (nepřednostní) pohledávka druhého konkurujícího věřitele. Insolvenční soud je povinen se v takovém případě v rozhodnutí o návrhu na vydání výtěžku zpeněžení zajištění zajištěnému věřiteli ke konfliktu založenému zjištěním jedné pohledávky dvěma různými (konkurujícími si) věřitelům řádně vyjádřit [pojmenovat příčiny daného stavu i možnosti případného (jím zamýšleného) řešení]. Odůvodní tedy své rozhodnutí tak, aby všem věřitelům jím dotčeným i dlužníku bylo zřejmo, jaké následky (a pro koho) bude mít skutečnost, že usnesením definitivně opouští majetkovou podstatu dlužníka část výtěžku zpeněžení majetkové podstaty (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2015, sen. zn. [29 NSČR 31/2013](#), uveřejněného pod číslem 95/2015 Sb. rozh. obč.), na míru uspokojení jejich pohledávek v situaci, kdy usnesení (současně) nevypovídá stejnou (rovněž zjištěnou) pohledávku konkurujícího nezajištěného (nepřednostního) věřitele. Takové vysvětlení nelze vypořádat pouhým poukazem na to, že jde o zjištěnou pohledávku (zjištěné pohledávky), jednalo-li o stav co do zjištění pohledávky sice již nezhojitelný, leč zjevně nezákonný.

42. V poměrech dané věci je ze skutkových údajů plynoucích ze spisu zjevné, že podle upraveného seznamu přihlášených pohledávek vedl insolvenční správce dlužníka pohledávky zajištěného věřitele a L. Š. ještě 19. 12. 2022 jako (zčásti) duplicitní (srov. odstavec 31. odůvodnění shora), aniž ovšem v rozdělovacím návrhu vysvětlil, jak se takový konflikt vyřeší

(má vyřešit) v souvislosti s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění konkurujícímu věřiteli s lepším pořadím. Žádné odpovědi pro tyto účely nenabízejí ani usnesení soudů obou stupňů, přičemž závěr odvolacího soudu o právní nevýznamnosti dlužníkových námitek je ve světle shora podaného výkladu nesprávný.

43. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené usnesení zrušil (s výjimkou druhého výroku). Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí insolvenčního soudu, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí (s výjimkou výroku o záloze na odměnu, jenž není závislý na výroku o udělení souhlasu s vydáním výtěžku zpeněžení zajištění) a potud vrátil věc insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

č. 6

44. Nenalezne-li insolvenční soud způsob jak vyřešit konflikt založený zjištěním jedné pohledávky dvěma různým (konkurujícími si) věřitelům, z nichž jednomu náleží lepší pořadí (má právo na uspokojení zjištěné pohledávky z výtěžku zpeněžení zajištění), bude jeho úkolem tento konflikt vyřešit (až) v rozvrhovém usnesení; v takovém případě bude vyloučeno postupovat před rozvrhem podle § 298 insolvenčního zákona.

č. 7

Posttraumatická stresová porucha, která se u poškozeného zaměstnance rozvinula v důsledku mimořádně intenzivního stresujícího zážitku vyvolaného událostí, jež se odehrála na pracovišti, které byl tento zaměstnanec jako její přímý účastník nebo pozorovatel (svědek) vystaven při plnění svých pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním a která současně extrémně vybočovala z běžných podmínek každodenního výkonu jeho práce, je poškozením zdraví způsobeným pracovním úrazem, za které zaměstnavatel odpovídá podle ustanovení § 366 odst. 1 (nyní § 269 odst. 1) zák. práce. Naproti tomu vnímání pouhých vedlejších (sekundárních) projevů takové události, jehož emocionální zpracování vedlo k poškození psychického zdraví zaměstnance, zákonné znaky pracovního úrazu ve smyslu ustanovení § 380 odst. 1 (nyní § 271k odst. 1) zák. práce nenaplnuje.

Pracovní úraz, Náhrada za ztrátu na výdělku, Znalecký posudek, Náhrada škody zaměstnavatelem

§ 366 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2010, § 380 odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 31. 12. 2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2024, sp. zn. [21 Cdo 3408/2022](#), ECLI:CZ:NS:2024:21.CDO.3408.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2022, sp. zn. 62 Co 415/2021, tak, že zamítl žalobu o zaplacení částky 207 057 Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení; zároveň rozhodl o náhradě nákladů řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 5 dne 22. 4. 2013 (v průběhu řízení doplněnou) domáhal odškodnění pracovního úrazu ze dne 6. 7. 2010. Žalobu odůvodnil zejména tím, že u žalované pracoval jako tunelář v podzemí. Na noční směně z 5. na 6. 7. 2010 pracoval na stavbě tunelu B., kde během razících prací došlo k sesuvu zeminy a zavalení bagristy (spolupracovníka žalobce). K sesuvu došlo v okamžiku, kdy se žalobce chystal vjet nákladním vozem do vyhloubené jámy pro zeminu. Po této události se u žalobce začaly projevovat zdravotní obtíže (potíže s dýcháním, omezením hybnosti, opakovaná ztráta vědomí), které nakonec od července 2011 vyústily v jeho pracovní neschopnost, neboť zdravotní obtíže se zhoršovaly. U žalobce se rozvinula posttraumatická stresová porucha a žalobce byl „v souvislosti s psychickým traumatem ze dne 6. 7. 2010“ uznán dne 12. 7. 2012 invalidním „pro invaliditu třetího stupně“ a byl mu od 1. 7. 2012 přiznán invalidní důchod ve výši 15 389 Kč. V důsledku tohoto zdravotního postižení je žalobce po všech stránkách „zcela zásadním a podstatným způsobem“ omezen v běžném životě, neboť není schopen být zaměstnán nebo žít se vlastní prací, sám o sebe se postarat ani v běžných životních situacích, plnohodnotného rodinného a manželského života a jakýchkoli zájmových

aktivit, a to i přesto, že se adekvátním způsobem léčí. Žalobce se proto po žalované domáhá zaplacení částky 207 057 Kč s úrokem z prodlení jako náhrady za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti za dobu od 22. 7. 2011 do 30. 6. 2012, částky 394 672 Kč s úrokem z prodlení jako náhrady za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 7. 2012 do 30. 11. 2013 a částky 180 000 Kč s úrokem z prodlení jako náhrady za ztížení společenského uplatnění. Podáním ze dne 23. 1. 2017 navrhl žalobce rozšíření žaloby o náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 12. 2013 do 31. 1. 2017 (celkovou částku na uvedeném nároku pak vyčíslil na 1 306 924,90 Kč).

2. Žalovaná nárok žalobce odmítá. Uvedla, že v době propadu zeminy v tunelu B. se žalobce nenacházel v podzemním pracovišti, ale na povrchu, kde svačil a připravoval se na vjezd do podzemního pracoviště. Sesuv zeminy neviděl, propad nemohl podle žalované ani slyšet, nedošlo k jeho tělesnému zranění náhlým a násilným působením zevních vlivů a žalobce nebyl nucen okamžitým usilovným vzepětím sil překonávat vnější odpor a zvýšit tak náhle svou námahu. Žalobce si navíc musel být veškerých rizik spojených s prací v podzemí vědom.

3. Rovněž vedlejší účastník považuje uplatněný nárok za neopodstatněný, neboť nebyly naplněny znaky pracovního úrazu.

4. Obvodní soud pro Prahu 8 (poté, co mu Obvodní soud pro Prahu 5 po vyslovení své místní nepříslušnosti věc postoupil jako soudu místně příslušnému) rozsudkem ze dne 20. 8. 2019, č. j. 28 C 215/2013-304, ve znění opravného usnesení ze dne 27. 1. 2020, č. j. 28 C 215/2013-335, zamítl návrh na změnu žaloby tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobci částku ve výši 1 306 924,90 Kč, zamítl žalobu na zaplacení částky 207 057 Kč s úrokem z prodlení a částky 394 672 Kč s úrokem z prodlení, uložil žalované povinnost zaplatit žalobci 180 000 Kč s úrokem z prodlení a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že znaleckým posudkem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie MUDr. P. N. byla prokázána jak „existence pracovního úrazu“, tak (ve spojení s bodovým ohodnocením MUDr. L. Z.) „vznik škody v podobě ztížení společenského uplatnění i příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody“. Nároky na náhradu za ztrátu na výdělku žalobce neprokázal, neboť ke svému tvrzení o „ušlé mzdě“ nepředložil mzdové listy, které k důkazu navrhl. Zamítnutí návrhu na změnu (rozšíření) žaloby soud prvního stupně odůvodnil tím, že by bylo „v rozporu s procesní ekonomikou po 7 letech připustit změnu žaloby a provádět v tomto směru nové, další dokazování“.

5. K odvolání žalobce a vedlejšího účastníka Městský soud v Praze usnesením ze dne 24. 8. 2020, č. j. 62 Co 250, 251, 252/2020-371, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolací soud soudu prvního stupně vytkl nepřezkoumatelnost rozsudku, neboť z jeho odůvodnění není „zřejmé, jaká skutková zjištění soud I. stupně z provedených důkazů učinil“. Správně nepostupoval ani tehdy, zamítl-li žalobu „pro neunesení důkazního břemene, aniž by žalobci poskytl poučení podle ustanovení § 118a odst. 3 o. s. ř.“ Odvolací soud dále soudu prvního stupně vytkl porušení zásady senátního rozhodování, jestliže při změně v obsazení senátu nepostupoval „podle § 119 odst. 3 o. s. ř.“, že vedlejšího účastníka nesprávně označuje jako „2. žalovaného“ a že v případě rozhodnutí o zamítnutí změny žaloby není zřejmé, zda se jedná o rozhodnutí o návrhu na změnu žaloby, nebo zda „o změně žaloby rozhodl věcně tak, že ji zamítl“.

6. Obvodní soud pro Prahu 8 následně – poté, co usnesením ze dne 9. 6. 2021, č. j. 28 C 215/2013-412, rozhodl o nepřipuštění změny žaloby o náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti za dobu od 1. 12. 2013 do 31. 1. 2017 – rozsudkem ze dne 9. 6. 2021, č. j. 28 C 215/2013-414, rozhodl tak, že základ nároku žalobce na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti, po skončení pracovní neschopnosti a nárok na náhradu ztížení společenského uplatnění je dán a že o výši nároků a o náhradě nákladů řízení soud rozhodne v konečném rozsudku. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že žalobce pracoval u žalované na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 10. 2004 (v průběhu pracovního poměru změněné) jako „tunelář – stavební dělník“ a že žalobce pracoval na stavbě tunelu B., kde dne 6. 7. 2010 došlo k závalu, při němž byl zavalen zaměstnanec žalované, kdy žalobce se nacházel v blízkosti tunelu, v nákladním autě, připraven na vjezd do tunelu, že „v dalších dnech“ se u žalobce objevily „různé zdravotní komplikace“, pro které byl uznán práce neschopným od 1. 7. 2011 do 30. 6. 2012. Na základě znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie MUDr. P. N. dále zjistil, že na základě uvedené traumatizující události se u žalobce vyvinula posttraumatická stresová porucha, jejíž vznik není vyloučen tím, že žalobce nebyl přímo v tunelu v době závalu, neboť každý člověk je jinak odolný proti stresu, u žalobce postačovalo, že byl účastníkem této události a uvědomil si, že při ní mohl umřít; skutečnost, že proti žalobci byly vedeny exekuce, nemá podle znalce „z hlediska vzniku poruchy forenzní význam“. Z důvodu posttraumatické stresové poruchy byl žalobce v pracovní neschopnosti a byla mu přiznána invalidita třetího stupně (den vzniku invalidity 2. 5. 2012). Soud prvního stupně na základě těchto skutkových zjištění dospěl k závěru, že uvedeným znaleckým posudkem byla prokázána „existence pracovního úrazu“, vznik škody i příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody. S ohledem na skutečnost, že žalovaná popírala jak výši nároku, tak jeho základ, rozhodl soud mezitímním rozsudkem tak, že „základ nároku žalobce je dán“.

č. 7

7. K odvolání vedlejšího účastníka Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 26. 1. 2022, č. j. 62 Co 415/2021-477, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, a to včetně skutkových závěrů, které soud prvního stupně učinil ze znaleckého posudku MUDr. P. N. Na jejich základě dospěl k závěru, že poškození zdraví žalobce (posttraumatická stresová porucha) „představuje pracovní úraz tak, jak je tento definován v § 380 odst. 1 zákoníku práce“, neboť „jde o poškození zdraví zásahem do duševní integrity žalobce, k němuž došlo nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a současně násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů“; odvolací soud poukázal na rozhodovací praxi Nejvyššího soudu, podle které se za pracovní úraz za určitých podmínek považuje infarkt myokardu nebo jiná cévní příhoda. V otázce příčinné souvislosti odkázal na závěry znalce, který jednoznačně uvedl, že „vznik posttraumatické stresové poruchy je vázán na konkrétní traumatickou zkušenost, tedy v tomto případě přítomnost závalu kolegy“ a na těchto závěrech nic nemění skutečnost, „že při žalobcem popisovaném závalu nedošlo k úmrtí zaměstnance žalovaného“, neboť podle znalce „v takovýchto případech není důležitá objektivní skutečnost, ale individuální subjektivní vjem poškozeného, tedy to, co v něm prožitek z události zanechal, a to bez ohledu na následky škodní události v podobě závalu v tunelu“. Odvolací soud proto uzavřel, že „zákonné předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu při pracovním úrazu podle § 366 a násl. zák. práce jsou dány ... a základ nároku tak je plně opodstatněn“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání. Podle dovolatelky rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení otázky, zda je předpokladem pracovního úrazu jakékoli krátkodobé, náhlé a násilné působení zevních vlivů, které vnímá zaměstnanec, anebo výhradně takové krátkodobé, náhlé a násilné působení zevních vlivů, které bezprostředně směřuje proti zaměstnanci. Namítá, že nikoliv každé krátkodobé, náhlé a násilné působení zevních vlivů, byť je nezávislé na vůli zaměstnance, nastane v době, kdy zaměstnanec plní pracovní úkoly, a způsobí poškození jeho duševního zdraví, musí zakládat odpovědnost zaměstnavatele za pracovní úraz bez ohledu na to, jak vzdáleně od zaměstnance se tyto vlivy projevují, neboť tu zakládá jen takové působení zevních vlivů, které míří přímo na zaměstnance, který je těmito vlivy zasažen anebo alespoň bezprostředně ohrožen; tato podmínka u žalobce splněna nebyla (pouhý subjektivní emocionální prožitek nemůže být úrazovým dějem – Nejvyšší soud sp. zn. 3 Cdon 951/96 a [21 Cdo 1792/2004](#)). Není-li zaměstnanec přímo dotčen či bezprostředně ohrožen krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů, pak se nemůže jednat o jeho pracovní úraz. Posttraumatická stresová porucha, jež vznikla žalobci nezávisle na jeho vůli sice následkem krátkodobého, náhlého a násilného působení zevních vlivů, jimiž však žalobce nebyl přímo zasažen ani bezprostředně ohrožen, není pracovním úrazem a za těchto okolností nelze dovodit ani příčinnou souvislost mezi působením zevních vlivů a poškozením duševního zdraví žalobce (v dovolání je v této souvislosti poukazováno na judikaturu odvolacího soudu k příčinné souvislosti mezi jednáním škůdce a vzniklou škodou). Dovolatelka navrhla, aby Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu a případně i rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil Městskému soudu v Praze, případně Obvodnímu soudu pro Prahu 8, k dalšímu řízení.

9. Žalobce navrhl, aby dovolací soud dovolání žalované odmítl, neboť jej považuje za nepřijatelné pro absenci zákonného dovolacího důvodu.

III.

Přípustnost dovolání

10. Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací [§ 10a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. s. ř.“)] po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v ustanovení § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

11. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

12. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

13. Přípustnost dovolání podle ustanovení § 237 o. s. ř. nezakládají dovolací námítky týkající se příčinné souvislosti, neboť dovolatelka jimi nezpochybňuje závěry odvolacího soudu o naplnění předpokladu odpovědnosti žalované za pracovní úraz žalobce spočívajícího v příčinné souvislosti mezi pracovním úrazem a vznikem škody, nýbrž jeho závěry o naplnění předpokladu odpovědnosti spočívajícího v pracovním úrazu. V případě tohoto předpokladu odpovědnosti – jak z níže uvedeného vyplývá – není významné vyřešení otázky příčinné souvislosti, ale otázky, zda k poškození zdraví zaměstnance došlo při plnění jeho pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů.

14. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci (mimo jiné) zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z ustanovení § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalobce pracoval u žalované na základě pracovní smlouvy ze dne 1. 10. 2004 (v průběhu pracovního poměru změněné) jako „tunelář – stavební dělník“. Žalobce pracoval na stavbě tunelu B., kde dne 6. 7. 2010 došlo k závalu, při němž byl zavalen zeminou zaměstnanec žalované. V době závalu se žalobce nacházel v blízkosti tunelu, v nákladním autě, připraven na vjezd do tunelu k odvozu zeminy, do tunelu však vjet nemohl, protože „tam byl položen kabel, poté pokračoval v práci, náhle viděl prach ve vzduchu, který se objevil a zjistil, že došlo k závalu, poté běžel za mistrem mu tuto skutečnost oznámit“. Žalobce událost vnímal jako ohrožení vlastní osoby, uvědomil si, že při ní mohl zemřít. „V dalších dnech“ se u žalobce objevily „různé zdravotní komplikace“, pro které byl uznán práce neschopným od 1. 7. 2011 do 30. 6. 2012. U žalobce se na základě uvedené traumatizující události vyvinula posttraumatická stresová porucha, která nakonec vedla k tomu, že žalobce byl uznán invalidním pro invaliditu třetího stupně (den vzniku invalidity 2. 5. 2012).

15. Za tohoto stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu (mimo jiné) na vyřešení otázky, zda a za jakých podmínek může být posttraumatická stresová porucha samostatně považována za poškození zdraví způsobené pracovním úrazem. Protože tato otázka v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla řešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle ustanovení § 237 o. s. ř. přípustné.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu ustanovení § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalované je opodstatněné.

17. Projednávanou věc je třeba – vzhledem k tomu, že k závalu tunelu B., který podle žalobce představuje úrazový děj, jenž způsobil poškození jeho psychického zdraví, došlo dne 6. 7. 2010 – i v současné době posuzovat podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů účinném do 31. 12. 2010 (dále jen „zák. práce“).

18. Podle ustanovení § 366 odst. 1 zák. práce zaměstnavatel odpovídá zaměstnanci za škodu vzniklou pracovním úrazem, jestliže škoda vznikla při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

19. Podle ustanovení § 380 odst. 1 zák. práce pracovním úrazem pro účely tohoto zákona je poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

20. Předpoklady odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci pracovním úrazem jsou – jak vyplývá z citovaných ustanovení – poškození zdraví nebo smrt zaměstnance (pracovní úraz), ke kterým došlo při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním, vznik škody a příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem škody. Ke vzniku nároku na náhradu škody je zapotřebí, aby všechny tři tyto předpoklady byly splněny současně; chyběli kterýkoliv z nich, nárok nevzniká. Odpovědnost za škodu při pracovním úrazu je tzv. objektivní odpovědností; zaměstnavatel odpovídá za samotný výsledek (za škodu), aniž je uvažováno jeho zavinění, a nevyžaduje se ani porušení právní povinnosti z jeho strany (srov. též § 366 odst. 4 zák. práce). V řízení o odškodnění pracovního úrazu má žalobce (poškozený zaměstnanec) procesní povinnost tvrdit [srov. § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.] a posléze i prokázat [srov. § 101 odst. 1 písm. b) a § 120 odst. 1 o. s. ř.] všechny uvedené předpoklady potřebné pro vznik odpovědnosti za škodu.

21. Pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, k nimž došlo při plnění jeho pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů. Toto zevní působení, označované též jako úrazový děj, je zpravidla takovou událostí, která vyvolá u postiženého subjektivní potíže, které mu nedovolují pokračovat v obvyklé práci nebo mu to dovolují jen s určitými potížemi, nebo jej dokonce z práce vyřazují. O úrazový děj může jít i v případech, kdy tu působení zevních sil zdánlivě chybí. Podle ustálené rozhodovací praxe se jedná o případy náhlého poškození zdraví, které nastalo při náhlém vypětí sil, velké námaze, nezvyklém úsilí, kdy pracovní výkon přesahuje hranice obvyklé, každodenně vykonávané práce, nebo je sice konán v hranicích obvyklé těžké práce, ale za nepříznivých okolností, anebo pohybuje se sice v hranicích obvyklé namáhavé práce, pro kterou však organismus zaměstnance není přizpůsoben nebo na kterou svými schopnostmi nestačí (srov. například rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 30. 6. 1961, sp. zn. [4 Co 172/61](#), uveřejněné pod č. 27/1962 Sb. rozh. obč., nebo odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 2008, sp. zn. [21 Cdo 1508/2007](#)); obdobně tomu je i v případech, kdy dojde k poškození zdraví zaměstnance v důsledku jiného působení vlastní tělesné síly (např. při uklouznutí nebo zakopnutí). Poškozením zdraví se rozumí nejen poškození tělesné, ale také psychické (srov. stanovisko býv. Nejvyššího soudu ČSR ze dne 27. 1. 1975, sp. zn. [Cpj 37/74](#), uveřejněné pod č. 11/1976 Sb. rozh. obč.).

22. Zevní příčinou vyvolávající poškození zdraví, které je úrazem, nemusí být vždy jen působení mechanických jevů. Podle ustálené rozhodovací praxe touto zevní příčinou může být například i působení chemických látek (srov. rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 7. 1968, sp. zn. [5 Co 415/68](#), uveřejněný pod č. 20/1969 Sb. rozh. obč.) nebo vakcíny použité při očkování (srov. rozsudek bývalého Nejvyššího soudu SSR ze dne 25. 10. 1979, sp. zn. 6 Cz 16/79, uveřejněný ve Sborníku Nejvyššího soudu IV, str. 955).

23. K poškození psychického zdraví (představujícím psychické trauma) v důsledku traumatizující události může dojít současně s poškozením tělesného zdraví, ale též samostatně, aniž by došlo k poškození tělesného zdraví zaměstnance. V prvním případě se

zevní příčiny poškození psychického zdraví budou zpravidla překrývat se zevními příčinami tělesného poškození zdraví. Zevní příčinou samostatného poškození psychického zdraví zaměstnance mohou být různé traumatizující události na pracovišti, jež extrémně vybočují z běžných, každodenních podmínek výkonu práce (na které nemůže být zaměstnanec připraven), jako například nepřiměřeně (extrémně) tvrdá kritika ze strany vedoucího zaměstnance, obdobné agresivní jednání ze strany spoluzaměstnance, popř. jiné osoby nebo jiná traumatizující událost (těžká nehoda, jiné neštěstí na pracovišti, násilný trestný čin apod.), které postiženého zaměstnance zasáhly do té míry, že u něj vyvolaly mimořádně intenzivní stresující zážitek. Nejedná se přitom jen o situace (jak se mylně domnívá dovolatelka), kdy je zaměstnanec touto událostí zasažen jako její přímý účastník (tím, že se jedná o útok směřující přímo proti jeho osobě, nebo o jinou událost, která mu bezprostředně hrozí vážným poškozením tělesného zdraví), ale též o situace, kdy je zaměstnanec jen pozorovatelem (svědkem) takové události. Podstatné je, že traumatizující události byl zaměstnanec vystaven při plnění svých pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním a že událost u něj vyvolala (byla způsobilá vyvolat) mimořádně intenzivní stresující zážitek (spojený například s obavou o osud zasažených spoluzaměstnanců nebo s uvědoměním si fatálních následků, jež by zaměstnanec postihly, kdyby se v místě působení události sám nacházel), který vedl k poškození jeho psychického zdraví. V těchto situacích nelze usuzovat – jak se opět mylně domnívá dovolatelka – na „pouhý subjektivní emocionální prožitek“, který podle rozhodovací praxe dovolacího soudu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2005, sp. zn. [21 Cdo 1792/2004](#), na něž dovolatelka odkazuje) není úrazovým dějem; dovolací soud v uvedeném rozhodnutí nevycházel ze zjištění, že zaměstnanec byl vystaven působení traumatizující události, nýbrž ze zjištění, že zaměstnanec cévní příhodu utrpěl, aniž by při předcházejícím jednání s vedoucím zaměstnancem (které probíhalo klidně) „byl jednorázově přetížen při plnění zvláště obtížných úkolů, tedy že by utrpěl psychické trauma“.

24. Nelze pochybovat o tom, že zevní příčinou tělesného poškození zdraví jsou různé faktory (shora uvedené), které přímo působí na organismus člověka. Obdobně potom na traumatizující událost jako kvalifikovanou zevní příčinu poškození psychického zdraví je možno usuzovat jen v případě, byl-li zaměstnanec vystaven jejímu přímému působení buď jako její účastník, nebo pozorovatel. Vnímání pouhých vedlejších (sekundárních) projevů události (jako například hluku, zvířeného prachu, prchajícího davu lidí apod.), byť extrémně vybočující z běžných, každodenních podmínek výkonu práce zaměstnance, takovou kvalifikovanou zevní příčinou není; tyto projevy samy o sobě nejsou způsobilé vyvolat mimořádně intenzivní stresující zážitek, neboť vždy ještě záleží na tom, do jakých souvislostí si vnímající osoba – aniž v daném okamžiku má jiné poznatky o události – tento prožitek při jeho emocionálním zpracování ve své mysli dá.

25. Na základě podaného výkladu lze potom uzavřít, že posttraumatická stresová porucha, která se u poškozeného zaměstnance vyvinula v důsledku mimořádně intenzivního stresujícího zážitku vyvolaného událostí, jež se odehrála na pracovišti, které byl tento zaměstnanec jako její přímý účastník nebo pozorovatel (svědek) vystaven při plnění svých pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním a která současně extrémně vybočovala z běžných, každodenních podmínek výkonu jeho práce, je poškozením zdraví způsobeným pracovním úrazem, za které zaměstnavatel odpovídá podle ustanovení § 366 odst. 1 (nyní § 269 odst. 1) zák. práce. Naproti tomu vnímání pouhých vedlejších (sekundárních) projevů takové události (jako například hluku, zvířeného prachu, prchajícího davu lidí apod.),

jehož emocionální zpracování vedlo k poškození psychického zdraví zaměstnance, zákonné znaky pracovního úrazu ve smyslu ustanovení § 380 odst. 1 (nyní § 271k odst. 1) zák. práce nenaplňuje.

26. V projednávané věci ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že žalobce se v místě závalu, který dne 6. 7. 2010 nastal v tunelu B., nenacházel. V okamžiku, kdy k závalu došlo, se vyskytoval vně tunelu, takže vlastní zával (a zavalení svého spoluzaměstnance) ani nepozoroval, uviděl jen prach, který se jako následek závalu objevil ve vzduchu. Vnímání vedlejších projevů nešťastné události a jejich emocionální zpracování (jehož výsledkem u žalobce bylo, že si uvědomil, že při závalu mohl zemřít) však podle shora podaného výkladu znaky úrazového děje ve smyslu ustanovení § 380 odst. 1 zák. práce nenaplňuje. Závěr odvolacího soudu, že „zákonné předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu při pracovním úrazu podle § 366 a násl. zák. práce jsou dány ... a základ nároku tak je plně opodstatněn“, není proto (za soudy zjištěného skutkového stavu) správný.

č. 7

27. Protože právní posouzení věci, na němž dovoláním napadené rozhodnutí spočívá, není správné a protože dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, Nejvyšší soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že rozsudek soudu prvního stupně se mění tak, že žaloba, kterou se žalobce domáhal, aby mu žalovaná zaplatila 207 057 Kč s příslušenstvím, 394 672 Kč s příslušenstvím a 180 000 Kč s příslušenstvím, se zamítá [§ 243d odst. 1 písm. b), § 220 odst. 1 písm. a) o. s. ř.].

28. O náhradě nákladů řízení před soudem prvního stupně, odvolacího řízení a dovolacího řízení bylo rozhodnuto podle ustanovení § 243c odst. 3 věty první, § 224 odst. 1 a 2, § 142 odst. 1, § 148 odst. 1, § 150 a § 151 odst. 1 části věty před středníkem o. s. ř. Úspěšné žalované a vedlejšímu účastníkovi, který ji v řízení podporoval, byla náhrada nákladů řízení odepřena s ohledem na nepříznivé majetkové poměry žalobce, pro které bylo v řízení před soudy shledáno splnění předpokladů pro osvobození od soudních poplatků (žalobci byl na jeho žádost podle § 30 o. s. ř. ustanoven zástupce), jež jsou nepochybně ovlivněny též ztrátou jeho zdravotní způsobilosti k výkonu dosavadní práce pro následky posuzované posttraumatické stresové poruchy (invalidita třetího stupně), a to za současného přihlédnutí ke skutečnosti, že žaloba v projednávané věci nebyla (s ohledem na právní složitost věci) ani zjevným zneužitím práva; za těchto okolností lze spravedlivě požadovat, aby náklady řízení šly k tíži žalované a vedlejšího účastníka, kteří jsou nepochybně silnými ekonomickými subjekty. S ohledem na to, že u žalobce jsou splněny předpoklady pro osvobození od soudních poplatků, nevzniklo České republice právo na náhradu nákladů řízení státu, které vznikly v průběhu řízení před soudem prvního stupně.